

Ewaluacja postępów wsparcia MŚP w województwie lubuskim w perspektywie 2014-2020

Raport końcowy

dla

Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze

przygotowany przez

konsorcjum Bluehill Sp. z o.o. oraz Quality Watch Sp. z o.o.



Warszawa, maj 2018

Autorzy:

dr Maciej Piotrowski

Magdalena Marciniak-Piotrowska

Małgorzata Janiec

dr Michał Thlon

Artur Kowalczyk

Katarzyna Grudzień

Katarzyna Dziedzic

Dorota Thlon

Witold Załęski

Krzysztof Krawczyk

Piotr Szawiec

Zamawiający:

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego

Spis treści

1. Streszczenie	5
2. Summary.....	7
3. Wykaz użytych skrótów.....	9
4. Wprowadzenie.....	10
4.1. Przedmiot i kontekst badania.....	10
4.2. Cele badawcze.....	12
4.3. Zakres badania	12
4.4. Kryteria ewaluacyjne.....	13
5. Metodologia badawcza	14
5.1.1. Analiza danych zastanych.....	14
5.1.2. Analiza danych statystycznych	14
5.1.3. CATI	14
5.1.4. CAWI.....	14
5.1.5. Pogłębione wywiady indywidualne (IDI/ITI).....	15
5.1.6. Zogniskowane wywiady grupowe (FGI).....	16
5.1.7. Studia przypadków	16
6. Opis wyników badań.....	18
6.1. Charakterystyka sektora MŚP w województwie lubuskim	18
6.2. Analiza użyteczności interwencji dotychczas realizowanych w ramach RPO-L2020 w kontekście potrzeb i problemów sektora przedsiębiorstw	21
6.3. Analiza i ocena wpływu interwencji wspieranych środkami RPO-L2020 na rozwój społeczny i gospodarczy regionu w kontekście realizacji celów dokumentów strategicznych dla województwa ..	33
6.3.1. Powiązanie projektów z dokumentami strategicznymi, ze szczególnym uwzględnieniem Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego.....	33
6.3.2. Wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na rozwój zasobów ludzkich i powstawanie nowych przedsiębiorstw	47
6.3.3. Wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na zwiększenie stopnia internacjonalizacji lubuskich przedsiębiorstw	55
6.4. Analiza i ocena wpływu interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na rozwój przedsiębiorczości i przedsiębiorstw w regionie	62
6.5. Analiza i ocena skuteczności i trafności wsparcia skierowanego do MŚP w ramach RPO-L2020	68
6.6. Analiza uzyskanych wartości wskaźników dla RPO-L2020	73
6.6.1. Analiza osiągnięcia zakładanych wskaźników na poziomie poszczególnych projektów przez beneficjentów	73
6.6.2. Analiza osiągnięcia zakładanych wskaźników na poziomie programu RPO-L2020	77
6.7. Analiza jakości oferowanego w ramach RPO-L2020 wsparcia dla MŚP, a także identyfikacja czynników decydujących o jego skuteczności	88
6.7.1. Czynniki warunkujące udział MŚP w możliwych do realizacji projektach w ramach RPO-L2020....	88
6.7.2. Czynniki decydujące o finansowaniu przedsięwzięć	91
6.7.3. Bariery ograniczające skuteczność wsparcia	94
6.7.4. Współpraca MŚP z IOB	96
6.8. Analiza realizowanych w ramach RPO-L2020 interwencji pod kątem założeń systemu wsparcia specjalizacji regionalnych.....	103
6.8.1. Wpływ realizowanych projektów na poziom innowacyjności przedsiębiorstw z regionu	103

6.8.2.	Adekwatność wsparcia do potrzeb zdiagnozowanych obszarów specjalizacji w ramach stałego procesu przedsiębiorczego odkrywania	108
7.	Analiza studiów przypadków.....	110
7.1.	Działanie 1.1 – Prace rozwojowe nad stworzeniem prototypu systemu informatycznego do optymalizacji procesów produkcyjnych w technologii rozszerzonej rzeczywistości	110
7.2.	Działanie 1.2 – Bon na Innowacje – wsparcie lubuskich przedsiębiorstw MŚP w zakresie badań, rozwoju i wdrożeń.....	112
7.3.	Działanie 1.4.1 – Zwiększenie ekspansji eksportowej firm z województwa lubuskiego	115
7.4.	Działanie 6.3.1 – Moje życie – moja firma!	117
7.5.	Działanie 6.3.1 – Wiedza + dotacja = SUKCES!	119
7.6.	Działanie 6.5 – Lubuskie Bony Rozwojowe w subregionie zielonogórskim.....	122
8.	Wnioski i rekomendacje.....	124
9.	Aneksy	127
9.1.	Wykaz literatury	127
9.2.	Narzędzia badawcze.....	128
9.2.1.	Scenariusz wywiadu pogłębionego – IDI z IZ i IP	128
9.2.2.	Scenariusz wywiadu pogłębionego – ITI z ekspertami oceniającymi wnioski w urzędzie	129
9.2.3.	Scenariusz wywiadu pogłębionego – ITI z IOB i firmami świadczącymi usługi w zakresie przygotowywania wniosków	130
9.2.4.	Kwestionariusz – CATI dla beneficjentów	132
9.2.5.	Kwestionariusz – CAWI dla przedstawicieli przedsiębiorstw	141
9.2.6.	Kwestionariusz – CAWI dla uczestników projektu	148
9.2.7.	Scenariusz – FGI z beneficjentami	152
9.3.	Matryca powiązań technik badawczych/analizy z pytaniami badawczymi wraz ze wskazaniem sposobu uzyskania odpowiedzi na zagadnienie/pytanie badawcze	155

1. Streszczenie

Niniejszy Raport prezentuje wyniki badania pt.: „Ewaluacja postępów wsparcia MŚP w województwie lubuskim w perspektywie 2014-2020”.

Jako uzasadnienie badania wskazano, że istnieje potrzeba dostarczenia wiedzy i dowodów na temat skuteczności i efektywności interwencji publicznych, realizowanych w ramach polityki spójności 2014-2020 w regionie, ukierunkowanych na wsparcie przedsiębiorstw i przedsiębiorczości. Przedmiotowa ewaluacja służyć ma weryfikacji poprawności założeń wsparcia przedsiębiorstw, przyjętych na etapie formułowania celów i zakresu realizacji RPO-L2020.

W nawiązaniu do powyższego przeprowadzone zostały badania i analiza kontekstu realizacji RPO-L2020 oraz sposobu adaptacji przedsiębiorców do warunków udzielania wsparcia. Badanie objęło beneficjentów w województwie lubuskim realizujących projekty w ramach następujących Działań/Poddziałań:

- **Działanie 1.1 Badania i innowacje (PI 1b),**
- **Działanie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości (PI 3a),**
- **Działanie 1.4 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP (PI 3b):**
 - **Poddziałanie 1.4.1 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP – projekty realizowane poza formułą ZIT,**
 - **Poddziałanie 1.4.2 Promocja regionu – ZIT Gorzów Wlkp.,**
- **Działanie 1.5 Rozwój sektora MŚP (PI 3c):**
 - **Poddziałanie 1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne,**
 - **Poddziałanie 1.5.2 Rozwój sektora MŚP – instrumenty finansowe,**
- **Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii):**
 - **Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy,**
 - **Poddziałanie 6.3.2 Wsparcie dla samozatrudnienia poprzez instrumenty zwrotne,**
- **Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v),**
- **Działanie 6.6 Aktywizacja zawodowa osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia (PI 8v).**

Niniejszy dokument został podzielony na dziewięć kluczowych rozdziałów. Postępowanie badawcze rozpoczęło się od badania sytuacji zastanej – dokumentów, analiz, raportów i innych opracowań związanych z przedmiotem badania. Następnie przebadano pięć grup respondentów, tj. beneficjentów RPO-L2020, bezpośrednich uczestników wsparcia kierowanego do sektora przedsiębiorstw (w ramach analizowanych Działań/Poddziałań), ekspertów oceniających wnioski, przedstawicieli IOB oraz przedstawicieli instytucji odpowiedzialnych za proces wdrażania RPO-L2020.

Najważniejsze wnioski wynikające z przeprowadzonej ewaluacji to:

1. Bazując na analizowanym materiale empirycznym, w tym opiniach osób reprezentujących poszczególne instytucje zaangażowane we wdrażanie Programu, nie zauważa się na chwilę obecną ryzyka nieosiągnięcia celów Programu.
2. W opinii ekspertów, którzy wzięli udział w wywiadach pogłębionych w ramach niniejszego badania, zdania na temat tego, czy system wyboru projektów prowadzi do wyboru przedsięwzięć o zakładanych cechach, są podzielone, ale mimo wszystko większość z nich uważa, że kryteria zostały dobrane trafnie.
3. Można zauważyć znaczny wzrost średniej wartości projektów, np. dla Poddziałania 1.5.1 związanego z bezpośrednimi inwestycjami w przedsiębiorstwach wartość wzrosła ponaddwukrotnie. Z jednej strony można uznać to za korzystny trend – przedsiębiorstwa są gotowe na podjęcie większych przedsięwzięć, decydując się na wyższe kwoty wkładu prywatnego. Ponadto wyższa wartość przedsięwzięć niejako wymusza bardziej skrupulatną analizę biznesową dla wnioskowanych projektów w zakresie ich opłacalności i uzasadnienia rynkowego. Wpływa to na relatywnie lepiej przemyślane i przygotowane projekty, które powinny w większym stopniu oddziaływać na rozwój gospodarki regionu. Z drugiej strony większa średnia wartość projektów oznacza automatycznie niższą liczbę beneficjentów oraz zazwyczaj wyższą liczbę protestów od decyzji komisji oceny projektów.

4. Na podstawie przeanalizowanego materiału oraz wyników badań jakościowych i ilościowych oceniono, iż RPO-L2020 proponuje adekwatne rozwiązania do zdiagnozowanych potrzeb sektora przedsiębiorstw ujętych w przeprowadzonych badaniach ewaluacyjnych. RPO-L2020 spełnia tak rozumiany wymóg użyteczności i trafności. Największą popularnością wśród wnioskodawców cieszyło się Poddziałanie 1.5.1 i 6.3.1. Z kolei największe przekroczenie dostępnej alokacji dotyczyło konkursów w ramach Poddziałania 1.4.1 przeprowadzonych w 2017 r. (co wynikało przede wszystkim z relatywnie niskich kwot alokacji). W pewnym stopniu za niekorzystne można uznać brak wydatkowania pełnych kwot alokacji na działania dotyczące realizacji prac B + R przez przedsiębiorstwa (Działanie 1.1). W ramach dwóch przeprowadzonych konkursów wydatkowane było odpowiednio 83,3% alokacji w 2016 r. oraz 51,1% alokacji w 2017 r.
5. W województwie lubuskim w ramach analizowanych Działań i Poddziałania RPO-L2020 istnieje możliwość stosowania stosunkowo bogatego wachlarza form wsparcia w zakresie rozwoju zasobów ludzkich. O skuteczności stosowanych narzędzi i instrumentów decyduje odpowiednio dobrana ich kombinacja umożliwiająca komplementarne podejście do zdiagnozowanych problemów i deficytów. Zdecydowana większość badanych beneficjentów (80% ogółu badanych) jest zdania, że dzięki realizacji projektów w ramach RPO-L2020 nastąpiło zwiększenie aktywności przedsiębiorstw oraz wzrost nakładów ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich. Wyniki badania potwierdzają również pozytywną ocenę oddziaływania interwencji w zakresie podniesienia poziomu kwalifikacji zawodowych.
6. Kwestie rozwoju zasobów ludzkich oraz tworzenia nowych przedsiębiorstw zostały w miarę dobrze odzwierciedlone w kryteriach oceny projektów.
7. Zauważalny jest wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na zwiększenie stopnia internacjonalizacji lubuskich przedsiębiorstw. Co piąty badany twierdzi, że dzięki realizacji wskazanych powyżej działań rozpoczął działalność na rynkach zagranicznych. Dotyczy to w szczególności Poddziałania 1.4.1 poświęconego wzrostowi wsparcia internacjonalizacji, gdzie rozpoczęcie działalności na rynkach zagranicznych zadeklarowało ponad 47% beneficjentów. Warto zauważyć, że Działania 1.1, 1.2 oraz Poddziałanie 1.5.1, pomimo że ich głównym celem nie jest wsparcie internacjonalizacji, również pośrednio przyczyniły się do wzrostu aktywności przedsiębiorstw na zagranicznych rynkach.
8. Z przeprowadzonych badań ilościowych wynika, że najbardziej widoczne efekty interwencji realizowane w ramach RPO-L2020 wpływających na wzrost konkurencyjności to szersza oferta w zakresie świadczonych usług/sprzedawanych produktów (szczególnie dla Działań 1.1, 1.2, 6.6 oraz Poddziałania 6.3.1), poszerzenie rynków zbytu (Poddziałanie 1.4.1) oraz poprawa zaawansowania technologicznego produkcji/usług (szczególnie Poddziałanie 1.5.1). Przy czym pominięto w analizie Poddziałania 1.4.2, 1.5.2 i 6.3.2 realizowane przez BGK oraz w ramach ZIT MOF Gorzów Wielkopolski, dla których pytanie o wzrost konkurencyjności było bezzasadne.
9. Hamujący wpływ na wdrażanie wszystkich działań w ramach OP 6 Regionalny rynek pracy mają zmiany społeczno-gospodarcze, jakie zaszły w latach 2015-2017, tj. m.in.: zwiększenie stawki minimalnego wynagrodzenia, zmniejszenie bezrobocia w regionie (z 12,5% w 2014 r. do 6,6% w 2017 r.¹), wprowadzenie instrumentu 500+, rządowy program pomocy dla rodzin wielodzietnych. Powodują one trudności rekrutacyjne, mniejszą skłonność osób bezrobotnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym do uczestnictwa w Programie.
10. Podsumowaniem raportu jest wskazanie wniosków, zaleceń i rekomendacji.

¹ Bank Danych Lokalnych, dane wg dziedzin – Rynek pracy, <https://bdl.stat.gov.pl>.

2. Summary

The Report presents the results of the study entitled "**Evaluation of the progress of SME support in the Lubuskie Voivodeship in the 2014-2020 perspective**".

As a justification of the study, it was indicated that there is a need to provide knowledge and evidence on the effectiveness and efficiency of public interventions implemented under the cohesion policy 2014-2020 in the region, targeted at supporting enterprises and entrepreneurship. The evaluation is intended to verify the correctness of the business support assumptions adopted at the stage of formulating the objectives and scope of the ROP-L2020 implementation.

In reference to the above, research and analysis of the context of the implementation of the ROP-L2020 as well as the method of adapting entrepreneurs to the conditions for providing support were carried out.

The study covered Beneficiaries in the Lubuskie Voivodeship, implementing projects under the following Measures / Sub-measures:

- **Measure 1.1. Research and innovation (IP 1b).**
- **Measure 1.2. Development of entrepreneurship (IP 3a).**
- **Measure 1.4 Promotion of the region and internationalization of the SME sector (IP 3b):**
 - **Sub-measure 1.4.1 Promotion of the region and internationalization of the SME sector - projects implemented outside the ITI formula.**
 - **Sub-measure 1.4.2 Promotion of the region - ZIT Gorzów Wlkp.**
- **Measure 1.5. Development of the SME sector (IP 3c):**
 - **Sub-measure 1.5.1 Development of the SME sector - grant support.**
 - **Sub-measure 1.5.2 Development of the SME sector - financial instruments.**
- **Measure 6.3 Support for self-employment (IP 8iii):**
 - **Sub-measure 6.3.1 Support for self-employment of people in a particularly difficult situation on the labor market.**
 - **Sub-measure 6.3.2 Support for self-employment through repayable instruments.**
- **Measure 6.5. Development services for MSME (IP 8v).**
- **Measure 6.6 Professional activation of persons made redundant or scheduled to be released (IP 8v).**

The Report has been divided into nine key chapters. Research proceedings began with the examination of the existing situation - documents, analyzes, reports and other studies related to the subject of the study. Then, five groups of respondents were surveyed, i.e. the beneficiaries of the ROP-L2020, direct participants of support addressed to the enterprise sector (within the analyzed Measures / Sub-measures), experts evaluating applications, representatives of BEI and representatives of institutions responsible for the implementation of ROP-L2020.

The most important conclusions from the conducted evaluation are as follows:

1. Based on the analyzed empirical material, including the opinions of persons representing institutions involved in the implementation of the Program, there is no risk of failing to achieve the Program's objectives at the moment.
2. The opinions of experts, who participated in in-depth interviews, are divided as to whether the project selection system leads to the selection of projects with assumed features. The majority of them believe that the criteria have been chosen correctly.
3. A significant increase in the average value of projects can be noticed, e.g. for the Sub-measure 1.5.1 related to direct investments in enterprises, the value has more than doubled. On the one hand, this can be seen as a positive trend - enterprises are ready to undertake larger undertakings, deciding on higher amounts of private contribution. In addition, the higher value of projects enforces a more scrupulous business analysis for the proposed projects in terms of their profitability and market justification. This affects the relatively better thought out and prepared projects that should have a greater impact on the development of the region's economy. On the other hand, a higher average

- value of projects means automatically a lower number of beneficiaries and usually a higher number of protests against the decision of the project appraisal commission.
4. On the basis of the material analyzed and the results of qualitative and quantitative research, it was assessed that ROP-L2020 proposes adequate solutions to the diagnosed needs of the enterprise sector. ROP-L2020 meets the requirement of usability and accuracy. The Sub-measure 1.5.1 and 6.3.1 gained the most popularity among applicants. The largest exceeding of the available allocation concerned competitions under Sub-measure 1.4.1 carried out in 2017 (which resulted mainly from relatively low allocation amounts). The lack of spending full allocation amounts on activities related to the implementation of R & D works by enterprises (Measure 1.1.) may be considered to be unfavorable to a certain extent. In two competitions conducted, 83.3% of the allocation in 2016 and 51.1% of the allocation in 2017 were appropriately spent.
 5. In the Lubuskie Voivodeship, within the analyzed Measures and Sub-Actions of ROP-L2020, it is possible to apply a relatively rich range of support forms in the field of human resources development. The effectiveness of the tools and instruments is determined by a properly selected combination that allows a complementary approach to diagnosed problems and deficits. A vast majority of beneficiaries (80% of all respondents) believe that thanks to the implementation of projects under the ROP-L2020 there was an increase in business activity and an increase in expenditures aimed at human resources development. The results of the study also confirmed a positive assessment of the impact of interventions in raising the level of professional qualifications.
 6. The issue of human resource development and creation of new enterprises has been relatively well reflected in project evaluation criteria.
 7. The impact of interventions implemented under ROP-L2020 on increasing the internationalization of Lubuskie enterprises is noticeable. Every fifth respondent claims that thanks to the implementation of the project under the ROP-L2020, he began operating on foreign markets. This applies in particular to Sub-measure 1.4.1, where more than 47% of beneficiaries declared their start on foreign markets. It is worth noting that Measure 1.1, 1.2 and Sub-measure 1.5.1, although their main goal is not to support internationalization, also indirectly contributed to the increase in the activity of enterprises on foreign markets.
 8. The quantitative research shows that the most visible effects of interventions implemented within the framework of the ROP-L2020, which influenced the increase in competitiveness, are primarily a wider range of services / products (especially for Measures 1.1, 1.2, 6.3.1 and 6.6), expanding sales markets (Sub-measure 1.4.1) and improving the technological advancement of production / services (especially Sub-measure 1.5.1). The analysis disregards Sub-measures 1.4.2, 1.5.2 and 6.3.2 implemented by BGK and within ZIT MOF Gorzów Wielkopolski, for which the question about the increase in competitiveness was unfounded.
 9. The socio-economic changes that took place in 2015-2017, have a negative impact on the implementation of all measures under Priority Axis 6 Regional labor market, i.e., for example: increase in the minimum wage rate, reduction of unemployment in the region (from 12.5% in 2014 to 6.6% in 2017), introduction of the 500+ instrument, a government program of support for large families. They cause recruitment difficulties, lower inclination of unemployed people threatened with social exclusion to participate in the Program.
 10. The summary of the report is the indication of the conclusions and recommendations.

3. Wykaz użytych skrótów

W niniejszym Raporcie pojawiają się skróty dla często używanych pojęć i zagadnień. W większości przypadków ich konstrukcja wynika z ogólnie przyjętych praktyk w różnego rodzaju publikacjach.

Skrót	Pełna nazwa
BUR	Baza Usług Rozwojowych
CATI	Wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny (ang. Computer Assisted Telephone Interview)
CAWI	Wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW (ang. Computer-Assisted Web Interview)
CT	Cel Tematyczny – pojęcie zawarte w tzw. Umowie Partnerstwa regulującej sposób wydatkowania środków w ramach Funduszy Unijnych
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
FGI	Zogniskowany wywiad grupowy (ang. Focus Group Interview)
IDI/ITI	Indywidualny wywiad pogłębiony/Telefoniczny wywiad pogłębiony
IOB	Instytucje otoczenia biznesu
IP	Instytucja Pośrednicząca Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020
IZ	Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym – Lubuskie 2020
KM	Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020
MŚP	Małe i średnie przedsiębiorstwa
OP	Oś Priorytetowa
PIiPG WL	Plan Inwestycyjny i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego
POIR	Program Operacyjny Innowacyjny Rozwój
POPC	Program Operacyjny Polska Cyfrowa
POWER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
PRI	Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego
RPO-L2020	Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020
SOPZ	Szczegółowy Opis Przedmiotu Zamówienia, załącznik nr 2 do specyfikacji istotnych warunków zamówienia o sygnaturze DA.III.272.2.2.2018
SSE	Specjalna Strefa Ekonomiczna
UE	Unia Europejska
UMWL	Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy

4. Wprowadzenie

4.1. Przedmiot i kontekst badania

Badanie miało dostarczyć wiedzy i dowodów na temat **skuteczności i efektywności interwencji publicznych realizowanych w ramach polityki spójności 2014-2020 w regionie, ukierunkowanych na wsparcie przedsiębiorstw i przedsiębiorczości**. Przedmiotowa ewaluacja służyła weryfikacji poprawności założeń wsparcia przedsiębiorstw przyjętych na etapie formułowania celów i zakresu realizacji RPO-L2020. W szczególności pozwoliła sprawdzić, czy:

- dostępne formy wsparcia przedsiębiorstw umożliwiają osiągnięcie postawionych celów na poziomie RPO-L2020,
- system wyboru projektów prowadzi do wyboru przedsięwzięć o zakładanych cechach (np. poziom innowacyjności, oczekiwana skuteczność interwencji, wpisywanie się w założenia inteligentnych specjalizacji, potencjalny i faktyczny wpływ wybieranych projektów na tworzenie nowych miejsc pracy),
- udzielone wsparcie przynosi zakładane zmiany na poziomie wspartych przedsiębiorstw (z perspektywy przedsiębiorstw),
- system monitorowania jest kompletny (zarówno z punktu widzenia możliwości śledzenia postępów realizacji interwencji, jak i jej późniejszej ewaluacji) oraz czy przyjęte w ramach RPO-L2020 wartości wskaźników są adekwatne i możliwe do osiągnięcia przez MŚP.

Dokonana została również analiza kontekstu realizacji Programu (czy nie uległa istotnej zmianie w porównaniu z diagnozą sytuacji na etapie formułowania RPO-L2020) oraz sposobu adaptacji przedsiębiorców do warunków udzielania wsparcia (tj. ustalenie, do jakiego stopnia podmioty rzeczywiście identyfikują się z wyznaczonymi celami RPO-L2020, a do jakiego stopnia ma to charakter jedynie fasadowy – tj. podmioty realizują projekty określonego typu tylko i wyłącznie dlatego, że w danym obszarze dostępne jest finansowanie publiczne). Badaniem objęte zostały następujące Działania/Poddziałania realizowane w ramach RPO-L2020, w ramach których podpisane zostały dotychczas umowy o dofinansowanie.

Tabela 1. Działania/Poddziałania w ramach RPO-L2020 objęte badaniami.

Nazwa Działania/Poddziałania	Oś Priorytetowa	Cele szczegółowe na poziomie priorytetów inwestycyjnych
Działanie 1.1 Badania i innowacje	Oś Priorytetowa 1. Gospodarka i innowacje	PI 1b Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw
Działanie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości	Oś Priorytetowa 1. Gospodarka i innowacje	PI 3a Lepsze warunki do rozwoju MŚP
Działanie 1.4 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP <ul style="list-style-type: none"> • Poddziałanie 1.4.1 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP – projekty realizowane poza formułą ZIT • Poddziałanie 1.4.2 Promocja regionu – ZIT Gorzów Wlkp. 	Oś Priorytetowa 1. Gospodarka i innowacje	PI 3b Zwiększony poziom handlu zagranicznego sektora MŚP
Działanie 1.5 Rozwój sektora MŚP <ul style="list-style-type: none"> • Poddziałanie 1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne • Poddziałanie 1.5.2 Rozwój sektora MŚP – instrumenty finansowe 	Oś Priorytetowa 1. Gospodarka i innowacje	PI 3c Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP
Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia	Oś Priorytetowa 6. Regionalny rynek pracy	PI 8iii Poprawa zdolności do samozatrudnienia osób

Nazwa Działania/Poddziałania	Oś Priorytetowa	Cele szczegółowe na poziomie priorytetów inwestycyjnych
<ul style="list-style-type: none"> • Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy • Poddziałanie 6.3.2 Wsparcie dla samozatrudnienia poprzez instrumenty zwrotne 		pozostających bez pracy
Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP	Oś Priorytetowa 6. Regionalny rynek pracy	PI 8v Dostosowanie przedsiębiorstw i ich pracowników do zmian zachodzących w gospodarce. Upowszechnienie aktywizacji zawodowej osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia
Działanie 6.6 Aktywizacja zawodowa osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia	Oś Priorytetowa 6. Regionalny rynek pracy	PI 8v Dostosowanie przedsiębiorstw i ich pracowników do zmian zachodzących w gospodarce. Upowszechnienie aktywizacji zawodowej osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 z dnia 15 maja 2018 r.

Badanie zostało przeprowadzone zarówno z beneficjentami RPO-L2020, jak i z bezpośrednimi uczestnikami wsparcia kierowanego do sektora przedsiębiorstw oraz osób pozostających w trudnej sytuacji na rynku pracy (w ramach analizowanych Działań/ Poddziałań).

Ewaluacja prowadzona była na bieżąco (on-going) w trakcie wdrażania RPO-L2020. Z tego względu niektóre wskaźniki związane z realizacją programu RPO-L2020 (np. liczby beneficjentów i uczestników projektu) ulegały zmianom w trakcie prowadzenia ewaluacji. Wykonawca dołożył wszelkich starań, aby w ostatecznej wersji analizy uwzględnić najbardziej aktualne dane w raporcie.

4.2. Cele badawcze

Celem głównym badania była ocena wsparcia przedsiębiorstw w województwie lubuskim na podstawie pierwszych doświadczeń wdrażania RPO-L2020. Był on realizowany poprzez osiągnięcie następujących celów szczegółowych:

- Ocena użyteczności interwencji dotychczas realizowanych w ramach RPO-L2020 w kontekście potrzeb i problemów sektora przedsiębiorstw.
- Ocena wpływu interwencji wspieranych środkami RPO-L2020 na rozwój społeczny i gospodarczy regionu w kontekście realizacji celów dokumentów strategicznych dla województwa.
- Ocena wpływu interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na rozwój przedsiębiorczości i przedsiębiorstw w regionie.
- Ocena skuteczności i trafności wsparcia skierowanego do MŚP w ramach RPO-L2020.
- Ocena jakości oferowanego w ramach RPO-L2020 wsparcia dla MŚP, a także identyfikacja czynników decydujących o jego skuteczności.
- Analiza realizowanych w ramach RPO-L2020 interwencji pod kątem założeń systemu wsparcia specjalizacji regionalnych.

4.3. Zakres badania

Zakres podmiotowy

Badanie zostało przeprowadzone na następujących grupach docelowych, którymi są:

1. Beneficjenci analizowanych Działań/Poddziałań RPO-L2020. Zostało to przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 2. Beneficjenci analizowanych Działań/Poddziałań RPO-L2020.

Działanie/Poddziałanie	Beneficjenci
Działanie 1.1 Badania i innowacje (PI 1b)	Przedsiębiorstwa
Działanie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości (PI 3a)	IOB
Działanie 1.4 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP (PI 3b)	
Poddziałanie 1.4.1 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP – projekty realizowane poza formułą ZIT	Województwo lubuskie – Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego (cztery projekty) Przedsiębiorstwa
Poddziałanie 1.4.2 Promocja regionu – ZIT Gorzów Wlkp	Miasto Gorzów Wielkopolski (dwa projekty)
Działanie 1.5 Rozwój sektora MŚP (PI 3c)	
Poddziałanie 1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne	Przedsiębiorstwa
Poddziałanie 1.5.2 Rozwój sektora MŚP – instrumenty finansowe	Bank Gospodarstwa Krajowego
Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii)	
Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy	Przedsiębiorstwa
Poddziałanie 6.3.2 Wsparcie dla samozatrudnienia poprzez instrumenty zwrotne	Bank Gospodarstwa Krajowego
Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)	IOB
Działanie 6.6 Aktywizacja zawodowa osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia (PI 8v)	Przedsiębiorstwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 z dnia 15 maja 2018 r.

2. Przedstawiciele przedsiębiorstw, stanowiących ostatecznych odbiorców objętych wsparciem w ramach analizowanych Działań/Poddziałań RPO-L2020. Należy podkreślić, że w tym przypadku dotyczy to tylko wybranych Działań/Poddziałań, w szczególności:
 - a. Działania 1.2 – m.in. beneficjenci bonu na innowacje, inkubowane przedsiębiorstwa, przedsiębiorstwa objęte innowacyjnym wsparciem rozwojowym,
 - b. Poddziałania 1.5.2 – przedsiębiorstwa korzystające z instrumentów finansowych oferowanych przez Bank Gospodarstwa Krajowego w ramach realizowanego projektu,
 - c. Działania 6.5 – przedsiębiorstwa z sektora MŚP korzystające ze wsparcia w zakresie podnoszenia kompetencji.
3. Uczestnicy projektów Działań/Poddziałań RPO-L2020. W tym znaczeniu rozumie się osoby fizyczne, które uzyskały wsparcie w ramach analizowanych Działań/Poddziałań. Dotyczy to w szczególności:
 - a. Poddziałania 6.3.1 – wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy,
 - b. Poddziałania 6.3.2 – wsparcie dla samozatrudnienia poprzez instrumenty zwrotne,
 - c. Działania 6.5 – wsparcie w zakresie podniesienia kompetencji i kwalifikacji przedsiębiorców z sektora MŚP,
 - d. Działania 6.6 – aktywizacja zawodowa osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia.
4. Przedstawiciele instytucji odpowiedzialnych za proces wdrażania RPO-L2020.
5. Eksperti oceniający wnioski o dofinansowanie w ramach analizowanych Działań/Poddziałań RPO-L2020.
6. Przedstawiciele IOB.

4.4. Kryteria ewaluacyjne

Badanie było przeprowadzone na podstawie następujących **kryteriów ewaluacyjnych**:

- **Skuteczność** – rozumiana jako ocena stopnia osiągnięcia założonych celów interwencji RPO-L2020 wraz z analizą czynników wpływających pozytywnie i negatywnie na osiągnięcie tych celów;
- **Trafność** – rozumiana jako ocena adekwatności celów interwencji RPO-L2020 i metod jej wdrażania do problemów i potrzeb MŚP w regionie;
- **Efektywność** – rozumiana jako stosunek efektów (rezultatów wsparcia) do poniesionych nakładów (środków finansowych).

5. Metodologia badawcza

5.1.1. Analiza danych zastanych

Analiza danych zastanych była punktem wyjścia do prowadzenia jakichkolwiek dalszych analiz w trakcie prowadzenia prac badawczych. Analiza pozwala z jednej strony wykorzystać już istniejące źródła do udzielenia wstępnych odpowiedzi na wybrane problemy badawcze, a z drugiej strony zidentyfikować tzw. luki informacyjne – obszary, które nie były dostatecznie opisane w istniejących źródłach i wymagały zastosowania badań pierwotnych do udzielenia odpowiedzi. Analiza danych zastanych stanowiła również istotny wkład w konstrukcję narzędzi badawczych (np. sformułowanie pytań i kafeterii możliwych odpowiedzi zgodnie z istniejącym stanem wiedzy oraz podejściem metodologicznym badań w danej dziedzinie).

Szczegółowa lista dokumentów oraz danych, z którymi Wykonawca zapoznał się w związku z wykonywanym badaniem, sporządzona w wyniku realizacji metody *Desk Research*, została zaprezentowana jako Załącznik 9.1. do niniejszego Raportu. Sposób doboru źródeł był podyktowany następującymi względami:

1. Powiązanie tematyczne z jednym z obszarów badawczych.
2. Aktualność danego dokumentu/źródła.
3. Dostępność (możliwość pozyskania dokumentu).
4. Rzetelność i wiarygodność zawartych informacji.

5.1.2. Analiza danych statystycznych

Analiza danych statystycznych towarzyszyła analizie danych zastanych i polegała na zgromadzeniu danych dotyczących w tym przypadku trzech obszarów:

1. danych statystycznych dotyczących innowacyjności regionu,
2. bazy beneficjentów analizowanych Działań/Poddziałań RPO-L2020,
3. przetworzenia i wizualizacji danych pozyskanych z badania CATI i CAWI.

Celami wykorzystania metod statystycznych były m.in. analiza charakteru badanych zjawisk oraz wykrycie prawidłowości i ich interpretowanie za pomocą metod statystyki matematycznej.

Najważniejszymi produktami przeprowadzonej analizy danych statystycznych są obliczone miary (np. tendencji centralnej czy też rozproszenia) oraz zestawienia tabelaryczne i wykresy.

5.1.3. CATI

CATI to podstawowa metoda gromadzenia danych ilościowych pozwalająca na uzyskanie odpowiedzi na wiele pytań badawczych w zakresie np. funkcjonowania programów wsparcia. Badania CATI zostały przeprowadzone **na grupie beneficjentów Działań w ramach RPO-L2020**. Badania te umożliwiły pozyskanie wiedzy w zakresie m.in. wpływu realizowanych projektów na osiągnięcie celów RPO-L2020.

5.1.4. CAWI

CAWI (wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW) jest to metoda zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej.

Technika ta należy do grupy metod wywiadu o charakterze ilościowym. Badanie oparte na wylosowanej próbie pozwala na uchwycenie masowego wymiaru danego zjawiska, przeprowadzenie wnioskowania statystycznego i estymowania wyników dla całej populacji. Pomiar przeprowadzany jest za pomocą wystandaryzowanego kwestionariusza, zawierającego pytania z listą gotowych możliwych odpowiedzi (kafeterią) lub też pytania półotwarte/otwarte, przygotowaną na etapie operacjonalizacji problematyki badawczej.

Ankieta internetową CAWI została objęta pełną próbą przedsiębiorstw objętych wsparciem oraz uczestników projektów. W szczególności byli to:

1. Przedstawiciele przedsiębiorstw objętych wsparciem w ramach analizowanych Działań/Poddziałań RPO-L2020. Należy podkreślić, że w tym przypadku dotyczyło to tylko wybranych Działań/Poddziałań, tj.
 - a. Działania 6.5 – przedmiotem projektów jest podniesienie kompetencji i kwalifikacji przedsiębiorców z sektora MŚP.
2. Uczestnicy projektów Działań/Poddziałań RPO-L2020. W tym znaczeniu rozumie się osoby fizyczne, które uzyskały wsparcie w ramach analizowanych Działań/Poddziałań. Dotyczyło to w szczególności:
 - a. Poddziałania 6.3.1 – wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy,
 - b. Poddziałania 6.3.2 – wsparcie dla samozatrudnienia poprzez instrumenty zwrotne,
 - c. Działania 6.5 – wsparcie pracowników zwolnionych, przewidzianych do zwolnienia i zagrożonych zwolnieniem,
 - d. Działania 6.6 – aktywizacja zawodowa osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia.

Wykonawca wysłał zaproszenia do badania z linkiem do ankiety do wszystkich uczestników ww. działań (tzw. ostateczni beneficjenci). Należy podkreślić, że w zależności od analizowanych Działań/Poddziałań różny był poziom zwrotu ankiet CAWI. Wykonawca dołożył należytej staranności, aby zmaksymalizować poziom udziału w badaniu (m.in. wykorzystanie pisma przewodniego, wielokrotny kontakt e-mailowy i telefoniczny). Ostatecznie udało się pozyskać 176 kompletnych ankiet.

5.1.5. Pogłębione wywiady indywidualne (IDI/ITI)

Pogłębione wywiady indywidualne realizowane tradycyjnie (IDI) lub telefonicznie (ITI) stanowią jedną z podstawowych technik badań jakościowych IDI. Polegają one na rozmowie w cztery oczy badacza z respondentem (dopuszcza się również realizację wywiadów drogą telefoniczną, co jest czasami oznaczane symbolem ITI – In-depth Telephone Interview). Ich celem jest uzyskanie szczegółowych opinii i informacji od konkretnych osób spełniających określone przez badacza kryteria doboru próby. Są to badania, które koncentrują się na głębszej analizie danego zjawiska. W badaniach jakościowych główny nacisk położony jest na to, aby za pomocą specjalnych technik badawczych lepiej i dokładniej zrozumieć analizowane zjawisko. Nie wykorzystuje się pomiaru ilościowego, lecz stosuje się techniki, które mają na celu wydobycie wiedzy od badanych osób. Tę technikę wykorzystuje się również w celu wyjaśnienia natury badanego zjawiska, dotarcia do istoty rzeczy, otrzymania informacji, które trudno byłoby uzyskać innymi metodami, np. za pomocą ankiety CATI.

Wywiady konstruowane były zgodnie ze standardami tworzenia badań jakościowych, takich jak:

1. Pierwotna konceptualizacja problemów i celów badania.
2. Zdefiniowanie zakresów badania i postawienie pytań badawczych.
3. Zaprojektowanie doboru uczestników do badań i przygotowanie scenariusza rozmowy.
4. Zebranie materiału empirycznego.
5. Analiza materiału w kontekście postawionych problemów badawczych.
6. Weryfikacja trafności i rzetelności materiału empirycznego.
7. Raportowanie.

Wywiady zostały przeprowadzone na trzech grupach, tj.:

1. Wywiady indywidualne pogłębione (IDI) z przedstawicielami IZ/IP RPO-L2020 odpowiedzialnymi za wdrażanie analizowanych Działań/Poddziałań. Łącznie przeprowadzono **cztery IDI z przedstawicielami IZ/IP RPO-L2020**, tj. dwa wywiady z przedstawicielami Departamentu Programów Regionalnych UMWL, jeden wywiad z przedstawicielem Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego UMWL oraz jeden wywiad z przedstawicielem ZIT Zielona Góra.

Ponadto w ramach dodatkowych metod badawczych wykonawca przeprowadził:

2. Wywiady z przedstawicielami ekspertów oceniających wnioski o dofinansowanie. **Dobór próby: cztery osoby, tj. dwie osoby oceniające projekty w ramach Osi Priorytetowej 1 oraz dwie osoby oceniające projekty w ramach Osi Priorytetowej 6.**
3. Wywiady z przedstawicielami IOB, które świadczą usługi w zakresie przygotowania wniosków, jak również wsparcia procesów zarządzania projektami w przypadku uzyskania dofinansowania (np. rozliczanie projektu, przeprowadzanie postępowań, prowadzenie dokumentacji). Wykonawca przeprowadził **cztery wywiady** z przedstawicielami następujących instytucji:
 - Park Technologiczny Interior.
 - ARR S.A. w Zielonej Górze.
 - Izba Rzemieślnicza i Przedsiębiorczości w Zielonej Górze.
 - Fundacja Przedsiębiorczości w Żarach.

5.1.6. Zogniskowane wywiady grupowe (FGI)

Zogniskowany wywiad grupowy to metoda, która pozwala na obserwowanie i wykorzystanie zjawiska dynamiki grupy. Uczestnicy spotkania nie działają w izolacji, lecz wzajemnie się stymulują i inspirują do dyskusji, co dodaje wartości uzyskanym w ten sposób informacjom. Jest to technika badawcza polegająca na dyskusji grupy respondentów o zbliżonych doświadczeniach, aczkolwiek różniących się wyznaczonymi cechami społeczno-demograficznymi. Dzięki temu badane zagadnienia były szczegółowo omawiane pod różnymi kątami oraz pobudzana była kreatywność uczestników, co umożliwiło uzyskanie ciekawych rozwiązań stawianych problemów.

FGI zostało zrealizowane zgodnie z zaleceniami metodologicznymi wypracowanymi przez Komisję Europejską w zakresie ewaluacji zjawisk społeczno-ekonomicznych².

W ramach badania zorganizowano i przeprowadzono dwa zogniskowane wywiady grupowe.

Zogniskowane wywiady grupowe (FGI) zostały przeprowadzone z beneficjentami Działań/Poddziałań objętych ewaluacją. Wywiady FGI zostały podzielone zgodnie z funduszem, w ramach którego są finansowane projekty beneficjentów:

Do udziału w grupach fokusowych zostali zaproszeni przedstawiciele:

- **beneficjenci projektów z Osi Priorytetowej 1 (finansowane z EFRR).**
- **beneficjenci projektów z Osi Priorytetowej 6 (finansowane z EFS).**

Liczebność próby mieści się w przedziale, który w metodologii badań jakościowych uznawany jest za optymalny. Mniejsze grupy zbyt łatwo poddają się dominacji jednego czy dwóch uczestników, zaś do większych grup mogą się wkraść frustracja i znudzenie, ponieważ uczestnicy muszą za długo czekać na swoją wypowiedź czy relację³.

Struktura próby będąca wynikiem celowego doboru ekspertów dała możliwość rozpatrywania badanych zagadnień w sposób kompleksowy i wszechstronny, zwiększając skuteczność procesu badawczego. Zastosowano technikę analizy przyczynowo–skutkowej.

5.1.7. Studia przypadków

Jest to metoda badania, w której badacz dąży do wszechstronnego opisu pewnej zbiorowości lub jednostki z uwzględnieniem bogatego zestawu zmiennych, gdzie interesują go zarówno wartości zmiennych, jak i zależności między nimi. Istotą badania *case study* jest połączenie danych ze źródeł pierwotnych i wtórnych,

² Komisja Europejska, *Evaluating Socio Economic Development*, Sourcebook 2: Methods & Techniques Expert panels, 2009.

³ Por. D. Maison, *Zogniskowane wywiady grupowe – jakościowa metoda badań marketingowych*, PWE, Warszawa 2001.

ilościowych i jakościowych. Głównym celem tej metody jest jak najlepsze zobrazowanie pewnego przypadku poprzez jego wnikliwą analizę.

Analiza studiów przypadku objęła projekty zrealizowane w ramach RPO-L2020. Dzięki realizacji badań ilościowych CAWI/CATI zostały zidentyfikowane projekty, które można uznać za dobre praktyki w zakresie wyboru przedsięwzięć o zakładanych cechach (np. poziom innowacyjności, oczekiwana skuteczność interwencji, wpisywanie się w założenia inteligentnych specjalizacji, potencjalny i faktyczny wpływ wybieranych projektów na tworzenie nowych miejsc pracy), oraz że udzielone wsparcie przynosi zakładane zmiany na poziomie wspartych przedsiębiorstw (z perspektywy przedsiębiorstw).

Ostatecznie do opracowania studiów przypadku wybrano **sześć projektów**, które można uznać za dobrą praktykę oraz które pozytywnie oddziałują na sytuację gospodarczą. Są to jednocześnie projekty, w przypadku których przedstawiciele beneficjentów wyrazili zgodę na ich opis oraz dostarczyli dodatkowe materiały zwiększające wartość poznawczą analizy. **Trzy studia dotyczą projektów dofinansowanych w ramach Osi Priorytetowej 1, po jednym dla Działań 1.1, 1.2 i Poddziałania 1.4.1 oraz trzy dotyczyły projektów z Osi Priorytetowej 6, tj. dwa studia dla Poddziałania 6.3.1 i jedno dla Działania 6.5.**

Źródłem danych do opracowania studiów przypadku były również dane statystyczne oraz dane zastane. Wykonawca pozyskał również dane pierwotne w celu uzupełnienia stanu wiedzy w zakresie danego studium przypadku – poprzez korespondencję pocztą elektroniczną lub też niestrukturyzowany wywiad telefoniczny z przedstawicielem beneficjenta.

6. Opis wyników badań

6.1. Charakterystyka sektora MŚP w województwie lubuskim

Niniejszy rozdział dotyczy charakterystyki sektora MŚP w województwie lubuskim. Zawarte treści zostały opracowane na podstawie ogólnodostępnych danych statystycznych oraz raportów. Jeżeli nie zaznaczono inaczej, to przy danych statystycznych źródłem ich pozyskania był Bank Danych Lokalnych prowadzony przez GUS (<https://bdl.stat.gov.pl>). W analizie uwzględniono najbardziej aktualne dane dostępne w momencie opracowania analizy.

Województwo lubuskie położone jest w zachodniej części Polski i graniczy z Niemcami oraz województwami dolnośląskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim. Do głównych ośrodków administracyjnych należą Gorzów Wielkopolski, jako siedziba administracji rządowej, oraz Zielona Góra, w której zlokalizowana jest siedziba władz samorządowych.

Obszar województwa liczy 13 988 km², co stanowi 4,5% powierzchni kraju. Województwo lubuskie cechuje relatywnie niska gęstość zaludnienia (73 osoby na 1 km², przy średniej dla kraju wynoszącej 123 osoby na 1 km² w 2016 r.). Wynika to m.in. z dużego udziału lasów w całkowitej powierzchni regionu.

Pod względem liczby ludności województwo zajmuje przedostatnie miejsce w kraju (mniejsze jest jedynie województwo opolskie). **Łącznie liczba ludności w regionie na koniec 2016 r. wyniosła 1,02 mln osób**, z czego mężczyźni stanowili 495,22 tys. osób, a kobiety 522,22 tys. osób. Wśród nich 635 141 osób było w wieku produkcyjnym, co stanowiło 62,4% ogółu mieszkańców. W wieku poprodukcyjnym było 198 595 osób (19,5%), a w wieku przedprodukcyjnym (do 15. roku życia) 183 640 osób (18,1%).

Największymi ośrodkami miejskimi są Zielona Góra (139,3 tys. mieszkańców) oraz Gorzów Wielkopolski (123,9 tys. mieszkańców).

W województwie lubuskim na koniec lutego 2018 r. do rejestru REGON wpisanych było 112 656 podmiotów gospodarczych. Spośród wszystkich powiatów regionu szczególnie znaczące obszary koncentracji podmiotów gospodarczych można zlokalizować w miastach: Zielona Góra (21 156 podmiotów) oraz Gorzów Wielkopolski (17 780 podmiotów). Ponadto w otoczeniu miast silnie rozwija się przedsiębiorczość. Na terenie powiatu zielonogórskiego dodatkowo funkcjonują 6890 podmiotów, a na terenie powiatu gorzowskiego 7651. Stosunkowo dużą koncentrację podmiotów można jeszcze zaobserwować na terenie powiatów: żarskiego (9465), żagańskiego (7321) oraz nowosolskiego (7422).

Zdecydowanie **dominuje sektor mikroprzedsiębiorstw** zatrudniających do dziewięciu osób. **Takich podmiotów jest 108,3 tys., co stanowi 95,9% wszystkich zarejestrowanych podmiotów.** W województwie lubuskim działa osiem podmiotów zatrudniających 1000 i więcej osób spośród 743 funkcjonujących na terenie kraju. Ponad 60% podmiotów zarejestrowanych w województwie skupia się na dwóch ośrodkach: Zielonej Górze i Gorzowie Wielkopolskim. Inne ważniejsze lokalizacje to: Kostrzyn nad Odrą, Międzyrzecz, Słubice, Świebodzin, Gubin, Żary, Żagań i Nowa Sól⁴.

Tabela 3. Liczba przedsiębiorstw w województwie lubuskim w latach 2014-2017.

Rok/Klasa wielkości	0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej	Ogółem
2017	108 290	3 808	725	81	8	112 910
2016	107 032	3 882	752	82	8	111 756
2015	106 594	3 848	739	82	9	111 272
2014	105 404	3 850	740	81	9	110 084

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

⁴ Dane za 2017 r. na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Najbardziej aktualne dane dotyczące kształtowania się produktu krajowego brutto na poziomie regionów obejmują rok 2015. Zgodnie z danymi z tego okresu **gospodarka województwa lubuskiego wygenerowała 39 814 mln zł PKB, co stanowiło 2,2% krajowego PKB.**

Do największych atutów województwa zalicza się m.in.:

- korzystne położenie geograficzne, zapewniające łatwy dostęp do rynku niemieckiego oraz innych krajów Europy Zachodniej,
- bardzo dobrą dostępność komunikacyjną regionu, zarówno w kontekście wysoko rozwiniętej sieci drogowej i kolejowej oraz infrastruktury przygranicznej. Województwo lubuskie jest położone na międzynarodowym szlaku transportowym Wschód–Zachód. Dobrze rozwinięta jest również sieć transportu wodnego⁵,
- wysoki poziom znajomości języka niemieckiego w regionie, co oznacza ułatwiony dostęp do takich rynków zbytu, jak Niemcy, Austria i Szwajcaria, jak również atut w kontekście przyciągania inwestycji zagranicznych z tych krajów,
- wysoką lesistość sprzyjającą rozwojowi branży przetwórstwa drewna oraz produkcji mebli. Ten aspekt może stanowić jednocześnie atut w rozwijaniu współpracy gospodarczej z krajami skandynawskimi,
- dostępność terenów inwestycyjnych w trzech specjalnych strefach ekonomicznych (Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna, Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna, Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna⁶).

W końcu marca 2018 r. w powiatowych urzędach pracy było **24,9 tys. zarejestrowanych bezrobotnych**, tj. mniej o 4,9% (o 1,3 tys. osób) niż przed miesiącem i o 19,9% (o 6,2 tys.) w relacji do analogicznego okresu ub. roku.

W marcu 2018 r. przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wyniosło 129,5 tys. osób, tj. o 4,3% więcej niż w analogicznym miesiącu ub. roku oraz o 0,1% więcej w odniesieniu do poprzedniego miesiąca. Wzrost przeciętnego zatrudnienia w skali roku zanotowały m.in. przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 30,2%), w transporcie i gospodarce magazynowej (o 11,7%), w zakwaterowaniu i gastronomii (o 6,3%), w przetwórstwie przemysłowym (o 4,1%), w budownictwie (o 4,0%), w handlu, naprawie pojazdów samochodowych (o 2,0%) oraz w obsłudze rynku nieruchomości (o 1,0%). Mniejsze niż przed rokiem było przeciętne zatrudnienie m.in. w administrowaniu i działalności wspierającej (o 3,4%), w dostawie wody, gospodarowaniu ściekami i odpadami, rekultywacji (o 0,8%) oraz w informacji i komunikacji (o 0,7%).

Spośród działań o znaczącym udziale w przeciętnym zatrudnieniu ogółem wzrost przeciętnego zatrudnienia zanotowano m.in. w produkcji pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (o 11,3%), w produkcji mebli (o 10,3%), w transporcie lądowym i rurociągowym (o 9,8%), w produkcji wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny (o 5,4%), w handlu detalicznym (o 4,2%) oraz w produkcji wyrobów z metali (o 2,6%). Poniżej poziomu sprzed roku ukształtowało się przeciętne zatrudnienie w produkcji artykułów spożywczych (o 2,8%) oraz w handlu hurtowym (o 1,9%).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w marcu 2018 r. wyniosło 4110,22 zł, tj. o 5,3% więcej niż przed miesiącem i o 7,3% więcej niż przed rokiem (wobec wzrostu w marcu ub. Roku o 7,5%)⁷.

Wartość syntetycznego miernika poziomu innowacyjności regionalnej (Regional Innovation Scoreboard) plasuje województwo lubuskie na 14. miejscu w Polsce, tj. na trzecim od końca miejscu w kraju⁸. Zostało ono sklasyfikowane w grupie skromnych innowatorów i w Polsce wyprzedza jedynie województwa warmińsko-

⁵ Odra poprzez kanały Odra–Havela i Odra–Sprewa stanowi dogodnie połączenie z bardzo dobrze rozwiniętym systemem śródlądowych dróg wodnych zachodniej Europy.

⁶ https://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse.

⁷ GUS: Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubuskiego w marcu 2018 r.

⁸ Regional Innovation Scoreboard 2017.

mazurskie i świętokrzyskie. Odległe miejsce w ogólnoeuropejskim rankingu wskazuje na niski poziom jego innowacyjności w porównaniu z innymi regionami w Europie⁹. Województwo lubuskie pozostaje w tyle m.in. za wszystkimi regionami Czech, Słowacji i Słowenii.

Województwo lubuskie było w 2016 r. regionem o najmniejszej w skali kraju liczbie podmiotów prowadzących działalność badawczo-rozwojową. Liczba ta wyniosła ogółem 71 podmiotów, z czego 66 zaliczanych było do sektora przedsiębiorstw. Niemniej jednak w przypadku sektora przedsiębiorstw liczba podmiotów prowadzących działalność badawczo-rozwojową wzrosła ponadtrzykrotnie od roku 2010, co było zgodne z tendencją zmian w większości innych regionów kraju¹⁰. Podstawowe dane statystyczne dotyczące działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej w województwie lubuskim w ostatnich latach uległy poprawie, co pozwala stwierdzić, że w regionie nastąpił wzrost innowacyjności, m.in. dzięki rozwojowi lokalnych przedsiębiorstw. Nadal jednak pozycja innowacyjna województwa jest wyraźnie słabsza niż rozwój gospodarczy¹¹.

⁹ Podobne wnioski płyną m.in. z raportu „Indeks Millennium – Potencjał Innowacyjności Regionów 2017” oraz opracowanego w 2016 r. raportu GUS pt. „Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2013-2015”.

¹⁰ Na podstawie Banku Danych Lokalnych.

¹¹ Raport „Indeks Millennium – Potencjał Innowacyjności Regionów 2017”
<https://www.bankmillennium.pl/documents/10184/26242358/Indeks-Millennium-2017-Potencjal-Innowacyjnosci-Regionow.pdf>.

6.2. Analiza użyteczności interwencji dotychczas realizowanych w ramach RPO-L2020 w kontekście potrzeb i problemów sektora przedsiębiorstw

Pytania badawcze

- Czy dostępne formy wsparcia przedsiębiorstw umożliwiają osiągnięcie celów i rezultatów RPO-L2020, w tym na poziomie poszczególnych Priorytetów Inwestycyjnych?
- Czy system wyboru projektów prowadzi do wyboru przedsięwzięć o zakładanych cechach (biorąc pod uwagę np. poziom innowacyjności, oczekiwaną skuteczność interwencji)?
- Czy kontekst realizacji Programu zmienił się na tyle, by była konieczna korekta realizowanych działań i zmiana założeń przyjętych na poziomie RPO-L2020?
- Czy wsparcie udzielone w ramach RPO-L2020 stanowi kontynuację działań i odpowiedź na potrzeby sektora przedsiębiorstw ujęte w zrealizowanych przez IZ LRPO badaniach ewaluacyjnych w ramach poprzedniej perspektywy finansowej?
- Czy interwencje realizowane w ramach RPO-L2020 są użyteczne w kontekście potrzeb i problemów sektora przedsiębiorstw w regionie oraz przynoszą zakładane skutki?

Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020 jest narzędziem, za pomocą którego realizowana jest polityka spójności na obszarze województwa lubuskiego w perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020. Nadrzędnym celem programu jest długofalowy, inteligentny i zrównoważony rozwój oraz wzrost jakości życia mieszkańców województwa lubuskiego poprzez wykorzystanie i wzmocnienie potencjałów regionu i skoncentrowane niwelowanie barier rozwojowych.

W kontekście przedmiotu badania szczególnie należy skupić się na celach przypisanych Osi Priorytetowej 1 i 6. Celem Osi Priorytetowej 1 Gospodarka i innowacje jest podniesienie poziomu innowacyjności i konkurencyjności regionu poprzez wsparcie działalności B + R (badawczo-rozwojowej) oraz sektora MŚP. W ramach OP 1 sformułowane zostały cztery cele szczegółowe:

- Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw.
- Lepsze warunki do rozwoju MŚP.
- Zwiększony poziom handlu zagranicznego sektora MŚP.
- Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP.

Realizacja OP 1 ma się przyczynić do osiągnięcia celu głównego UP: zwiększenia konkurencyjności gospodarki, oraz celów szczegółowych: podnoszenia jakości i umiędzynarodowienia badań oraz wzrostu wykorzystania ich wyników w gospodarce; wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw, zwiększenia zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie.

Natomiast celem Osi Priorytetowej 6 Regionalny rynek pracy jest poprawa jakości obecnych i przyszłych kadr gospodarki. Cele szczegółowe to:

- Podniesienie zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez pracy znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, tj. kobiet, osób w wieku 50 lat i więcej, osób z niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotnych i osób o niskich kwalifikacjach.
- Poprawa zdolności do samozatrudnienia osób pozostających bez pracy.
- Wzrost aktywności zawodowej osób wyłączonych z rynku pracy z powodu opieki nad małymi dziećmi.
- Dostosowanie przedsiębiorstw i ich pracowników do zmian zachodzących w gospodarce.
- Upowszechnienie aktywizacji zawodowej osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia.
- Wzrost możliwości zatrudnienia lub utrzymania zatrudnienia przez osoby zagrożone opuszczeniem rynku pracy ze względu na stan zdrowia, w szczególności osoby w wieku 50 lat i więcej¹².

¹² Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 z 15 maja 2018 r.

Realizacja OP 6 przyczynić się ma do osiągnięcia celu głównego UP: zwiększenie konkurencyjności gospodarki, cel szczegółowy: bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy.

Przyjęta przez IZ RPO-L2020 procedura wyboru wniosków zapewnia realizację Programu zgodnie z unijnymi i krajowymi wytycznymi¹³. Cele przypisane poszczególnym Osiom Priorytetowym RPO-L2020 odpowiadają celom Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 i Strategii Europa 2020, a wyznaczone w ich ramach wskaźniki oraz kryteria wyboru mają gwarantować wybór projektów pozwalających na ich wykonanie zgodnie z obowiązującym prawem¹⁴.

Procedura zakłada, że wszystkie projekty wybrane do dofinansowania muszą wpisywać się w realizację wspomnianych celów. Wnioskodawcy zobligowani są opisać cel główny oraz cele szczegółowe projektów i wykazać ich zgodność z celami wybranej Osi Priorytetowej i celami Działania opisanymi w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020. Mają oni również określić stopień realizacji ww. celów (w wyniku realizacji projektu). Cele projektu powinny być powiązane ze wskaźnikami produktu oraz rezultatu dla niego określonymi.

Bazując na analizowanym materiale empirycznym, w tym opiniach osób reprezentujących poszczególne instytucje zaangażowane we wdrażanie Programu, **nie zauważa się na chwilę obecną ryzyka nieosiągnięcia celów Programu.**

System wyboru projektów był przedmiotem badania, które zostało przeprowadzone w 2016 r., a jego wyniki zaprezentowano w raporcie pt.: *Ewaluacja systemu oceny i wyboru projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020*. Ocena katalogu kryteriów w stosunku do celów RPO-L2020 prowadzi do następujących wniosków:

- Dla każdego Działania i Poddziałania w ramach wszystkich Osi Priorytetowych wyznaczane są dedykowane im kryteria wyboru.
- Listy kryteriów wyboru projektów dla poszczególnych Działań/Poddziałań finansowanych z danego funduszu (EFS/EFRR) odpowiadają celom RPO-L2020, co było możliwe dzięki uczestnictwu licznej grupy osób zaangażowanych w utworzenie katalogu kryteriów i w wysokim stopniu zapewnia ich obiektywność i adekwatność do założonych celów i działań.
- Wykaz kryteriów jest przedstawiony do publicznej wiadomości wraz z ich definicją i wskazaniem sposobu oceny.
- Przyjęte kryteria wyboru umożliwiają także premiowanie projektów innowacyjnych. W tym celu w ramach Działania 1.1 (Typ projektu I) przyjęto kryterium specyficzne: *Projekt dotyczy badań przemysłowych i eksperymentalnych prac rozwojowych albo eksperymentalnych prac rozwojowych*, którego niespełnienie skutkuje odrzuceniem wniosku. Także w Działaniu 1.5 ujęto kryterium dopuszczające odnoszące się do innowacyjności projektu, którą należy udowodnić poprzez odpowiednie i wiarygodne dokumenty bądź zaplanować wprowadzenie innowacji. Ocenie podlegają poziom oraz typ innowacyjności projektu. Oznacza to, że projekty, które nie spełnią tego wymogu, nie otrzymają dofinansowania¹⁵. Uzyskanie zerowej liczby punktów powoduje odrzucenie projektu. Kryterium uznaje się za spełnione po uzyskaniu minimum 5 pkt¹⁶.

¹³ Podstawy prawne dla wydatkowania Funduszy Europejskich znajdują się w rozporządzeniach unijnych oraz ustawie o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020. W celu zapewnienia jednolitego stosowania przez właściwe instytucje przepisów w zakresie trybów wyboru projektów Minister Inwestycji i Rozwoju opracował również wytyczne w zakresie trybów wyboru projektów na lata 2014-2020.

¹⁴ <http://rpo.lubuskie.pl/documents/10184/35576/Ewaluacja+systemu+oceny+i+wyboru+projekt%C3%B3w++w+ramach+Regionalnego+Programu+Operacyjnego+%E2%80%93+Lubuskie+2020/5ae759f0-c340-4b50-a33a-d9c8cdb2f0e3>.

¹⁵ ASM Centrum Badań i Analiz Rynku: Ewaluacja systemu oceny i wyboru projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020.

¹⁶ Załącznik nr 3 do Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020.

W opinii ekspertów, którzy wzięli udział w wywiadach pogłębionych w ramach niniejszego badania, zdania na temat tego, czy system wyboru projektów prowadzi do wyboru przedsięwzięć o zakładanych cechach, są podzielone, ale mimo wszystko większość z nich uważa, że **kryteria zostały dobrane trafnie**:

„System wyboru projektów opiera się o kryteria i one są kluczem. Dzisiaj są one bardzo skoncentrowane na takich kwestiach jak innowacyjność, rozwój nowych usług. Te kryteria trafnie celują w ten cel, który ma być osiągnięty”.

IDI

Założeniem PRI w województwie lubuskim jest szerokie podejście do IS (choćby z uwagi na brak wyraźnej specjalizacji gospodarczej). Bazując na doświadczeniach z perspektywy finansowej 2014-2020 we wdrażaniu inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego, należy nadal rozwijać taki kierunek wsparcia. Przy tym bardziej szczegółowo powinno się określić kryteria wyboru projektów związanych z tym obszarem.

Kryterium wpisania się w jeden z priorytetowych obszarów wsparcia w ramach IS przez wnioskowane projekty powinno mieć charakter fakultatywny, ale wiązać się z istotną premią punktową (na poziomie 10-20% wszystkich możliwych do pozyskania punktów). Lista priorytetowych obszarów wsparcia może mieć charakter zmienny w czasie. Z uwagi na szybko zachodzące zmiany w części dziedzin naukowych, jak i zmiany gospodarcze mogłaby być ona wskazywana corocznie przez ciało doradcze złożone z ekspertów w zakresie rozwoju regionalnego oraz sposobów rozwijania innowacyjności i konkurencyjności gospodarki (przedstawiciele wiodących IOB, jednostek naukowych i przedsiębiorstw – np. laureaci Lubuskiej Nagrody Innowacji, opcjonalnie samorządy na terenie których zlokalizowane są skupiska inwestorów, np. w ramach SSE).

Jeśli chodzi o działania w zakresie systemu wyboru projektów, badane podmioty najczęściej wskazywały na konieczność dalszego upraszczania procedur.

„Wsparcie jest użyteczne, jeśli uprościmy wszystko to, co jest związane z procesem wyboru. Przedsiębiorcy szkoda czasu”.

IDI

„Uprościć. Jeszcze większa szczegółowość i stopień skomplikowania nie prowadzi do sukcesu”.

IDI

Podkreślić należy, że kwestia możliwości uproszczenia sposobów pozyskiwania środków z UE, w tym systemu wyboru projektów, podnoszona jest przez wnioskodawców od wielu lat i dotyczy dokumentacji konkursowej większości programów operacyjnych¹⁷. Niemniej jednak **system wyboru i oceny projektów składanych w ramach RPO-L2020 odzwierciedla regulacje obowiązujące na poziomie wyższym, tj. poziomie unijnym i krajowym**. Tym samym możliwości ewentualnej poprawy sytuacji w tym zakresie są ograniczone. Przejawem dostrzeżenia problemu było opracowanie przez Ministerstwo Rozwoju pakietu rozwiązań, które mają uprościć procesy związane z wykorzystaniem funduszy UE. Nowelizacja ustawy o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (tzw. ustawa wdrożeniowa) weszła w życie w 2017 r.¹⁸. Dzięki tym przepisom np. zwolniono wnioskodawców z obowiązku dostarczenia dokumentów, które instytucja może uzyskać sama na podstawie np. posiadanych przez nią ewidencji lub rejestrów publicznych posiadanych przez inne podmioty publiczne, do których instytucja ma dostęp w drodze elektronicznej. Ponadto każdy wniosek o dofinansowanie projektu powinien być w pierwszej kolejności oceniany w zakresie spełniania warunków formalnych. Na tym etapie instytucja sprawdza, czy wniosek zawiera wszystkie załączniki, jest poprawnie wypełniony i złożony we właściwym terminie. Jeżeli instytucja stwierdzi, że we wniosku są braki lub oczywiste pomyłki, to wzywa wnioskodawcę do ich uzupełnienia albo sama je poprawia i wniosek może być skierowany do oceny merytorycznej. Na tym etapie sprawdzane jest też, czy

¹⁷ Problem wskazywany m.in. w raporcie z badania ewaluacyjnego pn. „Ewaluacja ex-ante Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”.

¹⁸ Z wyjątkiem art. 7 pkt 1 lit. a oraz art. 15, które weszły w życie z dniem 1 stycznia 2018 r.

wniosek spełnia tzw. kryteria wyboru projektów, które są wskazane w regulaminie konkursu, a także jest możliwe poprawienie wniosku zgodnie z regulaminem konkursu.

Na podstawie ww. ustawy w woj. lubuskim od połowy listopada 2017 r. w strukturze Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego funkcjonuje Rzecznik Funduszy Europejskich, który zaproponował właściwym instytucjom usprawnienia będące wynikiem analiz ogłoszeń o konkursach RPO-L2020. Zwrócił się on w grudniu 2017r. pismem do Departamentu Programów Regionalnych, Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego i Departamentu Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym by zapewnić spójną, jednolitą i pełną informację na temat podmiotów udzielających wszystkim zainteresowanym informacji w zakresie konkursu w ogłoszeniu o konkursie i regulaminie konkursu .

Głównym narzędziem realizacji w/w zasad są regulacje zawarte w dokumentacji. Za bardzo istotne należy uznać przejrzyste i jednoznaczne przedstawienie regulacji w zakresie dokumentacji konkursowej, co w dużej mierze ma miejsce, zwłaszcza po wprowadzeniu takich zmian jak uspojnienia na poziomie całego Programu regulaminów naborów i zawartości dokumentacji konkursowej.

Przechodząc do analizy kontekstu realizacji Programu i ewentualnej konieczności korekty realizowanych działań i założeń przyjętych na poziomie RPO-L2020 należy zwrócić uwagę przede wszystkim na wskazane poniżej kwestie.

Wzrost gospodarczy i zmiany zachodzące na rynku pracy

W województwie lubuskim **na przestrzeni kilku ostatnich lat stopniowo zmniejszała się liczba zarejestrowanych bezrobotnych**, co bardziej szczegółowo zostało zaprezentowane w rozdziale 6.1. Do najważniejszych czynników wpływających na lubuski rynek pracy zaliczyć można procesy demograficzne. Aktualnie obserwowany jest **stały spadek liczby ludności województwa lubuskiego** (-0,54 tys. os. w 2017 r.). Niemniej jednak spadek liczby mieszkańców jest relatywnie niewielki na tle kraju i wynika ze zjawiska emigracji (przykładowo odpływ mieszkańców był znacznie niższy niż w takich regionach, jak zachodniopomorskie:-2,64 tys. os., dolnośląskie: -1,16 tys. os., opolskie: -2,97 tys. os.)¹⁹. Jednocześnie prognozy pokazują, iż **tendencja spadkowa będzie się utrzymywać w kolejnych latach**. W wiek emerytalny wchodzić będą kolejne roczniki. Lubuski rynek pracy podlega procesowi starzenia się ludności, który z każdym rokiem staje się bardziej intensywny. Tego rodzaju ubytki nie będą rekompensowane przez osoby młode, ponieważ z jednej strony utrzymuje się ujemny przyrost naturalny (na poziomie -0,2 w 2016 r.), z drugiej wydłuża się średnia przeciętnego trwania życia. Następstwem powyższych procesów będzie **zmniejszenie się liczby osób w wieku produkcyjnym w strukturze ludności** według ekonomicznych grup wieku.

Według prognoz Banku Światowego w 2019 r. wzrost polskiej gospodarki przyspieszy do 3,7%²⁰. Deficyt fiskalny Polski ma wynieść 2% PKB w 2018 r., po czym w 2020 r. może zbliżyć się do 3% PKB, co świadczy o dobrej kondycji polskiej gospodarki. Ewentualne spowolnienie wzrostu gospodarczego w 2018 r. będzie spowodowane z jednej strony sytuacją zewnętrzną, czyli kondycją gospodarczą krajów UE, z drugiej – coraz większymi problemami firm ze znalezieniem pracowników. Wszystko to świadczy o tym, że sytuacja na rynku pracy w tym okresie będzie się nadal zmieniać. Głównymi czynnikami wzrostu w Polsce są konsumpcja prywatna i inwestycje, a także szybki wzrost płac oraz unijne fundusze strukturalne²¹.

¹⁹ *Chętniej zostajemy w regionie*, <http://lubuskie.pl/news/23420/806/Chetniej-zostajemy-w-regionie/d,news-bootstrap/>.

²⁰ Raport Banku Światowego „Global Economic Prospects”.

²¹ Podobnego zdania jest Komisja Europejska. Prognozy Komisji są zbliżone do aktualnych prognoz rynkowych (mediana z ankiety agencji Reuters z kwietnia br. przewiduje wzrost PKB o 4,25% w roku 2018, a w 2019 r. o 3,5%; projekcja NBP z marca br. zakłada wzrost PKB o 4,2% w 2018 r. i 3,8% w 2019 r.). Prognozy Ministerstwa Finansów są natomiast ostrożniejsze i zakładają, że w latach 2018-2019 wzrost gospodarczy wyniesie po 3,8%. Źródło: https://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/wiadomosci/komunikaty/-/asset_publisher/6Wwm/content/optymistyczne-prognozy-gospodarcze-komisji-europejskiej?redirect=https%3A%2F%2Fwww.mf.gov.pl%2Fministerstwo-finansow%2Fwiadomosci%2Fkomunikaty%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_6Wwm%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-2%26p_p_col_count%3D1#p_p_id_101_INSTANCE_6Wwm_.

Wpływ na sytuację na lubuskim rynku pracy będą miały realizowane bądź planowane przedsięwzięcia inwestycyjne w zakresie innowacji. W ramach tych działań, obejmujących współpracę nauki i biznesu, finansowane jest wdrażanie nowoczesnych rozwiązań w lubuskiej gospodarce. Do największych przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie innowacji zaliczyć można rozbudowę parków naukowych, przemysłowych i technologicznych oraz centrów wdrożeniowych na terenie województwa lubuskiego, do których należą m.in.: Lubuski Park Przemysłowo-Technologiczny (LPPT) w Nowym Kisielinie, Park Technologii i Logistyki Przemysłu Interior w Nowej Soli, Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych w Kalsku oraz Centrum Badawczo-Wdrożeniowe „Eko-Innowacje” w Stanowicach w gminie Bogdaniec. Dalszy wzrost gospodarczy, a tym samym wzrost zapotrzebowania na pracowników, przy zaznaczonych już procesach demograficznych (stały spadek liczby ludności województwa lubuskiego, starzenie się społeczeństwa) skutkować może zwiększeniem skali problemów rekrutacyjnych w lubuskich firmach²².

Wzrost wartości, kapitałochłonności projektów

Wykonawca na podstawie wypowiedzi uczestników wywiadów IDI wysunął tezę o rosnącej wartości oraz kapitałochłonności projektów, a co za tym idzie, niewystarczającej alokacji środków dla niektórych Działań. W celu zweryfikowania tej tezy przygotowano zestawienie analizowanych Działań wraz z alokacją środków, udzielonym dotychczas dofinansowaniem oraz średnią wartością dofinansowania w przeliczeniu na projekt.

Tabela 4. Alokacja środków, udzielone dofinansowanie oraz średnia wartość dofinansowania w przeliczeniu na projekt.

Działanie/Poddziałanie	Alokacja środków w tys. EUR ²³	Alokacja środków w tys. PLN ²⁴	Udzielone dofinansowanie w ramach dotychczasowych konkursów ²⁵ w tys. PLN	Procent wykorzystania alokacji środków	Liczba dofinansowanych projektów	Średnia wartość dofinansowania w przeliczeniu na projekt w tys. PLN
Działanie 1.1 Badania i innowacje (PI 1b)	58 770,8	243 598,9	73 091,7	30,00%	26	2811,2
Działanie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości (PI 3a)	25 750,4	106 732,8	8 999,0	8,43%	6	1499,8
Działanie 1.4 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP (PI 3b)	15 373,4	63 721,1	31 603,4	49,60%	62	509,7
<ul style="list-style-type: none"> Poddziałanie 1.4.1 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP – projekty realizowane poza formułą ZIT 	14 196,9	58 844,7	27 986,4	47,56%	60	466,4

²² https://barometrzwodow.pl/userfiles/Barometr/2018/lubuskie/Raport_wojewodztwo_lubuskie-min.pdf.

²³ Finansowanie ogółem uwzględniające wsparcie UE oraz wkład krajowy.

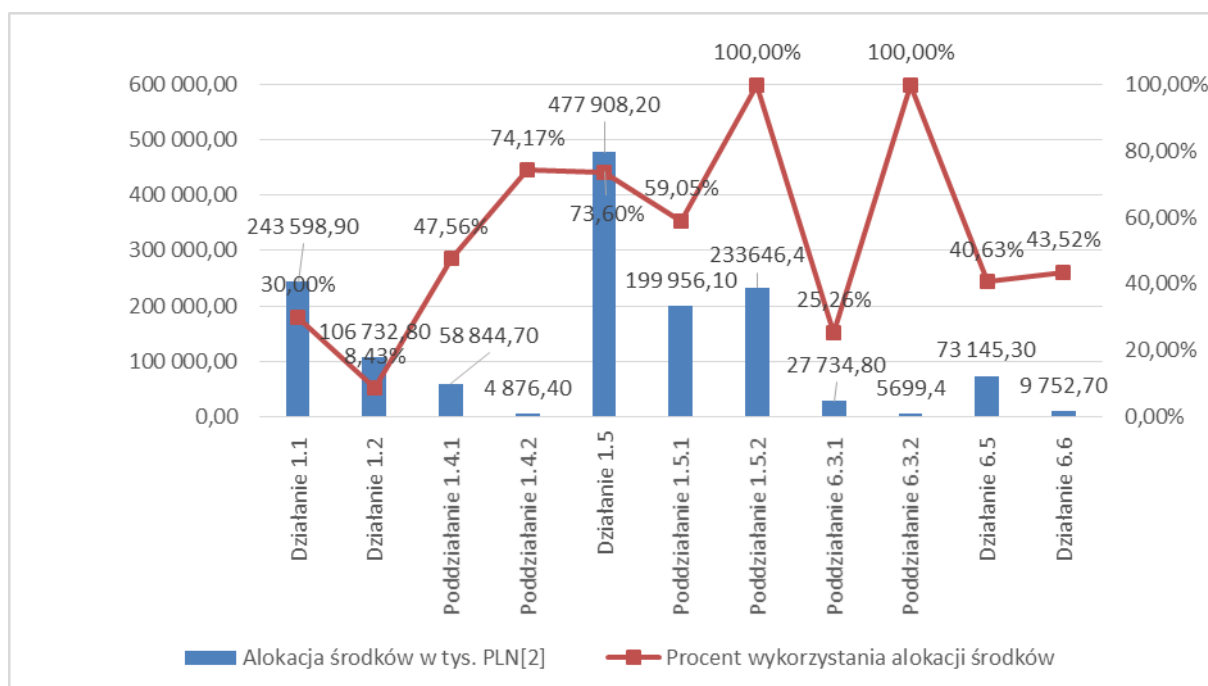
²⁴ Przeliczenia dokonano wg kursu 4,1449 jaki został przyjęty w Harmonogramie naborów wniosków o dofinansowanie w trybie konkursowym dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubuskiego na lata 2014 – 2020 na 2018 rok (wersja z 13 lutego 2018 r.). Należy podkreślić, że mogą występować różnice w sposobie przeliczenia alokacji w EUR na PLN, gdyż alokacja na dany konkurs jest każdorazowo przeliczana wg aktualnego kursu EBC i określana w Regulaminie konkursu. W analizie przyjęto więc kurs z bieżącego roku. Jest to pewne uproszczenie, niemniej jednak takie podejście jest w pełni wystarczające do oszacowania poziomu wykorzystania alokacji w ramach już przeprowadzonych konkursów.

²⁵ Na podstawie Listy projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020 z dnia 1.05.2018 r. opublikowanej na stronie: <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/lista-projektow>.

Działanie/Poddziałanie	Alokacja środków w tys. EUR ²³	Alokacja środków w tys. PLN ²⁴	Udzielone dofinansowanie w ramach dotychczasowych konkursów ²⁵ w tys. PLN	Procent wykorzystania alokacji środków	Liczba dofinansowanych projektów	Średnia wartość dofinansowania w przeliczeniu na projekt w tys. PLN
• Poddziałanie 1.4.2 Promocja regionu – ZIT Gorzów Wlkp.	1176,5	4876,4	3617,0	74,17%	2	1808,5
Działanie 1.5 Rozwój sektora MŚP (PI 3c)	115 300,3	477 908,2	351 729,9	73,60%	56	6280,9
• Poddziałanie 1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne	48 241,5	199 956,1	118 083,5	59,05%	55	2147,0
• Poddziałanie 1.5.2 Rozwój sektora MŚP – instrumenty finansowe	67 058,8	233 646,4	233 646,4	100,00%	1	233 646,4
Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii)	8 361,9	34 659,2	12 706,2	36,66%	10	1270,6
• Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy	6691,3	27 734,8	7006,8	25,26%	9	778,5
• Poddziałanie 6.3.2 Wsparcie dla samozatrudnienia poprzez instrumenty zwrotne	1670,6	5 699,4	5699,4	100,00%	1	5699,4
Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)	17 647,1	73 145,3	29 716,6	40,63%	2	14 858,3
Działanie 6.6 Aktywizacja zawodowa osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia (PI 8v)	2352,9	9752,7	4244,8	43,52%	7	606,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 z dnia 15 maja 2018 r. (tabela indykatywnego planu finansowania Działań) oraz Listy projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020 z dnia 1 maja 2018 r.

Rysunek 1. Alokacja środków w podziale na Działania oraz procent wykorzystania alokacji.



Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 z dnia 15 maja 2018 r. (tabela indykatywnego planu finansowania Działań) oraz Listy projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020 z dnia 1 maja 2018 r.

Analizując powyższą tabelę i wykres, warto zauważyć, że poziom finansowy realizacji poszczególnych działań wynosi od 8,43% (Działanie 1.2) oraz 25,26% (Poddziałanie 6.3.1) aż po 100% dla Poddziałania 1.5.2 (tryb pozakonkursowy, projekt realizowany przez BGK).

W przypadku działań cieszących się dużym zainteresowaniem, o szczególnym znaczeniu dla przedsiębiorstw w kontekście ich innowacyjnego rozwoju, tj. Działania 1.1 i Poddziałania 1.5.1, poziom postępu finansowego wynosi odpowiednio 30,00% i 47,56%.

Kwestie przypisania kwot alokacji do poszczególnych naborów nie zostały ocenione jako problematyczne, mimo że według opinii większości wnioskodawców pula środków w naborze powinna być większa. Pamiętać jednak należy, że w przypadku wnioskodawców naturalne jest oczekiwanie na możliwie najwyższą kwotę środków finansowych do rozdystrybuowania.

Z uwagi na wyżej wskazane zainteresowanie działaniami związanymi z szeroko rozumianym wsparciem przedsiębiorczości, w tym przedsięwzięć innowacyjnych rekomenduje się kontynuowanie działań związanych z dofinansowaniem przedsięwzięć wspierających przedsiębiorczość i innowacyjność w regionie lubuskim. Wskazane jest zatem odpowiednie programowanie nowego RPO w kolejnej perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027.

Ponieważ niektórzy rozmówcy z badań IDI wskazywali, że wzrosła kosztowność realizowanych projektów, przeprowadzono analizę ich średniej wartości dla zbliżonych Działań z perspektyw 2007-2013 oraz 2014-2020. Przykładowo dla wybranych Działań w ramach Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 średnia alokacja środków wyniosła²⁶:

- Działanie 2.1 Mikroprzedsiębiorstwa – 417,9 tys. zł (191 projektów). Jest to w pewnym stopniu odpowiednik Działania 1.5.1 RPO-L2020.

²⁶ Na podstawie Listy beneficjentów Funduszy Europejskich 2007-2013 – stan na 31 grudnia 2016 r.

- Działanie 2.2 Poprawa konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje – 984,9 tys. zł (192 projekty). Jest to w pewnym stopniu odpowiednik Działania 1.5.1 RPO-L2020.
- Działanie 2.3 Poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez doradztwo i wsparcie działań marketingowych – 21,7 tys. zł (134 projekty). Jest to w pewnym stopniu odpowiednik Działania 1.2 RPO-L2020 TYP III - Regionalny bon na innowacje, z tą różnicą, że dla perspektywy 2007-2013 wsparcie udzielane było bez pośredników redystrybuujących środki. W perspektywie 2014-2020 wsparcie w tym zakresie jest świadczone głównie przez IOB. Przy czym dla Działania 1.2 określono maksymalną wysokość wsparcia na przedsiębiorstwo w wysokości 100 tys. zł netto (bez podatku VAT), a w sytuacji gdy MŚP nie ma możliwości odzyskania VAT – poniżej 100 tys. zł brutto w ciągu danego roku kalendarzowego. Ponadto Działanie 2.3 LRPO ma również odzwierciedlenie w Działaniu 1.4 RPO-L2020 w zakresie wsparcia wyjazdów na targi i misje gospodarcze. W tym przypadku jednak trudniej porównać wysokość udzielanego wsparcia w przeliczeniu na projekt, z uwagi na ich duże zróżnicowanie (np. co do liczby współfinansowanych wydarzeń).

Można zauważyć znaczny wzrost średniej wartości projektów, np. dla Działania związanego z bezpośrednimi inwestycjami w przedsiębiorstwach wartość wzrosła ponaddwukrotnie. Z jednej strony można uznać to za korzystny trend – przedsiębiorstwa są gotowe na podjęcie większych przedsięwzięć, decydując się na wyższe kwoty wkładu prywatnego. Ponadto wyższa wartość przedsięwzięć niejako wymusza bardziej skrupulatną analizę biznesową dla wnioskowanych projektów w zakresie ich opłacalności i uzasadnienia rynkowego. Wpływa to na relatywnie lepiej przemyślane i przygotowane projekty, które powinny w większym stopniu oddziaływać na rozwój gospodarki regionu. Z drugiej strony większa średnia wartość projektów oznacza automatycznie niższą liczbę beneficjentów oraz zazwyczaj wyższą liczbę protestów od decyzji komisji oceny projektów.

W celu udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy wsparcie udzielone w ramach RPO-L2020 stanowi kontynuację działań i odpowiedź na potrzeby sektora przedsiębiorstw ujęte w zrealizowanych badaniach ewaluacyjnych w ramach poprzedniej perspektywy finansowej, analizie poddano dokumenty związane z realizacją LRPO, jak również POKL na poziomie krajowym:

- Wpływ projektów realizowanych w ramach Priorytetu I Rozwój infrastruktury wzmacniającej konkurencyjność regionu, Działanie 1.2 Tworzenie obszarów aktywności gospodarczej i promocja gospodarcza na podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa lubuskiego.
- Wpływ projektów proliźbońskich oraz pro-Europa 2020 wspartych w ramach Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 na rozwój społeczno-gospodarczy regionu.
- Ocena wdrożenia polityk horyzontalnych w ramach Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013.
- Wpływ inwestycji realizowanych w ramach Priorytetu II LRPO, Działanie 2.3 Poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez doradztwo i wsparcie działań marketingowych na podniesienie konkurencyjności lubuskich przedsiębiorstw.
- Ocena efektów oddziaływania projektów realizowanych w ramach Priorytetu II LRPO Działanie 2.5 Rozwój regionalnych i lokalnych instytucji otoczenia biznesu na ostatecznych adresatów wsparcia.
- Ocena systemu kryteriów oceny projektów w ramach LRPO.
- Analiza systemu zarządzania, wdrażania i kontroli LRPO na lata 2007-2013.
- Ocena systemu wskaźników w ramach Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013.
- Analiza i ocena pozakonkursowego trybu wyboru projektów.
- Ocena wpływu projektów realizowanych w ramach V Priorytetu Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 Rozwój i modernizacja infrastruktury turystycznej i kulturowej na rozwój społeczno-gospodarczy oraz podniesienie konkurencyjności.
- Raport z realizacji badania skuteczności i efektywności usług finansowanych z EFS oraz środków krajowych.
- Badanie ewaluacyjne w obszarze oceny skuteczności instrumentów i narzędzi aktywizacji społeczno-zawodowej uczestników projektów EFS.

- Ocena stopnia realizacji celu głównego i celów szczegółowych PO KL oraz wpływu środków EFS na osiągnięte rezultaty w ramach poszczególnych obszarów interwencji Programu – II raport tematyczny.
- Badanie skuteczności wsparcia realizowanego w ramach komponentu regionalnego PO KL – raport końcowy podsumowujący.
- Ocena efektywności form wsparcia oferowanego w ramach komponentu regionalnego PO KL.
- Ocena skuteczności i efektywności wsparcia udzielonego w województwie lubuskim w ramach Poddziałania 8.1.1 PO KL Wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych i doradztwo dla przedsiębiorstw i Poddziałania 8.1.2 PO KL Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych.
- Ocena wartości wskaźników określanych w Planach Działania dla Priorytetów realizowanych w ramach komponentu regionalnego PO KL w województwie lubuskim.

Każda z ewaluacji zawierała wiele wniosków oraz rekomendacji, przy czym dotyczyły one różnych aspektów realizowania Programu. Wiele z nich znalazło swoje odbicie w zapisach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, jak np. kontynuowanie wsparcia działań mających na celu wzrost konkurencyjności województwa lubuskiego oraz dopasowanie działań do aktualnej sytuacji na lokalnym rynku pracy. Na podstawie przeanalizowanego materiału oraz wyników badania IDI oraz badania CATI i CAWI oceniono, iż **RPO-L2020 proponuje adekwatne rozwiązania do zdiagnozowanych potrzeb sektora przedsiębiorstw ujętych w przeprowadzonych badaniach ewaluacyjnych**. RPO-L2020 spełnia tak rozumiany wymóg użyteczności i trafności. Potwierdzają to wyniki badań jakościowych. Panuje w tym zakresie relatywnie duża zgoda rozmówców uczestniczących w badaniach IDI:

„Pokazują to konkursy, w których składane są wnioski na dużo większą kwotę niż kwota alokacji dostępna w ramach Programu”.

IDI

Oraz druga wypowiedź:

„Interwencje odpowiadają potrzebom przedsiębiorców, czego dowodem jest liczba składanych przez przedsiębiorców wniosków”.

IDI

W kontekście tych wypowiedzi warto zatem dla poszczególnych konkursów dokonać analizy liczby złożonych wniosków, wnioskowanych kwot oraz odnieść to do alokacji środków na dany konkurs.

Tabela 5. Zestawienie liczby wniosków i wnioskowanych kwot dla konkursów organizowanych w ramach analizowanych działań.

Nr konkursu	Działanie	Alokacja w PLN	Wartość wnioskowanego dofinansowania dla projektów pozytywnie ocenionych na etapie oceny merytorycznej w PLN	Wnioskowane dofinansowanie w stosunku do alokacji na dany konkurs	Liczba wniosków pozytywnie ocenionych na etapie oceny merytorycznej	Liczba wniosków, które uzyskały dofinansowanie
RPLB.01.02.00-IZ.00-08-K01/17	1.2	10 000 000	10 009 335	100,1%	2	1
RPLB.01.04.01-IZ.00-08-K04/17	1.4.1	3 000 000	2 382 368	79,4%	1	1
RPLB.01.04.01-IZ.00-08-K03/17	1.4.1	1 000 000	999 850	100,0%	1	1
RPLB.01.01.00-IZ.00-08-K01/17	1.1	40 000 000	20 445 221	51,1%	13	13
RPLB.01.04.01-IZ.00-08-K02/17	1.4.1	1 800 000	7 720 006	428,9%	24	4
RPLB.01.04.02-IZ.00-08-K01/17	1.4.2	3 609 931	3 216 449	89,1%	1	1
RPLB.01.04.01-IZ.00-08-K01/17	1.4.1	5 000 000	1 838 550	36,8%	1	1
RPLB.01.05.02-IZ.00-08-P01/17	1.5.2	233 646 420	233 646 420	100,0%	1	1

Nr konkursu	Działanie	Alokacja w PLN	Wartość wnioskowanego dofinansowania dla projektów pozytywnie ocenionych na etapie oceny merytorycznej w PLN	Wnioskowane dofinansowanie w stosunku do alokacji na dany konkurs	Liczba wniosków pozytywnie ocenionych na etapie oceny merytorycznej	Liczba wniosków, które uzyskały dofinansowanie
RPLB.01.02.00-IZ.00-08-K02/16	1.2	16 000 000	2 049 522	12,8%	4	4
RPLB.01.04.01-IZ.00-08-K03/16	1.4.1	1 918 805	2 280 683	118,9%	1	0
RPLB.01.04.01-IZ.00-08-K02/16	1.4.1	5 000 000	4 157 749	83,2%	13	13
RPLB.01.04.01-IZ.00-08-K01/16	1.4.1	15 000 000	7 257 217	48,4%	3	3
RPLB.01.04.02-IZ.00-08-K01/16	1.4.2	450 000	400 589	89,0%	1	1
RPLB.01.05.01-IZ.00-08-K01/16	1.5.1	144 087 752	435 750 100	302,4%	235	67
RPLB.01.02.00-IZ.00-08-K01/16	1.2	8 000 000	19 794 959	247,4%	3	1
RPLB.01.01.00-IZ.00-08-K01/16	1.1	100 000 000	83 294 425	83,3%	36	36
RPLB.06.03.01-IZ.00-08-K01/17	6.3.1	14 470 588	35 660 032	246,4%	28	10
RPLB.06.03.02-IZ.00-08-P01/17	6.3.2	5 699 350	5 699 350	100,0%	1	1
RPLB.06.06.00-IZ.00-08-K01/17	6.6	6 076 685	10 993 516	180,9%	16	7
RPLB.06.05.00-IZ.00-08-K01/16	6.5	15 000 000	14 890 384	99,3%	1	1
RPLB.06.05.00-IZ.00-08-K02/16	6.5	15 000 000	32 780 975	218,5%	3	1
RPLB.06.03.01-IZ.00-08-K01/16	6.3.1	5 000 000	33 583 447	671,7%	32	4
RPLB.06.06.00-IZ.00-08-K01/16	6.6	3 000 000	5 373 448	179,1%	8	1
RPLB.06.03.01-IZ.00-08-K01/15	6.3.1	10 000 000	92 422 242	924,2%	88	11

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników konkursów publikowanych na stronie RPO-L2020: <http://rpo.lubuskie.pl/zobacz-ogloszenia-i-wyniki-naborow-wnioskow>.

Analizując powyższe zestawienie, można zauważyć, że **największą popularnością wśród wnioskodawców cieszyły się Poddziałania 1.5.1 i 6.3.1**. Z kolei największe **przekroczenie dostępnej alokacji dotyczyło konkursów w ramach Poddziałania 1.4.1 przeprowadzonych w 2017 r.** (co wynikało przede wszystkim z relatywnie niskich kwot alokacji). W pewnym stopniu za niekorzystne można uznać brak wydatkowania pełnych kwot alokacji na działania dotyczące realizacji prac B+R przez przedsiębiorstwa (Działanie 1.1). W ramach dwóch przeprowadzonych konkursów wydatkowane było odpowiednio 83,3% alokacji w 2016 r. oraz 51,1% alokacji w 2017 r.

Analizując przyczyny tego stanu rzeczy, wnioskodawcy często wskazywali na kwestię potrzeby **większej swobody w określaniu celów projektu**. Bardzo często przedsiębiorcy oczekiwali możliwości finansowania bieżącej działalności, co zwykle nie jest powiązane z prowadzeniem prac B+R czy też wdrażaniem innowacji. **Postulat ten nie jest jednak możliwy do zrealizowania** chociażby ze względu na zapisy Umowy Partnerstwa, która określa strategię inwestowania Funduszy Europejskich. Potwierdzają to wyniki badań jakościowych.

„Narzędzia, które są wykorzystywane, mają standardowy charakter. Mogą stanowić impuls do rozwoju przedsiębiorczości, ale nie są wystarczające w 100%. Ja się zgadzam, że należy wydatkować te środki na działalność innowacyjną, ale potrzeby przedsiębiorców oscylują wokół standardowej działalności, a nie w oparciu o innowacje rozumiane tak jak w RPO”.

IDI

Ponadto wśród respondentów oceniających **przyczyny relatywnie niskiego zainteresowania Działaniami dotyczącymi realizacji prac B+R** padały również takie argumenty, jak m.in.:

1. Obawa przed podejmowaniem ryzyka związanego z realizacją prac B + R (niepewny efekt końcowy prac).
2. Duży poziom złożoności dokumentacji projektowej.

3. Brak dostatecznego wsparcia ze strony instytucji otoczenia biznesu w zakresie opracowania skutecznego wniosku oraz dalszego zarządzania pozyskanym projektem (lub też oferta IOB niedostosowana do możliwości finansowych przedsiębiorstw).

Pomimo pewnych trudności związanych z realizacją projektów badawczo-rozwojowych pojawiły się również głosy pozytywne dotyczące uzyskanego wsparcia:

„Gdybym nie miał odwagi realizować projektów unijnych, to byłbym dzisiaj dwa razy do tyłu. A tak zatrudniam kolejne osoby. Bez dotacji unijnych byłoby dużo trudniej. Dzięki nim się rozwijam. Zaczynałem sam i dwie inne osoby, a dzisiaj jest czterdzieści”.

FGI

Potwierdzenie użyteczności i trafności udzielanego wsparcia w odniesieniu do potrzeb potwierdzają również wyniki przeprowadzonych badań CATI na beneficjentach. **Ponad 91% respondentów pozytywnie oceniło dostosowanie wsparcia do potrzeb i problemów** (szersza analiza w tym zakresie została przedstawiona w rozdz. 6.7.3 dotyczącym adekwatności wsparcia).

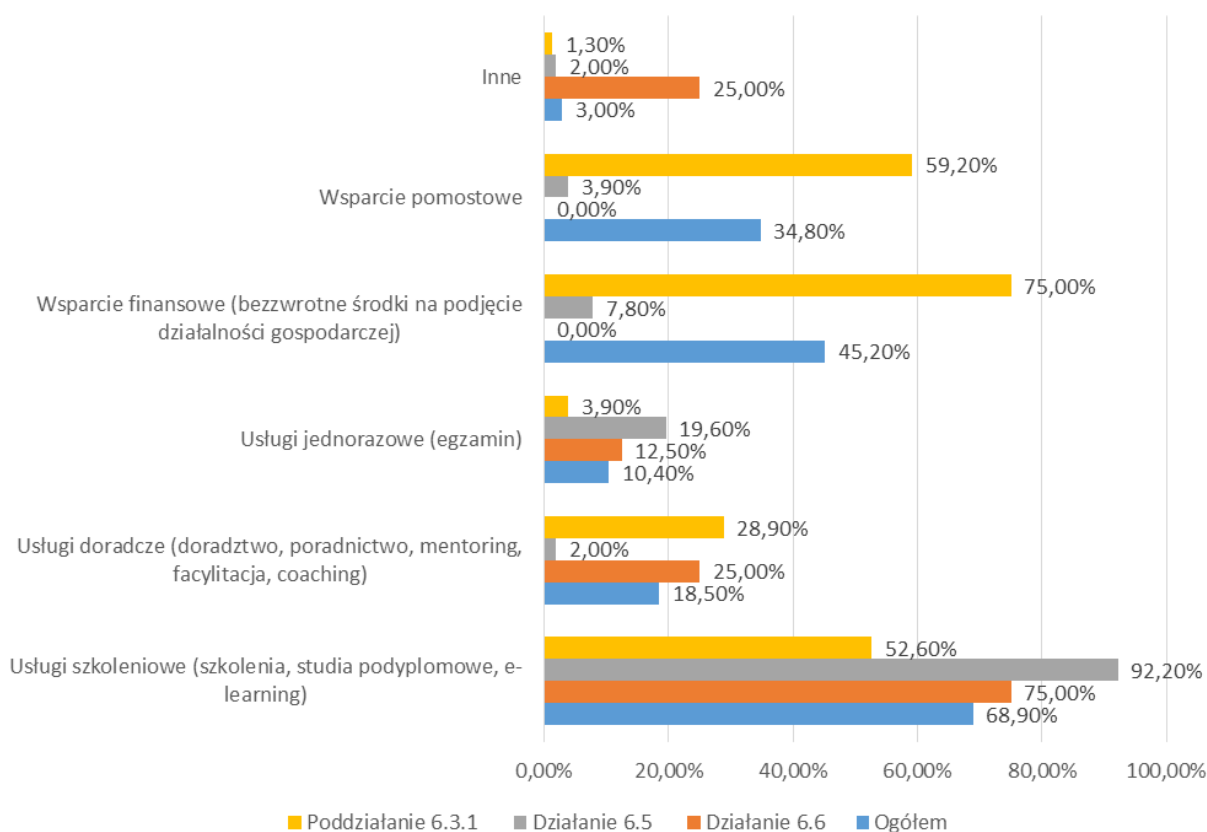
Ocenę użyteczności interwencji przeprowadzono również na uczestnikach Działań realizowanych w ramach 6 Osi Priorytetowej. W opinii uczestników projektów w ramach Poddziałania 6.3.1 za najlepiej dopasowane do ich potrzeb uznane zostało wsparcie finansowe (75% wskazań), a na dalszym miejscu wsparcie pomostowe (59,2%) i usługi szkoleniowe (52,6% wskazań).

Tabela 6. Dopasowanie form wsparcia do potrzeb uczestników projektów.

	Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy	Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)	Działanie 6.6 Aktywizacja zawodowa osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia (PI 8v)	Ogółem
Usługi szkoleniowe (szkolenia, studia podyplomowe, e-learning)	52,6%	92,2%	75,0%	68,9%
Usługi doradcze (doradztwo, poradnictwo, mentoring, facylitacja, coaching)	28,9%	2,0%	25,0%	18,5%
Usługi jednorazowe (egzamin)	3,9%	19,6%	12,5%	10,4%
Wsparcie finansowe (bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej)	75,0%	7,8%	0,0%	45,2%
Wsparcie pomostowe	59,2%	3,9%	0,0%	34,8%
Inne (jakie?)	1,3%	2,0%	25,0%	3,0%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (osoby otrzymujące wsparcie).

Rysunek 2. Dopasowanie form wsparcia do potrzeb uczestników projektów.



Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (osoby otrzymujące wsparcie).

Z kolei w ramach Działania 6.5 na pierwszym miejscu znalazły się usługi szkoleniowe (aż 92,2% wskazań). W tymże Działaniu realizowane są dotychczas tylko dwa projekty, tj.: „Lubuskie Bony Rozwojowe w subregionie zielonogórskim” oraz „Lubuskie Bony Szkoleniowe szansą dla przedsiębiorców i pracowników subregionu gorzowskiego”. Obydwa są skierowane do przedsiębiorców zainteresowanych uzyskaniem środków na dofinansowanie kształcenia swoich pracowników. Przedsiębiorcy mają w nich zagwarantowaną możliwość dokonania samodzielnego wyboru usług rozwojowych w ramach oferty dostępnej w Bazie Usług Rozwojowych, odpowiadających w największym stopniu na ich aktualne potrzeby. Tym samym nie zaskakuje fakt, że osoby otrzymujące wsparcie w ramach Działania 6.5 uznały usługi szkoleniowe za odpowiednio dopasowane.

Natomiast w opinii przedstawicieli IOB biorących udział w badaniu zainteresowanie przedsiębiorców jest dość umiarkowane. Przyczyn tego stanu rzeczy można upatrywać również w braku zaufania przedsiębiorców do podmiotów świadczących usługi doradcze i szkoleniowe, procedurach związanych z wyłonieniem wykonawców oraz konieczności wniesienia wkładu własnego.

Pojawiły się również głosy oceniające pozytywnie Działanie 6.5. Szczególnie doceniana jest elastyczność w zakresie korzystania z bogatej oferty usług publikowanych w Bazie Usług Rozwojowych.

„Najlepiej dopasowane do potrzeb uczestników są te projekty dotacyjne, na pewno też 6.5, gdzie finansowane są usługi rozwojowe. Wsparcie w zakresie usług rozwojowych – szansa na dopasowanie oferty szkoleniowej jest zdecydowanie większa niż we wcześniejszej perspektywie. Przedsiębiorca sam sprawdza w ogólnopolskiej bazie, szuka i wybiera. (...) Dla przedsiębiorcy jest to duża ulga i duży bonus”.

IDI

Z kolei w Działaniu 6.6 uczestnicy projektów jako najbardziej dopasowaną formę wsparcia wskazali usługi szkoleniowe, zaś na drugim miejscu usługi doradcze.

6.3. Analiza i ocena wpływu interwencji wspieranych środkami RPO-L2020 na rozwój społeczny i gospodarczy regionu w kontekście realizacji celów dokumentów strategicznych dla województwa

Pytania badawcze

- W jakim stopniu wybrane do dofinansowania projekty wpisują się w realizację Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego? Które sektory otrzymują wsparcie?
- Jaki jest wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na rozwój zasobów ludzkich w lubuskich przedsiębiorstwach? Czy nastąpiło zwiększenie aktywności oraz wzrost nakładów ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich w lubuskich przedsiębiorstwach?
- Jaki jest wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na powstawanie nowych przedsiębiorstw w województwie lubuskim? Jaka jest struktura sektorowa nowo powstałych przedsiębiorstw? Jakie są profile osób fizycznych rozpoczynających działalność gospodarczą (wiek, wykształcenie, doświadczenie itp.), w tym osób pozostających w trudnej sytuacji na rynku pracy (np. osoby niepełnosprawne, młodzież, osoby 50+ itp.)?
- Jakie czynniki zewnętrzne (w tym czynniki strukturalne i koniunkturalne pozostające poza zasięgiem oddziaływania polityki spójności) i wewnętrzne (np. branża, stopień zaawansowania technologicznego, poziom innowacyjności, profile osób fizycznych rozpoczynających działalność gospodarczą, modele i strategie biznesowe, sytuacja finansowa itp.) warunkują utrzymanie się nowo powstałych firm w województwie lubuskim?
- Jaki jest wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na zwiększenie stopnia internacjonalizacji lubuskich przedsiębiorstw?
- Jaki jest wpływ interwencji w ramach RPO-L2020 na liczbę zagranicznych kontraktów handlowych wspartych przedsiębiorstw? Jakie są kierunki eksportowe wspartych przedsiębiorstw?
- Jakie są kierunki wsparcia w ramach promocji gospodarczej przedsiębiorstw? Czy obejmują one rynki perspektywiczne?
- Czy wsparcie w ramach RPO-L2020 jest użyteczne w kontekście barier utrudniających działalność eksportową lubuskich przedsiębiorstw?

6.3.1. Powiązanie projektów z dokumentami strategicznymi, ze szczególnym uwzględnieniem Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego

Rozważania w zakresie wpływu interwencji wspieranych środkami RPO-L2020 na rozwój społeczny i gospodarczy regionu w kontekście realizacji celów dokumentów strategicznych dla województwa należy zacząć od zestawienia celów poszczególnych Działań i Poddziałań z celami tychże dokumentów strategicznych²⁷. Jednocześnie z uwagi na treść pytań ewaluacyjnych szczególną uwagę należy poświęcić Programowi Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego, przyjętemu przez Zarząd Województwa Lubuskiego w lutym 2016 r. Dokument ten ma charakter operacyjno-wdrożeniowy i pozwala m.in. na włączenie do systemu innowacji wyłonionych obszarów inteligentnych specjalizacji. Są to odpowiednio:

1. Zielona Gospodarka.
2. Zdrowie i jakość życia.
3. Innowacyjny przemysł.

Głównym źródłem finansowania obszarów w ramach PRI jest RPO-L2020, szczególnie poprzez działania realizowane w ramach 1, 6, 7 oraz 8 Osi Priorytetowej. Ponadto należy zaznaczyć, że zgodność z PRI determinuje możliwość uzyskania wsparcia w ramach Osi Priorytetowej 1 – *Gospodarka i innowacje*, ale

²⁷ Przez dokumenty strategiczne należy rozumieć przede wszystkim Strategię Rozwoju Województwa Lubuskiego, Program Rozwoju Innowacji oraz Plan Inwestycyjny i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego.

również pośrednio w ramach Osi Priorytetowej 6 – *Regionalny rynek pracy*, jak i Osi Priorytetowej 8 – *Nowoczesna edukacja*²⁸. Szczegółowa analiza w podziale na Działania (tylko te objęte ewaluacją) została zawarta w dalszej części podrozdziału.

Zgodnie z PRI w obrębie Osi Priorytetowej 1 działania można podzielić na²⁹:

1. **Organizowane w zakresie Celu Tematycznego 1:** wspierane projekty będą musiały realizować inteligentne specjalizacje dla regionu.
2. **Organizowane w zakresie Celu Tematycznego 3:** preferowane będą przedsięwzięcia wpisujące się w inteligentne specjalizacje określone dla województwa. Preferencje mają odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów.

Z kolei dla Działań organizowanych dla Osi Priorytetowej 6, które są organizowane w ramach Celu Tematycznego 8, nie ma przewidzianych szczególnych zapisów dotyczących inteligentnych specjalizacji.

Ponadto projekty realizowane w ramach Osi Priorytetowej 1 RPO-L2020 powinny wpisywać się w cel główny, tj. **Podniesienie konkurencyjności regionu w oparciu o wewnętrzne potencjały, sprzyjające zwiększeniu spójności społecznej i terytorialnej**, oraz jeden z trzech celów operacyjnych PRI, którym są:

1. **Cel Operacyjny 1:** Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje.
2. **Cel Operacyjny 2:** Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach.
3. **Cel Operacyjny 3:** Zwiększenie inwestycji w innowacje.

Z kolei dla projektów składanych w ramach Osi Priorytetowej 6 brak jest wymogów co do konieczności realizacji celu głównego i celów operacyjnych PRI. Wymagana jest jedynie zgodność z właściwym celem szczegółowym programu operacyjnego i jego doprecyzowaniem w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych RPO – Lubuskie 2020.

W związku z powyższym ewaluacji poddano następujące aspekty:

1. zgodność dokumentacji analizowanych działań z zapisami PRI,
2. faktyczna zgodność składanych wniosków z zapisami PRI.

Zgodność dokumentacji analizowanych działań z zapisami PRI

Poniżej w formie tabelarycznej przedstawiono działania objęte niniejszą ewaluacją oraz ich powiązanie z inteligentnymi specjalizacjami. Analizy dokonano na podstawie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 z dnia 15 maja 2018 r. oraz Załącznika nr 3 – Kryteria wyboru projektów dla poszczególnych osi priorytetowych, działań i poddziałań z dnia 15 maja 2018 r.

Tabela 7. Powiązanie analizowanych działań/poddziałań z inteligentnymi specjalizacjami regionu.

Nazwa Działania		Rodzaj kryterium	Opis kryterium
Działanie 1.1	Badania i innowacje	Podstawowe warunki kwalifikacji inwestycji	Realizacja przedsięwzięć w ramach Działania będzie możliwa wyłącznie w obszarach wskazanych jako inteligentne specjalizacje regionu . Projekty niespełniające tego warunku zostaną odrzucone.
Typ I – Projekty B+R przedsiębiorstw		Kryterium specyficzne dopuszczające ³⁰	Ocenie podlega powiązanie realizacji projektu z inteligentnymi specjalizacjami określonymi dla regionu na podstawie „Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego”, dołączonego do dokumentacji konkursowej.
Typ II – Inwestycje przedsiębiorstw w infrastrukturę			

²⁸ <http://rpo.lubuskie.pl/-/program-rozwoju-innowacji-województwa-lubuskiego>.

²⁹ *Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego*, Zielona Góra, 2016.

³⁰ Kryteria specyficzne dopuszczające mają charakter bezwzględny – ich niespełnienie oznacza odrzucenie wniosku.

Nazwa Działania	Rodzaj kryterium	Opis kryterium
B + R		Weryfikacji podlegają następujące kwestie: <ul style="list-style-type: none"> • czy zakres projektu oraz jego rezultaty dotyczą jednego z obszarów wyłonionych jako inteligentne specjalizacje regionu? • czy zakres projektu oraz jego rezultaty przyczyniają się do realizacji co najmniej jednego z celów operacyjnych PRI? Niespełnienie kryterium oznacza odrzucenie projektu.
Typ III – Projekty B + R w podmiotach świadczących innowacyjne usługi, w tym m.in. w parkach naukowo-technologicznych i inkubatorach technologicznych.	Brak wyszczególnienia w dokumentach.	Brak wyszczególnienia w dokumentach.
Działanie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości	Podstawowe warunki kwalifikacji inwestycji	Preferowana będzie realizacja projektów w obszarach wskazanych jako inteligentne specjalizacje regionu .
Typ I – Wspieranie inkubowania przedsiębiorczości Typ II – Profesjonalizacja usług świadczonych przez IOB Typ III – Regionalny bon na innowacje – projekt grantowy	Kryterium specyficzne punktowe ³¹	Ocenie podlega, czy wnioskodawca zapewnił, że bony na innowacje zostaną udzielone na projekty realizowane w obszarach wskazanych jako regionalne inteligentne specjalizacje (RIS)? (ocena na podstawie „Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego” dołączonego do dokumentacji konkursowej). 0 pkt – do 50% bonów na projekty w obszarach RIS. 2 pkt – powyżej 50% do 75% bonów na projekty w obszarach RIS. 4 pkt – powyżej 75% bonów na projekty w obszarach RIS.
Działania 1.4 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP	Podstawowe warunki kwalifikacji inwestycji	Preferowana będzie realizacja projektów w obszarach wskazanych, jako inteligentne specjalizacje regionu .
Typ I – Promocja gospodarcza regionu Typ II – Ekspansja gospodarcza MŚP Typ III – Ekspansja gospodarcza MŚP – projekt grantowy	Kryteria specyficzne punktowe	Ocenie podlega powiązanie realizacji projektu z inteligentnymi specjalizacjami określonymi dla regionu na podstawie „Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego” dołączonego do dokumentacji konkursowej. Weryfikacji podlegają następujące kwestie: <ul style="list-style-type: none"> • czy zakres projektu oraz jego rezultaty dotyczą jednego z obszarów wyłonionych jako inteligentne specjalizacje regionu? • czy zakres projektu oraz jego rezultaty przyczyniają się do realizacji co najmniej jednego z celów operacyjnych PRI? 0 pkt – zakres projektu nie dotyczy inteligentnych

³¹ Kryteria specyficzne punktowe mają zróżnicowaną maksymalną liczbę możliwych do uzyskania punktów, w zależności od poziomu istotności danego problemu. Preferowane są projekty, które w jak największym stopniu spełniają wszystkie kryteria specyficzne określone dla danego typu projektu. IZ RPO-L2020 dopuszcza sytuację, kiedy projekt otrzyma punktację „0” w ramach poszczególnych kryteriów specyficznych punktowych, ale nie skutkuje to odrzuceniem wniosku. Ocena na podstawie tych kryteriów polega na przyznawaniu punktów.

Nazwa Działania	Rodzaj kryterium	Opis kryterium
		specjalizacji regionu. 4 pkt – zakres projektu dotyczy inteligentnych specjalizacji regionu oraz przyczynia się do realizacji co najmniej jednego z celów operacyjnych PRI.
Poddziałanie 1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne	Podstawowe warunki kwalifikowania inwestycji	Preferencją zostaną objęte projekty realizowane w obszarach wskazanych jako inteligentne specjalizacje regionu .
Typ I – Wdrożenie wyników prac B + R Typ II – Wsparcie inwestycyjne MŚP	Kryteria specyficzne punktowe	Ocenie podlega powiązanie realizacji projektu z inteligentnymi specjalizacjami określonymi dla regionu na podstawie „Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego” dołączonego do dokumentacji konkursowej. Weryfikacji podlegają następujące kwestie: <ul style="list-style-type: none"> • czy zakres projektu oraz jego rezultaty dotyczą jednego z obszarów wyłonionych jako inteligentne specjalizacje regionu? • czy zakres projektu oraz jego rezultaty przyczyniają się do realizacji co najmniej jednego z celów operacyjnych PRI? 0 pkt – zakres projektu nie dotyczy inteligentnych specjalizacji regionu. 4 pkt – zakres projektu dotyczy inteligentnych specjalizacji regionu oraz przyczynia się do realizacji co najmniej jednego z celów operacyjnych PRI.
Poddziałanie 1.5.2 Rozwój sektora MŚP – instrumenty finansowe	Brak wyszczególnienia w dokumentach	Brak wyszczególnienia w dokumentach
Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy	Brak kryteriów dotyczących inteligentnych specjalizacji	-
Poddziałanie 6.3.2 Wsparcie dla samozatrudnienia poprzez instrumenty zwrotne	Brak kryteriów dotyczących inteligentnych specjalizacji	-
Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP	Cele Działania	Interwencja EFS zostanie skoncentrowana przede wszystkim na sektorach o najwyższym potencjale do generowania nowych miejsc pracy (tzw. firmach szybkiego wzrostu), jak też na pracownikach znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (np. osobach starszych, pracownikach o niskich kwalifikacjach). Sektory, o których mowa wyżej, będą wskazywane w oparciu o regionalne badania i analizy oraz będą wynikać z regionalnych inteligentnych specjalizacji (z uwzględnieniem jednolitej metodologii określania sektorów na podstawie danych dostępnych w ramach statystyki publicznej).

Nazwa Działania	Rodzaj kryterium	Opis kryterium
Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP	Kryterium premiujące	Minimum 20% przedsiębiorstw objętych wsparciem w ramach projektu stanowić będą przedsiębiorstwa działające w obszarze inteligentnych specjalizacji woj. lubuskiego. Liczba punktów możliwych do uzyskania – 9.
Działanie 6.6 Aktywizacja zawodowa osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia (PI 8v)	Kryterium premiujące	Interwencja w zakresie szkoleń i kursów zawodowych oraz staży i praktyk zawodowych skierowanych do co najmniej 50% uczestników projektu, z uwzględnieniem indywidualnych predyspozycji i dotychczasowych kwalifikacji tych osób, zostanie ukierunkowana wyłącznie na ich przyszłe zatrudnienie w sektorach o najwyższym potencjale do generowania nowych miejsc pracy (tzw. firmach szybkiego wzrostu). Sektory te będą wskazywane na podstawie regionalnych badań i analiz oraz muszą wynikać z regionalnych inteligentnych specjalizacji. Liczba punktów możliwych do uzyskania – 3.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 z dnia 15 maja 2018 r. oraz Załącznika nr 3 – Kryteria wyboru projektów dla poszczególnych osi priorytetowych, działań i poddziałań z dnia 15 maja 2018 r. oraz Załącznika nr 3 do Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020.

Analizując powyższe zestawienie, można wyciągnąć następujące wnioski:

1. Dla Działań 1.1, 1.2, 1.4 i 1.5 realizowanych w ramach Osi Priorytetowej 1, które wpisują się w CT1 i CT3, **prawidłowo zostały opracowane zapisy w dokumentacji RPO w zakresie kryteriów obligatoryjnych/premiujących co do inteligentnych specjalizacji regionu.**
2. Pewne wątpliwości może jednak budzić **relatywnie niska liczba punktów dla kryteriów premiujących** (zwykle nieprzekraczająca 10% maksymalnej puli punktów możliwych do uzyskania). Co więcej, analiza opisów projektów³² w zakresie ich powiązania z poszczególnymi inteligentnymi specjalizacjami regionu wykazała, że ma ono charakter dość luźny. Wynika to z jednej strony z relatywnie szerokich kategorii specjalizacji, a z drugiej strony do dążenia wnioskodawców do uzyskania punktów w tym kryterium, nawet jeżeli projekt w niewielkim stopniu wpisuje się w poszczególne specjalizacje. **Bazując na doświadczeniu zdobytym w perspektywie finansowej 2014-2020 we wdrażaniu inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego, należy nadal rozwijać taki kierunek wsparcia. Należy przy tym bardziej szczegółowo określić kryteria wyboru projektów związanych z tym obszarem.**

W przypadku oceny zgodności projektów z poszczególnymi celami PRI należy podkreślić, że było to kryterium obligatoryjne lub też premiujące dla działań w ramach Osi Priorytetowej 1. Faktyczną zgodność składanych wniosków z zapisami PRI przeprowadzono na podstawie wygenerowanego zbioru z Lokalnego Systemu Informatycznego LSI2020³³, z informacją dotyczącą zakresu, w jakim wnioskowane projekty wpisują się w cele PRI oraz poszczególne inteligentne specjalizacje. Przy czym analizie poddano Działania 1.1, 1.2, 1.4 i 1.5, dla których udostępniona została informacja w ww. zakresie.

³² Na podstawie dokumentacji przekazanej przez zamawiającego.

³³ System informatyczny stworzony na potrzeby wdrażania programu RPO-L2020, który wspiera wnioskodawców oraz Instytucję Zarządzającą w następujących obszarach:

- wspomaganie zarządzania i wdrażania RPO-L2020,
- zapewnienie narzędzia informatycznego dla wnioskodawców/beneficjentów służącego do przygotowania dokumentów,
- zmniejszenie obciążeń administracyjnych beneficjentów i instytucji zaangażowanych we wdrażanie programu,
- usprawnienie i przyspieszenie pracy instytucji,
- wspomaganie wybranych procesów.

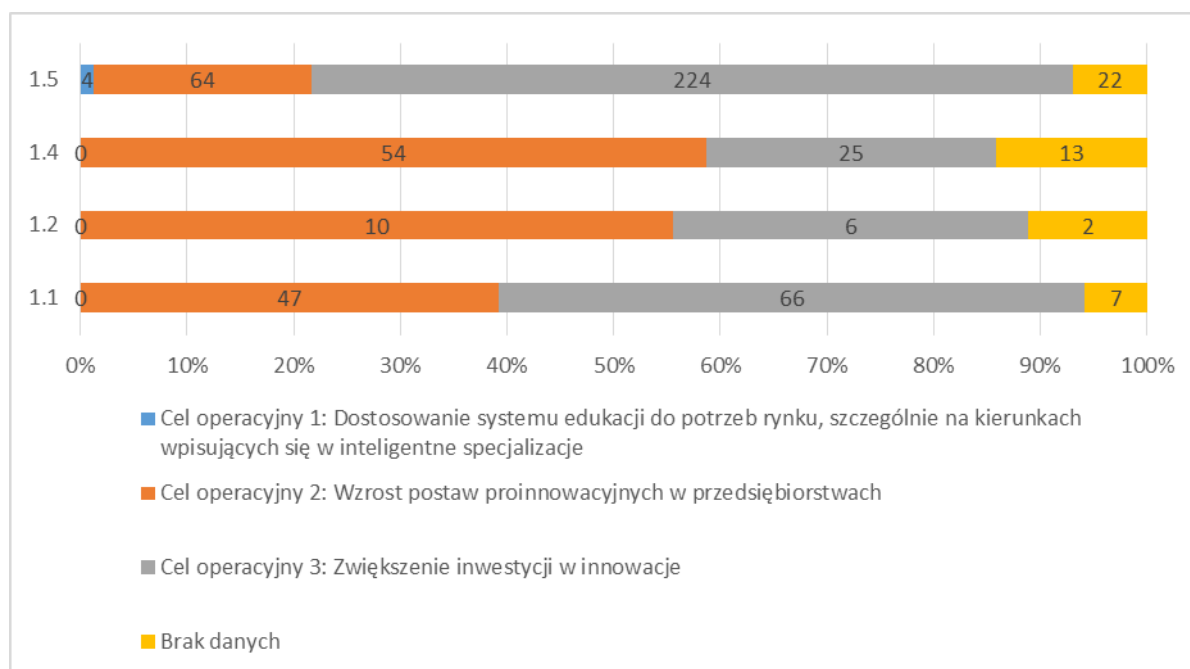
Większość składanych wniosków wpisuje się w minimum jeden Cel Operacyjny PRI. Poniżej przedstawiono zestawienie projektów wraz ze wskazanym na pierwszym miejscu powiązaniem Celem Operacyjnym PRI.

Tabela 8. Powiązanie składanych wniosków o dofinansowanie w ramach Osi Priorytetowej 1 z inteligentnymi specjalizacjami regionu (zgodnie z PRI).

Cele Operacyjne PRI	1.1	1.2	1.4	1.5	Ogółem
Cel Operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje				4	4
Cel Operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach	47	10	54	64	175
Cel Operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje	66	6	25	224	321
Brak danych ³⁴	7	2	13	22	44
Suma końcowa	120	18	92	314	544

Źródło: opracowanie własne na podstawie zbioru danych przekazanych przez zamawiającego.

Rysunek 3. Powiązanie składanych wniosków o dofinansowanie w ramach Osi Priorytetowej 1 z inteligentnymi specjalizacjami regionu (zgodnie z PRI).



Źródło: opracowanie własne na podstawie zbioru danych przekazanych przez zamawiającego.

Warto zauważyć, że dla projektów w ramach Osi Priorytetowej 1 tylko w Działaniu 1.5 pojawiły się cztery projekty, w których zadeklarowane zostało na pierwszym miejscu powiązanie z Celem Operacyjnym 1 (dotyczącym dostosowania systemu edukacji do potrzeb rynku). Powiązanie z Celem Operacyjnym 2 zadeklarowało ponad 32% wnioskodawców, a z Celem Operacyjnym 3 ponad 59% wnioskodawców. Sytuacja pomiędzy liczbą projektów wpisujących się na pierwszym miejscu w Cel Operacyjny 2 lub 3 praktycznie zrównuje się, jeżeli spojrzymy na liczbę podpisanych umów (kolejna Tabela).

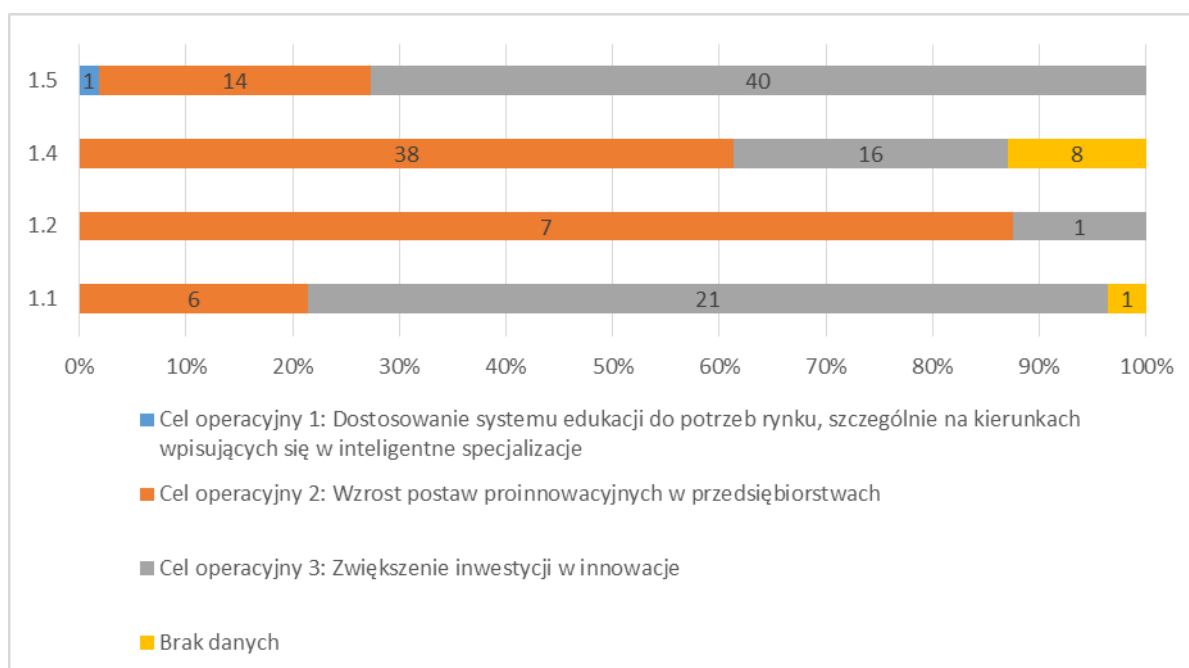
³⁴ Sytuacja, w której w przekazanych przez zamawiającego zbiorach danych nie było możliwe jednoznaczne przypisanie projektu do danego celu.

Tabela 9. Powiązanie projektów z podpisaną umową w ramach Osi Priorytetowej 1 z inteligentnymi specjalizacjami regionu (zgodnie z PRI).

Cele Operacyjne PRI	1.1	1.2	1.4	1.5	Ogółem
Cel Operacyjny 1: Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje				1	1
Cel Operacyjny 2: Wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach	6	7	38	14	65
Cel Operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje	21	1	16	40	78
Brak danych ³⁵	1		8		9
Suma końcowa	28	8	62	55	153

Źródło: opracowanie własne na podstawie zbioru danych przekazanych przez Zamawiającego.

Rysunek 4. Powiązanie projektów z podpisaną umową w ramach Osi Priorytetowej 1 z inteligentnymi specjalizacjami regionu (zgodnie z PRI).



Źródło: opracowanie własne na podstawie zbioru danych przekazanych przez Zamawiającego.

Najwięcej składanych wniosków wpisywało się w Cel Operacyjny 3, tj. zwiększenie inwestycji w innowacje. Dotyczyło to w szczególności Działań 1.1 oraz 1.5. Natomiast dla Działań 1.2 oraz 1.4 można zaobserwować przewagę wskazań w zakresie Celu Operacyjnego 2, tj. wzrost postaw proinnowacyjnych w przedsiębiorstwach. Cel Operacyjny 1 dotyczy dostosowania systemu edukacji do potrzeb rynku, szczególnie na kierunkach wpisujących się w inteligentne specjalizacje. Cel ten realizowany jest przede wszystkim przez Działania w ramach Osi Priorytetowej 8 RPO-L2020. Biorąc pod uwagę charakter działań w ramach Osi Priorytetowej 1, nie dziwi praktycznie brak tego typu projektów.

Jednym z głównych założeń PRI jest wspieranie przedsięwzięć, które wpisują się w inteligentne specjalizacje regionu. Z tego względu warto spojrzeć, jak rozkładała się struktura deklarowanych specjalizacji w zależności

³⁵ Sytuacja, w której w przekazanych przez zamawiającego zbiorach danych nie było możliwe jednoznaczne przypisanie projektu do danego celu.

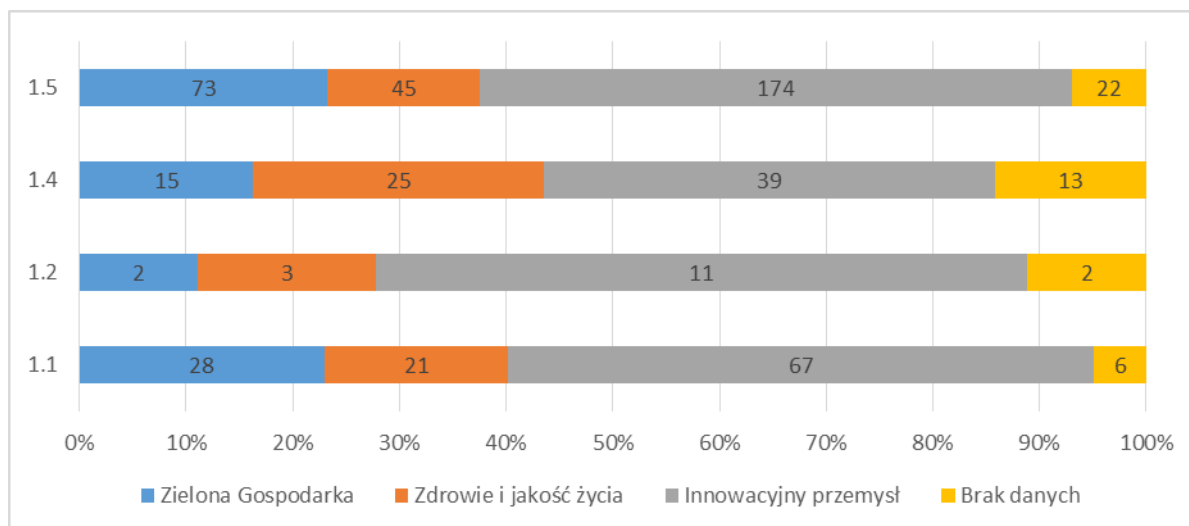
od poszczególnych Działań objętych analizą (tylko dla Osi Priorytetowej 1, dla której udostępnione zostały dane na temat specjalizacji).

Tabela 10. Udział inteligentnych specjalizacji w składanych wnioskach o dofinansowanie w ramach Osi Priorytetowej 1.

Specjalizacja	1.1	1.2	1.4	1.5	Ogółem
Zielona gospodarka	28	2	15	73	118
Zdrowie i jakość życia	21	3	25	45	94
Innowacyjny przemysł	67	11	39	174	289
Brak danych ³⁶	6	2	13	22	43
Ogółem	122	18	92	314	544

Źródło: opracowanie własne na podstawie zbioru danych przekazanych przez zamawiającego.

Rysunek 5. Udział inteligentnych specjalizacji w składanych wnioskach o dofinansowanie w ramach Osi Priorytetowej 1.



Źródło: opracowanie własne na podstawie zbioru danych przekazanych przez zamawiającego.

Obligatoryjnie projekty w ramach Działania 1.1 powinny wpisywać się w jedną z inteligentnych specjalizacji regionu. W tym przypadku **większość wnioskodawców deklarowało zgodność z innowacyjnym przemysłem**. Analizując opisy projektów w zakresie innowacyjności, można wręcz stwierdzić, że praktycznie wszystkie wnioski w ramach tego Działania w mniejszym lub większym stopniu powiązane są z tą specjalizacją. Także dla pozostałych analizowanych Działań innowacyjny przemysł był najczęściej wskazywaną specjalizacją we wniosku (ponad 53% ogółem dla badanych działań). Specjalizacje zielona gospodarka oraz zdrowie i jakość życia miały relatywnie mniejsze znaczenie (odpowiednio 21,7% oraz 17,3%).

³⁶ Sytuacja, w której w przekazanych przez zamawiającego zbiorach danych nie było możliwe jednoznaczne przypisanie projektu do danej specjalizacji.

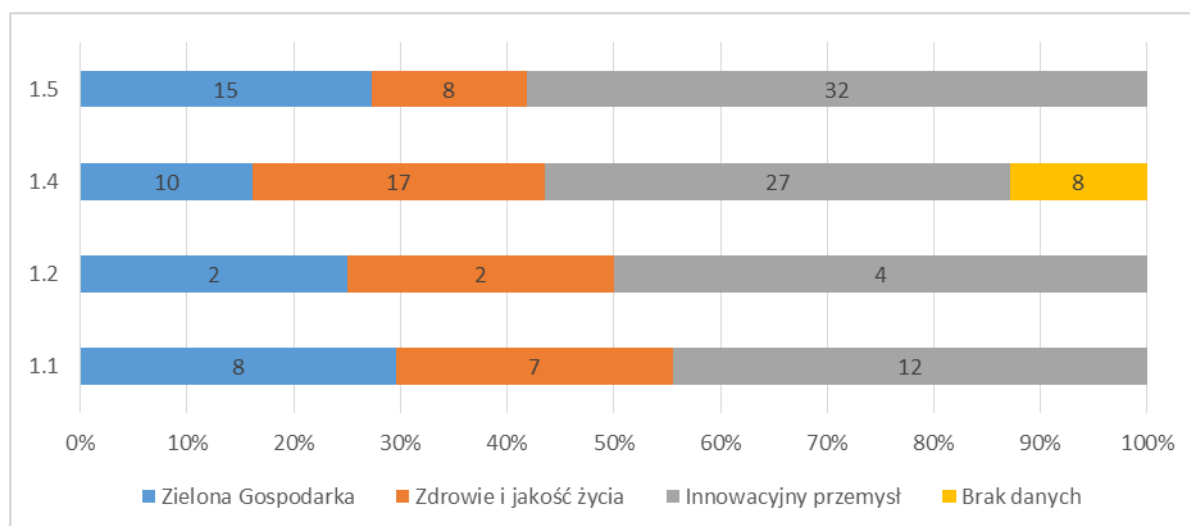
Interesujące może być porównanie powyższych danych ze strukturą wskazywanych specjalizacji dla podpisanych umów.

Tabela 11. Udział inteligentnych specjalizacji dla wniosków, gdzie została podpisana umowa w ramach Osi Priorytetowej 1.

Specjalizacja	1.1	1.2	1.4	1.5	Ogółem
Zielona gospodarka	8	2	10	15	35
Zdrowie i jakość życia	7	2	17	8	34
Innowacyjny przemysł	12	4	27	32	75
Brak danych ³⁷			8		8
Ogółem	27	8	62	55	152

Źródło: opracowanie własne na podstawie zbioru danych przekazanych przez zamawiającego.

Rysunek 6. Udział inteligentnych specjalizacji dla wniosków, gdzie została podpisana umowa w ramach Osi Priorytetowej 1.



Źródło: opracowanie własne na podstawie zbioru danych przekazanych przez zamawiającego.

Przechodząc do analizy wniosków, dla których została podpisana umowa, **można zauważyć dwukrotnie więcej umów podpisanych w zakresie specjalizacji innowacyjny przemysł niż dla specjalizacji zielona gospodarka czy też zdrowie i jakość życia**. Analiza opisów dla losowo wybranych projektów wykazała, że powiązanie ze specjalizacją innowacyjny przemysł często dotyczy np. tworzenia urzędzeń lub też usprawnienia procesów, które mogą mieć szerokie zastosowanie w różnych obszarach aktywności gospodarstw domowych i przedsiębiorstw. Przy okazji mogą również dotyczyć procesów produkcyjnych (np. Internet rzeczy, czujniki, urządzenia nawigacyjne). **Tego typu powiązanie może być dość słabe i nie przekładać się istotnie na rozwój poszczególnych specjalizacji**. Relatywnie najbardziej konkretne opisy dotyczą projektów wpisujących się w zieloną gospodarkę, gdzie bardzo szczegółowo przedstawiane są dane dotyczące ograniczenia emisji czy też recyklingu różnego typu surowców.

Badaniu w zakresie powiązania projektów z inteligentnymi specjalizacjami regionu poddano również subiektywne odczucia beneficjentów. Poniższa tabela ilustruje rozkład odpowiedzi na pytanie o realny wpływ na pozytywną zmianę w obszarach wskazanych jako inteligentne specjalizacje.

³⁷ Sytuacja, w której w przekazanych przez zamawiającego zbiorach danych nie było możliwe jednoznaczne przypisanie projektu do danej specjalizacji.

Tabela 12. Czy realizowany przez Państwa projekt miał/ma realny wpływ na pozytywną zmianę w obszarach wskazanych jako inteligentne specjalizacje?

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.4.2	Poddziałanie 1.5.1	Poddziałanie 6.3.1	Ogółem
Zdecydowanie tak	47,6%	57,1%	17,6%	25,0%	47,8%	20,0%	40,0%
Raczej tak	42,9%	28,6%	41,2%	0,0%	21,7%	20,0%	30,0%
Ani tak, ani nie	9,5%	14,3%	5,9%	25,0%	26,1%	40,0%	16,3%
Raczej nie	0,0%	0,0%	11,8%	50,0%	4,3%	20,0%	7,5%
Zdecydowanie nie	0,0%	0,0%	23,5%	0,0%	0,0%	0,0%	6,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Na pytanie, czy realizowany przez Państwa projekt miał/ma realny wpływ na pozytywną zmianę w obszarach wskazanych jako inteligentne specjalizacje, najczęściej wskazań uzyskała odpowiedź: zdecydowanie tak (prawie 40,0% ogółu wskazań) oraz raczej tak (30,0% ogółu wskazań). Warto podkreślić, że największy odsetek beneficjentów wskazujących pozytywny wpływ na inteligentne specjalizacje dotyczył Działania 1.1 (ponad 90%). Z pewnością wpływ na to miały podstawowe warunki kwalifikacji inwestycji wynikające wprost z zapisów RPO, w tym kryteria specyficzne dopuszczające. Zgodnie z nimi brak powiązania z jedną ze specjalizacji skutkowało odrzuceniem projektu. Znaczny odsetek beneficjentów deklarujących pozytywny wpływ na obszary inteligentnych specjalizacji dotyczył również Działania 1.2 (ponad 85%) oraz Poddziałania 1.5.1 (blisko 70%) oraz 1.4.1 (blisko 59%).

Warto również spojrzeć na projekty realizowane w ramach Działania 6.5 oraz Poddziałania 6.3.1, gdzie badaniami objęto uczestników projektów (w tym przypadku przedsiębiorstwa korzystające z usług rozwojowych realizowanych przez beneficjentów w ramach Działania 6.5 oraz osoby tworzące przedsiębiorstwa w ramach Poddziałania 6.3.1). Analizie poddano, w jakim stopniu oferowane usługi czy też profil działalności inkubowanych przedsiębiorstw wpisuje się w rozwój inteligentnych specjalizacji w województwie lubuskim.

Tabela 13. Wpływ uczestnictwa w projekcie na pozytywną zmianę w obszarach wskazanych jako inteligentne specjalizacje.

	Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)	Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy	Ogółem
Zdecydowanie tak	22,6%	10,0%	19,5%
Raczej tak	58,1%	30,0%	51,2%
Ani tak, ani nie	3,2%	10,0%	4,9%
Raczej nie	6,5%	40,0%	14,6%
Zdecydowanie nie	9,7%	10,0%	9,8%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (przedsiębiorstwa).

Należy podkreślić, że minimum 20% przedsiębiorstw objętych wsparciem w ramach Działania 6.5 powinny stanowić przedsiębiorstwa działające w obszarze inteligentnych specjalizacji woj. lubuskiego, aby możliwe stało się przyznanie premii 9 pkt na etapie oceny merytorycznej punktowej. Znajduje to odzwierciedlenie w ocenach uczestników projektów. **Zdaniem ponad 80% uczestników otrzymana usługa miała pozytywny wpływ na obszary inteligentnych specjalizacji.** Z kolei dla Poddziałania 6.3.1 nie były precyzowane żadne kryteria dotyczące inteligentnych specjalizacji. Skutkuje to sytuacją, w której tylko 40% uczestników deklaruje pozytywny wpływ na inteligentne specjalizacje. Dotyczyło to przede wszystkim sytuacji, w których działające dotychczas przedsiębiorstwa korzystające z usług rozwojowych lub też nowo tworzone w ramach wsparcia samozatrudnienia działały w jednym z obszarów inteligentnych specjalizacji.

W ramach badania CAWI na uczestnikach projektu (osobach fizycznych) badano stopień, w jakim organizowane szkolenia i kursy wpisywały się w inteligentne specjalizacje regionu. Należy zaznaczyć, że pytanie było zasadne dla Poddziałania 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy oraz Działania 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (jeżeli usługi rozwojowe obejmowały również podnoszenie kwalifikacji zawodowych).

Tabela 14. Uwzględnienie przez szkolenia i kursy realizowane w ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych, zagadnienia inteligentnych specjalizacji.

	Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy	Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)	Ogółem
Tak	16,7%	27,8%	23,3%
Nie	33,3%	38,9%	36,7%
Nie wiem/Trudno powiedzieć	25,0%	33,3%	30,0%
Nie uczestniczyłem ani w szkoleniach, ani w kursach	25,0%	0,0%	10,0%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (osoby fizyczne w ramach Poddziałania 6.3.1 oraz firmy, dla których realizowane były programy podnoszenia kwalifikacji zawodowych w ramach usług rozwojowych w Działaniu 6.5).

Respondenci mogli mieć problem ze zrozumieniem zagadnienia inteligentnych specjalizacji, dlatego też w kwestionariuszu badań znalazła się lista specjalizacji wraz z wyjaśnieniem. Pomimo to blisko 1/3 respondentów miała trudności z odpowiedzią na pytanie, czy inteligentne specjalizacje były przedmiotem szkoleń i kursów. Warto zauważyć, że dla Poddziałania 6.3.1 twierdzącą odpowiedź na tak postawione pytanie udzieliło zaledwie 16,7% respondentów, podczas gdy dla Działania 6.5 było to 27,8%.

Zdaniem respondentów szkolenia i kursy wpisywały się w inteligentne specjalizacje poprzez swoją tematykę i zakres. Należy jednak zaznaczyć, że wiele z organizowanych kursów dotyczyło ogólnych, przekrojowych zagadnień, które mogły wspierać osoby zarówno planujące otwarcie przedsiębiorstwa w obrębie inteligentnych specjalizacji, jak również w każdym innym sektorze/branży. Aby zwiększyć wpływ tego typu projektów na rozwój specjalizacji w regionie, **należy rozważyć wprowadzenie dodatkowego kryterium dla Poddziałania 6.3.1. Kryterium premiowałoby tych wnioskodawców, którzy zadeklarowaliby minimalny procent (np. 20-40%) inkubowanych przedsiębiorstw w obszarze jednej ze specjalizacji.**

Analizując listy beneficjentów, można zauważyć znaczną liczbę podmiotów reprezentujących następujące sektory/branże (ogółem dla wszystkich badanych Działań i Poddziałań):

1. Działalność usługowa – niewyszczególnione usługi m.in. w zakresie szkoleń, doradztwa oraz projektowania (35,50%).
2. Działalność wytwórcza (32,54% ogółu beneficjentów).
3. Działalność w zakresie informacji i komunikacji, w tym telekomunikacja, usługi informacyjne, programowanie, doradztwo i działalność pokrewna (7,10%).
4. Wytwarzanie tekstyliów i wyrobów włókienniczych (3,55%).
5. Działalność w zakresie opieki społecznej (2,96%).
6. Produkcja artykułów spożywczych i napojów (2,96%).
7. Handel hurtowy i detaliczny (2,96%).
8. Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych (2,37%).
9. Budownictwo (1,78%).

Warto zwrócić uwagę na znaczną liczbę firm z kategorii IOB wśród beneficjentów różnych Działań. Są wśród nich m.in. Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., Zachodnia Izba Przemysłowo-Handlowa w Gorzowie Wielkopolskim, Organizacja Pracodawców Ziemi Lubuskiej, Regionalne Centrum Technologii i Wiedzy Interior Sp. z o.o., Park Naukowo-Technologiczny Uniwersytetu Zielonogórskiego Sp. z o.o., Gorzowski Ośrodek

Technologicznych Park Naukowo-Przemysłowy Sp. z o.o. oraz wiele mniej znanych podmiotów świadczących usługi w zakresie szkoleń, doradztwa czy też inkubacji przedsiębiorstw. Ogół tych podmiotów współtworzy znajdującą się na pierwszym miejscu kategorię działalności usługowej. Niemal równie licznie reprezentowana jest działalność wytwórcza wśród beneficjentów. **Szczegółowa analiza list podpisanych umów nie wykazała dominacji jednej branży.** Wśród podmiotów, którym przyznano dofinansowanie, znajdują się firmy z przemysłu motoryzacyjnego, elektromaszynowego, metalowego czy też z pogranicza zastosowań biotechnologii.

Na zakończenie tej części analizy warto podkreślić, że **blisko 92,5% beneficjentów stanowiły przedsiębiorstwa z przewagą kapitału prywatnego.** Wśród beneficjentów występują również stowarzyszenia (3,8%), jednostki samorządu terytorialnego (1,3% – m.in. Województwo Lubuskie oraz Miasto Gorzów Wielkopolski) oraz związki pracodawców (1,3%). Przy czym jednostki samorządu terytorialnego pojawiły się tylko przy okazji realizacji Działania 1.4 w zakresie promocji gospodarczej. Inny typ beneficjenta został zadeklarowany jedynie przez Bank Gospodarstwa Krajowego realizującego dwa projekty w ramach Poddziałań 1.5.2 oraz 6.3.2.

W poniższej tabeli zaprezentowano powiązanie analizowanych Działań i Poddziałań RPO-L2020 z takimi dokumentami strategicznymi, jak: Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego³⁸ i Plan Inwestycyjny i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego³⁹.

Tabela 15. Powiązanie celów dokumentów strategicznych.

Nazwa Działania/Poddziałań RPO-L2020	Cele Działań/Poddziałań RPO- L2020	Cele Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego	Cele Planu Inwestycyjnego i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego
Działanie 1.1 Badania i innowacje	Zwiększenie aktywności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> • Cel Strategiczny 1: Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna • Cel Operacyjny 1.1: Rozwój sektora B + R oraz usprawnienie mechanizmów transferu innowacji 	Wsparcie instytucji otoczenia biznesu (głównie inkubatorów przedsiębiorczości)
Działanie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości	Lepsze warunki dla rozwoju MŚP	j.w.	Wsparcie instytucji otoczenia biznesu (głównie inkubatorów przedsiębiorczości)
Działania 1.4 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP	Zwiększony poziom handlu zagranicznego sektora MŚP	j.w.	<ul style="list-style-type: none"> • Promocja gospodarcza regionu • Wsparcie instytucji otoczenia biznesu (głównie inkubatorów przedsiębiorczości)
Poddziałanie 1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne	Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP	j.w.	Brak powiązań
Poddziałanie 1.5.2 Rozwój sektora MŚP – instrumenty finansowe		j.w.	Brak powiązań

³⁸ Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 stanowi najważniejszy dokument samorządu województwa, określający kierunki rozwoju regionalnego i wskazujący obszary szczególnej interwencji.

³⁹ Plan Inwestycyjny i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego jest odpowiedzią na zapisy Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, które zakładają, iż wydatkowanie części środków zaplanowanych w ramach Osi Priorytetowej 1 – Gospodarka i innowacje będzie się odbywało zgodnie z polityką inwestycyjną regionu.

Nazwa Działania/Poddziałania RPO-L2020	Cele Działań/Poddziałań RPO- L2020	Cele Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego	Cele Planu Inwestycyjnego i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego
Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy	Poprawa zdolności do samozatrudnienia osób pozostających bez pracy	<ul style="list-style-type: none"> • Cel Strategiczny 1: Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna • Cel Operacyjny 1.2: Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenia aktywności zawodowej • Cel Strategiczny 3: Społeczna i terytorialna spójność regionu • Cel Operacyjny 3.4: Promocja włączenia zawodowego i społecznego 	Brak powiązań
Poddziałanie 6.3.2 Wsparcie dla samozatrudnienia poprzez instrumenty zwrotne	Poprawa zdolności do samozatrudnienia osób pozostających bez pracy	j.w.	Brak powiązań
Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP	Dostosowanie przedsiębiorstw i ich pracowników do zmian zachodzących w gospodarce	j.w.	Brak powiązań
Działanie 6.6 Aktywizacja zawodowa osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia (PI 8v)	Upowszechnienie aktywizacji zawodowej osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia	j.w.	Brak powiązań

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 z dnia 15 maja 2018 r. oraz Załącznika nr 3 do Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020.

Analizowane Działania i Poddziałania realizowane w ramach RPO-L2020 wykazują całkowitą spójność z poddanymi badaniu dokumentami z poziomu regionalnego, tj. Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, Planem Inwestycyjnym i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego i Programem Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego, a ich efekty w wysokim stopniu przyczynią się do ich realizacji. Wpisują się one w cele wytyczone przez Strategię Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020. Koncentrują się na działaniach wpływających na rozwój konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki regionalnej, rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie aktywności zawodowej i promocji włączenia zawodowego i społecznego. Spójność wykazują również cele wytyczone w Planie Inwestycyjnym i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego (PIiPG WL). Działania objęte obszarem realizacji wskazanym w PIiPG WL realizowane są w ramach Osi Priorytetowej 1 Gospodarka i innowacje, co uzasadnia brak powiązań z Osią Priorytetową 6 Regionalny rynek pracy. Stwierdzić można, że dołożono starań o koherentne zapisy oraz odniesienie celów, działań w obrębie interwencji do zasad, jakie zostały zawarte w ww. dokumentach.

Co istotne, w przypadku Działania 1.4 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP Typ II – Ekspansja gospodarcza MŚP i Typ III – Ekspansja gospodarcza MŚP – projekt grantowy wprowadzono kryterium specyficzne odnoszące się wprost do PliPG WL.

Tabela 16. Powiązanie Działania 1.4 z PliPG WL.

Nazwa Działania/Poddziałania	Rodzaj i nazwa kryterium	Opis kryterium
Działanie 1.4 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP Typ II – Ekspansja gospodarcza MŚP	Kryterium specyficzne punktowe: Plan Inwestycyjny i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego	Ocenie podlega, czy realizacja projektu jest zgodna z założeniami Planu Inwestycyjnego i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego dołączonego do dokumentacji konkursowej, w tym czy: <ul style="list-style-type: none"> • jest zgodna ze wskazanymi dla danego sektora/branży geograficznymi kierunkami promocji gospodarczej, • dotyczy sektorów/branż o istotnym znaczeniu w gospodarce regionu. 0 / 2 / 4 pkt podlegają sumowaniu. 0 pkt – zakres projektu nie jest zgodny z założeniami PliPG. 2 pkt – projekt jest zgodny ze wskazanymi dla danego sektora/branży geograficznymi kierunkami promocji gospodarczej. 2 pkt – projekt dotyczy sektorów/branż o istotnym znaczeniu w gospodarce regionu.
Działanie 1.4 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP Typ III – Ekspansja gospodarcza MŚP – projekt grantowy	Kryterium specyficzne dopuszczające: Plan Inwestycyjny i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego	tak/nie Niespełnienie kryterium oznacza odrzucenie projektu. Ocenie podlega, czy zadania, na które udzielane będą granty, wynikają z założeń Planu Inwestycyjnego i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego dołączonego do dokumentacji konkursowej, w tym w szczególności: <ul style="list-style-type: none"> • są zgodne ze wskazanymi dla danego sektora/branży geograficznymi kierunkami promocji gospodarczej, • dotyczą sektorów/branż o istotnym znaczeniu w gospodarce regionu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 z dnia 15 maja 2018 r. oraz Planu Inwestycyjnego i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego z kwietnia 2016 r. (PliPG WL).

Przyjęte podejście w zakresie kryteriów oceny zgodności poszczególnych typów działań RPO-L2020 z PliPG WL jest zasadne. Z jednej strony dla Typu III projektów jak najbardziej uzasadniona jest zgodność z kierunkami promocji gospodarczej oraz sektorami/branżami o istotnym znaczeniu w gospodarce regionu. Z kolei dla Typu II, w którym beneficjentami są MŚP, wspomniana zgodność premiuje projekty, ale z kolei brak zgodności nie powoduje ich odrzucenia.

6.3.2. Wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na rozwój zasobów ludzkich i powstawanie nowych przedsiębiorstw

Na podstawie przeprowadzonego badania ewaluacyjnego można stwierdzić, że w województwie lubuskim w ramach analizowanych Działań i Poddziałań RPO-L2020 istnieje możliwość stosowania stosunkowo bogatego wachlarza form wsparcia w zakresie rozwoju zasobów ludzkich. O skuteczności stosowanych narzędzi i instrumentów decyduje najczęściej odpowiednio dobrana ich kombinacja umożliwiająca komplementarne podejście do zdiagnozowanych problemów i deficytów. Działania skierowane na rozwój zasobów ludzkich zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 17. Zestawienie Działań i Poddziałań oraz typów realizowanych projektów mających na celu rozwój zasobów ludzkich.

Nazwa Działania/Poddziałania	Typy projektów
Działanie 1.1 Badania i innowacje	Finansowanie działań związanych z podnoszeniem kwalifikacji osób obsługujących wybudowaną/zakupioną infrastrukturę jako uzupełnienie przedsięwzięć związanych z rozwojem działalności B + R.
Działanie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości Typ II projektu – Profesjonalizacja usług świadczonych przez IOB	Wsparcie dla IOB w podnoszeniu kwalifikacji personelu lub w procesach opracowywania i wdrażania nowych rodzajów usług, ponieważ świadczenie usług doradczych na rzecz MŚP spełniających definicję usługi prorozwojowej wymaga od nich m.in. stałej aktualizacji wiedzy i poszerzenia kwalifikacji personelu. Efektem realizacji projektu powinno być podniesienie kwalifikacji kadry IOB pozwalających na ulepszenie świadczenia już istniejących usług doradczych i/lub opracowanie i wdrożenie nowej na rynku usługi (wraz z pilotażem jej świadczenia).
Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy	Usługi szkoleniowe na etapie przed udzieleniem dotacji przygotowujące do rozpoczęcia działalności gospodarczej (szkolenia grupowe).
Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)	I Typ – wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw w oparciu o popytowy system dystrybucji usług rozwojowych, II Typ – dostarczanie kompleksowych usług (szkoleniowych, doradczych, diagnostycznych) odpowiadających na potrzeby przedsiębiorstw w oparciu o popytowy system dystrybucji usług rozwojowych
Działanie 6.6 Aktywizacja zawodowa osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia	I Typ – Kompleksowe wsparcie zagrożonych utratą zatrudnienia pracowników przedsiębiorstw, pracowników zwolnionych, osób odchodzących z rolnictwa obejmujące: <ul style="list-style-type: none"> • doradztwo zawodowe połączone z przygotowaniem Indywidualnego Planu Działania jako obowiązkowy element wsparcia, • poradnictwo psychologiczne, • pośrednictwo pracy, • szkolenia, kursy, studia podyplomowe,

Nazwa Działania/Poddziałania	Typy projektów
	<ul style="list-style-type: none"> staże i praktyki zawodowe, subsydiowane zatrudnienie, dodatek relokacyjny.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 z dnia 15 maja 2018 r.

Zdecydowana większość badanych beneficjentów (80% ogółu badanych) jest zdania, że dzięki realizacji projektów w ramach RPO-L2020 **nastąpiło zwiększenie aktywności przedsiębiorstw oraz wzrost nakładów ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich.**

Tabela 18. Zwiększenie aktywności oraz wzrost nakładów ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich w wyniku realizacji projektu.

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 6.3.1	Działanie 6.6	Ogółem
Tak	90,5%	71,4%	80,0%	100,0%	85,7%
Nie	0,0%	14,3%	0,0%	0,0%	2,9%
Nie wiem/Trudno powiedzieć	9,5%	14,3%	20,0%	0,0%	11,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Warto zauważyć, że nawet w przypadku projektów o charakterze inwestycyjnym bądź badawczo rozwojowym (Działania 1.1 i 1.2) również przeważająca większość beneficjentów odnotowała **pozytywny wpływ** realizacji projektów na wzrost aktywności oraz nakładów ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich.

Podobnie uważają uczestnicy realizowanych projektów w ramach Działania 6.5 oraz Poddziałania 6.3.1. Praktycznie identyczny odsetek (odpowiednio 67%,7% i 70,0%) uczestników projektów wskazał pozytywny wpływ projektów, z których otrzymali wsparcie.

Tabela 19. Zwiększenie aktywności oraz wzrost nakładów ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich w wyniku realizacji projektu.

	Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)	Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy	Ogółem
Tak	67,7%	70,0%	68,3%
Nie	29,0%	30,0%	29,3%
Nie wiem/Trudno powiedzieć	3,2%	0,0%	2,4%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (przedsiębiorstwa).

Wyniki badania potwierdzają również pozytywną ocenę oddziaływania interwencji w zakresie podniesienia poziomu kwalifikacji zawodowych. Dopasowanie form wsparcia do potrzeb uczestników projektów zostało zaprezentowane w rozdziale 6.2 niniejszego Raportu.

Wśród uczestników projektów szkoleniowych dominowały osoby stosunkowo młode (w przedziale wiekowym 25-34 oraz 35-44 lata) z wykształceniem wyższym i średnim.

Tabela 20. Wiek uczestników projektów.

	Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)	Działanie 6.6 Aktywizacja zawodowa osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia (PI 8v)	Ogółem
18-24 lata	2,0%	12,5%	3,4%
25-34 lata	23,5%	0,0%	20,3%
35-44 lata	47,1%	12,5%	42,4%
45-54 lata	13,7%	12,5%	13,6%
55-64 lata	13,7%	37,5%	16,9%
65 i więcej lat	0,0%	25,0%	3,4%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (osoby fizyczne).

Osoby z niskim wykształceniem to zaledwie 1,7% dotychczasowych odbiorców wsparcia biorących udział w badaniach CAWI. Zakłada się, że są to grupy mniej zainteresowane korzystaniem z ogólnie pojętego kształcenia, jednak może to także sugerować niedostateczną liczbę usług/szkoleń odpowiadających na ich potrzeby.

Tabela 21. Wykształcenie uczestników projektu.

	Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)	Działanie 6.6 Aktywizacja zawodowa osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia (PI 8v)	Ogółem
Podstawowe	0,0%	12,5%	1,7%
Zawodowe	3,9%	25,0%	6,8%
Średnie (ogólne i techniczne)	35,3%	37,5%	35,6%
Wyższe (licencjat, inżynier, magister)	60,8%	25,0%	55,9%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (osoby fizyczne).

Można uznać, że **przyjęte kryteria oceny w ramach Poddziałania 6.3.1 niezbyt skutecznie promują aktywizację osób w wieku powyżej 50. roku życia, osób z niższym wykształceniem i osób z niepełnosprawnościami**. Przy czym jest to o tyle trudne, że zarówno osoby w wieku 50 lat i więcej, jak i osoby z niepełnosprawnościami cechują się generalnie dużą biernością na rynku pracy. Potwierdzają to wyniki analizy danych zastanych. Dane Bilansu Kapitału Ludzkiego (2014)⁴⁰ wskazują, że osoby dorosłe z niższym wykształceniem znacznie rzadziej wykazują zainteresowanie podnoszeniem swoich kwalifikacji i kompetencji. Także osoby powyżej 50. roku życia nie są chętne pozyskiwać nowych umiejętności i kompetencji oraz uważają swoją edukację za zakończoną. Jak podają dane Bilansu Kapitału Ludzkiego, co trzecia osoba w wieku 50-64 lata nigdy w życiu, w żaden sposób nie podnosiła swoich kompetencji zawodowych. Ponadto osoby reprezentujące te grupy mogą korzystać także z innych działań wspierających aktywizację zawodową. Możliwie jest zatem, że wybierają one inne, bardziej bezpieczne i atrakcyjne formy wsparcia bądź też potrzebują w pierwszej kolejności wsparcia związanego z aktywizacją społeczną.

Wskaźnik aktywności zawodowej osób starszych w Polsce od lat utrzymuje się na jednym z najniższych poziomów w Unii Europejskiej. Przeprowadzone badania wskazują, że jedynie 10% osób w wieku 50-59/64 lata brało udział w szkoleniach i kursach. Wyższą aktywnością zawodową w tym wieku charakteryzuje się jedynie grupa osób z wykształceniem wyższym bądź osób zajmujących specjalistyczne stanowiska⁴¹. Dodatkowo z punktu widzenia przedsiębiorców racjonalną strategią działania jest typowanie do udziału w usługach

⁴⁰ Raport podsumowujący IV edycję badań BKL pt. „Kompetencje Polaków a potrzeby polskiej gospodarki”, pod red. Jarosława Górniaka.

⁴¹ https://www.ewaluacja.gov.pl/media/54022/RK_BUR_PARP.pdf.

rozwojowych pracowników, którzy wysokie kompetencje już mają. W ich opinii jest to bardziej opłacalne i efektywniej przełożyć się na funkcjonowanie przedsiębiorstwa.

Podsumowując, **założenia dotyczące grup preferowanych mogą ograniczać chłonność rynku**. Są to grupy o niższym zainteresowaniu udziałem w usługach rozwojowych, a dodatkowo przedsiębiorcy są mniej skłonni, aby właśnie tych pracowników typować do udziału w szkoleniach.

Przechodząc do Działań skierowanych na wzrost liczby przedsiębiorstw, przede wszystkim należy wskazać:

- Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, w ramach którego wsparcie mogą otrzymać osoby zamierzające rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, będące w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (kobiety, osoby w wieku 50+, osoby z niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotni i osoby o niskich kwalifikacjach)
 - Typ I – bezzwrotne dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej do wysokości sześciokrotności wysokości przeciętnego wynagrodzenia za pracę w gospodarce narodowej obowiązującego w dniu przyznania wsparcia na osobę,
- Poddziałanie 6.3.2 Wsparcie dla samozatrudnienia poprzez instrumenty zwrotne.

I pośrednio również:

Działanie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości Typ I – Wspieranie inkubowania przedsiębiorczości⁴².

Zauważalny jest wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na powstawanie nowych przedsiębiorstw w województwie lubuskim. Nie jest zaskoczeniem wskaźnik o wartości 100% dla projektów realizowanych z Poddziałania 6.3.1 oraz 6.3.2, które wspierają samozatrudnienie. Warto jednak zauważyć, że wszyscy beneficjenci Działania 1.2 potwierdzili również pozytywny wpływ projektu na tworzenie nowych przedsiębiorstw.

Tabela 22. Wpływ projektu na tworzenie nowych przedsiębiorstw.

	Działanie 1.2	Poddziałanie 6.3.1	Poddziałanie 6.3.2	Ogółem
Tak	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Nie	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Nie wiem/Trudno powiedzieć	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Zasadniczo rozwój zasobów ludzkich i tworzenie nowych przedsiębiorstw powinny być odzwierciedlone w kryteriach oceny projektów. Poniższa tabela ilustruje najważniejsze zapisy dla wybranych działań.

⁴² Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 z 15 maja 2018 r.

Tabela 23. Kryteria wyboru projektów w kontekście rozwoju zasobów ludzkich i tworzenia nowych przedsiębiorstw.

Nazwa Działania/Poddziałania	Kryterium z opisem
<p>Działanie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości</p> <p>Typ I – Wspieranie inkubowania przedsiębiorczości</p>	<p>Kryterium specyficzne dopuszczające</p> <p>Nazwa kryterium oceny: Liczba inkubowanych przedsiębiorstw. Ocenie podlega zaplanowana liczba inkubowanych przedsiębiorstw z sektora MŚP (ocena dokonywana będzie na podstawie deklaracji wnioskodawcy zawartej we wniosku o dofinansowanie dot. liczby inkubowanych przedsiębiorstw w okresie maksymalnie 12 miesięcy od zakończenia realizacji projektu). Kryterium należy odzwierciedlić we wskaźnikach projektu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt – wnioskodawca nie zawarł we wniosku informacji o planowanej liczbie inkubowanych przedsiębiorstw lub zamierza inkubować mniej niż 5 przedsiębiorstw • 3 pkt – wnioskodawca planuje inkubowanie 5-10 przedsiębiorstw • 5 pkt – wnioskodawca planuje inkubowanie więcej niż 10 przedsiębiorstw <p>0 pkt powoduje odrzucenie projektu.</p>
<p>Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy</p>	<p>Kryterium dostępu</p> <p>Kryterium 13: Wnioskodawca zapewni i zadeklaruje, że co najmniej 20% założonych w ramach projektu podmiotów gospodarczych zatrudni przynajmniej jednego pracownika na umowę o pracę (w rozumieniu Kodeksu pracy).</p>
<p>Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP</p>	<p>Kryterium 5: Co najmniej 25% osób objętych wsparciem w projekcie stanowią osoby powyżej 50. roku życia.</p> <p>Kryterium 6: Co najmniej 60% osób objętych wsparciem w projekcie stanowią osoby o niskich kwalifikacjach.</p> <p>Kryterium 7: Co najmniej 25% osób objętych wsparciem w projekcie uzyska kwalifikacje, a co najmniej 75% osób objętych wsparciem w projekcie nabędzie kompetencje po opuszczeniu programu.</p>
<p>Działanie 6.6 Aktywizacja zawodowa osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia (PI 8v)</p>	<p>Kryterium dostępu</p> <p>Kryterium 1: Projekt jest kierowany do pracowników zagrożonych zwolnieniem – min. 80% uczestników projektu, tj. pracowników zatrudnionych u pracodawcy, który w okresie 12 miesięcy poprzedzających przystąpienie tych pracowników do projektu dokonał rozwiązania stosunku pracy lub stosunku służbowego z przyczyn niedotyczących pracowników</p> <p>Kryterium premiujące</p> <p>Kryterium 1: Wśród personelu projektu co najmniej jedna osoba będzie osobą z niepełnosprawnościami. Liczba punktów możliwych do uzyskania – 5.</p> <p>Kryterium premiujące</p> <p>Kryterium 2: W ramach Działania możliwość uzyskania dodatkowych punktów będą miały projekty, w których 100% uczestników projektu stanowią osoby o niskich kwalifikacjach (wykształcenie o poziomie maksymalnym ISCED 3), a wśród nich osoby niskowyszkolone o maksymalnym poziomie wykształcenia ISCED 2 stanowiąc będą co najmniej 50%. Liczba punktów</p>

Nazwa Działania/Poddziałania	Kryterium z opisem
	możliwych do uzyskania – 5.
	Kryterium premiujące Kryterium 3: W ramach Działania możliwość uzyskania dodatkowych punktów będą miały projekty, w których łącznie 50% Uczestników Projektu stanowią osoby: powyżej 50. roku życia i/lub osoby z niepełnosprawnościami, i/lub osoby zamieszkałe na terenach wiejskich, i/lub osoby odchodzące z rolnictwa lub członkowie ich rodzin ubezpieczonych w KRUS. Liczba punktów możliwych do uzyskania – 5.
	Kryterium premiujące Kryterium 4: Projekt zakłada utworzenie co najmniej jednego przedsiębiorstwa społecznego lub stworzenie miejsca pracy w przedsiębiorstwie społecznym w odniesieniu do osób po 50. roku życia oraz do osób z niepełnosprawnościami. Liczba punktów możliwych do uzyskania – 7.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 z 15 maja 2018 r.

Analiza powyższego zestawienia pozwala stwierdzić, że kwestia rozwoju zasobów ludzkich oraz tworzenia nowych przedsiębiorstw została stosunkowo dobrze odzwierciedlona w kryteriach oceny projektów.

Odpowiadając na kolejne pytanie ewaluacyjne dotyczące profilu osób fizycznych rozpoczynających działalność gospodarczą (wiek, wykształcenie, doświadczenie itp.), w tym osób pozostających w trudnej sytuacji na rynku pracy, należy w pierwszej kolejności przyjrzeć się odpowiedziom uczestników badań CAWI (osobom otrzymującym wsparcie) w ramach Poddziałania 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Zauważyć można, że **wsparcie w ramach Poddziałania 6.3.1 skierowane było w przeważającej mierze do kobiet**. Stanowiły one ponad 80% uczestników badania.

Tabela 24. Płeć uczestników projektów

Płeć	Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy
Mężczyzna	19,7%
Kobieta	80,3%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (osoby otrzymujące wsparcie).

Potwierdzenie tej tezy można znaleźć również, analizując treść tytułów projektów wybranych do dofinansowania. Przykładowo:

- Firma na 5(0) z plusem – samozatrudnienie jako forma powrotu na rynek pracy dla kobiet powyżej 50. roku życia zamieszkujących obszary wiejskie powiatów województwa lubuskiego o najwyższej stopie bezrobocia.
- Kobieta Przedsiębiorcza.
- Kobieta liderem – kompleksowe wsparcie dla kobiet 50+ chcących rozpocząć własną działalność gospodarczą.
- Jestem Przedsiębiorcza – kompleksowy program wsparcia przedsiębiorczości kobiet w województwie lubuskim.
- Wsparcie Kobiet zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą⁴³.

⁴³<http://rpo.lubuskie.pl/documents/10184/67386/Lista+projekt%C3%B3w+wybranych+6.3.1+-+aktualizacja+17.01.2017/c98f3ad4-8fb1-4298-8f2e-03db3203d3e9>.

Największy odsetek uczestników projektów realizowanych w ramach Poddziałania 6.3.1 stanowiły osoby w przedziale wiekowym 35-44 lata.

Tabela 25. Struktura wiekowa uczestników projektów.

Wiek	Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy
25-34 lata	18,4%
35-44 lata	38,2%
45-54 lata	28,9%
55-64 lata	11,8%
65 i więcej lat	2,6%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (osoby otrzymujące wsparcie).

Z kolei wśród uczestników projektów nieznacznie przeważała liczba mieszkańców wsi (56,6% ogółu badanych). Można to uznać za korzystne zjawisko z uwagi na relatywnie większą stopę bezrobocia na terenach wiejskich.

Tabela 26. Miejsce zamieszkania uczestników projektów.

Miejsce zamieszkania	Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy
Miasto	43,4%
Wieś	56,6%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (osoby otrzymujące wsparcie).

Największy odsetek uczestników projektów stanowiły **osoby z wykształceniem średnim i wyższym**. Wynika to niejako ze struktury osób z poszczególnymi rodzajami wykształcenia (przykładowo zasadnicze szkoły zawodowe w 2016 r. kończyło ok. 13,7% uczniów, z kolei licea i technika łącznie ok. 70% – w przypadku tej grupy część osób kontynuuje edukację, uzyskując wykształcenie wyższe⁴⁴).

Tabela 27. Wykształcenie uczestników projektów.

Wykształcenie	Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy
Podstawowe	3,9%
Zawodowe	13,2%
Średnie (ogólne i techniczne)	47,4%
Wyższe (licencjat, inżynier, magister)	35,5%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (osoby otrzymujące wsparcie).

W przypadku uczestników projektów realizowanych w ramach Poddziałania 6.3.1 największy odsetek stanowiły osoby bezrobotne poniżej jednego roku (42,1% wskazań).

Tabela 28. Status zawodowy uczestników w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie.

Status zawodowy	Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy
Osoba bezrobotna lub bierna zawodowo poniżej jednego roku	42,1%
Osoba bezrobotna lub bierna zawodowo od 1-3 lata	15,8%
Osoba bezrobotna lub bierna zawodowo dłużej niż 3 lata	26,3%
Osoba zatrudniona	5,3%
Samozatrudniony/a	3,9%

⁴⁴ Bank Danych Lokalnych.

Status zawodowy
**Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii),
 Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób
 w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy**

Inny 6,6%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (osoby otrzymujące wsparcie).

Powyższe dane potwierdzają wyniki badań jakościowych.

„Duży jest odsetek kobiet, co nas cieszy. Kobiety lekko przeważają w tej grupie, która jest zainteresowana środkami na założenie działalności gospodarczej. Z reguły są to osoby o zróżnicowanym doświadczeniu i wykształceniu. Jeśli chodzi o udział osób 50+ czy osób z niepełnosprawnościami, to nie jest to zbyt wielka grupa”.

IDI

Znajduje to odzwierciedlenie również w projektach składanych w poszczególnych konkursach. Poniżej przedstawiono przykładowo zadeklarowane wskaźniki w jednym z naborów dla Działania 6.6 (RPLB.06.06.00-IZ.00-08-K01/17).

Tabela 29. Zadeklarowane wartości wskaźników przez wnioskodawców w przykładowym konkursie Działania 6.6.

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa wskaźnika		
		K	M	O
Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	osoby	67	28	245
Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	osoby	96	33	312
Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie	osoby	262	143	411
Liczba osób pracujących o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	osoby	180	94	274
Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	41	16	57
Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, objętych wsparciem w programie	osoby	246	140	378

Źródło: <http://rpo.lubuskie.pl/-/informacja-o-rozstrzygnięciu-konkursu-nr-rplb-06-06-00-iz-00-08-k01-17>.

Wpływ na profil osób uczestniczących w projektach realizowanych w ramach Poddziałania 6.3.1 zapewne miały przyjęte kryteria premiujące.

- Kryterium 2. W ramach Poddziałania możliwość uzyskania dodatkowych punktów będą miały projekty, w których 100% uczestników projektu stanowią osoby powyżej 50. roku życia. Liczba punktów możliwych do uzyskania – 7.

- Kryterium 3. W ramach Poddziałania możliwość uzyskania dodatkowych punktów będą miały projekty, w których co najmniej 80% uczestników projektu stanowią kobiety. Liczba punktów możliwych do uzyskania – 7.
- Kryterium 4. W ramach Poddziałania możliwość uzyskania dodatkowych punktów będą miały projekty, w których 100% uczestników projektu stanowią osoby z niepełnosprawnościami. Liczba punktów możliwych do uzyskania – 7.
- Kryterium 5. W ramach Poddziałania możliwość uzyskania dodatkowych punktów będą miały projekty, w których 100% Uczestników Projektu stanowią osoby zamieszkujące obszary wiejskie. Liczba punktów możliwych do uzyskania – 5⁴⁵.

Podsumowując, można stwierdzić, że analizowane interwencje realizowane w ramach RPO-L2020 skutecznie wpływają na rozwój zasobów ludzkich i powstawanie nowych przedsiębiorstw.

Niemniej jednak, by skuteczniej aktywizować osoby bezrobotne, w tym z niepełnosprawnościami i powyżej 50. roku życia należy rozważyć działania o charakterze świadomościowym i wspierające procesy zarządzania w przedsiębiorstwach w zakresie komunikacji, identyfikacji i dostosowania stanowisk pracy do specyficznych potrzeb tych grup pracowników. Narzędzia, które mogą w sposób istotny zwiększać skuteczność wsparcia realizowanego na rzecz różnych grup odbiorców to np. coaching, mentoring i tutoring. Przy czym należy podkreślić, że dla Działania 6.3, 6.6 katalog możliwych do zastosowania form wsparcia (co jednocześnie oznacza ich kwalifikowalność) określają *Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze przystosowania przedsiębiorców i pracowników do zmian na lata 2014-2020 z dnia 01.01.2018 r.* oraz *Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze rynku pracy na lata 2014-2020 z dnia 01.01.2018 r.* Finansowanie usług coachingu, mentoringu i tutoringu możliwe jest wyłącznie w ramach projektów realizowanych w ramach Działania 6.5 – o ile te usługi wynikają z potrzeb przedsiębiorstwa i jego pracowników.

6.3.3. Wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na zwiększenie stopnia internacjonalizacji lubuskich przedsiębiorstw

Przechodząc do wpływu interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na zwiększenie stopnia internacjonalizacji lubuskich przedsiębiorstw, na wstępie należy wskazać, że w tym zakresie szczególną uwagę należy poświęcić Poddziałaniom 1.4.1 i 1.4.2.

W ramach Poddziałania 1.4.1 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP wsparcie można otrzymać na wszystkie trzy typy projektów przewidziane dla Działania 1.4:

- Typ I – Promocja gospodarcza regionu – Wsparcie projektów jednostek samorządu terytorialnego z zakresu promocji gospodarczej regionu w celu zwiększenia inwestycji, w tym m.in. poprzez następujące rodzaje działań promocyjnych:
 - organizacja szerokiej kampanii promocyjnej regionu województwa lubuskiego o charakterze kompleksowym w kraju i na rynkach międzynarodowych, w tym kampanii medialnej,
 - organizacja udziału MŚP w krajowych lub międzynarodowych targach/wystawach, misjach gospodarczych organizowanych w ramach szerokiej kampanii promocyjnej województwa lubuskiego (w tym promocji oferty inwestycyjnej regionu),
 - organizacja krajowych lub międzynarodowych targów, misji gospodarczych organizowanych w ramach szerokiej kampanii promocyjnej województwa lubuskiego dla MŚP (w tym promocji oferty inwestycyjnej regionu),
 - tworzenie i/lub rozwój bezpłatnego systemu informacji i obsługi potencjalnych inwestorów w zakresie ofert inwestycyjnych w województwie lubuskim, w tym m.in. przygotowywanie opracowań zawierających kluczowe dla inwestorów informacje o możliwościach inwestycyjnych

⁴⁵ Załącznik nr 3 do Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020

- w regionie, nawiązywania kontaktów z partnerami zagranicznymi i pozyskiwania informacji na temat rynków zagranicznych, w szczególności w zakresie branż wpisujących się w regionalne inteligentne specjalizacje,
- inne działania promocyjne służące promowaniu województwa lubuskiego jako regionu przyjaznego dla inwestorów
 - Typ II - Ekspansja gospodarcza MŚP. Wsparcie projektów związanych z udziałem MŚP nastawionych na wzrost eksportu i zdobywanie nowych rynków zbytu, w krajowych i/lub zagranicznych targach/wystawach (w charakterze wystawcy), oraz w zagranicznych misjach gospodarczych.
 - Typ III - Ekspansja gospodarcza MŚP - projekt grantowy. W ramach konkursu następuje wybór Beneficjenta/ów projektu grantowego, który następnie udziela grantów na sfinansowanie kosztów udziału grup/y przedsiębiorstw z sektora MŚP, nastawionych na wzrost eksportu i zdobywanie nowych rynków zbytu, w krajowych i/lub zagranicznych targach/wystawach (w charakterze wystawcy) oraz w zagranicznych misjach gospodarczych.

Z kolei w ramach Poddziałania 1.4.2 w ramach dwóch ogłoszonych dotychczas konkursów wspierane były projekty w zakresie Typu I – Promocji gospodarczej regionu. Dofinansowanie mogło być przeznaczone na następujące kategorie interwencji:

- Zaawansowane usługi wsparcia dla MŚP i grup MŚP (w tym usługi w zakresie zarządzania, marketingu i projektowania). W ramach konkursów wsparciem mogły zostać objęte projekty z zakresu promocji gospodarczej regionu (na arenie ogólnopolskiej lub międzynarodowej) w celu zwiększenia inwestycji, w tym m.in.:
 - organizacja szerokiej kampanii promocyjnej regionu o charakterze kompleksowym w kraju i na rynkach międzynarodowych,
 - organizacja udziału MŚP w krajowych lub międzynarodowych wydarzeniach gospodarczych: targach/wystawach, misjach, organizowanych w ramach szerokiej kampanii promocyjnej regionu (w tym promocji oferty inwestycyjnej regionu),
 - organizacja krajowych lub międzynarodowych wydarzeń gospodarczych: targów/wystaw, misji gospodarczych, organizowanych w ramach szerokiej kampanii promocyjnej regionu dla MŚP (w tym promocji oferty inwestycyjnej regionu),
 - inne działania promocyjne służące promowaniu województwa lubuskiego jako regionu przyjaznego dla inwestorów.

Pośrednio wpływ na zwiększenie stopnia internacjonalizacji mają również:

- Działanie 1.1 poprzez finansowanie kompleksowych projektów B+R przedsiębiorstw, tj. tzw. pierwszej produkcji włącznie z przygotowaniem do wdrożenia lub wybrane etapy tego procesu.
- Działanie 1.2 poprzez udzielenie przedsiębiorcy wsparcia finansowego na zakup usług istotnych dla przedsiębiorcy w procesie opracowywania nowego/ulepszonoego produktu/usługi lub zmian procesowych w przedsiębiorstwie w formie instrumentu: Regionalny bon na innowacje. Regionalny bon na innowacje może otrzymać przedsiębiorstwo (MŚP) dążące do rozwoju swojego produktu/usługi i/lub ulepszenia posiadanej technologii.
- Poddziałanie 1.5.1 poprzez wsparcie rozwoju istniejących MŚP, a zwłaszcza wpływ na wzrost wydajności pracy i efektywność produkcji.

Zauważalny jest wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na zwiększenie stopnia internacjonalizacji lubuskich przedsiębiorstw. Co piąty badany twierdzi, że dzięki realizacji wskazanych powyżej działań rozpoczął działalność na rynkach zagranicznych. Dotyczy to w szczególności Poddziałania 1.4.1 poświęconego wzrostowi wsparcia internacjonalizacji, gdzie rozpoczęcie działalności na rynkach zagranicznych zadeklarowało ponad 47% beneficjentów. Warto zauważyć, że Działania 1.1, 1.2 oraz Poddziałanie 1.5.1, pomimo że ich głównym celem nie jest wsparcie internacjonalizacji, również pośrednio przyczyniły się do wzrostu aktywności przedsiębiorstw na zagranicznych rynkach.

Tabela 30. Rozpoczęcie działalności na rynkach zagranicznych dzięki realizacji projektu.

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.5.1	Ogółem
Tak	14,3%	14,3%	47,1%	13,0%	22,2%
Nie	81,0%	71,4%	52,9%	73,9%	70,8%
Nie wiem/ Trudno powiedzieć	4,8%	14,3%	0,0%	13,0%	6,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Z kolei prawie 42% beneficjentów uważa, że dzięki realizacji projektu udało się rozszerzyć działalność na rynkach zagranicznych. Podobnie jak wcześniej największy odsetek (ponad 82%) dotyczył beneficjentów Poddziałania 1.4.1. Również projekty realizowane w ramach Działania 1.1 oraz Poddziałania 1.5.1 w sposób dość znaczący przyczyniały się do wzrostu aktywności na zagranicznych rynkach.

Tabela 31. Rozszerzenie działalności na rynkach zagranicznych dzięki realizacji projektu.

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.5.1	Ogółem
Tak	26,3%	14,3%	82,4%	28,6%	41,8%
Nie	63,2%	57,1%	5,9%	57,1%	45,0%
Nie wiem/ Trudno powiedzieć	10,5%	28,6%	11,8%	14,3%	13,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Potwierdzeniem skuteczności realizowanych działań w zakresie wsparcia internacjonalizacji lubuskich przedsiębiorstw jest **wzrost liczby zawieranych zagranicznych kontraktów handlowych**. Jak można przeczytać np. w Regulaminie naboru wniosku w ramach projektu „Targi i misje gospodarcze kluczem do rozwoju eksportu MŚP w województwie lubuskim” realizowanego w ramach Działania 1.4 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP, Typ III – Ekspansja gospodarcza MŚP jednym z kryteriów obligatoryjnych jest zobowiązanie wnioskodawcy w trakcie udziału w misji lub targach zagranicznych do zawarcia co najmniej jednego kontraktu zagranicznego z partnerem zagranicznym z podobnej branży, przy czym owa współpraca ma mieć znaczący wpływ na rozwój podmiotu gospodarczego. Odnośnie do kryterium – ocenie podlega liczba kontraktów nawiązanych z partnerami biznesowymi prowadzącymi działalność w miejscu odbywania Misji gospodarczej, w której Wnioskodawca planuje wziąć udział. Minimalna liczba zawartych kontraktów zagranicznych z zagranicznymi partnerami wynosi 1⁴⁶.

O ile stosunkowo oczywisty jest wysoki odsetek liczby zawieranych zagranicznych kontraktów na skutek uczestnictwa w misjach i targach międzynarodowych (Poddziałanie 1.4.1), o tyle zaskakuje **wysoki odsetek zawartych kontraktów dzięki realizacji Poddziałania 1.5.1**.

Tabela 32. Dzięki realizacji projektu wzrosła liczba zawieranych zagranicznych kontraktów handlowych.

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.5.1	Ogółem
Tak	23,8%	28,6%	94,1%	34,8%	48,6%
Nie	66,7%	42,9%	5,9%	47,8%	40,3%
Nie wiem/ Trudno powiedzieć	9,5%	28,6%	0,0%	17,4%	11,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Analizie poddano również uczestników Działania 6.5, tj. przedsiębiorstwa uzyskujące wsparcie w ramach usług rozwojowych. W tym przypadku można zauważyć niewielkie (poniżej 10%) przełożenie realizowanych projektów na wzrost aktywności przedsiębiorstw na zagranicznych rynkach.

⁴⁶ <http://dc-export.pl/wp-content/uploads/2018/05/NAB%C3%93R-II-Regulamin-konkursu-08.05.18.pdf>

Tabela 33. Dzięki uczestnictwu w projekcie wzrosła liczba zawieranych zagranicznych kontraktów handlowych.

Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)	
Tak	9,7%
Nie	83,9%
Nie wiem /Trudno powiedzieć	6,5%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (przedsiębiorstwa).

Należy jednak pamiętać, że **realizacja projektów wspierających internacjonalizację czy też z obszaru promocji gospodarczej nie stanowi gwarancji podpisania kontraktów**. W tym przypadku lista czynników jest bardzo długa i dotyczy przede wszystkim jakości i konkurencyjności oferty produktowej danego przedsiębiorstwa. Potwierdzeniem tej sytuacji są wypowiedzi niektórych ekspertów uczestników w pogłębionych wywiadach.

Przechodząc do udzielenia odpowiedzi na pytanie ewaluacyjne dotyczące kierunków wsparcia w ramach promocji gospodarczej przedsiębiorstw i kwestii, czy obejmują one rynki perspektywiczne, należy przypomnieć, że zostały one wskazane w Planie Inwestycyjnym i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego, co obrazuje poniższa Tabela.

Tabela 34. Rynki kluczowe i perspektywiczne w kontekście sektorów specjalizacji województwa lubuskiego.

Sektor	Rynki kluczowe	Rynki perspektywiczne
Metalowy	Niemcy, Belgia, Holandia, Węgry	Norwegia, Turcja, Kanada, Algieria, Korea Południowa, Indie, Kazachstan
Drzewny	Niemcy, Francja, Holandia, Włochy	Kraje skandynawskie, Szwajcaria
Papierniczy	Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy	Rosja, Hiszpania, Portugalia, Argentyna
Meblarski	Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Czechy, Holandia, Włochy	Norwegia, Szwajcaria, Chiny, Austria, Brazylia, Meksyk, Kanada, Kazachstan
Energetyczny i wydobywczy	Niemcy, Belgia	Kraje skandynawskie (energia odnawialna)
Motoryzacyjny	Niemcy, Węgry Ponadto w zakresie maszyn i urządzeń elektrycznych Holandia, Ukraina, Hiszpania, Belgia, Wielka Brytania	Chiny, Turcja, Brazylia, Meksyk, Argentyna, Algieria, RPA Ponadto w zakresie maszyn i urządzeń elektrycznych Norwegia, Szwajcaria, Filipiny, Singapur, Korea Południowa, Indie, Izrael, Kanada
ICT	Niemcy, USA	Chiny, Tajlandia
Artykuły spożywcze	Niemcy, Włochy, Wielka Brytania, Irlandia, Hiszpania	Norwegia, Dania, Chorwacja, Szwajcaria, Austria, Brazylia, Meksyk, Argentyna, Filipiny, Algieria, RPA, Izrael, USA, Kazachstan

Źródło: Plan Inwestycyjny i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego na podstawie analizy pn.: *Potencjał inwestycyjny i eksportowy województwa lubuskiego w aspekcie rozwoju gospodarczego gmin i przedsiębiorstw z terenu województwa lubuskiego, Raport końcowy*.

Zgodnie z zapisami tego dokumentu kierunki promocji gospodarczej skupiać się powinny na działaniach w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw, eksportujących do następujących państw: Niemcy, Austria i Szwajcaria. W dalszej kolejności należy uwzględnić również Francję i kraje Beneluxu oraz kraje skandynawskie. Ponadto kierując się uzasadnioną potrzebą dywersyfikacji eksportu, są to także kraje

perspektywiczne z obu Ameryk, Afryki i Azji (państwa wskazane w powyżej Tabeli). Biorąc pod uwagę kierunki geograficzne, warto uwzględnić również regiony partnerskie województwa.

Wśród najczęściej wskazywanych przez beneficjentów Działania 1.4 rynków zagranicznych były rynki kluczowe, tj. rynki takich krajów jak: Niemcy, Francja, Włochy, Wielka Brytania czy Czechy. Niemniej jednak rynki perspektywiczne również cieszyły się wyborem beneficjentów. Najczęściej wskazywana była **Rosja, Hiszpania, ZEA, Chiny, Austria, Stany Zjednoczone i Szwajcaria.** Pojedyncze wskazania dotyczyły krajów skandynawskich, Korei Południowej czy Singapuru. **Lubuscy przedsiębiorcy chcą promować się również w krajach nieujętych ani w kategorii rynków kluczowych, ani perspektywicznych.** Wskazywali oni m.in. na Monako, Maroko, Białoruś, Słowację, Malezję, Tajwan, Japonię, Kubę, Bułgarię, Łotwę i Estonię.

Tabela 35. Kryteria dotyczące zagadnień eksportu dla wybranych Działań.

Nazwa działania	Kryterium
Działanie 1.4 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP Typ II – Ekspansja gospodarcza MŚP	<p>Kryterium specyficzne punktowane:</p> <p>Przychody z eksportu</p> <p>W ramach kryterium ocenie podlega to, jaki wzrost przychodów z eksportu w wyniku realizacji projektu zanotuje MŚP (na podstawie danych liczbowych przedstawionych w dokumentacji aplikacyjnej, dot. dotychczasowych przychodów ze sprzedaży produktów na eksport i zadeklarowanej wartości docelowej wskaźnika)</p> <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt – 0% • 1 pkt – do 5%, • 2 pkt – do 10%, • 3 pkt – do 15%, • 5 pkt – powyżej 15% <p>Kryterium specyficzne punktowane:</p> <p>Efekty projektu</p> <p>W ramach kryterium oceniane będą następujące aspekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czy projekt przyczyni się do podpisania zagranicznych kontraktów handlowych? Jeśli tak, to ile kontraktów zostanie popisanym? (należy odzwierciedlić we wskaźnikach projektu) • czy wynikiem realizacji projektu będzie podjęcie konkretnych działań inwestycyjnych? <p>Projekt przyczyni się do podpisania kontraktów handlowych z partnerami zagranicznymi:</p> <p>Nie – 0 pkt, Tak – 1 kontrakt – 0 pkt, Tak – 2 kontrakty – 2 pkt, Tak – 3 kontrakty – 4 pkt, Tak – 4 lub więcej kontraktów – 5 pkt,</p> <p>Wynikiem realizacji projektu będzie podjęcie konkretnych działań inwestycyjnych</p> <p>Tak – 2 pkt, Nie – 0 pkt.</p>

Nazwa działania	Kryterium
<p>Działania 1.4 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP</p> <p>TYP III – Ekspansja gospodarcza MŚP – projekt grantowy</p>	<p>Kryteria specyficzne punktowe</p> <p>Efekty projektu</p> <p>W ramach kryterium ocenie będą poddane zakładane mierzalne efekty realizacji projektu zgodnie z poniższymi warunkami:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w jaki sposób realizacja projektu wpływa na pobudzanie działań eksportowych w MŚP? • czy wynikiem udzielania grantów będzie np.: rozwój eksportu i zdobywanie nowych rynków zbytu za granicą, w tym wzrost przychodów ze sprzedaży produktów na eksport; wzrost liczby zagranicznych kontraktów handlowych? (należy odzwierciedlić we wskaźnikach projektu). <p>0-8 pkt Punkty przyznawane są w zależności od stopnia spełniania kryterium</p> <p>0 pkt – brak opisu efektów realizacji projektu,</p> <p>1-5 pkt – opisano efekty realizacji projektu, ale brakuje konkretnych informacji na temat wyników udzielania wsparcia i/lub odzwierciedlenia we wskaźnikach,</p> <p>6-8 pkt – opisano, w jaki sposób projekt wpływa na pobudzanie działań eksportowych oraz opisano konkretne wyniki wsparcia 268 ekspansji gospodarczej odzwierciedlone w wartościach wskaźników rezultatu.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 z 15 maja 2018 r.

Kolejnym pytaniem ewaluacyjnym jest kwestia użyteczności wsparcia w ramach RPO-L2020 w kontekście barier utrudniających działalność eksportową lubuskich przedsiębiorstw. Z przeprowadzonej analizy potencjału inwestycyjnego i eksportowego województwa lubuskiego wynika, że **lubuscy przedsiębiorcy upatrują dużych szans we wspólnej promocji na targach i misjach** – jest duże zainteresowanie właśnie taką formą wsparcia. Jednak udział w misjach i targach zagranicznych jest skomplikowanym przedsięwzięciem logistycznym i finansowym, dlatego wielu widzi potrzebę sięgnięcia po pomoc polegającą na: organizacji całego przedsięwzięcia przez podmiot zewnętrzny mający doświadczenie i potencjał organizacyjny, wyszukaniu potencjalnych partnerów biznesowych, organizacji i przeprowadzeniu spotkań z zapewnieniem tłumaczenia łącznie. Na te potrzeby odpowiada Poddziałanie 1.4.1, typ III projektów.

Wsparcie przedsiębiorstw z sektora MŚP we wchodzeniu na nowe rynki zagraniczne lub umacnianiu się na dotychczasowych oraz promocja regionu to przede wszystkim cele Poddziałania 1.4.1. i 1.4.2. W założeniu jest to kompleksowy mechanizm wsparcia ułatwiający ekspansję na rynkach zagranicznych przedsiębiorstwom z województwa lubuskiego. W ramach Działania 1.4 przewiduje się następujące typy projektów do realizacji:

1. Promocja gospodarcza regionu.
2. Ekspansja gospodarcza MŚP I.
3. Ekspansja gospodarcza MŚP – projekt grantowy.

Ogólna koncepcja wsparcia internacjonalizacji lubuskich przedsiębiorstw jest wysoce użyteczna w kontekście barier utrudniających działalność eksportową lubuskich przedsiębiorstw. Potwierdzenie tej tezy znaleźć można m.in. w wynikach badań CATI. Na pytanie: **czy zgadza się Pan/Pani z następującym stwierdzeniem: dzięki realizacji projektu pokonaliśmy bariery utrudniające działalność eksportową** odpowiedzi twierdzącej udzieliło 44,9% ogółu badanych, z czego – co istotne – ponad 82% beneficjentów Poddziałania 1.4.1.

Tabela 36. Użyteczność wsparcia w kontekście barier utrudniających działalność eksportową.

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.5.1	Ogółem
Tak	33,3%	42,9%	82,4%	30,4%	44,9%
Nie	61,9%	42,9%	17,6%	52,2%	41,0%
Nie wiem/ Trudno powiedzieć	4,8%	14,3%	0,0%	17,4%	7,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Podsumowując, **należy pozytywnie ocenić stopień powiązania zaproponowanych typów interwencji z potrzebami w zakresie wsparcia internacjonalizacji przedsiębiorstw funkcjonujących w województwie lubuskim.** Często w Działaniach niepowiązanych wprost z internacjonalizacją można również zidentyfikować pozytywny wpływ udzielonego wsparcia na aktywność międzynarodową przedsiębiorstw (np. dla Działań 1.1 i 1.2).

6.4. Analiza i ocena wpływu interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na rozwój przedsiębiorczości i przedsiębiorstw w regionie

Pytania badawcze:

- W jaki sposób interwencje realizowane w ramach RPO-L2020 wpływają na wzrost konkurencyjności lubuskich przedsiębiorstw? Czy efekty te są już widoczne?
- Czy realizacja projektów w ramach analizowanych Działań/Poddziałań przyczyniła się do pobudzenia przedsiębiorczości w regionie?
- Czy w wyniku realizacji projektów dokonano zgłoszeń patentowych lub czy uzyskano patenty? Jeśli tak, to w jakich branżach/sektorach i w jakiej liczbie?
- W jakim stopniu proponowane w ramach RPO-L2020 wsparcie dla MŚP przyczynia się do poprawy sytuacji przedsiębiorstw i ich pracowników na regionalnym rynku pracy?
- Jakie są rekomendowane Działania mające na celu rozwój konkurencyjności i innowacyjności MŚP w województwie lubuskim?

Konkurencyjność przedsiębiorstwa to jego potencjał: zasoby, umiejętności i zdolności zapewniające przewagę nad innymi podmiotami działającymi w tym samym sektorze. Konkurencyjność, to innymi słowy wielowymiarowa cecha przedsiębiorstwa, wynikająca zarówno z jego wewnętrznej charakterystyki, jak i związana z umiejętnością adaptacji do zmian zachodzących w otoczeniu⁴⁷.

Czynniki, które decydują o konkurencyjności przedsiębiorstwa, to:

- nowatorski, innowacyjny charakter produktów/usług,
- zdolność dostosowania produktów/usług do wymagań klienta,
- specjalistyczna wiedza i umiejętności (wąska specjalizacja),
- jakość obsługi klienta, trwałe relacje z klientami,
- jakość produktów/usług,
- cena produktów/usług.

Na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw w województwie lubuskim wpływać ma dofinansowane obszarów i typów projektów w ramach RPO-L2020, m.in. takich jak:

- wsparcie na wprowadzenie przez mikro-, małe i średnie firmy nowego lub znacząco ulepszonych produktu (towaru lub usługi), procesu wraz z promocją innowacyjnych rozwiązań,
- powiększenie oferty poręczeń i pożyczek dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw poprzez dokapitalizowanie funduszy pożyczkowych oraz innych instytucji specjalizujących się w usługach finansowych,
- rozwój infrastruktury istniejących inkubatorów przedsiębiorczości,
- profesjonalizacja usług świadczonych przez IOB,
- promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP.

Dostępność środków oferowanych lubuskim przedsiębiorstwom w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – RPO L2020 w bezpośredni sposób wpływa na ich konkurencyjność, rozwój, a co za tym idzie pozycję rynkową. Potwierdzają to wyniki badań CATI. Przy czym analizowane Działania ograniczono do tych, które realizowane były w ramach Osi Priorytetowej 1, bez udziału pośredników (np. IOB redystrybuujących wsparcie). **Ponad 92% beneficjentów uważa, że dzięki realizacji projektów w ramach RPO-L2020 poprawiła się znacząco ich pozycja konkurencyjna.** Podobnie uważają badani przedstawiciele przedsiębiorstw będących

⁴⁷ Stankiewicz M.J., *Istota i sposoby oceny konkurencyjności przedsiębiorstwa*, „Gospodarka Narodowa” 2000, nr 7-8, s. 79.

uczestnikami projektów (odpowiednio ponad 80% uczestników projektów w ramach Działania 6.5 i 70% Poddziałania 6.3.1⁴⁸).

Tabela 37. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstwa w wyniku realizacji projektu.

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.5.1	Ogółem
Tak	95,2%	100,0%	100,0%	95,7%	96,5%
Nie	4,8%	0,0%	0,0%	4,3%	3,5%
Nie wiem/ Trudno powiedzieć	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

RPO-L2020 wpływa na wzrost konkurencyjności lubuskich przedsiębiorstw poprzez⁴⁹:

- tworzenie i rozwój systemów wsparcia sektora MŚP – oferowanie środków na przedsięwzięcia, które pozwolą firmom utrzymać się na rynku lub poprawić pozycję na rynku, poprawić jakość produktów i usług, zwiększyć produkcję, pozyskać nowych klientów, wejść ze swoimi produktami na nowe rynki czy rozpocząć produkcję nowych wyrobów;
- wspieranie badań i rozwoju technologicznego (B+R), innowacji i przedsiębiorczości,
- wspieranie kooperacji między przedsiębiorstwami – często do tej pory konkurujące ze sobą przedsiębiorstwa współpracują wspólnie, realizując dany projekt;
- wspieranie współpracy firm z przedstawicielami nauki (uczelniami, instytutami), IOB i jednostkami administracji samorządowej, wszystko dla jak najlepszego przygotowania wniosku, a później jego realizacji;
- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji [RIS];
- promocję gospodarczą regionu jako miejsca dobrego do inwestowania;
- uwzględnienie zasad promowania równych szans, zapobieganie dyskryminacji;
- rozwijanie aktywności ekonomicznej kobiet i mężczyzn jako odpowiedzi na wyzwania rynkowe, pobudzanie postaw przedsiębiorczych;
- zwiększanie poziomu aktywizacji [zatrudnienia] osób bezrobotnych, osób z niepełnosprawnościami, osób w wieku 50 lat i więcej.

Z przeprowadzonych badań ilościowych wynika, że **najbardziej widoczne efekty interwencji** realizowane w ramach RPO-L2020 wpływających na wzrost konkurencyjności **to szersza oferta w zakresie świadczonych usług/sprzedawanych produktów** (szczególnie dla Działań 1.1, 1.2, 6.3.1 oraz 6.6), poszerzenie rynków zbytu (Poddziałanie 1.4.1) oraz poprawa zaawansowania technologicznego produkcji/usług (szczególnie Poddziałanie 1.5.1). Przy czym pominięto w analizie Działania 1.4.2, 1.5.2 i 6.3.2 realizowane przez BGK oraz w ramach ZIT MOF Gorzów Wielkopolski, dla których pytanie o wzrost konkurencyjności było bezzasadne.

⁴⁸ Na podstawie wyników badań CAWI na uczestnikach projektu (przedsiębiorstwa).

⁴⁹ Na podstawie przeprowadzonych wywiadów IDI/ITI i studiów przypadku wybranych projektów.

Tabela 38. Charakter wpływu interwencji realizowanej w ramach RPO-L2020 na wzrost konkurencyjności beneficjentów.

Obszary wpływu	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.5.1	Poddziałanie 6.3.1	Działanie 6.6	Ogółem
Rozszerzyliśmy ofertę w zakresie świadczonych usług/sprzedawanych produktów	75,0%	100,0%	17,6%	59,1%	100,0%	100,0%	56,8%
Rozszerzyliśmy rynki zbytu	35,0%	57,1%	88,2%	50,0%	0,0%	0,0%	55,4%
Nastąpiła poprawa zaawansowania technologicznego produkcji/usług	85,0%	57,1%	17,6%	72,7%	0,0%	0,0%	55,4%
Podnieśliśmy jakości kapitału ludzkiego	30,0%	71,4%	35,3%	40,9%	0,0%	0,0%	36,5%
Zyskaliśmy lepsze ekonomiczne warunki wymiany rynkowej	35,0%	42,9%	47,1%	27,3%	0,0%	0,0%	36,5%
Inne (jakie?)	0,0%	0,0%	0,0%	18,2%	0,0%	0,0%	5,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Dla Poddziałania 1.5.1 pojawiły się również odpowiedzi inne. Ich analiza dotyczyła w szczególności beneficjentów, którzy owszem deklarowali wzrost konkurencyjności, ale nie byli w stanie precyzyjnie określić w jakich obszarach (wynikało to w dwóch przypadkach z tego, że projekt był ciągle w fazie realizacji).

Analizie nie poddano Poddziałania 1.5.2 z uwagi na fakt wydłużonego w czasie sposobu jego realizacji. Wsparcie zwrotne oferowane jest przez pośredników finansowych, którzy to dystrybuują je w regionie, z przeznaczeniem dla przedsiębiorstw. Umowy na realizację tego wsparcia zawarto dopiero pod koniec 2017 r.

Analogiczne pytanie zadano uczestnikom projektu, w szczególności przedsiębiorcom, którzy skorzystali z Działania 6.5 Usług rozwojowych dla MMŚP. W tym przypadku największy wpływ interwencja miała na rozszerzenie oferty w zakresie świadczonych usług/sprzedawanych produktów (72,0% przedsiębiorstw) oraz podniesienie jakości kapitału ludzkiego (również 72,0%).

Tabela 39. Rodzaj wpływu interwencji realizowanej w ramach RPO-L2020 na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstwa.

Obszary wpływu	Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)
Rozszerzyliśmy ofertę w zakresie świadczonych usług/sprzedawanych produktów	72,0%
Rozszerzyliśmy kanały zbytu	44,0%
Nastąpiła poprawa zaawansowania technologicznego produkcji/usług	52,0%
Podnieśliśmy jakości kapitału ludzkiego	72,0%
Zyskaliśmy lepsze ekonomiczne warunki wymiany rynkowej	32,0%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (przedsiębiorstwa).

Ponieważ większość dofinansowanych projektów w ramach analizowanych Działań RPO-L2020 znajduje się wciąż w fazie realizacji, dlatego też zasadne było pytanie o widoczność efektów w momencie realizacji badań. Największy odsetek podmiotów zadeklarował widoczność efektów dla projektów realizowanych w ramach Osi Priorytetowej 6, które dotyczyły wsparcia samozatrudnienia oraz aktywizacji osób, jak również dla Poddziałania 1.4.2 realizowanego przez Miasto Gorzów Wielkopolski. Również projekty istotnie wpływające na sferę prac badawczo-rozwojowych przedsiębiorstw generują na tą chwilę widoczne efekty. Relatywnie w najmniejszym stopniu efekty są widoczne dla projektów inwestycyjnych realizowanych w ramach Poddziałania 1.5.1.

Tabela 40. Widoczność efektów realizowanej interwencji w ramach RPO-L2020.

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.4.2	Poddziałanie 1.5.1	Poddziałanie 6.3.1	Działanie 6.6	Ogółem
Tak	75,0%	71,4%	88,2%	100,0%	36,4%	100,0%	100,0%	67,6%
Nie	25,0%	28,6%	5,9%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	27,0%
Nie wiem/ Trudno powiedzieć	0,0%	0,0%	5,9%	0,0%	13,6%	0,0%	0,0%	5,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Analogiczne pytanie zadano uczestnikom projektów (istniejących w ramach Działania 6.5 oraz nowo powstałych w ramach Poddziałania 6.3.1). Ogółem ponad 78% respondentów zadeklarowało widoczność efektów, w tym 100% uczestników uzyskujących wsparcie dla samozatrudnienia.

Tabela 41. Widoczność efektów realizowanej interwencji w ramach RPO-L2020.

	Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)	Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy	Ogółem
Tak	72,0%	100,0%	78,1%
Nie	28,0%	0,0%	21,9%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (przedsiębiorstwa).

Kolejne pytanie ewaluacyjne dotyczyło aktywności patentowej beneficjentów projektów. Zgłoszenia patentowe są najczęściej efektem podejmowanej działalności innowacyjnej oraz badawczo-rozwojowej. Poniżej przedstawiono analizę Działań, które w największym stopniu mogą przyczynić się do aktywności w zakresie ochronnych własności intelektualnej beneficjentów:

- Działanie 1.1 Badania i innowacje, w którym przewidziano finansowanie całego procesu powstawania innowacji (od pomysłu do rynku) lub jego wybranych elementów. Możliwe jest także wsparcie uzyskania praw wyłącznych dla własnych rozwiązań technicznych.
- Działanie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości, w ramach którego można uzyskać pomoc na usługę doradczą w zakresie procedury patentowej oraz inne koszty uzyskania prawa własności przemysłowej w ramach bonu na innowacje.
- Poddziałania 1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne, I typ projektu: Wdrożenie wyników prac B+R przez MŚP – wsparcie związane z wdrożeniem wyników prac B+R, praw do własności intelektualnej, w tym patentów, licencji, know-how lub innej nieopatentowanej wiedzy technicznej, związanych z wdrażanym produktem/usługą/technologią opracowanym/ną lub zakupionym/ną w Działaniu 1.1.

Tabela 42. Powiązanie kryteriów oceny projektów z działalnością patentową.

Działanie	Kryterium oceny
Działania 1.1 Badania i innowacje Typ I – Projekty B+R przedsiębiorstw	<p>Efekty realizacji prac badawczo-rozwojowych</p> <p>Kryteria specyficzne punktowe</p> <p>W ramach kryterium ocenie będą poddane mierzalne efekty realizacji projektu oraz ich poziom innowacyjności zgodnie z poniższymi warunkami (...) wynikiem realizacji projektu będzie zgłoszenie patentowe, zgłoszenie wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego poza granicami Polski (należy odzwierciedlić we wskaźnikach projektu),</p> <p>Wynikiem realizacji projektu będzie zgłoszenie patentowe, zgłoszenie wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego, poza granicami Polski,</p>

Działanie	Kryterium oceny
	Tak – 3 pkt, Nie – 0 pkt.
<p>Działania 1.1 Badania i innowacje</p> <p>Typ II – Inwestycje przedsiębiorstw w infrastrukturę B+R</p>	<p>Kryteria specyficzne punktowe</p> <p>Efekty projektu</p> <p>Ocenie w ramach kryterium podlegają następujące aspekty (...):</p> <ul style="list-style-type: none"> • czy wsparta infrastruktura B+R przyczyni się do dokonania zgłoszeń patentowych poza granicami Polski? (należy odzwierciedlić we wskaźnikach projektu), <p>Zgłoszenia patentowe poza granicami Polski,</p> <p>Tak – 2 pkt, Nie – 0 pkt.</p>
<p>Działania 1.2 Rozwój przedsiębiorczości, TYP III – Regionalny bon na innowacje – projekt grantowy</p>	<p>Kryteria specyficzne punktowe</p> <p>Efekty projektu</p> <p>W ramach kryterium ocenie będą poddane mierzalne efekty realizacji projektu zgodnie z poniższymi warunkami:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czy wynikiem udzielania bonów będzie np.: wprowadzenie innowacji procesowych, innowacji produktowych (innowacja procesowa/produktowa – zgodnie z definicją z Podręcznika OECD „Oslo Manual” zawartą w SzOOP), wprowadzenie ulepszeń produktów/usług, wprowadzenie nowych produktów/usług, zgłoszenia patentowe, zgłoszenia wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego poza granicami Polski, rozwój działań eksportowych? (należy odzwierciedlić we wskaźnikach projektu). <p>0-7 pkt Punkty przyznawane są w zależności od stopnia spełnienia kryterium</p> <p>0 pkt – brak opisu efektów realizacji projektu,</p> <p>1-3 pkt – opisano efekty realizacji projektu, ale brakuje konkretnych informacji na temat wyników udzielania bonów,</p> <p>4-7 pkt – opisano, w jaki sposób projekt wpływa na pobudzenie innowacji/podejmowanie działań inwestycyjnych oraz opisano konkretne wyniki udzielania bonów odzwierciedlone w wartościach wskaźników rezultatu.</p>
<p>Poddziałanie 1.5.1</p>	<p>Projekt dotyczy wdrożenia wyników prac badawczo-rozwojowych</p> <p>Kryteria specyficzne dopuszczające</p> <p>Ocenie podlega zakres przedmiotowy projektu. W ramach kryterium oceniane będą następujące aspekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czy projekt dotyczy wdrożenia wyników własnych lub nabytych wyników prac badawczo-rozwojowych bądź wyników badań naukowych/technologii, praw do własności intelektualnej, know-how lub innej nieopatentowanej wiedzy technicznej? czy wyniki prac B+R mają kluczowe znaczenie dla opracowania/udoskonalenia produktu/usługi/procesu powstałego w wyniku projektu? Tak/Nie, niespełnienie kryterium (tzn. co najmniej jedna odpowiedź negatywna) powoduje odrzucenie

Działanie	Kryterium oceny
	projektu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 z 15 maja 2018 r.

Analizując powyższe zapisy, **pozytywnie można ocenić konieczność dokonania zgłoszenia patentowego poza granicami kraju, aby uzyskać dodatkowe punkty dla Działania 1.1.** Dokonanie zgłoszenia wynalazku lub wzoru użytkowego do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polski jest relatywnie łatwe i niezbyt kosztowne. Ponadto w bardzo niewielkim stopniu wpływa na możliwości ochrony dzieła poza granicami kraju. Z tego względu powiązanie kryterium ze zgłoszeniem poza granicami kraju może mieć już charakter selektywny (premiuje projekty, w których beneficjenci poważnie myślą o ochronie własności intelektualnej poza granicami kraju i są skłonni ponieść w tym zakresie dodatkowe nakłady i wysiłek organizacyjny). W analizie uwzględniono również projekty realizowane w ramach Poddziałania 1.5.1, które mają charakter innowacyjnych inwestycji. W tym przypadku sytuacja jest niejako odwrócona, nie jest wymagane dokonanie zgłoszenia patentowego (nie jest to kryterium dopuszczające, tylko punktowane), ale raczej wdrożenie praw do własności intelektualnej. Niemniej jednak, jak pokazuje kolejna Tabela, wdrożenie wyników prac B+R może skutkować opracowaniem/udoskonaleniem produktu/usługi/procesu, które mogą być źródłem zgłoszeń (taką deklarację złożyło 18,2% beneficjentów z Poddziałania 1.5.1). Zdecydowanie największą aktywność w zakresie ochrony własności intelektualnej zadeklarowali beneficjenci dla Działania 1.2.

Tabela 43. Dokonanie zgłoszeń lub uzyskanie patentów w wyniku interwencji realizowanej w ramach RPO-L2020.

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.5.1	Ogółem
Tak	15,0%	42,9%	18,2%	20,4%
Nie	85,0%	57,1%	81,8%	79,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Wynik przewidywalny, niemniej jednak w badaniach CAWI na uczestnikach projektu z Osi Priorytetowej 6 zadano analogiczne pytanie dotyczące zgłoszeń lub uzyskania patentów w wyniku realizacji interwencji. Zarówno dla już istniejących przedsiębiorstw, które skorzystały z usług rozwojowych, jak i dla nowo powstałych w ramach działań wspierających samozatrudnienie, odsetek uczestników deklarujących dokonanie zgłoszeń był znikomy (w obydwu przypadkach wyniósł 6,5%). Jest to zrozumiałe, ponieważ aktywność patentowa nie jest elementem tych Działań (m.in. nie jest uwzględniona w kryteriach oceny projektów).

Tabela 44. Dokonanie zgłoszeń lub uzyskanie patentów w wyniku interwencji realizowanej w ramach RPO-L2020.

	Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)	Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy	Ogółem
Tak	6,5%	6,5%	6,5%
Nie	93,5%	93,5%	93,5%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (przedsiębiorstwa).

6.5. Analiza i ocena skuteczności i trafności wsparcia skierowanego do MŚP w ramach RPO-L2020

Pytania badawcze:

- Jakie jest zapotrzebowanie MŚP na wsparcie, które nie wymaga bezpośredniego transferu finansowego (wsparcie niefinansowe)?
- W jakim zakresie interwencje ukierunkowane na wsparcie przedsiębiorstw i przedsiębiorczości realizowane w ramach RPO-L2020 są względem siebie komplementarne (ze szczególnym uwzględnieniem wzajemnej komplementarności interwencji realizowanych w ramach różnych funduszy – EFRR i EFS)?
- Jakie formy wsparcia kierowane do MŚP są najefektywniejsze ze względu na rodzaje interwencji oraz charakterystykę beneficjentów i grup docelowych? Jakie formy wsparcia zapewniają największą trwałość uzyskanych efektów interwencji?

Poniżej przedstawione zostały rodzaje wsparcia skierowane do MŚP w ramach działań RPO-L2020 objętych badaniem. Należy zaznaczyć, że wsparcie w ramach różnych działań jest bardzo zróżnicowane i może się odbywać przez pośredników finansowych (w szczególności 1.5.2 oraz 6.3.2, gdzie pośrednikiem jest BGK).

Tabela 45. Rodzaj wsparcia w ramach analizowanych Działań/Poddziałań.

Działanie/Poddziałanie	Rodzaj wsparcia
Działanie 1.1 Badania i innowacje (PI 1b)	I. Projekty B+R przedsiębiorstw. II. Inwestycje przedsiębiorstw w infrastrukturę B+R. III. Projekty B+R w podmiotach świadczących innowacyjne usługi, w tym m.in. w parkach naukowo-technologicznych i inkubatorach technologicznych.
Działanie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości (PI 3a)	I. Wspieranie inkubowania przedsiębiorczości. II. Profesjonalizacja usług świadczonych przez IOB. III. Regionalny bon na innowacje – projekt grantowy.
Działanie 1.4 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP (PI 3b)	I. Promocja gospodarcza regionu. II. Ekspansja gospodarcza MŚP. III. Ekspansja gospodarcza MŚP – projekt grantowy.
Działanie 1.5 Rozwój sektora MŚP (PI 3c),	
Poddziałanie 1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne	Typ I Wdrożenie wyników prac B+R przez MŚP. Typ II Wsparcie inwestycyjne MŚP.
Poddziałanie 1.5.2 Rozwój sektora MŚP – instrumenty finansowe	Instrumenty finansowe oferowane przez pośredników finansowych.
Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii)	
Poddziałanie 6.3.1	Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy (bezwrotne dotacje, usługi doradczo-szkoleniowe, wsparcie pomostowe).
Poddziałanie 6.3.2	Wsparcie dla samozatrudnienia poprzez instrumenty zwrotne (pożyczka na rozpoczęcie działalności gospodarczej).
Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI	I Typ – wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami

Działanie/Poddziałanie	Rodzaj wsparcia
8v)	przedsiębiorstw w oparciu o popytowy system dystrybucji usług rozwojowych, II Typ – dostarczanie kompleksowych usług (szkoleniowych, doradczych, diagnostycznych) odpowiadających na potrzeby przedsiębiorstw w oparciu o popytowy system dystrybucji usług rozwojowych.
Działanie 6.6 Aktywizacja zawodowa osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia (PI 8v)	Kompleksowe wsparcie pracowników zagrożonych zwolnieniem, pracowników przewidzianych do zwolnienia lub osób zwolnionych z przyczyn niedotyczących pracownika oraz osób odchodzących z rolnictwa

Źródło: Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 z 15 maja 2018 r.

Badaniu poddano przedstawicieli MŚP, dotychczasowych beneficjentów różnych Działań. Przy czym w analizie pominięto Poddziałania 1.5.2 i 6.3.2, gdzie beneficjentem jest BGK oraz Poddziałanie 1.4.2, gdzie beneficjentem są podmioty w ramach ZIT MOF Gorzów Wielkopolski. Zapotrzebowanie MŚP na wsparcie, które nie wymaga bezpośredniego transferu finansowego (wsparcie niefinansowe) zostało przedstawione w poniższej Tabeli. Aby sposób odpowiedzi nie budził wątpliwości, ankieterzy w razie potrzeby wyjaśniali, że wsparcie niefinansowe to takie które nie wymaga bezpośredniego transferu finansowego np. szkolenia, doradztwo, tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości, parków naukowo-technologicznych.

Tabela 46. Poziom zainteresowania wsparciem niefinansowym beneficjentów projektów.

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.5.1	Poddziałanie 6.3.1	Ogółem
1 – bardzo małe	4,8%	14,3%	17,6%	13,0%	20,0%	12,3%
2 – małe	9,5%	28,6%	11,8%	13,0%	0,0%	12,3%
3 – przeciętne	33,3%	14,3%	23,5%	26,1%	40,0%	27,4%
4 – raczej duże	28,6%	14,3%	35,3%	30,4%	40,0%	30,1%
5 – bardzo duże	23,8%	28,6%	11,8%	17,4%	0,0%	17,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Warto zauważyć znaczne zainteresowanie beneficjentów wsparciem niefinansowym. Gdy połączymy dwie kategorie odpowiedzi (zainteresowanie raczej duże i bardzo duże), występuje bardzo duże podobieństwo odpowiedzi dla różnych Działań. Przykładowo wśród beneficjentów Działania 1.1 jest to ponad 52%, a dla Poddziałania 1.4.1 – 47,1%. Najwięcej podmiotów niezainteresowanych tego typu wsparciem dotyczy Działania 1.2 – 42,9%, co można uznać za zrozumiałe, ponieważ beneficjentami w tym Działaniu są instytucje otoczenia biznesu, które same tego typu wsparcia udzielają.

Analogiczne pytanie zadano uczestnikom projektów, przede wszystkim przedsiębiorcom korzystającym z usług rozwojowych w ramach Działania 6.5 oraz osobom tworzącym nowe przedsiębiorstwa w ramach Poddziałania 6.3.1.

Tabela 47. Poziom zainteresowania wsparciem niefinansowym uczestników projektów.

	Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)	Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy	Ogółem
1 – bardzo małe	6,5%	0,0%	4,9%
2 – małe	19,4%	0,0%	14,6%
3 – przeciętne	22,6%	50,0%	29,3%
4 – raczej duże	25,8%	40,0%	29,3%
5 – bardzo duże	25,8%	10,0%	22,0%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (przedsiębiorstwa).

Również w tym przypadku zainteresowanie badanych respondentów jest znaczne (ogółem ponad 50% wykazuje raczej duże lub bardzo duże zainteresowanie). Otwiera to wiele możliwości w zakresie świadczenia różnego typu szkoleń oraz usług doradczych. Natomiast należy mieć na uwadze, że po perspektywie 2007-2013 rynek szkoleń został przesycony bogatą ofertą współfinansowaną w ramach Funduszy Unijnych. Przedsiębiorcy, dążąc do efektywnego wykorzystania czasu swojego i swoich pracowników, coraz większą uwagę zaczęli przywiązywać do jakości i zakresu szkoleń, co niejednokrotnie prowadziło do trudności rekrutacyjnych⁵⁰. Potwierdzeniem tego stanowiska są wypowiedzi ekspertów co do przydatności wsparcia niefinansowego w postaci szkoleń i doradztwa, chociażby:

„W bardzo niewielkim stopniu. W firmach, które bazują na bardzo wąskiej specjalizacji, gdzie właściciel może nie mieć wiedzy nt. trendów, które są w Europie. Wtedy takie wsparcie byłoby na pewno potrzebne. W pozostałych 95% nie jest to w ogóle potrzebne”.

IDI

Z tego powodu z jednej strony mamy do czynienia ze znacznym zainteresowaniem przedsiębiorstw wsparciem niefinansowym, z drugiej strony rosną oczekiwania co do jakości i zakresu szkoleń. Zdaniem ekspertów biorących udział w badaniu instytucje otoczenia biznesu planujące realizację projektów tego typu powinny odchodzić od ogólnych tematów (np. obsługa komputera, pakietów biurowych, programów księgowych, itp.), a zwrócić szczególną uwagę na analizę bieżących potrzeb szkoleniowych wśród firm. Wartością dodaną byłyby z pewnością szkolenia szyte na miarę, tj. program dostosowany do potrzeb danej firmy.

Projekty realizowane w ramach RPO-L2020 są w zdecydowanej większości komplementarne z innymi projektami realizowanymi zarówno w ramach programów bieżącej perspektywy finansowej, jak i poprzedniego okresu programowania. Są one komplementarne względem siebie również wewnątrznie.

Przykładowe obszary komplementarności zostały wskazane w treści RPO-L2020 i należą do nich m.in.: innowacje, badania i rozwój, przedsiębiorczość, edukacja na różnych szczeblach, zastosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych, włączenie społeczne, rynek pracy.

Łączenie wsparcia pochodzącego z różnych źródeł finansowania daje zarówno efekt synergii, jak i komplementarności, co z kolei przełoży się na efektywność wykorzystania dostępnych środków finansowych, zwiększenie skuteczności w osiąganiu zamierzonych celów czy zwiększenie dostępności do różnorodnych źródeł finansowania.

⁵⁰ Teza wysunięta na podstawie analizy raportów ewaluacyjnych, m.in. Ocena efektywności i skuteczności projektów szkoleniowych w ramach PO KL w województwie śląskim, Katowice oraz artykułów i raportów (np. <http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosc/832760.html>).

W ramach poszczególnych Osi Priorytetowych jako możliwe obszary komplementarności wskazuje się:

Oś Priorytetowa 1:

- infrastruktura B+R w przedsiębiorstwach,
- rozwój kadr gospodarki, w tym regionalne, krajowe, międzynarodowe programy stypendialne,
- profesjonalizacja IOB,
- umiędzynarodowienie przedsiębiorstw,
- promocja innowacyjności i przedsiębiorczości,
- wsparcie dla grup producentów rolnych,
- wsparcie nowych produktów i technologii w sektorze rolno-spożywczym na rzecz innowacji,
- wsparcie konkurencyjności przedsiębiorstw,
- agendy badawcze (krajowe i regionalne),
- upowszechnienie TIK w przedsiębiorstwach,
- e-gospodarka,
- promocja samozatrudnienia.

Oś Priorytetowa 6:

- mobilność międzynarodowa i transgraniczna pracowników,
- wolontariat europejski,
- rewitalizacja,
- wsparcie działalności gospodarczej,
- promocja przedsiębiorczości⁵¹.

W opinii przedstawicieli IZ RPO-L2020 **nie ma ryzyka braku komplementarności projektów w ramach RPO-L2020**. Zapewniają ją rozwiązania, które zostały wdrożone w związku z doświadczeniami z poprzedniej perspektywy finansowej. Komplementarność projektów jest zapewniona poprzez założone kryteria wyboru, które się do niej odnoszą, jak również zapewnienie dostępu do projektów dla wielu grup docelowych.

W ramach kryterium komplementarności wnioskodawcy wskazują, w jaki sposób projekty zapewnią komplementarność wewnątrzprogramową w kontekście połączenia interwencji środków EFRR i EFS lub tylko EFRR pochodzących z różnych Działań RPO-L2020. Zgodnie z kryterium ocenie podlega komplementarny charakter planowanego przedsięwzięcia z innymi przedsięwzięciami, które mogą być/są komplementarne wobec przedmiotowej inwestycji. Przy czym odnośnie tego kryterium można spotkać krytyczne głosy związane z dodatkowymi obciążeniami dla Wnioskodawców. Zarzut ten wynika z sytuacji, w której wnioskodawcy muszą określić zgodność projektu z różnymi dokumentami strategicznymi dla województwa oraz kraju. Przykładowo Działania z Osi Priorytetowej 1 mają we wniosku pozycję pn. Strategiczny charakter projektu, w którym muszą określić: powiązanie ze strategiami (rozwijana lista kilkunastu pozycji), Realizacja celów strategicznych i operacyjnych Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 oraz Realizacja celów szczegółowych Strategii Polski Zachodniej 2020. Tego typu **powiązania z dokumentami strategicznymi generują problemy zarówno po stronie samych beneficjentów** (konieczność weryfikacji zapisów w tych dokumentach), **a z drugiej strony przedstawiciele komisji oceny projektów. Ten aspekt można uznać za pewną uciążliwość, niemniej jednak nie generującą konieczności istotnych zmian we wniosku o dofinansowanie.**

W kolejnej części tego rozdziału przedstawiono odpowiedzi beneficjentów na pytanie, czy projekt jest powiązany z innymi, które uzyskały dofinansowanie. Przy czym pominięto odpowiedzi dla projektów realizowanych przez BGK w ramach Poddziałań 1.5.2 oraz 6.3.2, a także projekty w ramach Działania 6.5.

⁵¹ Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020.

Tabela 48. Powiązanie realizowanego projektu z innymi, które uzyskały finansowanie ze środków unijnych.

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.4.2	Poddziałanie 1.5.1	Poddziałanie 6.3.1	Działanie 6.6	Ogółem
Tak	0,0%	28,6%	23,5%	100,0%	13,0%	20,0%	0,0%	14,3%
Nie	100,0%	71,4%	70,6%	0,0%	87,0%	60,0%	100,0%	84,4%
Nie wiem	0,0%	0,0%	5,9%	0,0%	0,0%	20,0%	0,0%	3,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Na pytanie: **czy realizowany przez Państwa projekt jest powiązany z jakimiś innymi, które uzyskały finansowanie ze środków unijnych**, przeważająca większość badanych (84,4%) udzieliła odpowiedzi negatywnej, prawie 14,3% odpowiedziało: tak. Nie wiem wskazało 3,8% ogółu badanych beneficjentów. Największy odsetek projektów powiązanych z innymi zanotowano dla Działania 1.2, co wynika z typu beneficjenta – instytucji otoczenia biznesu, które opierają swoją działalność na aktywności projektowej.

Odpowiedź na ostatnie pytanie badawcze w tym rozdziale dotyczyła form wsparcia kierowanych do MŚP, które są najefektywniejsze oraz zapewniają największą trwałość uzyskanych efektów. W opinii ekspertów biorących udział w badaniu za najbardziej efektywne i trwałe można uznać przede wszystkim projekty infrastrukturalne. Świadczą o tym liczne wypowiedzi, np.:

„Największym zainteresowaniem będą cieszyć się Działania, które pozwalałyby przedsiębiorcy w prosty sposób kupić maszyny, które są mu potrzebne”.

IDI

„Największą trwałość zapewniają projekty infrastrukturalne, wtedy gdy powstaje budynek, kupowane są maszyny”.

IDI

6.6. Analiza uzyskanych wartości wskaźników dla RPO-L2020

Pytania badawcze:

- Czy beneficjenci mają świadomość konieczności wywiązywania się z założonych w swoich przedsięwzięciach wskaźników i konsekwencji z tym związanych?
- Czy konieczne są do podjęcia Działania, aby wzmocnić wiedzę beneficjentów w przedmiotowym zakresie? Jeśli tak, jakie konkretnie?
- Czy udzielone wsparcie umożliwiło lub umożliwi osiągnięcie wybranych wskaźników na poziomie RPO-L2020?
- Jaka jest zależność między wartościami docelowymi wskaźników (rzeczowych i finansowych) oszacowanymi przez IZ RPO-L2020 a wartościami wykazywanymi i osiąganymi przez beneficjentów?
- Które wartości wskaźników są zagrożone pod względem ich osiągnięcia?
- Z czego wynika ewentualne zagrożenie?
- Jakie kroki należy podjąć bądź jakie wprowadzić mechanizmy, by usprawnić osiągnięcie zakładanych w ramach RPO-L2020 wartości pośrednich/docelowych wskaźników?

6.6.1. Analiza osiągnięcia zakładanych wskaźników na poziomie poszczególnych projektów przez beneficjentów

Beneficjenci odpowiadają za realizację projektów zgodnie ze złożonymi wnioskami, w tym za osiągnięcie wskaźników produktu oraz rezultatu określonych we wnioskach i w zawartych umowach o dofinansowanie. W opinii osób, z którymi zostały przeprowadzone wywiady IDI, **osiągnięcie założonych wskaźników co do zasady nie jest zagrożone na poziomie podpisanych umów**. W przeważającej większości zakontraktowane/oczekujące na kontraktację projekty są w stanie wygenerować i utrzymać wartości wskaźników wskazanych we wnioskach o dofinansowanie. Istotnym aspektem w tym obszarze jest działalność Instytucji Zarządzającej RPO-L2020 w zakresie uświadamiania potencjalnych beneficjentów i samych beneficjentów co do konieczności osiągnięcia wskaźników. Świadczą o tym wypowiedzi osób reprezentujących IZ/IP oraz ekspertów oceniających wnioski o dofinansowanie:

„Kryteria są ustawione pod wskaźniki, więc wskaźniki zostaną osiągnięte”.

IDI

Wśród przedstawicieli IZ/IP panuje również przekonanie, o tym, że beneficjenci mają pełną świadomość i wiedzę co do konieczności realizacji zakładanych wartości wskaźników produktu i rezultatu.

„My kompleksowo szkolimy beneficjentów, uświadamiamy, jakie są warunki przystąpienia do konkursu i mówimy o wskaźnikach dla poszczególnych Działań i Poddziałań. Mówimy, jakiej efektywności projektów będziemy oczekiwać. Uważam, że to jest jasno komunikowane”.

IDI

Wynika to również z doświadczenia samych wnioskodawców, wśród których sporadycznie pojawiają się podmioty, które nie miały wcześniej styczności z Funduszami Europejskimi.

„Beneficjenci mają bardzo dużą świadomość konieczności wywiązywania się z osiągnięcia wskaźników. To sporadycznie są firmy, które po raz pierwszy aplikują. Większość to są doświadczeni beneficjenci z poprzednich programów finansowanych z EFS, z POKL, z wcześniejszych programów. Wiedzą, że projekty muszą mieć efekty”.

IDI

Jednocześnie **beneficjenci mają świadomość nałożonych na nich obowiązków związanych z realizacją projektów**. Powyższe stwierdzenia potwierdzają wyniki badań CATI. W opinii samych beneficjentów nie jest zagrożone osiągnięcie zakładanych wskaźników. Spośród beneficjentów objętych badaniem CATI 100% z nich potwierdziło, że udzielone wsparcie na realizację projektu umożliwiło lub umożliwi osiągnięcie wybranych wskaźników wskazanych we wniosku o dofinansowanie oraz w podpisanej umowie.

Zdecydowana większość deklaruje, że ma bardzo dużą wiedzę nt. wskaźników i konsekwencji związanych z konieczności wywiązywania się z założeń przyjętych we wniosku o dofinansowanie oraz w podpisanej umowie.

Tabela 49. Świadomość beneficjentów co do konieczności wywiązywania się z założonych w swoich przedsięwzięciach wskaźników i konsekwencji z tym związanych (gdzie 5 oznacza bardzo dużą wiedzę na ten temat, a 1 to brak wiedzy).

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.4.2	Poddziałanie 1.5.1	Poddziałanie 1.5.2	Poddziałanie 6.3.1	Poddziałanie 6.3.2	Działanie 6.6	Ogółem
1 – bardzo niska wiedza	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
2 – raczej niska wiedza	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
3 – przeciętna wiedza	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	8,7%	0,0%	20,0%	0,0%	0,0%	3,8%
4 – raczej duża wiedza	19,0%	0,0%	17,6%	0,0%	8,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	13,8%
5 – bardzo duża wiedza	81,0%	100,0%	82,4%	100,0%	82,6%	100,0%	80,0%	100,0%	100,0%	81,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Warto zauważyć, że wskaźnik wynosi 100% w tych Działaniach, gdzie występują doświadczone podmioty realizujące projekty. Dotyczy to w szczególności Działań 1.2 i 6.6 (IOB), Poddziałania 1.4.2 (Miasto Gorzów Wielkopolski) oraz Poddziałania 1.5.2 i 6.3.2 (Bank Gospodarstwa Krajowego). Relatywnie najslabiej (choć i tak bardzo dobrze), wypadają Działania, w których jako beneficjenci występują przedsiębiorstwa MŚP (m.in. Działania 1.1, Poddziałania 1.4.1 oraz 1.5.1). Warto zauważyć, że **żaden z beneficjentów nie wskazał bardzo niskiej i niskiej wiedzy w tym zakresie.**

Uzyskane wyniki można uznać za bardzo korzystne z punktu widzenia rozliczania projektów na zakończenie realizacji projektu oraz ich kontroli w okresie trwałości. Nie można jednak wykluczyć sytuacji losowych czy też trudnych do przewidzenia, które mogą istotnie wpływać na realizację zakładanych wskaźników. Przykładowo jeden z badanych ekspertów sygnalizował, że trudności w zakresie rekrutacji uczestników w ramach Działań Osi Priorytetowej 6 mogą wynikać m.in. z relatywnie niskiej stopy bezrobocia oraz wprowadzenia Programu 500+.

Z tego względu **szczególnie istotne może być przekazywanie beneficjentom wiedzy w zakresie efektywnego zarządzania ryzykiem w projekcie.** Odpowiednie podejście do zarządzania ryzykiem pozwala na podejmowanie szeregu działań eliminujących lub łagodzących wpływ wystąpienia danego czynnika na realizację projektu. Niemalże 70% badanych beneficjentów czuje potrzebę doszkolenia się w tym, oraz innych obszarach dotyczących wywiązywania się z przyjętych założeń co do realizacji projektów. Zdaniem rozmówców ogólne szkolenia dotyczące sposobu realizacji i rozliczania projektów mogą istotnie wpłynąć na łatwość ich realizacji oraz zwiększyć prawdopodobieństwo realizacji przyjętych wskaźników. IZ organizuje liczne szkolenia w związku z organizowanymi naborami, dodatkowo każdy projekt posiada przydzielonego opiekuna, który pozostaje w stałym kontakcie z beneficjentem. Pomimo tego niektórzy beneficjenci z braku czasu lub też z obawy przed popełnieniem błędów, korzystają z usług zewnętrznych podmiotów w zakresie m.in. dokonywania zamówień czy też obsługi finansowej i rozliczania projektu. W tych obszarach przydzielony opiekun może konsultować i weryfikować poprawność dokumentów, nie jest jednak jego rolą i jednocześnie nie jest możliwe zastąpienie w tych obszarach beneficjentów.

Należy podkreślić, że liczba szkoleń jest wystarczająca, natomiast istnieje potrzeba rozszerzenia kanałów dystrybucji informacji o planowanych szkoleniach, w tym m.in. np. o media społecznościowe.

Tabela 50. Przekonanie beneficjentów co do konieczności wzmocnienia wiedzy w zakresie wywiązywania się z założonych wskaźników i konsekwencji z tym związanych.

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.4.2	Poddziałanie 1.5.1	Poddziałanie 1.5.2	Poddziałanie 6.3.1	Poddziałanie 6.3.2	Działanie 6.6	Ogółem
Tak	28,6%	28,6%	52,9%	0,0%	60,9%	0,0%	20,0%	0,0%	100,0%	43,8%
Raczej tak	33,3%	14,3%	17,6%	100,0%	17,4%	0,0%	40,0%	100,0%	0,0%	26,3%
Raczej nie	14,3%	0,0%	29,4%	0,0%	17,4%	100,0%	20,0%	0,0%	0,0%	17,5%
Nie	9,5%	14,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,8%
Nie wiem / Trudno powiedzieć	14,3%	42,9%	0,0%	0,0%	4,3%	0,0%	20,0%	0,0%	0,0%	8,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Następnie beneficjentom zostało zadane pytanie co do zapotrzebowania na różnego typu Działania związane ze wzmocnieniem wiedzy w zakresie wywiązywania się z założonych wskaźników i konsekwencji z tym związanych. Odpowiedzi w podziale na poszczególne Działania zostały przedstawione w poniższej Tabeli.

Tabela 51. Deklaracja zapotrzebowania beneficjentów na Działania związane ze wzmocnieniem wiedzy w zakresie wywiązywania się z założonych wskaźników i konsekwencji z tym związanych.

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.4.2	Poddziałanie 1.5.1	Poddziałanie 1.5.2	Poddziałanie 6.3.1	Poddziałanie 6.3.2	Działanie 6.6	Ogółem
Funkcjonowanie punktu informacyjnego w tym zakresie	23,1%	66,7%	25,0%	25,0%	27,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	25,5%
Możliwość kontaktów bezpośrednich z pracownikami instytucji (innymi niż pracownicy punktów informacyjnych)	61,5%	66,7%	41,7%	75,0%	72,2%	100,0%	50,0%	0,0%	0,0%	60,0%
Organizacja szkoleń	61,5%	66,7%	75,0%	0,0%	61,1%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%	58,2%
Newsletter rozsyłany do beneficjentów	30,8%	66,7%	33,3%	25,0%	38,9%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	34,5%
Inne działania (jakie?)	0,0%	0,0%	16,7%	0,0%	5,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	5,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Zauważalne jest zapotrzebowanie wśród beneficjentów na szkolenia związane ze sposobem realizacji projektów – 58,2% ogółu beneficjentów (m.in. w zakresie sposobu zarządzania projektem, zarządzania ryzykiem, dokonywania zamówień czy też rozliczania projektów) oraz zapewnienie im możliwości kontaktów bezpośrednich z pracownikami instytucji odpowiedzialnymi za rozliczanie poszczególnych działań – 60,0%.

Jeden z ekspertów uczestniczących w wywiadach IDI wskazał pewne rekomendacje zmian, które zostały opatrzone w dalszej części komentarzem:

„System informacji o konsekwencjach wynikających z zawartych umów, czyli właśnie jakie są wskaźniki do osiągnięcia, jest monitorowany, chociażby poprzez system składanych wniosków o płatność. Ale może system dodatkowych powiadomień, jakiś mailing typu: „proszę pamiętać o wskaźnikach”, byłby dodatkowym wsparciem. Przedsiębiorcy nie mają czasu się szkolić, chodzić na spotkania, natomiast takie formy kontaktu

elektronicznego, wysyłanie raportów generowanych elektronicznie, króciutkie powiadomienia mogłyby się fajnie sprawdzić”.

IDI

Przy czym indywidualizacja mailingu (treść właściwa dla danego beneficjenta, np. w zakresie terminów i obowiązków) wymagałaby istotnych modyfikacji funkcjonalności systemu SL⁵², w tym powiązania systemu dystrybucji maili z wnioskiem o dofinansowanie, umową oraz ewentualnymi aneksami do umowy. Nie ma jednak technicznych możliwości zautomatyzowania systemu w tym zakresie. Jednocześnie należy podkreślić, że IZ zapewnia różnego typu wsparcie dla beneficjentów, które można uznać w tym kształcie za wystarczające (m.in. szkolenia, przydzielony opiekun projektu, komunikacja internetowa, telefoniczna jak i pisemna).

⁵² System SL 2014 ma zapewnić możliwość monitorowania wdrażania funduszy Unii Europejskiej w latach 2014 – 2020, zgodnie z zasadami określonymi przez Komisję Europejską..

6.6.2. Analiza osiągnięcia zakładanych wskaźników na poziomie programu RPO-L2020

Kolejna część analizy dotyczy realizacji wskaźników na poziomie programu RPO-L2020. Przyjęto podejście, w którym najpierw przeanalizowano czynniki determinujące osiąganie wskaźników przez beneficjentów na poziomie projektów, aby później przejść na poziom programu. Wynika to z sytuacji, w której ewentualne problemy z realizacją wskaźników na poziomie projektów mogą rzutować na poziom osiągnięcia wskaźników określonych dla poszczególnych Działań RPO-L2020.

Przechodząc do analizy realizacji wskaźników RPO-L2020 w ramach analizowanych działań, przygotowano zestawienie tabelaryczne, w którym najważniejszymi pozycjami są wartości wskaźników (docelowe, wynikające z podpisanych umów oraz dotychczas zrealizowane) oraz obliczone udziały procentowe. Aby zwiększyć czytelność Tabeli, zastosowano skalę kolorów, która ilustruje poziom realizacji wskaźników w podziale na poszczególne Działania.

Tabela 52. Zestawienie przyjętych wskaźników dla poszczególnych działań wraz z osiągniętą wartością.

Oś – numer	Działanie/ Poddziałanie	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa 2023 RPO (po kursie 4,2072 ⁵³)	Wartość wskaźnika na podpisanych umowach o dofinansowanie	Wartość procentowa dla podpisanych umów	Wartość osiągnięta do 31.03.2018 (na podstawie zatwierdzonych wniosków o płatność)	Osiągnięta wartość procentowa wskaźnika w odniesieniu do podpisanych umów
Priorytet Inwestycyjny 1b								
1	1.1	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1)	przedsiębiorstwa	39	31	79,5%	12	38,7%
1	1.1	Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi (CI 26)	szt.	76	20	26,3%	4	20,0%
1	1.1	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI2)	przedsiębiorstwa	39	30	76,9%	12	40,0%
1	1.1	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI 6)	PLN	116 147 295,30	53 829 895,25	46,3%	1 977 001,75	3,7%

Komentarz:

W przypadku Działania 1.1 wartością referencyjną dla pozostałych wskaźników może być poziom realizacji inwestycji prywatnych uzupełniających wsparcie publiczne (46,3% z podpisanych umów). W tym kontekście największe zagrożenie dotyczy realizacji wskaźnika dotyczącego liczby przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi, gdzie w ramach dotychczas podpisanych umów wartość wskaźnika jest niemal dwukrotnie niższa i wynosi 26,3% (jako jedną z przyczyn może być wskazywane w innych częściach raportu zaufanie do tego typu instytucji, a z drugiej strony brak profesjonalnej oferty ośrodków badawczych dostosowanej do potrzeb beneficjentów). Nie występuje zagrożenie dotyczące realizacji powiązanych ze sobą wskaźników dotyczących liczby przedsiębiorstw otrzymujących

⁵³ Kurs przyjęty przez Europejski Bank Centralny (ECB) na dzień 28.03.2018 r. Kursy publikowane przez ECB służą do przeliczania wartości alokacji z EURO na PLN w programach współfinansowanych z Funduszy Unijnych.

Oś – numer	Działanie/ Poddziałanie	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa 2023 RPO (po kursie 4,2072 ⁵³)	Wartość wskaźnika na podpisanych umowach o dofinansowanie	Wartość procentowa dla podpisanych umów	Wartość osiągnięta do 31.03.2018 (na podstawie zatwierdzonych wniosków o płatność)	Osiągnięta wartość procentowa wskaźnika w odniesieniu do podpisanych umów
wsparcie i otrzymujących dotacje, gdzie wartość z umów znacznie przekracza wspomnianą wartość referencyjną. Nie budzi obaw również osiągnięta dotychczas wartość wskaźnika inwestycji prywatnych. Analiza listy beneficjentów wykazała, że większość projektów znajduje się jeszcze na etapie realizacji.								
Priorytet Inwestycyjny 3a								
1	1.2	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1)	przedsiębiorstwa	216	177	81,9%	7	4,0%
1	1.2	Liczba zaawansowanych usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu	szt.	13	13	100,0%	2	15,4%
1	1.2	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI2)	przedsiębiorstwa	216	81	37,5%	6	7,4%
1	1.2	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe (CI 4)	przedsiębiorstwa	1 100	102	9,3%	7	6,9%
1	1.2	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI 6)	PLN	4 666 819,77	1 575 530,55	33,8%	4 100,34	0,3%
Komentarz:								
<p>W przypadku Działania 1.2 wartością referencyjną dla pozostałych wskaźników może być poziom realizacji inwestycji prywatnych uzupełniających wsparcie publiczne (33,8% z podpisanych umów). W tym kontekście największe zagrożenie dotyczy realizacji wskaźnika dotyczącego liczby przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe, gdzie w ramach dotychczas podpisanych umów wartość wskaźnika jest ponad trzykrotnie niższa i wynosi 9,3%. Nie występuje istotne zagrożenie dotyczące realizacji wskaźników dotyczących liczby przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie i otrzymujących dotacje, gdzie wartość z umów w pierwszym przypadku znacznie przekracza wspomnianą wartość referencyjną, a w drugim jest nieznacznie wyższa. Warto zwrócić uwagę, że na podstawie podpisanych umów została już osiągnięta wartość wskaźnika liczby zaawansowanych usług świadczonych przez IOB. Niepokoić natomiast może bardzo niski poziom osiągniętej wartości wskaźnika inwestycji prywatnych uzupełniających wsparcie publiczne. Oznacza to relatywnie niski stan zaawansowania projektów w ramach tego Działania. Przyczyn należy upatrywać w sytuacji, w której większość projektów jest na etapie realizacji.</p>								
Priorytet Inwestycyjny 3b								
1	1.4.1 projekty realizowane poza formułą ZIT	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1)	przedsiębiorstwa	245	300	122,4%	18	6,0%

Oś – numer	Działanie/ Poddziałanie	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa 2023 RPO (po kursie 4,2072 ⁵³)	Wartość wskaźnika na podpisanych umowach o dofinansowanie	Wartość procentowa dla podpisanych umów	Wartość osiągnięta do 31.03.2018 (na podstawie zatwierdzonych wniosków o płatność)	Osiągnięta wartość procentowa wskaźnika w odniesieniu do podpisanych umów
1	1.4.1 projekty realizowane poza formułą ZIT	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI2)	przedsiębiorstwa	245	91	37,1%	8	8,8%
1	1.4.1 Projekty realizowane poza formułą ZIT	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe (CI 4)	przedsiębiorstwa	50	463	926,0%	11	2,4%
1	1.4.1 Projekty realizowane poza formułą ZIT	Liczba przedsiębiorstw, które wprowadziły zmiany organizacyjno-procesowe	szt.	40	71	177,5%	1	1,4%
1	1.4.1 Projekty realizowane poza formułą ZIT	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI 6)	PLN	1 703 916,00	6 992 594,17	410,4%	414 284,44	5,9%
1	1.4.2 Promocja regionu – ZIT Gorzów Wlkp.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1)	przedsiębiorstwa	nd.	0		0	
1	1.4.2 Promocja regionu – ZIT Gorzów Wlkp.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI2)	przedsiębiorstwa	0	0		0	
1	1.4.2 Promocja regionu – ZIT Gorzów Wlkp.	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI 6)	przedsiębiorstwa	0	0		0	

Komentarz:

W przypadku Poddziałania 1.4.1 wartością referencyjną dla pozostałych wskaźników może być poziom realizacji inwestycji prywatnych uzupełniających wsparcie publiczne. W tym przypadku wartość wskaźnika jest ponad czterokrotnie wyższa od przyjętej wartości docelowej (410,4%). Wpływa to na znaczne przekroczenia wartości innych wskaźników z podpisanych umów w stosunku do wartości docelowych. Nie dotyczy to jedynie wskaźnika liczby przedsiębiorstw otrzymujących dotację, gdzie poziom realizacji z podpisanych umów wynosi zaledwie 37,1%. Aby zapewnić realizację tego wskaźnika, należy zapewnić organizację dodatkowych konkursów o charakterze dotacyjnym, dla których pula środków będzie wystarczająca, aby dofinansować ponad 150 projektów. Zwraca uwagę bardzo niski poziom osiągniętych dotychczas wartości wskaźników, które nie przekraczają 10%. Przyczyn należy upatrywać w sytuacji, w której większość projektów jest na etapie realizacji.

Dla Działania 1.4.2 nie sprecyzowano wartości docelowych wskaźników lub też wynoszą one 0 (jako nieadekwatne do charakteru wsparcia i typu beneficjenta).

Oś – numer	Działanie/ Poddziałanie	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa 2023 RPO (po kursie 4,2072 ⁵³)	Wartość wskaźnika na podpisanych umowach o dofinansowanie	Wartość procentowa dla podpisanych umów	Wartość osiągnięta do 31.03.2018 (na podstawie zatwierdzonych wniosków o płatność)	Osiągnięta wartość procentowa wskaźnika w odniesieniu do podpisanych umów
Priorytet Inwestycyjny 3c								
1	1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1)	przedsiębiorstwa	65	54	83,1%	18	33,3%
1	1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI2)	przedsiębiorstwa	183	55	30,1%	19	34,5%
1	1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje (CI 3)	przedsiębiorstwa	brak	1		1	
1	1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe (CI 4)	przedsiębiorstwa	20	1	5,0%	0	0,0%
1	1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI 6)	PLN	102 051 109,57	155 049 250,31	151,9%	42 742 527,76	27,6%
1	1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (inne niż dotacje) (CI 7)	PLN	brak	0		0	
1	1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla rynku (CI 28)	szt.	183	51	27,9%	18	35,3%

Oś – numer	Działanie/ Poddziałanie	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa 2023 RPO (po kursie 4,2072 ⁵³)	Wartość wskaźnika na podpisanych umowach o dofinansowanie	Wartość procentowa dla podpisanych umów	Wartość osiągnięta do 31.03.2018 (na podstawie zatwierdzonych wniosków o płatność)	Osiągnięta wartość procentowa wskaźnika w odniesieniu do podpisanych umów
1	1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy (CI 29)	szt.	65	51	78,5%	17	33,3%
1	1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach O/K/M (CI 8)	EPC	211	179	84,8%	15	8,4%
1	1.5.2 Rozwój sektora MŚP – instrumenty finansowe	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1)	przedsiębiorstwa	342	964	281,9%	0	0,0%
1	1.5.2 Rozwój sektora MŚP – instrumenty finansowe	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje (CI 3)	przedsiębiorstwa	224	964	430,4%	0	0,0%
1	1.5.2 Rozwój sektora MŚP – instrumenty finansowe	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (inne niż dotacje) (CI 7)	PLN	2 695 145	103 512 052,00	3840,7%	0	0,0%
1	1.5.2 Rozwój sektora MŚP – instrumenty finansowe	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla rynku (CI 28)	szt.	brak	0		0	
1	1.5.2 Rozwój sektora MŚP – instrumenty finansowe	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy (CI 29)	szt.	342	450	131,6%	0	0,0%
1	1.5.2 Rozwój sektora MŚP – instrumenty	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach O/K/M (CI 8)	EPC	450	450	100,0%	0	0,0%

Oś – numer	Działanie/ Poddziałanie	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa 2023 RPO (po kursie 4,2072 ⁵³)	Wartość wskaźnika na podpisanych umowach o dofinansowanie	Wartość procentowa dla podpisanych umów	Wartość osiągnięta do 31.03.2018 (na podstawie zatwierdzonych wniosków o płatność)	Osiągnięta wartość procentowa wskaźnika w odniesieniu do podpisanych umów
	finansowe							
Komentarz:								
<p>W przypadku Poddziałania 1.5.1 wartością referencyjną dla pozostałych wskaźników może być poziom realizacji inwestycji prywatnych uzupełniających wsparcie publiczne. W tym przypadku wartość wskaźnika jest ponad półtora razy wyższa od przyjętej wartości docelowej (151,9%). Paradoksalnie wszystkie pozostałe wskaźniki dla tego Działania wynikające z podpisanych umów nie przekraczają 100%.</p> <p>W przypadku Działania 1.5.2 zaobserwować można znaczne przekroczenie poszczególnych wskaźników w podpisanej umowie z BGK. Przy czym należy pamiętać, że są to wskaźniki związane z redystrybucją wsparcia do odbiorców ostatecznych i mają charakter deklaracyjny. Tak więc należy zapewnić efektywny monitoring faktycznej realizacji tych wskaźników, szczególnie w kontekście bardzo wysokiej kwoty alokacji przekraczającej 300 mln zł oraz istotnego wpływu tego projektu na rozwój gospodarczy regionu. Jest to szczególnie uzasadnione w sytuacji, gdy osiągnięte wartości wskaźników wynoszą 0,0%.</p>								
Priorytet Inwestycyjny 8iii								
6	6.3.1 Wsparcie dla samo-zatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	szt.	328	211	64,3%	114	54,0%
		Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoba	328	198	60,4%	114	57,6%
6	6.3.2 Wsparcie dla samo-zatrudnienia poprzez finansowe instrumenty zwrotne	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	szt.	123	123	100,0%	0	0,0%
		Liczba osób pozostających bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoba	123	123	100,0%	0	0,0%
Komentarz:								
<p>W przypadku Poddziałania 6.3.1 do analizy ewentualnych zagrożeń związanych z realizacją wskaźników wykorzystano wiedzę nt. poziomu realizacji finansowej Działania, która 1 maja 2018 r. wyniosła ok. 25% (szczegółowe wyliczenia w rozdz. 6.2). W tym kontekście wartości wskaźników wynikające z podpisanych umów nie budzą większych wątpliwości. Szczególnie w sytuacji gdy osiągnięto poziom ponad 50% zadeklarowanych w umowach wartości wskaźników.</p>								

Oś – numer	Działanie/ Poddziałanie	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa 2023 RPO (po kursie 4,2072 ⁵³)	Wartość wskaźnika na podpisanych umowach o dofinansowanie	Wartość procentowa dla podpisanych umów	Wartość osiągnięta do 31.03.2018 (na podstawie zatwierdzonych wniosków o płatność)	Osiągnięta wartość procentowa wskaźnika w odniesieniu do podpisanych umów
<p>W przypadku Działania 6.3.2 zaobserwować można 100-procentową realizację wskaźników w podpisanej umowie z BGK. Przy czym należy pamiętać, że są to wskaźniki związane z redystrybucją wsparcia do odbiorców ostatecznych i mają charakter deklaracyjny. Tak więc należy zapewnić efektywny monitoring faktycznej realizacji tych wskaźników, szczególnie w sytuacji gdy osiągnięte wartości wskaźników wynoszą 0,0%.</p>								
Priorytet Inwestycyjny 8v								
6	6.5	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, objętych wsparciem w programie (C)	osoba	4 974	3 000	60,3%	25	0,8%
		Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	osoba	996	3 000	301,2%	19	0,6%
		Liczba mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie	szt.	512	350	68,4%	8	2,3%
		Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie.	osoba	1 085	750	69,1%	8	1,1%
		Liczba osób pracujących o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	osoba	2 984	1 800	60,3%	15	0,8%
		Liczba mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw objętych usługami rozwojowymi w programie	szt.	1 025	700	68,3%	13	1,9%
Komentarz:								
<p>W przypadku Działania 6.5, do analizy ewentualnych zagrożeń związanych z realizacją wskaźników wykorzystano dane nt. poziomu wdrażania Działania wg stanu na 1 maja 2018 r. W tym kontekście wartości wskaźników wynikające z podpisanych umów nie budzą większych wątpliwości (każdy z nich przekracza 60% przyjętej wartości docelowej). Realizacja wskaźników w stosunku do podpisanych umów kształtuje się na obecnie na niskim poziomie (0,8 – 2,3%). Jednakże należy pamiętać, że Beneficjenci w ramach kryteriów dostępu oraz podpisanych umowach zostali zobowiązani do realizacji wskaźników, szczególnie wskaźnika włączonego do Ram Wykonania na konkretnym poziomie do końca 2018 r., co pozwala wnioskować, iż wskaźniki powinny zostać osiągnięte na założonych poziomach.</p>								
6	6.6	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, objętych wsparciem w programie (C)	osoba	663	391	59,0%	25	6,4%

Oś – numer	Działanie/ Poddziałanie	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa 2023 RPO (po kursie 4,2072 ⁵³)	Wartość wskaźnika na podpisanych umowach o dofinansowanie	Wartość procentowa dla podpisanych umów	Wartość osiągnięta do 31.03.2018 (na podstawie zatwierdzonych wniosków o płatność)	Osiągnięta wartość procentowa wskaźnika w odniesieniu do podpisanych umów
		Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	osoba	236	324	137,3%	0	0,0%
		Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	osoba	197	239	121,3%	0	0,0%
		Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoba	145	54	37,2%	5	9,3%
		Liczba osób pracujących o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	osoba	398	128	32,2%	25	19,5%
		Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie	osoba	394	477	121,1%	28	5,9%

Komentarz:

W przypadku Działania 6.6 do analizy ewentualnych zagrożeń związanych z realizacją wskaźników wykorzystano wiedzę nt. poziomu realizacji finansowej Działania, która 1 maja 2018 r. wyniosła ok. 43,5% (szczegółowe wyliczenia w rozdz. 6.2). W tym kontekście wartości dwóch wskaźników wynikające z podpisanych umów mogą budzić pewne wątpliwości:

1. Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie – 37,2% w stosunku do wartości docelowej.
2. Liczba osób pracujących, o niskich kwalifikacjach, objętych wsparciem w programie – 32,2% w stosunku do wartości docelowej.

Jest to zasadne, ponieważ osoby reprezentujące te dwie grupy znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, więc osiągnięcie przyjętych wartości wskaźników jest bardzo istotne. Subiektywnie rzecz biorąc, jest to wskaźnik znacznie bardziej istotny z punktu widzenia łagodzenia problemów na rynku pracy niż pierwsze trzy wskaźniki, dla których nie zdiagnozowano większych zagrożeń z osiągnięciem wartości docelowej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie zestawienia danych dotyczących realizacji wskaźników przekazanego przez IZ RPO-L2020.

Analizując powyższą Tabelę, **można zidentyfikować dwojakiego rodzaju ryzyka**. Pierwszym z nich jest **ryzyko nieosiągnięcia docelowych wartości wskaźników na etapie kontraktacji**.

Wśród możliwych przyczyn występowania tego ryzyka można wskazać⁵⁴:

1. Późno rozpoczęte nabory wynikające z konieczności przygotowania wielu dokumentów związanych z procesami naboru wniosków, ich oceny oraz kontraktacji.
2. Zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej w danym regionie na przestrzeni lat wdrażania programu – czynniki wpływające na sytuację mogą mieć zarówno charakter endogeniczny (ściśle związane z danym regionem, np. napływ nowych inwestorów wpływających na zmniejszenie bezrobocia, emigracja zarobkowa), jak i egzogeniczny (głównie zmiany na poziomie centralnym, np. wprowadzenie Programu 500+ istotnie zmniejsza finansową atrakcyjność zatrudnienia względem pozostania poza rynkiem pracy⁵⁵).
3. Długie procedury oceny wniosków o dofinansowanie. Na ten problem wskazuje m.in. raport pokontrolny NIK⁵⁶.
4. Liczne błędy we wnioskach o dofinansowanie i załącznikach skutkują odrzuceniem wniosków. Prowadzi to niejednokrotnie do braku wykorzystania całej alokacji na dany konkurs.
5. Dostępność konkurencyjnych środków na poziomie krajowym (np. POIR 2.3.2 Bony na innowacje dla MŚP jako instrument konkurencyjny w stosunku do RPO-L2020 Działania 1.2 czy też POIR 1.1.1. Badania przemysłowe i prace rozwojowe realizowane przez przedsiębiorstwa jako instrument konkurencyjny w stosunku do RPO-L2020 Działania 1.1 – Typu I projektów).
6. Niedostosowanie kanałów dystrybucji informacji o ogłaszanych naborach oraz szkoleniach do preferencji potencjalnych beneficjentów. Z tego względu rekomenduje się rozszerzenie kanałów dystrybucji informacji o planowanych szkoleniach, w tym m.in. o media społecznościowe. Ponadto powinno dążyć się do lepszego wykorzystania istniejących kanałów dystrybucji informacji (np. strony internetowej programu).

W tym przypadku można stwierdzić, że **zagrożenie realizacji wskaźników dotyczy tylko kilku przypadków, szczególnie dla Działań 1.2, 6.6 oraz Poddziałania 1.5.1**. Ryzyko zostało zidentyfikowane poprzez analizę postępu rzeczowego i finansowego dla danego Działania poprzez porównanie poziomu wydatkowania środków oraz zadeklarowanych wartości wskaźników w podpisanych umowach. Przy czym **na chwilę opracowania raportu wspomniane ryzyko wykonawca szacuje jako umiarkowane**. Należy jednocześnie zaznaczyć, że na realizację niektórych Działań RPO-L2020 może niekorzystnie wpływać sytuacja społeczno-gospodarcza regionu (np. zmniejszająca się stopa bezrobocia negatywnie oddziałuje na projekty dotyczące samozatrudnienia). Wpisuje się to też w wyniki kontroli NIK, Delegaturę w Zielonej Górze przeprowadzonej w 2017 r.⁵⁷. W wyniku przeprowadzonej kontroli nie zidentyfikowano istotnych uchybień w zakresie finansowej i rzeczowej realizacji RPO-L2020 w obrębie ewaluowanych Działań.

⁵⁴ Źródłem zestawienia są doświadczenia własne zespołu autorów w zakresie projektowania i ewaluacji systemów monitorowania Regionalnych Programów Operacyjnych oraz Regionalnych Strategii Innowacji, jak również liczne raporty ewaluacyjne oraz artykuły naukowe, m.in. *Ewaluacja przyczyn nieosiągnięcia zakładanych wartości docelowych wybranych wskaźników w RPO WK-P na lata 2007-2013*, Warszawa 2015; *Ocena stopnia realizacji wskaźników RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013*, Rzeszów, 2013; *Weryfikacja wartości docelowych wskaźników Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013*, Lublin 2014; Judkowiak A., Dziadek K., *Identyfikacja ryzyka w projektach dofinansowanych z Unii Europejskiej*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 864 Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 76, t. 2 (2015); *Ocena systemu monitorowania i wartości wskaźników PO KL 2007-2013*, Warszawa 2010; wybrane ewaluacje Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka dostępne na stronie <http://poig.parp.gov.pl/index/index/2972>.

⁵⁵ Wnioski z międzynarodowego seminarium pn. *Rodzina 500+ a sytuacja kobiet na rynku pracy zorganizowanego w Warszawie przez IBS w 2017 r.*

⁵⁶ Numer i tytuł kontroli: P/17/005 – Zarządzanie wykorzystaniem środków UE na lata 2014-2020 w ramach Polityki Spójności, w okresie 2014-2017 (do zakończenia kontroli).

⁵⁷ Numer i tytuł kontroli: P/17/005 – Zarządzanie wykorzystaniem środków UE na lata 2014-2020 w ramach Polityki Spójności, w okresie 2014-2017 (do zakończenia kontroli).

W celu wyeliminowania bądź zmniejszenia ryzyka nieosiągnięcia zakładanych wartości wskaźników można zastosować wiele rozwiązań, które zostały ocenione jako efektywne na poziomie programów ogólnokrajowych oraz regionalnych⁵⁸:

1. Ogłaszanie dodatkowych naborów wniosków – analiza harmonogramu naborów oraz postępowanie finansowy dla poszczególnych działań, pozwala stwierdzić, że dla większości Działań (poza 1.5.2 oraz 6.3.2, które realizowane są w ramach instrumentów inżynierii finansowej przez BGK) będą ogłaszane dodatkowe nabory w województwie lubuskim.
2. Zmiana kryteriów oceny wniosków – premiowanie punktowe tych wniosków, które w największym stopniu realizują zagrożone wskaźniki.
3. Działania związane z promocją programu, poszczególnych Działań oraz ogłaszanych konkursów. Zwykle IZ/IP realizują w tym zakresie spotkania o charakterze informacyjno-szkoleniowym. Jest to jak najbardziej zasadne podejście.

Drugim ze zidentyfikowanych ryzyk jest nieosiągnięcie docelowych wartości wskaźników w realizowanych projektach. Szczególnie dotyczy to wskaźników, które mają charakter deklaracyjny – np. liczba osób które skorzystają z oferowanych instrumentów zwrotnych.

Taka sytuacja dotyczy szczególnie dużych projektów, które w swoim zakresie przewidują redystrybucję wsparcia do różnych grup odbiorców ostatecznych. Dotyczy to m.in.:

1. Działanie 1.2, wskaźnik: Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe.
2. Poddziałanie 1.5.2, wszystkie wskaźniki mierzące poziom redystrybucji wsparcia na grupy odbiorców ostatecznych.
3. Poddziałanie 6.3.2, wskaźniki: Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej oraz Liczba osób pozostających bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie.
4. Działania 6.5 i 6.6, wszystkie wskaźniki mierzące poziom redystrybucji wsparcia na grupy odbiorców ostatecznych.

W przypadku powyższych Działań **niepokojący może być aktualnie zadeklarowany poziom realizacji poszczególnych wskaźników.** Pewnych uzasadnień, szczególnie dla Osi Priorytetowej 6 można szukać w stosunkowo niedawno rozpoczętych projektach oraz długich okresach realizacji:

„My stale monitorujemy te wskaźniki, które wynikają z deklaracji beneficjentów. Prowadzimy analizy, ile już zostało osiągnięte, a ile jest zadeklarowane we wnioskach. Ale oś szósta wystartowała jako ostatnia ze wszystkich, jeszcze sporo konkursów przed nami, sporo alokacji do zakontraktowania, więc my jesteśmy dopiero na początku drogi osiągnięcia wskaźników. Trudno jest powiedzieć, czy to daje niepokojące sygnały, czy pewność, że wskaźniki zostaną osiągnięte. Na razie mamy dwa pełne konkursy 6.3.1. Pozostałe konkursy były dopiero rozstrzygane. Te projekty jeszcze trwają. U nas są projekty długie, np. projekt instrumentów finansowych jest do końca perspektywy. Jeszcze beneficjent ma czas do osiągnięcia wskaźników”.

IDI

Przedstawiciele IZ/IP dostrzegają natomiast pewne problemy realizacyjne związane z Działaniem 6.6:

„Mamy problem tylko z jednym Działaniem, tj. Działaniem 6.6., Działaniem outplacementowym. Sytuacja na rynku pracy jest bardzo dobra i firmy rzadko zwalniają pracowników z przyczyn leżących po ich stronie, raczej zatrudniają. Na szczęście jest to ten sam wskaźnik co w działaniu 6.5. Liczymy, że to, czego być może outplacement nie osiągnie, to być może te firmy, które z usług rozwojowych będą korzystać, to uda się „z górką” osiągnąć i będzie więcej tych wskaźników. Zwłaszcza że przed nami jest jeszcze druga tura w tym Działaniu 6.5 i to Działanie nam zapewni, że wskaźnik zostanie zrealizowany”.

IDI

⁵⁸ *Ibidem.*

Również w informacjach kwartalnych z realizacji RPO wskazano m.in. bardzo małe zainteresowanie potencjalnych beneficjentów konkursem w ramach Działania 6.6 – aktywizacja zawodowa osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia (w wyniku naboru przeprowadzonego w 2016 r. zawarto jedną umowę na kwotę dofinansowania 629,1 tys. zł; podczas gdy kwota alokacji przewidzianej na konkurs wynosiła 3 mln zł). W związku z powyższym w okresie luty – marzec 2017 r. podjęto następujące działania zaradcze: szkolenie dla potencjalnych projektodawców, zmiana kryteriów wyboru projektów z uwzględnieniem doświadczeń z konkursu z 2016 r. oraz opracowanie czytelniejszej dokumentacji konkursowej. W wyniku naboru wniosków przeprowadzonego w okresie od 31 marca do 7 kwietnia 2017 r. do dofinansowania skierowano siedem z 16 złożonych wniosków, na łączną kwotę dofinansowania 4,7 mln zł (kwota środków przewidzianych na dofinansowanie w konkursie 6,1 mln zł)⁵⁹.

Można założyć, że w tym przypadku **hamujące znaczenie dla wdrażania wszystkich działań w ramach OP 6 Regionalny rynek pracy mają zmiany społeczno-gospodarcze, jakie zaszły w latach 2015-2017** tj. m.in. zwiększenie stawki minimalnego wynagrodzenia, zmniejszenie bezrobocia w regionie (z 12,5% w 2014 r. do 6,6% w 2017 r.⁶⁰), wprowadzenie instrumentu 500+, rządowy program pomocy dla rodzin wielodzietnych. Powodują one trudności rekrutacyjne, mniejszą skłonność osób bezrobotnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym do uczestnictwa w programie.

Z kolei dla Działania 1.2 można spotkać się z opiniami, że ze względu na stosunkowo niską wartość dofinansowania – IOB nie są skłonne angażować się w realizację kosztownych przedsięwzięć o wysokim stopniu biurokracji (konieczność dokumentowania zarówno kosztów i postępów realizacji po stronie IOB, jak i sposobu redystrybucji wsparcia do odbiorców ostatecznych) i ryzyka (przede wszystkim ryzyko związane z rekrutacją przedsiębiorstw korzystających z bonów na innowacje):

„Najmniejsze zainteresowanie jest działaniem skierowanym do IOB na bony. Ale to się wiąże z tym, że za mało pieniędzy zostaje dla IOB, za małe procenty są dla nich”.

IDI

W przypadku wyżej wskazanych Działań zespół wykonawcy **rekomenduje podjęcie analogicznych Działań, jakie zostały zalecone w raporcie pokontrolnym NIK⁶¹**, w szczególności:

1. Skrócenie okresu na składanie wniosków o płatność.
2. Przyspieszenie rozliczania projektów, a w sytuacji występowania oszczędności – możliwości ogłaszania kolejnych naborów w wyniku uwalniania alokacji.
3. Możliwość częstszego składania wniosków o płatność w sytuacji ponoszenia znacznych wydatków/ podejmowania działań wpływających istotnie na uzyskiwane wartości wskaźników.

Realizacja tych działań doprowadzi do szybszego zasilania systemu SL2014 danymi nt. rzeczowej realizacji poszczególnych projektów. Umożliwi to szybsze reagowanie w sytuacji wystąpienia niekorzystnych okoliczności (np. wynikających z aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej).

⁵⁹ Numer i tytuł kontroli: P/17/005 – Zarządzanie wykorzystaniem środków UE na lata 2014-2020 w ramach Polityki Spójności, w okresie 2014-2017 (do zakończenia kontroli).

⁶⁰ Bank Danych Lokalnych.

⁶¹ NIK, Wystąpienie pokontrolne, Numer i tytuł kontroli: P/17/005 – Zarządzanie wykorzystaniem środków UE na lata 2014-2020 w ramach Polityki Spójności, w okresie 2014-2017 (do zakończenia kontroli).

6.7. Analiza jakości oferowanego w ramach RPO-L2020 wsparcia dla MŚP, a także identyfikacja czynników decydujących o jego skuteczności

Pytania badawcze:

- Jakie czynniki warunkują udział MŚP w możliwych do realizacji projektach w ramach RPO-L2020?
- Jakie czynniki decydują o finansowaniu przedsięwzięć poprzez dotacje, a jakie przez instrumenty zwrotne? Jakie kwestie są istotne w podejmowaniu decyzji o sposobie finansowania projektu?
- Czy występuje zależność między skutecznością wsparcia a formą i rodzajem wsparcia (typem projektu), branżą przedsiębiorstwa, wielkością i fazą rozwoju wspartych przedsiębiorstw, aktywnością patentową, współpracą z sektorem nauki, stopniem świadomości korzyści z działalności innowacyjnej i B+R, jakością produktów itp.?
- Jakie czynniki decydują o skuteczności wsparcia oferowanego MŚP w ramach RPO-L2020?
- Czy istnieją, a jeśli tak, to jakie, bariery i luki prawne ograniczające skuteczność wsparcia MŚP oraz utrudniające korzystanie MŚP ze wsparcia w ramach RPO-L2020?
- Jakie bariery wynikające z zasad realizacji analizowanych Działań/Poddziałań w ramach RPO-L2020 identyfikują przedsiębiorcy? Jaki jest katalog problemów przez nich zgłaszanych? Jakie działania mogą być podejmowane w celu ich rozwiązania?
- Co decyduje o współpracy MŚP z IOB? Jakie jest zapotrzebowanie MŚP na usługi doradcze świadczone przez IOB? W jakim zakresie są one wykorzystywane?
- Z jakiego rodzaju wsparcia IOB najczęściej korzystają MŚP? Jak jest ono oceniane pod względem jakości?
- W jaki sposób IOB, zdaniem MŚP, powinny podnosić jakość oferowanych usług? W jakim kierunku powinny się rozwijać IOB, aby oferta dla MŚP była optymalna i wysokiej jakości? Jak zdaniem MŚP powinno wyglądać otoczenie biznesu, aby było atrakcyjne dla przedsiębiorców? Jakie są oczekiwane preferencje?
- Czy wsparcie skierowane do MŚP korzystających z usług IOB przełożyło się na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw i umożliwiło im uczestnictwo w procesach wzrostu oraz innowacji? W jakim zakresie?

6.7.1. Czynniki warunkujące udział MŚP w możliwych do realizacji projektach w ramach RPO-L2020

Sektor przedsiębiorstw, w tym także małych i średnich, jest wysoce heterogeniczny. Każda z grup firm wyodrębnionych pod względem wielkości, branży prowadzonej działalności, stosowanej strategii działania czy też stopnia akceptacji ryzyka podejmowanej działalności innowacyjnej ma swoje własne specyficzne zachowania innowacyjne – od innowacji prostych do innowacji radykalnych, od prowadzenia wyizolowanej działalności innowacyjnej po utrzymywanie szerokich powiązań z innymi podmiotami gospodarki. To wszystko rzutuje na ich role w procesie innowacyjnym oraz zapotrzebowanie na wsparcie działalności innowacyjnej⁶². Powyższe przekłada się również na determinanty pozyskiwania środków z Funduszy Unijnych, zależność między preferowanymi formą i rodzajem wsparcia a jego skutecznością.

Uczestnicy badań jakościowych wśród **najczęściej wymienianych czynników warunkujących udział MŚP w możliwych do realizacji projektach w ramach RPO-L2020** wskazywali:

- możliwość uzyskania wsparcia w danym obszarze np. na internacjonalizację działalności,
- sytuację finansową danego przedsiębiorstwa (możliwość pokrycia wkładu własnego),
- szeroko pojęte potrzeby (potrzeba dostosowania oferty do faktycznych potrzeb rynku, potrzeby inwestycyjne, potrzeby przeprowadzenia prac B+R i inne),
- dostępność kapitału ludzkiego o określonych kwalifikacjach,

⁶² E. Stawasz, P. Głodek, *Raport z badania potrzeb innowacyjnych przedsiębiorstw z sektora MSP w województwie dolnośląskim*, Wrocław 2004.

W poniższej Tabeli zaprezentowano natomiast wskazania w tym zakresie beneficjentów biorących udział w badaniach CATI w podziale na poszczególne Działania.

Tabela 53. Determinanty sięgania po środki w ramach RPO-L2020.

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.5.1	Poddziałanie 6.3.1	Działanie 6.6	Ogółem
Dostępność finansowania w danym obszarze	28,6%	0,0%	23,5%	26,1%	20,0%	0,0%	23,8%
Potrzeba dostosowania oferty do faktycznych potrzeb rynku	33,3%	57,1%	11,8%	47,8%	20,0%	0,0%	31,3%
Profesjonalizacja usług świadczonych przez IOB	14,3%	28,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	7,5%
Potrzeba wsparcia finansowego na zakup usług istotnych dla przedsiębiorcy w procesie opracowywania nowego/ulepszonego produktu/usługi lub zmian procesowych w przedsiębiorstwie w formie instrumentu: Regionalny bon na innowacje	57,1%	57,1%	5,9%	60,9%	0,0%	0,0%	41,3%
Potrzeba przeprowadzenia prac B+R	33,3%	28,6%	0,0%	8,7%	0,0%	0,0%	13,8%
Możliwość pozyskanie środków na proces wdrożenia wyników prac B+R	14,3%	14,3%	0,0%	8,7%	0,0%	0,0%	7,5%
Promocja na rynkach krajowym i międzynarodowych	0,0%	0,0%	82,4%	4,3%	0,0%	0,0%	23,8%
Realizacja celów statutowych podmiotu, np. w zakresie aktywizacji zawodowej osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia	4,8%	0,0%	5,9%	0,0%	20,0%	100,0%	5,0%
Chęć/potrzeba rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej	14,3%	14,3%	5,9%	0,0%	40,0%	0,0%	8,8%
Potrzeba zwiększenia dostępu do rynku pracy	0,0%	0,0%	5,9%	0,0%	40,0%	0,0%	3,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Analizując powyższą Tabelę, można wskazać następujące determinanty o największej liczbie wskazań w podziale na Działania:

Działanie 1.1:

- Potrzeba wsparcia finansowego na zakup usług istotnych dla przedsiębiorcy w procesie opracowywania nowego/ulepszonego produktu/usługi lub zmian procesowych w przedsiębiorstwie w formie instrumentu: Regionalny bon na innowacje.

Działanie 1.2:

- Potrzeba dostosowania oferty do faktycznych potrzeb rynku.
- Potrzeba wsparcia finansowego na zakup usług istotnych dla przedsiębiorcy w procesie opracowywania nowego/ulepszonego produktu/usługi lub zmian procesowych w przedsiębiorstwie w formie instrumentu: Regionalny bon na innowacje.

Poddziałanie 1.4.1:

- Promocja na rynkach krajowym i międzynarodowych.

Poddziałanie 1.5.1

- Potrzeba dostosowania oferty do faktycznych potrzeb rynku.

Poddziałanie 6.3.1

- Chęć/potrzeba rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej.

Działanie 6.6

- Realizacja celów statutowych podmiotu, np. w zakresie aktywizacji zawodowej osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia.

Tabela 54. Powody, dla których uczestnicy projektów (przedsiębiorstwa) zdecydowali się wziąć udział w projektach realizowanych w ramach RPO-L2020.

	Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)	Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy	Ogółem
Dostępność finansowania publicznego w danym obszarze	71,0%	60,0%	68,3%
Potrzeba dostosowania oferty do faktycznych potrzeb rynku	67,7%	30,0%	58,5%
Profesjonalizacja usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu	58,1%	30,0%	51,2%
Potrzeba wsparcia finansowego na zakup usług istotnych dla przedsiębiorcy w procesie opracowywania nowego/ulepszonego produktu/usługi lub zmian procesowych w przedsiębiorstwie w formie instrumentu: Regionalny bon na innowacje	38,7%	30,0%	36,6%
Potrzeba przeprowadzenia prac B+R	9,7%	0,0%	7,3%
Możliwość pozyskanie środków na proces wdrożenia wyników prac B+R	9,7%	10,0%	9,8%
Realizacja celów statutowych podmiotu, np. w zakresie aktywizacji zawodowej osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia	3,2%	0,0%	2,4%
Chęć/potrzeba rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej	9,7%	90,0%	29,3%
Potrzeba zwiększenia dostępu do rynku pracy	25,8%	40,0%	29,3%
Inne (jakie?)	29,0%	0,0%	22,0%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (przedsiębiorstwa).

Zasadniczą kwestią przy analizie oferowanego w ramach RPO-L2020 wsparcia przedsiębiorców jest ocena skuteczności podejmowanych działań. Oceniając instrumenty wsparcia przedsiębiorców, poszukiwać należy odpowiedzi m.in. na takie pytania jak np., jakie czynniki decydują o skuteczności wsparcia oferowanego MŚP w ramach RPO-L2020 oraz czy można wykazać związek przyczynowy między skutecznością wsparcia a formą i rodzajem wsparcia (typem projektu), branżą przedsiębiorstwa, wielkością i fazą rozwoju wspartych przedsiębiorstw, aktywnością patentową, współpracą z sektorem nauki, stopniem świadomości korzyści z działalności innowacyjnej i B+R, jakością produktów itp. **Przyrost wskaźników innowacyjności jest bardzo widoczny w przedsiębiorstwach dużych, które to mają większy potencjał do skutecznego ubiegania się o wsparcie. Innowacje zdecydowanie częściej rodzą się w dużych przedsiębiorstwach, a nie w mikroprzedsiębiorstwach.** Należy jednak wziąć pod uwagę warunki finansowania przedsięwzięć w ramach RPO-L2020. Duże przedsiębiorstwa mogą uczestniczyć we wsparciu tylko w partnerstwie. Z tego względu marginalna część środków w ramach programu trafia do tej grupy beneficjentów.

Pewnym wyjątkiem w zakresie budowania innowacyjności regionu i oddziaływania na mierniki innowacyjności są start-upy. Powyższe znalazło potwierdzenie w wypowiedziach uczestników badań jakościowych, o czym świadczy m.in. poniższy cytat:

„Widać, że firmy pewnych branż są bardziej aktywne i skuteczniej ubiegają się o środki. Na przykład w branży produkcyjnej im bardziej innowacyjne przedsiębiorstwa, tym skuteczniej, owocniej wykorzystują te środki. One wiedzą, czego chcą i jak to realizować”.

IDI

6.7.2. Czynniki decydujące o finansowaniu przedsięwzięć

W celu wspierania rozwoju społeczno-gospodarczego (zarówno pośrednio, jak i bezpośrednio) kształtowane są rozmaite narzędzia oddziaływania na procesy zachodzące w gospodarce i sferze społecznej⁶³. Takimi narzędziami interwencji publicznej są zarówno dotacje (wsparcie bezzwrotne), jak i instrumenty zwrotne, które mogą być z powodzeniem ukierunkowane na różnorodne sfery systemu społeczno-gospodarczego. W określonym zakresie realizacja celów przy wykorzystaniu instrumentów zwrotnych może być tak samo skuteczna jak forma dotacyjna, a co więcej dzięki zwrotnemu charakterowi te same środki mogą być wielokrotnie wykorzystane, co zwiększa efektywność ich oddziaływania.

W ramach obecnej perspektywy wymaga się opracowywania tzw. analiz ex ante instrumentów finansowych⁶⁴. W województwie lubuskim taka analiza została opracowana w grudniu 2016 r.⁶⁵. Wnioski wynikające z analiz ex ante są dość zróżnicowane. Wyniki wskazują na trudności w pozyskaniu wsparcia podmiotów o krótkiej historii rynkowej, zwłaszcza mikroprzedsiębiorstw. Dotyczy to szczególnie dotacji i kredytu inwestycyjnego. Instrumenty finansowe wykorzystane są w Działaniu 1.5 RPO-L2020 poprzez zastosowanie dwóch typów pożyczek: małej i dużej.

Jako przesłanki stosowania instrumentów finansowych w polityce publicznej wskazuje się:

- najbardziej ogólne wnioski opisujące gotowość do korzystania z instrumentów finansowych przez ich adresatów (beneficjentów instrumentów) – odzwierciedlają je teorie absorpcji kapitału,
- cechy operacyjne instrumentów finansowych określające ich specyfikę jako narzędzi interwencji publicznej,
- kwestie związane ze zjawiskiem luki finansowania (luki finansowej/kapitałowej), a więc stanu, który – co do zasady – jest przedmiotem interwencji w tym sensie, że stosowanie instrumentów finansowych powinno prowadzić do jej ograniczenia/eliminacji.

W odniesieniu do problematyki kształtowania instrumentów finansowych jako form interwencji publicznej wskazać można na główne znaczenie teorii hierarchii pozyskiwania kapitału⁶⁶. Teoria ta przedstawia sekwencję pozyskiwania finansowania (efekt procesu decyzyjnego, prowadzącego do wyboru źródła kapitału). W pierwszej kolejności korzysta się z kapitału wewnętrznego, następnie zewnętrznego kapitału obcego, a na końcu z zewnętrznego kapitału własnego⁶⁷. Kolejność ta związana jest z oceną kosztu kapitału i – w związku z nim – kształtuje decyzje inwestycyjne. W kontekście instrumentów finansowych polityki publicznej ustalenia teorii hierarchii pozyskiwania kapitału oznaczają, że instrumenty kierowane do podmiotów gospodarczych, tych o stabilnej sytuacji finansowej, cieszyć się będą zainteresowaniem zgodnie z ww. kolejnością wyboru. Kształtowanie instrumentów finansowych musi brać pod uwagę fazę rozwojową potencjalnych beneficjentów wsparcia (typ/specyfika podmiotu korzystającego z instrumentów finansowych). Brak własnych środków finansowych i utrudniony dostęp do finansowania zewnętrznego to problem wielu polskich podmiotów. Dotyczy to zwłaszcza firm rozpoczynających działalność czy mikroprzedsiębiorstw. Brak historii kredytowej, majątek niewystarczający do zabezpieczenia kredytu utrudnia pozyskanie wsparcia w instytucjach bankowych. Może być także przeszkodą w dostępie do dotacji, czyli wsparcia bezzwrotnego. Dlatego im przedsiębiorstwo znajduje się we wcześniejszej fazie rozwoju, tym bardziej uzasadnione jest stosowanie instrumentów zwrotnych, bowiem elastyczność wyboru innych źródeł jest w tym przypadku bardzo ograniczona (właśnie z uwagi na konsekwencje wczesnej fazy rozwoju – np. niestabilność finansową czy też wciąż niski poziom

⁶³ Zawicki M., *Nowe zarządzanie publiczne*, PWE, Warszawa 2011; dodatkowo: Możdżeń M., Zawicki M., *Implementacja i monitorowanie polityk publicznych* [w:] Zawicki M. (red. nauk.), *Wprowadzenie do nauk o polityce publicznej*, PWE, Warszawa 2013.

⁶⁴ Michi R., Wishlade F., *Financial instruments in 2014-2020: learning from 2007-2013 and adopting to the new environment*, European Policies Research Centre, University of Strathclyde, artykuł na konferencję: *Challenges for the New Cohesion policy 2014-20: an Academic and Policy Debate*, 2nd joint EU Cohesion Policy conference (4-6 Feb. 2014, Riga).

⁶⁵ Evalu Sp. z o.o., WYG PSDB Sp. z o.o.: *Aktualizacja oceny ex-ante instrumentów finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020 wraz z oceną ryzyka dla gwarancji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020*, 2016.

⁶⁶ Autorami tej koncepcji (teorii zwanej również teorią wyboru lub "porządku dziobania") są ekonomiści: Mayers i Majful

⁶⁷ Myers Stewart C., 1984, *The Capital Structure Puzzle*. „The Journal of Finance” 39 [3]: 575-92.

realizowanych przychodów, jak i słabą płynność finansową). Przedsiębiorstwa mogą starać się o kredyt, poręczenie lub pożyczkę finansowaną z funduszy UE. Przy czym w ramach RPO-L2020 dostępna jest jedynie pożyczka, tj. pożyczka mała oraz pożyczka duża w ramach Poddziałania 1.5.2 Rozwój sektora MŚP – instrumenty finansowe⁶⁸. **Instrumenty finansowe w ramach RPO-L2020 są dostępne w sposób ciągły, wobec tego możliwe jest optymalne finansowanie i planowanie działalności przedsiębiorstw.**

Większa dostępność środków w ramach instrumentów finansowych pozwala zmniejszyć obciążenia administracyjne (w porównaniu z udzielaniem dotacji), **umożliwia skrócenie czasu realizacji przedsięwzięcia również z uwagi na krótszy czas oczekiwania na decyzje o przyznaniu wsparcia.** W związku z tym rekomenduje się odpowiednie zaplanowanie budżetu programu regionalnego w perspektywie finansowej UE na lata 2021 – 2027, **poprzez zwiększenie ilości, dostępności środków finansowych przeznaczonych na instrumenty finansowe oraz rozszerzenie oferty, tak aby stały się optymalnym sposobem do finansowania przedsięwzięć MŚP.**

Im mniejszym ryzykiem obarczone jest dane przedsięwzięcie (wysoce prawdopodobny sukces rynkowy w następstwie komercjalizacji – wysoki poziom gotowości technologicznej), **tym większa jest rola i zasadność stosowania finansowania opartego na warunkach rynkowych.** Natomiast najwcześniejsze fazy rozwoju technologicznego, obarczone oprócz ryzyka biznesowego także ryzykiem związanym z niepewnością rezultatów procesu poznawczego, stają się domeną wsparcia dotacyjnego. Podobnie jak projekty zwiększające konkurencyjność firm z obszarów o niskim poziomie przedsiębiorczości (ukierunkowane na niwelowanie różnic międzyregionalnych w ramach województwa).

Beneficjenci biorący udział w badaniach CATI na potrzeby przeprowadzenia niniejszej ewaluacji jako kwestię mającą największy wpływ na decyzję dotyczącą sposobu finansowania wskazali w pierwszej kolejności **wysokość wkładu własnego.** Następnym czynnikiem był czas **oczekiwania na decyzję i wymóg ustanowienia zabezpieczenia.** Przy czym warto podkreślić, że każdy z czynników uzyskał ponad 50% wskazań, zatem należy uznać, że każdy z nich stanowi bardzo ważną determinantę przy podejmowaniu decyzji o sposobie finansowania projektu.

Tabela 55. Czynniki wpływające na decyzje dotyczące sposobów finansowania przedsięwzięć.

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.4.2	Poddziałanie 1.5.1	Poddziałanie 6.3.1	Poddziałanie 6.3.2	Działanie 6.6	Ogółem
Wysokość wkładu własnego	90,5%	85,7%	88,2%	100,0%	87,0%	60,0%	100,0%	100,0%	87,3%
Wymaganie zabezpieczenia	90,5%	85,7%	64,7%	50,0%	69,6%	40,0%	0,0%	100,0%	72,2%
Uciążliwość procedury	76,2%	42,9%	82,4%	50,0%	65,2%	20,0%	0,0%	100,0%	65,8%
Koszt uzyskania danego rodzaju wsparcia (prowinizje, marże, oprocentowanie, itp.)	61,9%	85,7%	52,9%	75,0%	52,2%	40,0%	0,0%	100,0%	58,2%
Rentowność podmiotu	81,0%	100,0%	29,4%	50,0%	82,6%	40,0%	0,0%	100,0%	67,1%
Zaufania do instytucji udzielającej finansowania	76,2%	85,7%	58,8%	50,0%	69,6%	60,0%	0,0%	100,0%	68,4%

⁶⁸ Pożyczka może być udzielona na finansowanie inwestycji mających na celu zwiększenie wydajności pracy i efektywności produkcji mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw oraz wsparcie rozwoju i konkurencyjności firm. Szczególnie promowane są projekty ukierunkowane na wprowadzenie na rynek nowych lub ulepszonych produktów i usług, w tym także produktów i usług opartych na nowoczesnych technologiach informacyjno-komunikacyjnych.

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.4.2	Poddziałanie 1.5.1	Poddziałanie 6.3.1	Poddziałanie 6.3.2	Działanie 6.6	Ogółem
Czas oczekiwania na decyzję	85,7%	85,7%	70,6%	100,0%	60,9%	80,0%	100,0%	100,0%	75,9%
Funkcjonowanie doradztwa (pomoc przy sporządzaniu wniosku, kompletowaniu dokumentacji, itp.)	85,7%	57,1%	70,6%	50,0%	69,6%	40,0%	0,0%	100,0%	68,6%
Inne (jakie?)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	4,3%	20,0%	0,0%	0,0%	2,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Natomiast w oparciu o wyniki analizy danych zastanych oraz przeprowadzonych badań jakościowych jako najbardziej istotne w podejmowaniu decyzji o sposobie finansowania projektów można wskazać następujące kwestie. W pierwszej kolejności **za kluczowe należy uznać parametry oferowanych produktów finansowych** (w tym koszt pozyskania kapitału obejmujący odsetki i prowizje, możliwość zaciągnięcia kredytu/pożyczki o warunkach korzystniejszych od rynkowych)⁶⁹. Ponadto należy mieć na uwadze:

- Organizację systemu wdrażania instrumentów finansowych. Ograniczenie do minimum czynności związanych z pozyskaniem kapitału, w tym czynności związanych z aplikowaniem i monitorowaniem wsparcia. Przedsiębiorcy są zwykle negatywnie nastawieni do wszelkiego typu kontroli, a otrzymanie dotacji wiąże się z koniecznością zastosowania tego typu procedur.
- Możliwość zaciągnięcia kredytu/pożyczki z bezpłatnym lub prostym do ustanowienia zabezpieczeniem
- Ograniczenie kryteriów wykluczających.
- Szerokie zdefiniowanie zakres finansowania.
- Szybkość procesu decyzyjnego od momentu złożenia wniosku aplikacyjnego.
- Stałą dostępność instrumentów wsparcia (brak terminów naborów).
- Wydłużony okres spłaty.
- Długi okres karencji w spłacie rat kapitałowych.
- Wartość pożyczki i jej oprocentowanie zróżnicowane w zależności od kwoty pożyczki i jej celu (premiowanie rozwiązań innowacyjnych).

Powyższe czynniki mają zasadniczy wpływ na preferencje co do wyboru formy finansowania i powinny zostać uwzględnione przy kształtowaniu oferty produktów finansowych skierowanych do przedsiębiorców, zarówno przez podmioty komercyjne, jak i podmioty publiczne.

Obecnie parametry dostępnych pożyczek kształtują się następująco (projekt realizowany w ramach Poddziałania 1.5.2 przez BGK):

- Pożyczka mała w ramach Poddziałania 1.5.2: wartość pożyczki: do 500 tys. zł, okres finansowania do 60 miesięcy (5 lat), okres karencji do 6 miesięcy.
- Pożyczka duża w ramach Poddziałania 1.5.2: wartość pożyczki: od 500 tys. zł do 2 mln zł, okres finansowania do 120 miesięcy (10 lat), okres karencji do 12 miesięcy.

Trudno na tym etapie wypowiedzieć się co do dostosowania oferty produktowej pośredników do potrzeb uczestników. Aktualnie wartość wskaźników dotyczących liczby uczestników Poddziałania 6.3.2 wynosi 0 (na podstawie zestawienia wskaźników przekazanego przez Zamawiającego). Nie sposób było zatem przeprowadzić badania na uczestnikach, którzy byłiby beneficjentami tych instrumentów i mogliby się wobec nich wypowiedzieć. Niemniej jednak należy pamiętać, że pośrednik finansowy ma podpisaną umowę, do której

⁶⁹ Ocena wpływu wdrażania instrumentów inżynierii finansowej na gospodarkę regionu, PSDB, BFKK, Warszawa/Białystok 2013.

załącznikiem jest wniosek zawierający listę wskaźników do zrealizowania. Można domniemywać, że w interesie przede wszystkim samego beneficjenta jest zatem takie dostosowanie formy finansowania i wartości, aby wpisać się w potrzeby potencjalnych odbiorców ostatecznych.

6.7.3. Bariery ograniczające skuteczność wsparcia

W oparciu o wyniki przeprowadzonych badań jakościowych zidentyfikowano następujące **bariery ograniczające skuteczność wsparcia MŚP**. Problemy zostały zilustrowane przykładami podawanymi przez badanych przedsiębiorców:

- bariery w finansowaniu (brak własnych środków finansowych wymaganych jako wkład własny przy staraniu się o pomoc, brak historii kredytowej)
- bariery wewnętrzne pozafinansowe (niestabilna pozycja rynkowa uniemożliwiająca prognozowanie przychodów, brak zasobów ludzkich do realizacji projektu, brak planowania strategicznego, obawa przed ryzykiem),
- bariery świadomościowe i w zakresie wiedzy u potencjalnych wnioskodawców tj. niewystarczające informacje o możliwościach wsparcia, niewystarczająca wiedza pozwalająca na przygotowanie projektu innowacyjnego.
- bariery zewnętrzne (problemy mające swoje źródło przede wszystkim w zmieniającej się rzeczywistości rynkowej i niestabilności prawa)
- bariery w zakresie stopnia skomplikowania i złożoności dokumentów aplikacyjnych oraz formalizacji procesu oceny, realizacji i rozliczania projektów. Wiele przedsiębiorstw nie jest zainteresowanych wsparciem z RPO-L2020 z uwagi na znaczny stopień skomplikowania procedury ubiegania się o nie (co przekłada się często na konieczność skorzystania z kosztownych usług firm piszących wnioski) oraz potencjalnie dużą konkurencję. Zniechęca czasochłonność procesu przyznawania wsparcia, a następnie jego rozliczania i problemy z tym związane.

„Istotnym czynnikiem jest, czy posiada środki na wkład własny, czy posiada kapitał ludzki, który będzie w stanie zrealizować efektywnie to przedsięwzięcie”.

IDI

„... zmienność rynku szeroko rozumiana. I pod względem konkurencji, i pod względem regulacji prawnych. To też wpływa na to, że to planowanie w długim okresie może nie wychodzić. To wpływa na to, że przedsiębiorstwa muszą jakąś część swojej działalności zamykać lub szukać dywersyfikacji swojej działalności. Nie są w stanie przewidzieć, jak to się zmienia”.

IDI

„Jest duża trudność w znalezieniu pracownika. Koszty zatrudnienia są wysokie. Ludzie mają wyższe wykształcenie i ciężko znaleźć kogoś do wykonywania prostych czynności. A wskaźniki trzeba osiągnąć”.

FGI

Powyższe znajduje potwierdzenie w odpowiedziach beneficjentów biorących udział w badaniach CATI. W przypadku Działania 1.1, 1.2 oraz Poddziałania 1.4.1, 1.4.2 i 1.5.1. **najczęściej wskazywanym utrudnieniem były przedłużająca się procedury aplikacyjne oraz organizacja systemu rozliczeń finansowych**.

Najmniej wskazań we wszystkich Działaniach uzyskała odpowiedź bariery wewnętrzne, tj. np. związane z zasobami instytucji/firmy, organizacją, zdolnością do współpracy z partnerami – 6,4% ogółu wskazań.

Tabela 56. Napotkane utrudnienia (bariery) w trakcie realizacji projektu (beneficjenci).

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.4.2	Poddziałanie 1.5.1	Poddziałanie 1.5.2	Poddziałanie 6.3.1	Poddziałanie 6.3.2	Działanie 6.6	Ogółem
Kwota dofinansowania była nieadekwatna do planów	9,5%	14,3%	17,6%	0,0%	9,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	10,3%
Przedłużająca się procedura aplikacyjna	42,9%	28,6%	52,9%	50,0%	59,1%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	46,2%
Organizacja systemu rozliczeń finansowych	42,9%	57,1%	52,9%	50,0%	27,3%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	39,7%
Zbyt częste zmiany dokumentów	4,8%	0,0%	17,6%	25,0%	9,1%	0,0%	25,0%	0,0%	100,0%	11,5%
Trudności z wprowadzeniem zmian w zakresie realizacji projektu	9,5%	14,3%	17,6%	25,0%	13,6%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	14,1%
Bariery wewnętrzne, tj. np. związane z zasobami instytucji/firmy, organizacją, zdolnością do współpracy z partnerami	9,5%	14,3%	5,9%	0,0%	9,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	6,4%
Inne (jakie?)	4,8%	28,6%	23,5%	0,0%	4,5%	0,0%	50,0%	100,0%	0,0%	14,1%
Nie napotkaliśmy żadnych barier	19,0%	14,3%	5,9%	25,0%	13,6%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	15,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

W katalogu działań, które mogą być podejmowane w celu rozwiązywania problemów zgłaszanych przez przedsiębiorców, należy umieścić przede wszystkim poruszane już w niniejszym raporcie kwestie, tj.:

- dalsze uproszczenia w zakresie dokumentacji projektowej,
- dalsze usprawnienia w zakresie rozliczania projektów,
- większa sprawność dokonywania oceny wniosków,
- stabilizacja przepisów prawa, która zmniejszałaby ryzyko inwestowania, w tym inwestowania w innowacje.

6.7.4. Współpraca MŚP z IOB

Na wstępie do rozważań o współpracy MŚP z IOB warto przypomnieć, że w literaturze przedmiotu wyróżnia się trzy główne grupy instytucji otoczenia biznesu⁷⁰ (każda z nich obecna jest w województwie lubuskim⁷¹). Są wśród nich:

- Ośrodki przedsiębiorczości⁷²,
- Ośrodki innowacji⁷³,
- Instytucje finansowe⁷⁴.

W województwie lubuskim system instytucji otoczenia biznesu charakteryzuje się umiarkowaną liczebnością podmiotów działających w tym obszarze oraz umiarkowaną ich różnorodnością^{75, 76}. Usługi otoczenia biznesu świadczone są zarówno przez instytucje, jak i przez komercyjne firmy. Świadczone usługi ukierunkowane na różne potrzeby przedsiębiorców: wspierają ich rozwój, oferują usługi w zakresie innowacji i transferu technologii, zapewniają programy szkoleniowe oraz doradztwo w różnych obszarach działalności. Z analizy danych zastanych wynika, że lubuskie instytucje otoczenia biznesu wspierają przedsiębiorstwa w ubieganiu się o środki pomocowe UE przeznaczone na inwestycje lub badania, m.in. poprzez: przygotowanie studium wykonalności/biznesplanu, konsultacje projektów. Organizują i prowadzą specjalistyczne szkolenia na zlecenie przedsiębiorstw i dla przedsiębiorstw. IOB w Lubuskiem uczestniczą we wspieraniu procesu inwestycyjnego na każdym jego etapie, m.in. poprzez: przygotowanie projektu budowlanego, kosztorysu inwestorskiego, prowadzenie nadzoru/zastępstwa inwestorskiego. Wspierają przedsiębiorców w opracowywaniu dokumentów strategicznych, służą doradztwem w pozyskaniu odpowiedniej technologii na rzecz przedsiębiorstw. W zależności od instytucji prowadzą również doradztwo finansowe i podatkowe, a także dotyczące logistyki, doboru kadr, rekrutacji i pracy tymczasowej, tworzenia sieci branżowych itp.⁷⁷.

Na podstawie wyników badań ilościowych należy przyjąć, że **przedsiębiorcy są zainteresowani usługami doradczymi świadczonymi przez IOB**. Zaledwie niewiele ponad 17% badanych określiło swoje zainteresowanie tego rodzaju wsparciem jako bardzo małe (5% wskazań) bądź małe (12,5% wskazań).

⁷⁰ Tak np. A. Bąkowska i in., *Ośrodki innowacji w Polsce (z uwzględnieniem inkubatorów przedsiębiorczości)*. Raport z badania 2014, PARP 2014.

⁷¹ M. Piotrowski i in.: *Potencjał inwestycyjny i eksportowy województwa lubuskiego w aspekcie rozwoju gospodarczego gmin i przedsiębiorstw z terenu województwa lubuskiego*, Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze, Zielona Góra 2015.

⁷² Celem ich działalności jest szeroko zakrojona promocja i inkubacja przedsiębiorczości, dostarczanie usług wsparcia do małych firm i aktywizacja rozwoju regionów peryferyjnych lub dotkniętych kryzysem strukturalnym.

⁷³ Celem ich działalności jest szeroko zakrojona promocja i inkubacja innowacyjnej przedsiębiorczości, transfer technologii i dostarczanie usług proinnowacyjnych, aktywizacja przedsiębiorczości akademickiej i współpracy nauki z biznesem.

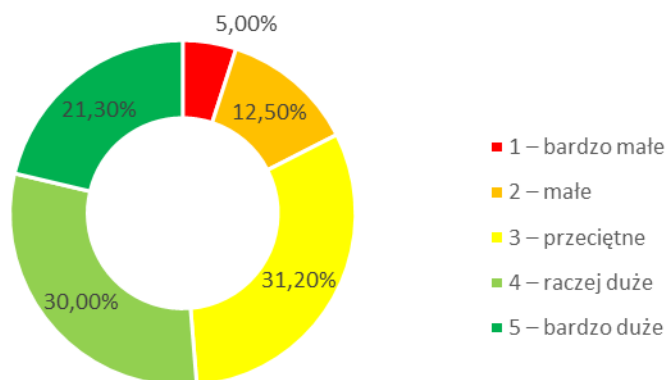
⁷⁴ Ich celem jest ułatwienie dostępu do finansowania działalności nowo powstałych oraz małych firm bez historii kredytowej oraz dostarczanie usług finansowych dostosowanych do specyfiki innowacyjnych przedsięwzięć gospodarczych.

⁷⁵ Plan Inwestycyjny i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego.

⁷⁶ W 2014 r. w województwie lubuskim zidentyfikowano 20 ośrodków innowacji i przedsiębiorczości. Dane zawarte w: A. Bąkowski, M. Mażewska (red.), *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce*. Raport 2014. SOOIPP, Poznań/Warszawa 2015, dostępny: http://www.sooipp.org.pl/static/files/raport_2014.pdf.

⁷⁷ Plan Inwestycyjny i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego.

Rysunek 7. Ocena zapotrzebowania beneficjentów na usługi doradcze świadczone przez IOB.

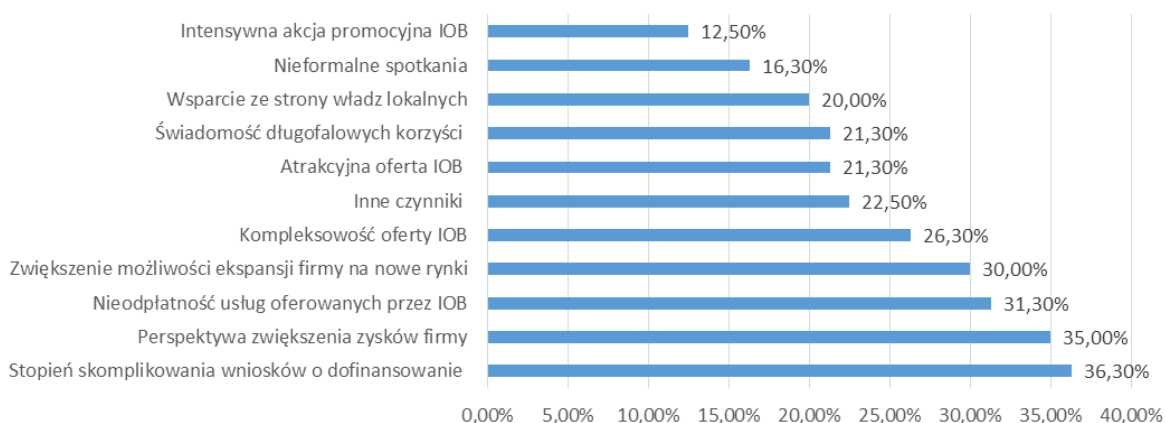


Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Badani beneficjenci realizujący projekty w ramach RPO-L2020 najczęściej zgłaszali **potrzebę nawiązania współpracy z IOB wynikającą ze stopnia skomplikowania procedur związanych z uzyskaniem pomocy opartej na Funduszach Unijnych**. Jednocześnie ponad 35% badanych upatruje w nawiązaniu współpracy z IOB perspektyw zwiększenia zysków firmy. **Przedsiębiorcy nie są jednak gotowi na ponoszenie całkowitych kosztów usług świadczonych przez IOB**. Świadczy o tym to, że ponad 31% badanych wskazało, iż czynnikiem decydującym o nawiązaniu współpracy jest nieodpłatność świadczonych przez nich usług.

IOB powinny prowadzić działania promujące swoją ofertę oraz uświadamiać MŚP w potrzebie korzystania z profesjonalnych usług doradczych. W dalszym ciągu należy kontynuować i rozwijać wsparcie Instytucji Otoczenia Biznesu w celu ich profesjonalizacji oraz umożliwienia stworzenia bezpłatnej oferty usług doradczych dla MŚP. Tylko IOB oferujący profesjonalne i specjalistyczne doradztwo jest w stanie utrzymać się na rynku doradztwa dla przedsiębiorstw.

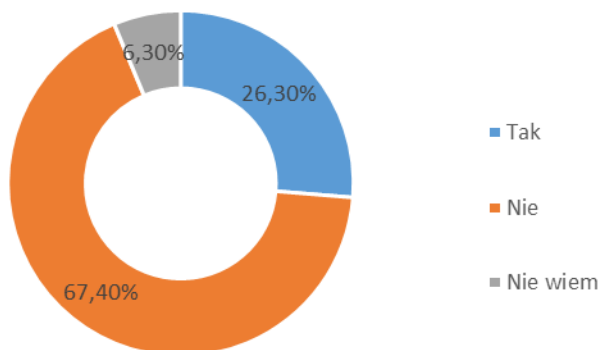
Rysunek 8. Czynniki decydujące o nawiązaniu współpracy MŚP z IOB (beneficjenci projektów).



Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Co czwarty beneficjent korzystał ze wsparcia IOB w ramach realizowanych przez siebie projektów. Wśród podmiotów, które nie korzystały ze wsparcia IOB, najczęściej przyczyną takiego stanu rzeczy był brak wiedzy w zakresie korzyści płynących ze współpracy oraz brak wyraźnej potrzeby.

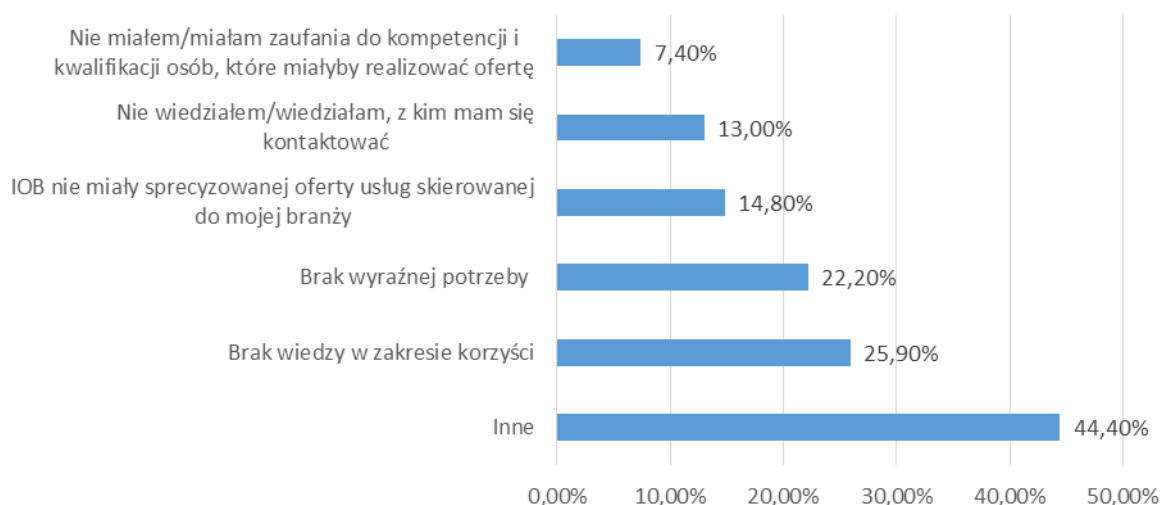
Rysunek 9. Popularność korzystania ze wsparcia IOB w ramach realizowanych projektów.



Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Podmioty te nie widzą obszaru działalności firmy, w którym usługi IOB byłyby dla nich przydatne. Po części pokrywa się to z odpowiedziami wskazywanymi jako inne powody (44,4% wskazań), gdzie najczęściej padającym wyjaśnieniem był brak świadomości co do funkcjonowania tego rodzaju podmiotów jak instytucje otoczenia biznesu. Zbieżne są doświadczenia w tym zakresie innych województw⁷⁸.

Rysunek 10. Czynniki, z powodu których beneficjenci nie korzystali ze wsparcia IOB.

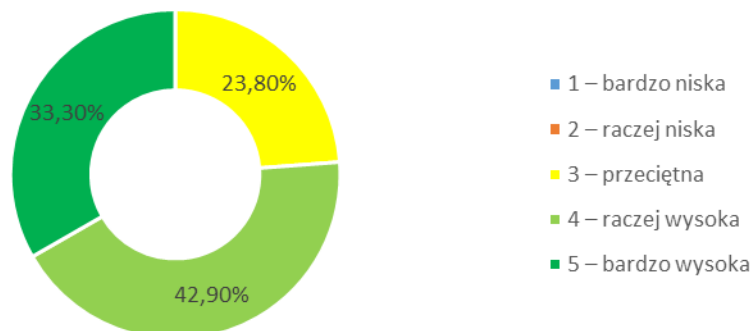


Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Jeśli chodzi o ocenę przedsiębiorców dotyczącą usług otrzymanych ze strony IOB w województwie lubuskim, to zdecydowana większość jest zadowolona z udzielonego wsparcia. **Ponad 33% badanych oceniło jakość udzielonego im wsparcia jako bardzo wysoką.**

⁷⁸ Jak wynika z Raportu *Potencjał i oferta instytucji otoczenia biznesu w województwie pomorskim*, bardzo niewielka część przedsiębiorców sektora MŚP, który jest główną grupą docelową projektów realizowanych przez IOB z województwa pomorskiego, zna jakąkolwiek instytucję wsparcia biznesu na własnym terenie.

Rysunek 11. Ocena jakości wsparcia udzielanego beneficjentom przez IOB.



Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Spośród rodzajów wsparcia oferowanego przez IOB w województwie lubuskim zdecydowanie **największą popularnością cieszyły się usługi doradczo-szkoleniowe i finansowe.**

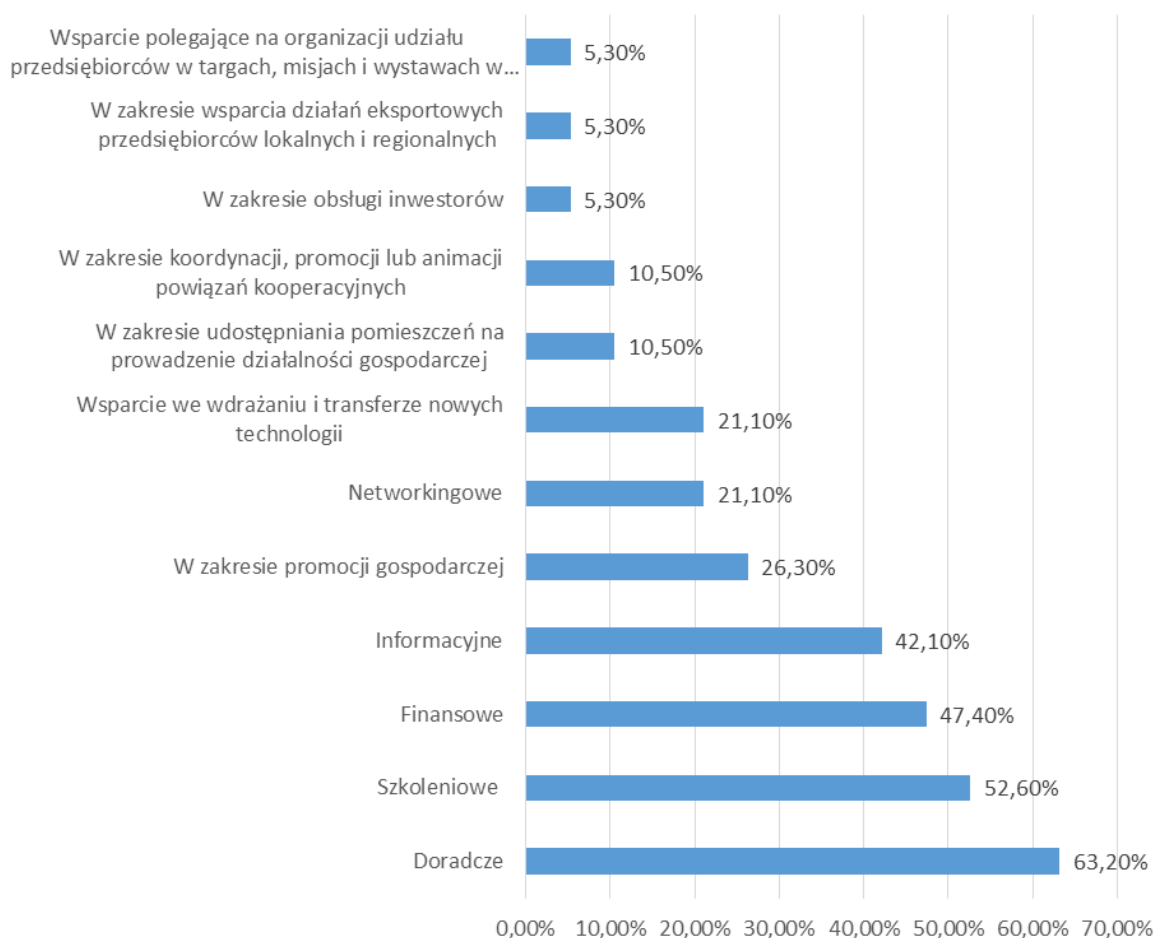
Tabela 57. Rodzaje wsparcia IOB cieszące się największym popytem w podziale na Działania/Poddziałania.

Nazwa działania	Rodzaj wsparcia IOB, z którego najchętniej korzystali beneficjenci
Działanie 1.1	<ul style="list-style-type: none"> Doradcze (80,0%)
Działanie 1.2	<ul style="list-style-type: none"> Finansowe (50,0%) Doradcze (50,0%) Szkoleniowe (50,0%)
Działanie 1.4.1	<ul style="list-style-type: none"> Doradcze (66,7%)
Działanie 1.5.1	<ul style="list-style-type: none"> Doradcze (100,0%)
Działanie 1.5.2	<ul style="list-style-type: none"> Doradcze (100,0%) Informacyjne (100,0%)
Działanie 6.3.1	<ul style="list-style-type: none"> Finansowe (50,0%) Doradcze (50,0%) Szkoleniowe (50,0%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Podobnego zdania byli uczestnicy projektów realizowanych w ramach Działania 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP. W tym przypadku również dominowały usługi doradczo-szkoleniowe i finansowe.

Rysunek 12. Rodzaj wsparcia IOB, z którego korzystali uczestnicy projektów.



Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (przedsiębiorstwa).

Powyższe wyniki znalazły potwierdzenie również w wypowiedziach uczestników IDI/ITI. W podstawowym zakresie wsparcia dla firm znajdują się usługi finansowe, doradcze i informacyjne, w tym networking. W przypadku zapotrzebowania na tego rodzaju usługi to zdaniem badanych jest to tendencja rosnąca.

„O współpracy z IOB decyduje zakres oferty, czy odpowiada ona potrzebom firmy. Dzisiaj IOB muszą być bardzo przedsiębiorcze, żeby firmy były zainteresowane współpracą z nimi”.

IDI

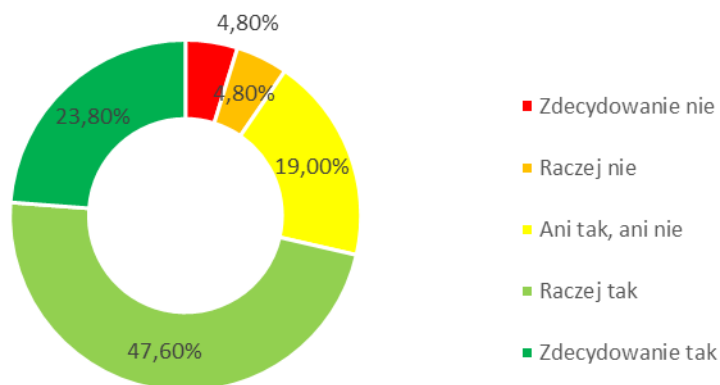
„Najczęściej są to usługi finansowe jak np. pożyczki na rozpoczęcie działalności, dotacje. IOB coraz częściej oferują granty wspierające firmy, bony na innowacje. Według mnie ta oferta jest bardzo dobrze oceniana przez przedsiębiorców”.

IDI

Badani beneficjenci korzystający z usług IOB ocenili, że skierowane do nich wsparcie przełożyło się na zwiększenie konkurencyjności i umożliwiło im uczestnictwo w procesach wzrostu oraz innowacji. Co ważne, takiego zdania było ponad 80% badanych. Tym samym należy uznać, że instytucje otoczenia biznesu w przeważającym stopniu spełniają oczekiwania i potrzeby przedsiębiorców w ramach świadczonych przez siebie usług, zwłaszcza z zakresu doradztwa (związanego przede wszystkim z pomocą przy pozyskaniu środków finansowych) i organizowanych szkoleń. Jednocześnie udzielane przez nich wsparcie przyczynia się do

zwiększania konkurencyjności przedsiębiorstw i uczestnictwa w procesach wzrostu oraz innowacji. Takie zdanie wyraziło ponad 70% badanych beneficjentów.

Rysunek 13. Wpływ uzyskanego wsparcia na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstwa i uczestnictwo w procesach wzrostu oraz innowacji.



Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Wsparcie udzielone beneficjentom Działania 1.1. przełożyło się w głównej mierze na wzrost sprzedaży produktów bądź usług, a także umożliwiło uzyskanie niezbędnych certyfikatów oraz dokonanie modernizacji procesu produkcyjnego. W ramach Działania 1.2 najczęściej wskazań dotyczyło podniesienia kwalifikacji pracowników. Natomiast beneficjenci Poddziałania 1.5.1 są przekonani, że pozwoliło im to umocnić pozycję na rynku. Szczegółowe wyniki zaprezentowano w poniższej Tabeli.

Tabela 58. Zakres, w jakim wsparcie IOB przełożyło się na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstwa i uczestnictwo w procesach wzrostu oraz innowacji (beneficjenci).

Zakres wsparcia IOB	Działanie					Ogółem
	1.1	1.2	1.4.1	1.5.1	6.3.1	
Pozyskano środki finansowe na realizację projektu	0,0%	50,0%	50,0%	50,0%	0,0%	33,3%
Umocniono pozycję na rynku	0,0%	50,0%	50,0%	75,0%	0,0%	40,0%
Wzrosła sprzedaż produktów/usług	66,7%	50,0%	50,0%	50,0%	0,0%	46,7%
Uzyskano niezbędne certyfikaty	33,3%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%	20,0%
Obniżono koszty działalności	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%	6,7%
Podniesiono kwalifikacje pracowników	0,0%	100,0%	25,0%	50,0%	100,0%	40,0%
Poprawiono jakość produktów i usług	0,0%	50,0%	50,0%	50,0%	100,0%	40,0%
Opracowano nowe produkty bądź usługi	0,0%	50,0%	50,0%	50,0%	0,0%	33,3%
Dokonano modernizacji procesu produkcyjnego	33,3%	50,0%	0,0%	25,0%	0,0%	20,0%
Uzyskano dostęp do informacji, rozpoznano rynek	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%	13,3%
Inne (jakie?)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	6,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Wśród uczestników projektów realizowanych w ramach Działania 6.5 wsparcie IOB umożliwiło przede wszystkim podniesienie kwalifikacji pracowników (60% wskazań), umocnienie pozycji podmiotu na rynku oraz poprawę jakości produktów i usług (odpowiednio po 53,3% wskazań).

Tabela 59. Zakres, w jakim wsparcie IOB przełożyło się na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstwa i uczestnictwo w procesach wzrostu oraz innowacji (uczestnicy projektów).

Zakres, w jakim wsparcie IOB przełożyło się na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstwa i uczestnictwo w procesach wzrostu oraz innowacji	Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)
Pozyskano środki finansowe na realizację projektu	40,0%
Umocniono pozycję na rynku	53,3%
Wzrosła sprzedaż produktów/usług	40,0%
Uzyskano niezbędne certyfikaty	46,7%
Obniżono koszty działalności	13,3%
Podniesiono kwalifikacje pracowników	60,0%
Poprawiono jakość produktów i usług	53,3%
Opracowano nowe produkty bądź usługi	26,7%
Dokonano modernizacji procesu produkcyjnego	13,3%
Uzyskano dostęp do informacji, rozpoznano rynek	26,7%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (przedsiębiorstwa).

Badane MŚP jako najbardziej pożądane kierunki dalszego rozwoju IOB w celu zwiększenia atrakcyjności, dostosowania i jakości oferty do potrzeb przedsiębiorców wskazują personalizację obsługi firm poprzez np. bezpośrednie kontakty z nimi lub oddelegowanie jednego pracownika IOB do obsługi danej firmy, a także zapewnienie bezpośredniego kontaktu z inwestorami kapitałowymi.

Tabela 60. Oczekiwane kierunki rozwoju IOB.

Oczekiwane kierunki rozwoju IOB	Ogółem
Wprowadzenie nowych usług, np.: wycena własności intelektualnej	13,3%
Zapewnienie bezpośredniego kontaktu z inwestorami kapitałowymi	53,3%
Zapewnienie przestrzeni wspólnego użytku takiej jak restauracja czy przedszkole pracownicze	6,7%
Organizacja spotkań networkingowych/spotkań promujących nawiązywanie kontaktów biznesowych	46,7%
Personalizacja obsługi przedsiębiorcy np. poprzez bezpośrednie kontakty w firmami lub oddelegowanie jednego pracownika IOB do obsługi danej firmy	53,3%
Inne (jakie?)	13,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Profesjonalizację obsługi jako kierunek dalszego rozwoju oraz wzrost kompleksowości oferowanych usług wskazują również eksperci uczestniczący w badaniach jakościowych.

„Oferta IOB musi być krok do przodu, przewidywać kierunki rozwoju firm. Powinny też być multifunkcyjne, móc zapewniać kompleksową obsługę przedsiębiorców”.

IDI

„Powinni postawić na bardzo wysoką profesjonalność. Powinni zatrudniać ludzi, którzy naprawdę mają wiedzę, czas, chęci i ochotę, by służyć pomocą. To jest bardzo trudno zrobić. (..) Pracownicy powinni mieć bardzo szerokie, interdyscyplinarne doświadczenie”.

IDI

6.8. Analiza realizowanych w ramach RPO-L2020 interwencji pod kątem założeń systemu wsparcia specjalizacji regionalnych

Pytania badawcze:

- Na ile wsparcie RPO-L2020 skierowane do MŚP promuje sektory związane z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami? Które sektory/branże/rodzaje działalności i w których specjalizacjach otrzymują wsparcie?
- Jaki jest wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na poziom innowacyjności funkcjonujących przedsiębiorstw oraz nowo powstałych firm?
- Czy wsparcie RPO-L2020 skierowane do MŚP jest dostosowane do potrzeb zdiagnozowanych obszarów specjalizacji w ramach stałego procesu przedsiębiorczego odkrywania?
- Czy przyjęte do realizacji projekty mają realny wpływ na pozytywną zmianę w obszarach wskazanych jako inteligentne specjalizacje?
- Czy szkolenia i kursy realizowane w ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników uwzględniają inteligentne specjalizacje? W jakim stopniu?
- Czy, a jeśli tak, to w jakim stopniu, udzielone wsparcie przyczyniło się do poprawy poziomu innowacyjności przedsiębiorstw z regionu?
- Jakie są rekomendowane działania mające na celu rozwój konkurencyjności i innowacyjności MŚP w województwie lubuskim?

6.8.1. Wpływ realizowanych projektów na poziom innowacyjności przedsiębiorstw z regionu

Badanie wpływu realizowanych projektów oparto na dwóch podstawowych źródłach danych, tj. zestawienia wygenerowanego z systemu LSI przez Zamawiającego oraz badań CATI na beneficjentach/ CAWI na uczestnikach projektów. Ponadto niektóre zestawienia uzupełniono o wypowiedzi uczestników wywiadów IDI.

W pierwszej kolejności poddano analizie dane wygenerowane z systemu LSI dotyczące innowacyjności składanych wniosków o dofinansowanie. Należy podkreślić, że uzyskane dane dotyczą tylko działań z Osi Priorytetowej 1.

Tabela 61. Wdrożenie innowacji produktowej w składanych wnioskach o dofinansowanie w ramach Osi Priorytetowej 1.

Specjalizacja	1.1	1.2	1.4	1.5	Ogółem
NIE	15	11	33	40	99
TAK	104	5	43	273	425
NIE DOTYCZY	1	2	16	1	20
Suma końcowa	120	18	92	314	544

Źródło: opracowanie własne na podstawie zbioru danych przekazanych przez Zamawiającego.

W ramach projektów składanych w ramach Osi Priorytetowej 1 **zdecydowana większość wnioskodawców (ponad 78%) deklarowała wdrożenie innowacji produktowej** w wyniku realizacji projektu (w szczególności w ramach Działania 1.1. i Działania 1.5).

Tabela 62. Wdrożenie innowacji procesowej w składanych wnioskach o dofinansowanie w ramach Osi Priorytetowej 1.

Specjalizacja	1.1	1.2	1.4	1.5	Ogółem
NIE	76	10	56	84	226
TAK	43	6	20	229	298
NIE DOTYCZY	1	2	16	1	20
Suma końcowa	120	18	92	314	544

Źródło: opracowanie własne na podstawie zbioru danych przekazanych przez Zamawiającego.

W mniejszym stopniu składane wnioski o dofinansowanie dotyczyły z kolei wdrożenia innowacji procesowej. W tym przypadku takie działania deklarowało prawie 55% wnioskodawców (w szczególności w ramach Działania 1.5).

Niezwykle istotna jest analiza poziomu innowacyjności w składanych projektach. Zupełnie inaczej mogą być postrzegane wyniki projektów oraz ich znaczenie dla rozwoju gospodarczego regionu, w sytuacji wdrożenia innowacji na poziomie wnioskodawcy, a inaczej na poziomie międzynarodowym. Sytuację w tym zakresie ilustruje poniższa Tabela.

Tabela 63. Poziom innowacyjności w składanych wnioskach o dofinansowanie w ramach Osi Priorytetowej 1.

Specjalizacja	1.1	1.2	1.4	1.5	Ogółem
Wnioskodawcy	32,50%	33,33%	16,30%	12,10%	18,01%
Regionalny	37,50%	44,44%	15,22%	59,55%	46,69%
Ponadregionalny	55,83%	16,67%	17,39%	63,69%	52,57%
Poziom międzynarodowy	59,17%	5,56%	33,70%	50,64%	48,16%

Źródło: opracowanie własne na podstawie zbioru danych przekazanych przez Zamawiającego.

Wnioskodawcy mogli zadeklarować wdrażanie innowacji na różnych poziomach, z tego względu uzyskane wartości dla każdego działania nie sumują się do 100%. Interesujące może być to, że w ramach Działań 1.1. i 1.5. **ponad 50% wszystkich wnioskodawców zadeklarowało wdrożenie innowacji na poziomie międzynarodowym**⁷⁹. Świadczyłoby to o bardzo wysokim poziomie innowacyjności składanych projektów. Oczywiście w interesie wnioskodawców było zadeklarowanie jak najwyższego poziomu innowacyjności projektu, gdyż wprost przekładało się to na wyższą liczbę punktów możliwych do uzyskania w ramach tego kryterium.

W przypadku Poddziałania 1.5.1 (w ramach którego zdecydowana większość wniosków dla Działania 1.5 była składana) ocena była dokonywana na podstawie przedłożonej obligatoryjnej opinii o innowacyjności wydanej przez uprawniony podmiot. Tego typu podejście zapewniało obiektywizację procesu oceny tego kryterium.

Kolejna część analizy zawiera przedstawienie subiektywnych odczuć przedstawicieli beneficjentów oraz uczestników projektów w zakresie wzrostu innowacyjności i konkurencyjności działalności. W przypadku analizy beneficjentów analizę ograniczono tylko do tych działań, które mają bezpośredni wpływ na pozycję innowacyjną beneficjenta. Pominięto te działania, w których następuje redystrybucja środków, lub w których beneficjentem jest jednostka samorządu terytorialnego bądź instytucja finansowa (BGK w Poddziałaniach 1.5.2 i 6.3.2).

⁷⁹ Źródłem tej informacji jest zbiór danych wygenerowany i przekazany przez Zamawiającego.

Tabela 64. Wzrost innowacyjności firmy dzięki uczestnictwu w projekcie.

	Działanie 1.1	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.5.1	Ogółem
Tak	90,5%	64,7%	95,7%	81,3%
Nie	4,8%	29,4%	4,3%	15,0%
Nie wiem/ Trudno powiedzieć	4,8%	5,9%	0,0%	3,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Zdecydowana większość beneficjentów dla wszystkich analizowanych działań zadeklarowała wzrost innowacyjności firmy w wyniku realizacji projektu. Dotyczy to w szczególności Poddziałania 1.5.1 (95,7%), gdzie zakres projektów obejmował wsparcie dotacyjne oraz Działanie 1.1 (90,5%), gdzie wsparcie dotyczyło przede wszystkim realizacji prac B+R. Oznacza to, że nawet jeżeli projekty B+R są jeszcze w trakcie realizacji, beneficjenci zdecydowanie pozytywnie oceniają ich wpływ na innowacyjność. W mniejszym stopniu innowacyjność firm podnosiły projekty z Poddziałania 1.4.1 (64,7%). Wydaje się być to zrozumiałe, gdyż przedmiotem tych projektów realizowanych przez MŚP było przede wszystkim wsparcie internacjonalizacji.

Dla beneficjentów deklarujących wzrost innowacyjności firmy poddano analizie również stopień poprawy.

Tabela 65. Wpływ udzielonego wsparcia na poziom poprawy innowacyjności (gdzie 5 oznacza bardzo dużą poprawę innowacyjności, a 1 bardzo małą).

	Działanie 1.1	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.5.1	Ogółem
1 – bardzo mała poprawa	5,3%	27,3%	9,1%	13,8%
2 – mała poprawa	0,0%	18,2%	0,0%	3,1%
3 – średnia poprawa	15,8%	36,4%	27,3%	23,1%
4 – duża poprawa	63,2%	18,2%	18,2%	36,9%
5 – bardzo duża poprawa	15,8%	0,0%	45,5%	23,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Warto zwrócić uwagę, że **największą poprawę innowacyjności firmy zadeklarowali beneficjenci Poddziałania 1.5.1** (45,5% – bardzo duża poprawa). Wynika to m.in. z zakupu innowacyjnych maszyn i urządzeń pozytywnie wpływających na innowacyjność produktów i usług. Również odpowiedzi w zakresie dużej i bardzo dużej poprawy dominowały wśród beneficjentów Działania 1.1. Z kolei podobnie jak we wcześniejszym zestawieniu relatywnie najmniejszy wpływ na poprawę innowacyjności miały projekty realizowane w ramach Poddziałania 1.4.1.

Analogiczne pytania zadano uczestnikom projektów, w szczególności przedsiębiorcom. W tym przypadku wybór działań był jeszcze bardziej ograniczony i sprowadzał się praktycznie do Działania 6.5 (wpływ świadczonych usług rozwojowych na innowacyjność firm) oraz Poddziałania 6.3.1 (ewentualny wpływ wsparcia na innowacyjność nowo utworzonych przedsiębiorstw).

Tabela 66. Wzrost innowacyjności firmy dzięki uczestnictwu w projekcie.

	Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)	Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy	Ogółem
Tak	77,4%	50,0%	70,7%
Nie	19,4%	40,0%	24,4%
Nie wiem/ Trudno powiedzieć	3,2%	10,0%	4,9%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (przedsiębiorstwa).

Szczególnie w przypadku Działania 6.5 można zauważyć znaczącą liczbę uczestników projektów, którzy zadeklarowali wzrost innowacyjności firmy (77,4%). W przypadku Poddziałania 6.3.1 wzrost innowacyjności zadeklarowała połowa uczestników. Szczególnie w przypadku tej drugiej grupy uczestnikami projektów są osoby, które znajdowały się uprzednio w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, a które dzięki wsparciu założyły działalność gospodarczą. Są to osoby, które w mniejszym stopniu przykładają wagę do innowacyjności, a większą do bieżącego utrzymania firmy na rynku.

Wśród uczestników projektów deklarujących wzrost innowacyjności firmy poddano analizie również stopień poprawy.

Tabela 67. Wpływ udzielonego wsparcia na poziom poprawy innowacyjności (gdzie 5 oznacza bardzo dużą poprawę innowacyjności, a 1 bardzo małą).

	Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)	Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy	Ogółem
1 – bardzo mała poprawa	8,3%	0,0%	6,9%
2 – mała poprawa	16,7%	0,0%	13,8%
3 – średnia poprawa	20,8%	20,0%	20,7%
4 – duża poprawa	45,8%	60,0%	48,3%
5 – bardzo duża poprawa	8,3%	20,0%	10,3%

Źródło: badania CAWI na uczestnikach projektu (przedsiębiorstwa).

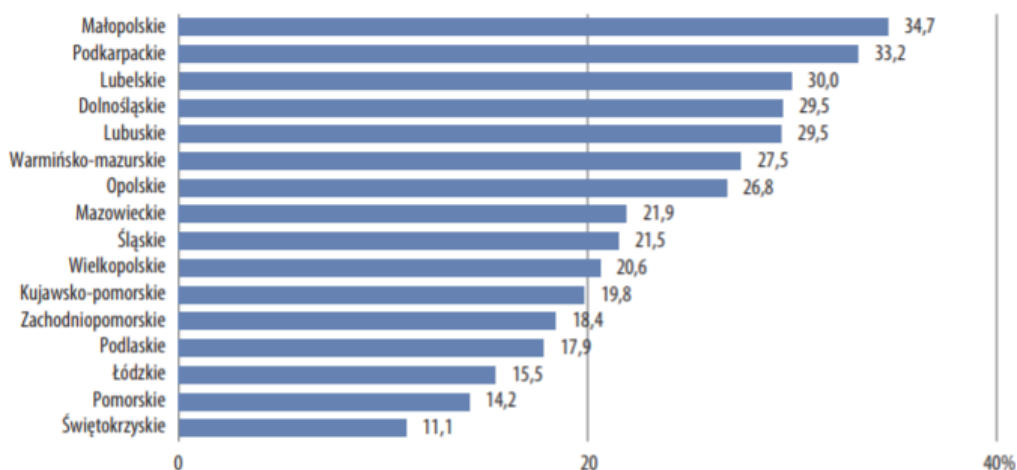
Najwięcej odpowiedzi dotyczyło dużej poprawy innowacyjności, zarówno dla Działania 6.5 (45,8%), jak i Poddziałania 6.3.1 (60,0%). Relatywnie dużo respondentów deklarowało również umiarkowany wzrost innowacyjności dla obydwu Działań/Poddziałań.

Warto w tym miejscu zestawić dane otrzymane w ramach badań pierwotnych (CATI, CAWI) z Raportem GUS dotyczącym działalności innowacyjnej przedsiębiorstw⁸⁰. W raporcie zamieszczono zestawienie przedsiębiorstw przemysłowych, które w latach 2014-2016 otrzymały publiczne wsparcie na działalność innowacyjną w % przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie wg województw. Należy podkreślić, że wyniki przedstawiane w raporcie GUS nie są w pełni spójne z wcześniejszą analizą z uwagi na następujące przesłanki:

⁸⁰ Raport GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2014-2016*, Warszawa 2017.

1. Otrzymane publiczne wsparcie w raporcie GUS dotyczy znacznie szerszej palety instrumentów, finansowanych także w ramach środków krajowych (m.in. POWER, POIR, POPC).
2. Zestawienie GUS dotyczy tylko przedsiębiorstw przemysłowych.
3. Różna jest konstrukcja wskaźnika.

Rysunek 14. Przedsiębiorstwa przemysłowe, które w latach 2014-2016 otrzymały publiczne wsparcie na działalność innowacyjną w % przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie według województw.



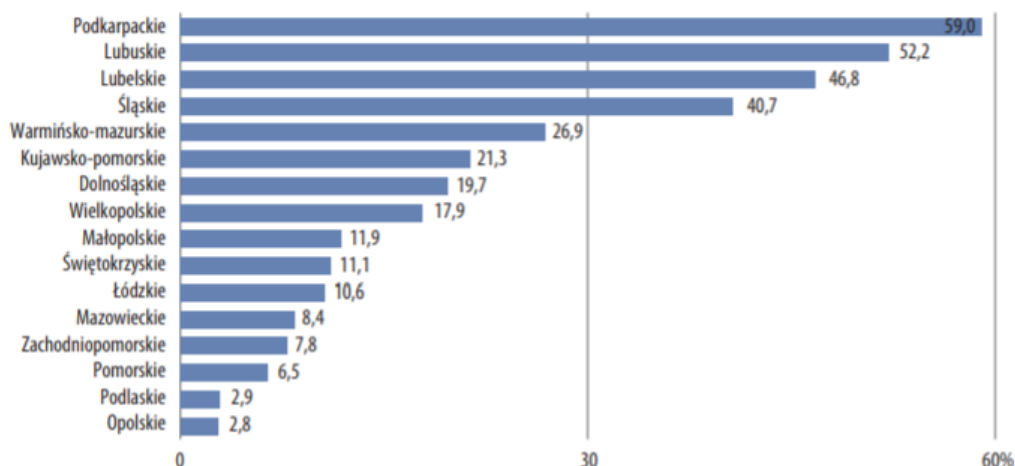
Źródło: Raport GUS Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2014-2016, Warszawa 2017.

Jak pokazują wyniki badania zaprezentowane w Raporcie GUS *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2014-2016*, województwo lubuskie zajmuje szóste miejsce w kraju w zestawieniu przedsiębiorstw przemysłowych (15,5%), które poniosły nakłady na działalność innowacyjną oraz siódme miejsce wśród województw w obszarze przedsiębiorstw przemysłowych aktywnych innowacyjnie. Województwo lubuskie ma największy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych w kraju, które wprowadziły innowacje organizacyjne (12,9%), marketingowe (13%) oraz logistyczne (6,2%).

Biorąc pod uwagę zróżnicowanie terytorialne kraju, publiczne wsparcie w latach 2014-2016 najczęściej udzielano przedsiębiorstwom przemysłowym aktywnym innowacyjnie z województwa małopolskiego (34,7%), natomiast najrzadziej – z województwa świętokrzyskiego (11,1%). W porównaniu z latami 2013-2015 udział przedsiębiorstw korzystających z tego rodzaju wsparcia obniżył się w większości województw, w tym w lubuskim. Wśród przyczyn wskazywanych przez ekspertów uczestniczących w wywiadach IDI można wskazać: pewne opóźnienie ogłaszanych konkursów w ramach nowej perspektywy finansowej oraz długość procesu naboru i oceny wniosków, zanim została podpisana umowa. Ponadto należy wziąć pod uwagę również sytuację rynkową, która mogła istotnie oddziaływać na korzystanie ze wsparcia publicznego (np. zmniejszająca się stopa bezrobocia skutkująca trudnością w pozyskaniu nowych pracowników).

Analogiczne zestawienie GUS publikuje również dla przedsiębiorstw usługowych.

Rysunek 15. Przedsiębiorstwa usługowe, które w latach 2014-2016 otrzymały publiczne wsparcie na działalność innowacyjną w % przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie według województw.



Źródło: Raport GUS Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2014-2016.

Warto zwrócić uwagę, że województwo lubuskie znajduje się w tym zestawieniu na drugim miejscu w kraju, z wartością wskaźnika 52,2%. Może to oznaczać, że **bardzo ważną determinantą aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw z województwa lubuskiego jest uprzednio otrzymane publiczne wsparcie**. Warto zwrócić uwagę, że z pierwszych sześciu pozycji, poza województwem śląskim, pozostałe to regiony relatywnie słabiej rozwinięte na tle kraju. Może to potwierdzać pewnego rodzaju tezę, że dostępność środków publicznych na działalność innowacyjną może mieć istotne przełożenie na faktyczną innowacyjną sektora przedsiębiorstw.

6.8.2. Adekwatność wsparcia do potrzeb zdiagnozowanych obszarów specjalizacji w ramach stałego procesu przedsiębiorczego odkrywania

W ramach PRI w procesie przedsiębiorczego odkrywania dokonano diagnozy problemów i potrzeb dotyczących poszczególnych inteligentnych specjalizacji regionu⁸¹. W wyniku realizacji prac powstały drzewa problemów dla poszczególnych obszarów. Poniżej w formie macierzy zestawiono najważniejsze zdiagnozowane problemy wraz z powiązаныmi instrumentami wsparcia w ramach RPO-L2020 (wymieniono tylko te, które są objęte niniejszą ewaluacją).

Tabela 68. Powiązanie zdiagnozowanych problemów dla obszarów specjalizacji z instrumentem wsparcia w ramach RPO-L2020.

Zdiagnozowany problem w procesie przedsiębiorczego odkrywania	Instrument wsparcia w ramach RPO-L2020
Niska konkurencyjność na rynkach międzynarodowych	Poddziałanie 1.4.1 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP
Niska innowacyjność	Działanie 1.1 Badania i innowacje (wszystkie typy projektów) Działanie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości Poddziałanie 1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne

⁸¹ Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego, Zielona Góra, 2016.

Zdiagnozowany problem w procesie przedsiębiorczego odkrywania	Instrument wsparcia w ramach RPO-L2020
	Poddziałanie 1.5.2 Rozwój sektora MŚP – instrumenty finansowe (przedsiębiorstwa jako beneficjenci ostateczni projektu realizowanego przez BGK)
Niska konkurencyjność	jw.
Brak wolnego kapitału na innowacje	Działanie 1.1 Badania i innowacje Poddziałanie 1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne Poddziałanie 1.5.2 Rozwój sektora MŚP – instrumenty finansowe (przedsiębiorstwa jako beneficjenci ostateczni projektu realizowanego przez BGK)
Brak infrastruktury innowacyjnej w firmach	Działanie 1.1 Badania i innowacje (szczególnie Typ II – Inwestycje przedsiębiorstw w infrastrukturę B+R)
Mała liczba instytucji otoczenia biznesu	Działanie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości
Słabe wsparcie rozwoju firm	Działanie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości

Źródło: opracowanie własne na podstawie Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego, Zielona Góra, 2016.

Analizując powyższą Tabelę, można zauważyć, że objęte ewaluacją Działania dość dobrze wpisują się pod względem zakresu wsparcia w zdiagnozowane problemy. Należy podkreślić, że w analizie uwzględniono tylko te problemy, które mogą zostać rozwiązane bądź złagodzone przez wsparcie w ramach analizowanych Działań. Wiele innych problemów może zostać zaadresowanych przez różne inne Działania w ramach RPO-L2020.

Warto zauważyć, że formułowanie wyżej wymienionych potrzeb i problemów miało miejsce w procesie przedsiębiorczego odkrywania (m.in. warsztaty grup roboczych). Uczestniczyły w nim różne grupy interesariuszy systemu innowacji w regionie, w tym m.in. przedsiębiorstwa, instytucje otoczenia biznesu czy też jednostki naukowe. Z tego względu zasadne jest pytanie, na ile faktyczne wsparcie w ramach ww. działań było dostosowane do ich potrzeb i problemów. W analizie pominięto Poddziałania 1.5.2 i 6.3.2 realizowane przez BGK, jako niepasujące do tej części analizy (beneficjent spoza województwa lubuskiego).

Tabela 69. Dostosowanie otrzymanego wsparcia do potrzeb i problemów beneficjenta.

	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Poddziałanie 1.4.1	Poddziałanie 1.4.2	Poddziałanie 1.5.1	Poddziałanie 6.3.1	Działanie 6.6	Ogółem
Tak	100,0%	85,7%	88,2%	100,0%	95,7%	60,0%	100,0%	91,3%
Nie	0,0%	14,3%	5,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,8%
Trudno powiedzieć	0,0%	0,0%	5,9%	0,0%	4,3%	40,0%	0,0%	5,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI na beneficjentach.

Na pytanie: **czy otrzymane wsparcie było/jest dostosowane do Państwa potrzeb i problemów**, przeważająca większość badanych odpowiedziała twierdząco (91,3% ogółu badanych). Odpowiedzi nie i trudno powiedzieć podało odpowiednio 3,8% i 5,0% ogółu badanych. Należy podkreślić, że **najwięcej negatywnych wskazań dotyczyło Działania 1.2** (14,3%). Jest to zrozumiałe, ponieważ w ramach tego Działania beneficjentami były przede wszystkim instytucje otoczenia biznesu, które redystrybuowały środki dalej w postaci bonów na innowacje czy też realizowały projekty w zakresie tworzenia systemu wspierania innowacyjności bądź profesjonalizacji swoich usług. Przy czym negatywna odpowiedź dotyczyła raptem jednego projektu (wartość 14,3% wynika z niewielkiej liczby projektów dofinansowanych na tę chwilę w ramach tego Działania). Podsumowując, można stwierdzić, że **udzielane wsparcie w ramach poszczególnych Działań było bardzo dobrze dostosowane do potrzeb i problemów beneficjentów.**

7. Analiza studiów przypadków

7.1. Działanie 1.1 – Prace rozwojowe nad stworzeniem prototypu systemu informatycznego do optymalizacji procesów produkcyjnych w technologii rozszerzonej rzeczywistości

Metryczka projektu

Tytuł projektu	Prace rozwojowe nad stworzeniem prototypu systemu informatycznego do optymalizacji procesów produkcyjnych w technologii rozszerzonej rzeczywistości
Nazwa beneficjenta	HOLOLAB SP. Z O.O.
Oś Priorytetowa	RPO L2020 – Oś Priorytetowa 1
Działanie	1.1. Badania i innowacje
Wartość projektu	7 480 957,15 zł
Wartość dofinansowania	4 162 945,06 zł
Powiązanie z Celami Operacyjnymi RPO	Cel Operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje
Powiązanie ze specjalizacjami regionu	Specjalizacja 3: Innowacyjny przemysł

Opis beneficjenta

HoloLab jest celową spółką córką CompuTec S.A. globalnego partnera firmy SAP, powstałą na potrzeby realizacji projektu zbudowania holograficznego interfejsu użytkownika dla firm produkcyjnych.

Opis projektu

Celem projektu pt. **Prace rozwojowe nad stworzeniem prototypu systemu informatycznego do optymalizacji procesów produkcyjnych w technologii rozszerzonej rzeczywistości** jest stworzenie prototypu systemu informatycznego do optymalizacji procesów produkcyjnych w technologii rozszerzonej rzeczywistości na okularach holograficznych (ARHG – augmented reality holographic glasses). W szczególności system pozwoli na: diagnostykę i monitoring procesów produkcyjnych, opierając się na rozszerzonej rzeczywistości i sztucznej inteligencji, sterowanie maszynami za pośrednictwem gestów i słów w technologii wzbogacanej rzeczywistości, gromadzenie i analizę danych oraz optymalizację procesów produkcyjnych przy wykorzystaniu algorytmów sztucznej inteligencji i technologii wzbogacanej rzeczywistości, lokalizację i nawigację wewnątrz hali produkcyjnej oraz magazynów surowców i produktów gotowych. Projekt dotyczy innowacyjności produktowej na poziomie międzynarodowym.

Znaczenie projektu dla rozwoju regionu

Realizacja takich projektów ma kluczowe znaczenia dla rozwoju regionu, ponieważ buduje zasoby kompetencyjne (ludzkie) na najwyższym poziomie światowym. Jesteśmy jedną z pierwszych firm na świecie, która się zajmuje tą technologią. Na podobnej zasadzie powstała Dolina Krzemowa, ponieważ ludzie budowali na bazie swoich wcześniejszych zaawansowanych doświadczeń kolejne innowacyjne rozwiązania.

Jednocześnie wzmacnia to też lokalną gospodarkę i rozwój regionu, ponieważ tak innowacyjne technologie przyciągają do pracy najlepszych specjalistów z Polski i pozwalają budować firmy działające globalnie.

Dobre praktyki w zakresie realizacji projektu

W naszej ocenie najważniejsze praktyki, jakie dzięki realizacji tego projektu można wskazać, to:

- korzystanie z doradztwa zewnętrznej firmy zajmującej się nie tylko przygotowaniem wniosku, ale też prowadzeniem projektu od strony formalnej. W naszym przypadku jest to firma Ideazone, bez której nie poradziłibyśmy sobie ze wszystkimi formalnościami,
- oraz zbudowanie dedykowanego zespołu z najlepszych pracowników, jakich firma ma oraz jasna i klarowna komunikacja celów projektu. To pozwala bez przeszkód uzyskiwać oczekiwane rezultaty prac badawczo-rozwojowych.

Źródłem informacji są: treści i materiały przekazane przez przedstawiciela HoloLab Sp. z o.o. oraz ze strony:

1. <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/lista-projektow>.

7.2. Działanie 1.2 – Bon na Innowacje – wsparcie lubuskich przedsiębiorstw MŚP w zakresie badań, rozwoju i wdrożeń

Metryczka projektu

Tytuł projektu	Bon na Innowacje – Wsparcie lubuskich przedsiębiorstw MŚP w zakresie badań, rozwoju i wdrożeń
Nazwa beneficjenta	ORGANIZACJA PRACODAWCÓW ZIEMI LUBUSKIEJ
Oś Priorytetowa	RPO L2020 – Oś Priorytetowa 1
Działanie	1.2
Wartość projektu	7 903 212,84 zł
Wartość dofinansowania	6 462 730,90 zł
Powiązanie z Celami Operacyjnymi RPO	Cel Operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje
Powiązanie ze specjalizacjami regionu	Specjalizacja 2: Zdrowie i jakość życia

Opis beneficjenta

Organizacja Pracodawców Ziemi Lubuskiej jest największym stowarzyszeniem biznesowym w regionie. Od ponad 25 lat realizuje inicjatywy na rzecz gospodarki. Pomaga pozyskiwać środki unijne, kreuje postawy innowacyjne. Jest czynnym uczestnikiem powstających w regionie parków technologicznych i klastrów przemysłowych. Wydaje magazyn Biznes Lubuski. Ma pięć biur. Siedziba główna znajduje się w Zielonej Górze, a oddziały w Nowej Soli, Żarach, Wschowie i Świebodzinie. OPZL współorganizuje popularne targi pracy i edukacji. Realizował m.in. projekty Akcelerator Innowacji – Centrum Synergii Biznesu i Nauki oraz Voucher na innowacje. Prowadzi również biuro Lubuskiego Funduszu Pożyczkowego, które jest źródłem finansowania inwestycji w firmach oraz współkieruje proces modernizacji szkolnictwa zawodowego w regionie. Jest organizatorem największego w skali regionu wydarzenia biznesowego: Zachodniego Forum Gospodarczego. Prowadzi inicjatywę www.nowapraca.info. OPZL ma status wiarygodnego partnera. Zarówno lokalnych władz samorządowych, jak i ogólnopolskich instytucji rządowych oraz największej w kraju organizacji zrzeszającej przedsiębiorców Konfederacji Lewiatan. To najskuteczniejszy głos biznesu w regionie. Jego przedstawiciele reprezentują interesy ponad 320 firm z zachodniej Polski zatrudniających ok. 20 tys. pracowników. OPZL reprezentuje biznes choćby w Radzie Rozwoju Województwa Lubuskiego, Lubuskiej Radzie Innowacji, czy w Komitecie sterującym regionalnymi funduszami unijnymi.

Opis projektu

Projekt ***Bon na innowacje – wsparcie lubuskich przedsiębiorstw MŚP w zakresie badań, rozwoju i wdrożeń*** to inicjatywa Organizacji Pracodawców Ziemi Lubuskiej, której przedmiotem jest udzielenie wsparcia finansowego w postaci bonów na innowacje lubuskim przedsiębiorstwom MŚP na przeprowadzenie prac badawczo-rozwojowych, wdrożeniowych i doradczych. Dzięki udostępnieniu MŚP najnowszych rozwiązań technicznych, technologicznych, naukowych oraz biznesowych, a także stworzeniu możliwości zastosowania ich we własnej praktyce gospodarczej, podmioty te zyskują szansę na pobudzenie potencjału innowacyjnego oraz podniesienie ich konkurencyjności na rynku.

Głównym celem realizacji projektu jest wzmocnienie współpracy pomiędzy lubuskimi przedsiębiorstwami MŚP a sferą B+R i profesjonalnymi instytucjami doradczymi, poprzez stworzenie warunków do transferu badań, nowoczesnych technologii, wiedzy i innowacji do tych przedsiębiorstw, prowadzących do wzrostu ich poziomu innowacyjności i konkurencyjności.

Projekt realizować będzie także cele szczegółowe, m.in.:

1. OPZL, realizując największy w historii regionu projekt wsparcia innowacji, wzmocni swoją ofertę skierowaną do MŚP, a co za tym idzie – rozwinie także swój potencjał.
2. Projekt zapewni wzmocniony przepływ transferu wiedzy i doświadczenia ze sfery B+R do lubuskich MŚP.
3. Dzięki udostępnieniu MŚP najnowszych rozwiązań technicznych, technologicznych, naukowych oraz biznesowych, a także stworzeniu możliwości zastosowania ich we własnej praktyce gospodarczej, firmy te zyskają konkurencyjności na rynku.
4. Potencjał lubuskich MŚP zostanie także umocniony poprzez możliwość zabezpieczenia własności intelektualnej, zgłoszenia patentowe, zgłoszenia wzorów użytkowych/przemysłowych, zapewniających ochronę prawną w kraju i/lub za granicą.

MŚP, wybrane do projektu, otrzymają Bon, który może zostać udzielony na pokrycie do 85% wydatków kwalifikowalnych usługi. Jeśli usługa ta obejmie przeprowadzenie i/lub wdrożenie prac B+R, opracowanie lub wdrożenie nowego produktu, usługi lub technologii albo uzyskanie ochrony praw własności przemysłowej lub nabycie tych praw – wówczas wartość wydatków kwalifikowalnych będzie mogła wynieść maksymalnie 117 647,04 zł netto. Bon może obejmować także szeroko pojęte doradztwo w zakresie usprawnienia zarządzania, procedury ochrony praw własności przemysłowej, internacjonalizacji i przygotowania strategii rozwoju działań eksportowych, a także prowadzenia przedsiębiorstwa na terenie Unii Europejskiej. W takim przypadku maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych wynosi 23 529,40 zł netto.

Znaczenie projektu dla rozwoju regionu

Projekt przewiduje przekazanie wsparcia ostatecznym odbiorcom w formule Bonu na innowacje.

Bon na innowacje oferuje wsparcie pięciu nowoczesnych parków technologicznych, specjalizujących się w prowadzeniu różnego typu badań. Dzięki temu uczestnictwo w programie pozwala na realizację szerokiego zakresu usług badawczo-rozwojowych dla przedsiębiorstw z różnych branż. Każdy z ośrodków, współpracujących w ramach projektu ma bogate doświadczenie oraz zaawansowane zaplecze technologiczne niezbędne do realizacji zleceń. Gwarantuje to sprawny przebieg prac oraz realne korzyści dla przedsiębiorców.

Zakres prac, podejmowanych przez wybrany ośrodek, może obejmować zarówno działania badawczo-rozwojowe, opracowanie nowego produktu, usługi albo technologii, jak i uzyskanie bądź nabycie praw własności przemysłowej. Ośrodek może także wspierać przedsiębiorcę w zakresie doradztwa związanego z usprawnieniem zarządzania, procedur ochrony praw własności przemysłowej, internacjonalizacji, przygotowania strategii rozwoju działań eksportowych oraz prowadzenia przedsiębiorstwa na terenie Unii Europejskiej.

Ośrodki i ich zasoby opisane są szczegółowo na stronie: <http://innowacje.opzl.pl/korzysci/>.

Dobre praktyki w zakresie realizacji projektu

Przygotowywanie wniosku następowało w porozumieniu i współpracy z:

- lubuskimi ośrodkami naukowo-technologicznymi,
- kilkudziesięcioma MŚP z terenu województwa lubuskiego.

Dzięki temu projekt w 100% odpowiadał potrzebom firm i możliwością wykonawców.

OPZL włożył bardzo dużo pracy w opracowanie autorskich, czyli od podstaw przygotowanych dokumentów regulujących proces projektu <http://innowacje.opzl.pl/pliki-do-pobrania/>. Dobrą praktyką jest więc naprawdę głębokie przemyślenie procesu projektu, zaplanowanie wszelkich scenariuszy mogących pojawić się w projekcie i odpowiedź na nie w projektowanych zasadach. Metodologia ta bliska jest zasadom regulującym metodykę PRINCE 2.

Wykorzystanie [zgodnie z naszą wiedzą po raz pierwszy w takiej skali w województwie lubuskim] spersonalizowanej, targetowanej promocji przy wykorzystaniu mediów społecznościowych (FB, landing page, YT, Google+, Twitter, Google Adwords, FB ADS). Wszystko spójne, przemyślane, starannie zaprojektowane zgodnie z Key Visual. Żadnych teczek, ulotek, billboardów, ogłoszeń – tylko strona WWW, stąd wielki sukces rekrutacyjny.

Podtrzymanie trwałości efektów projektu to w rozumieniu ewaluatora utrzymywanie kontaktów z odbiorcami ostatecznymi i wykonawcami. Więcej pod linkami:

- https://www.youtube.com/watch?v=5bSqBpc5ih0&list=UUNnKBG2by_Lx-Xbhj79ORWw&index=11
- https://www.youtube.com/watch?v=m0PkCzdNXfo&list=UUNnKBG2by_Lx-Xbhj79ORWw&index=14
- https://www.youtube.com/watch?v=58GZbowrESE&list=UUNnKBG2by_Lx-Xbhj79ORWw&index=12

W efekcie Bon na innowacje jest pierwszym, ale nie ostatnim krokiem we współpracy nauki i biznesu dla firm i jest akceleratorem ich dalszej współpracy i wdrożeń. Powstają nowe, dalsze projekty – i to, w opinii beneficjenta, jest przesłanką dla faktycznej trwałości projektu.

Źródłem informacji są: treści i materiały przekazane przez przedstawiciela Organizacji Pracodawców Ziemi Lubuskiej, Oddział Nowa Sól oraz ze stron:

1. <http://www.opzl.pl>.
2. <http://innowacje.opzl.pl>.
3. <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/lista-projektow>.

7.3. Działanie 1.4.1 – Zwiększenie ekspansji eksportowej firm z województwa lubuskiego

Metryczka projektu

Tytuł projektu	Zwiększenie ekspansji eksportowej firm z województwa lubuskiego
Nazwa beneficjenta	DC CENTRUM SP. Z O.O.
Oś Priorytetowa	RPO L2020 – Oś Priorytetowa 1
Poddziałanie	1.4.1
Wartość projektu	1 998 200,00 zł
Wartość dofinansowania	1 698 270,18 zł
Powiązanie z Celami Operacyjnymi RPO	Cel Operacyjny 3: Zwiększenie inwestycji w innowacje
Powiązanie ze specjalizacjami regionu	Specjalizacja 2: Zdrowie i jakość życia

Opis beneficjenta

DC CENTRUM Sp. z o.o. jest firmą doradczą mającą status instytucji otoczenia biznesu (IOB), świadcząca usługi dla przedsiębiorstw z sektora MŚP. Przedsiębiorstwo ma ponad sześćdziesięcioletnie doświadczenie w realizacji projektów związanych z udziałem firm z sektora MŚP w misjach gospodarczych, targach branżowych oraz wystawach. Misją DC CENTRUM Sp. z o.o. jest wspieranie rozwoju przedsiębiorstw w zakresie innowacji oraz działalności eksportowej.

Opis projektu

Projekt pt. **Zwiększenie ekspansji eksportowej firm z województwa lubuskiego** to I edycja działań LUBUSKIE BEZ GRANIC realizowanych przez DC CENTRUM Sp. z o.o. Celem projektu jest wsparcie działalności lubuskich przedsiębiorców z sektora mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie internacjonalizacji poprzez dofinansowanie udziału w międzynarodowych wydarzeniach gospodarczych poprzez ich udział w zagranicznych targach i misjach gospodarczych. Projekt pozwoli na sfinansowanie w 85% kosztów udziału przedsiębiorców w prestiżowych wydarzeniach branżowych, dzięki czemu nawiążą nowe relacje biznesowe, podpiszą umowy handlowe z zagranicznymi kontrahentami oraz rozszerzą sieci sprzedaży. Zwiększą tym samym swą pozycję konkurencyjną oraz wypromują się na arenie międzynarodowej. Granty na działalność eksportową umożliwią szybki rozwój firm z sektora MŚP na zagranicznych rynkach, a także przyczynią się do promocji województwa lubuskiego oraz do budowania pozytywnego wizerunku polskiej gospodarki. Projekt *Zwiększenie ekspansji eksportowej firm z województwa lubuskiego* został objęty Honorowym Patronatem Marszałka Województwa Lubuskiego.

Znaczenie projektu dla rozwoju regionu

Ostatecznymi odbiorcami dofinansowania jest 20 przedsiębiorstw z sektora MŚP zlokalizowanych w województwie lubuskim. Średnia kwota Grantu przypadająca na przedsiębiorstwo została oszacowana na poziomie ok. 55 000,00 zł. Początkowo projekt nie cieszył się zbyt dużym zainteresowaniem. Większość przedsiębiorstw nie wyrażała chęci skorzystania z dofinansowania, które w ich opinii nie stanowiło dużego wsparcia. Pomimo przeprowadzonej kampanii mailingowej zainteresowanie projektem nieznacznie wzrosło. Najskuteczniejszym sposobem promocji okazało się wykorzystanie reguły wzajemności – firmy, które

zdecydowały się na udział w projekcie, w ramach podziękowania przekazywały informację o jego realizacji podmiotom, z którymi współpracują. Dzięki temu udało się dotrzeć do znacznie większego grona odbiorców.

Dobre praktyki w zakresie realizacji projektu

Jako że DC CENTRUM Sp. z o.o. ma doświadczenie w pozyskiwaniu funduszy ze środków UE, wszelka dokumentacja aplikacyjna została przygotowana we własnym zakresie. W zakresie promocji projektu wykorzystano promocję bezpośrednią w postaci indywidualnych konsultacji z potencjalnymi beneficjentami. Ponadto do promocji projektu wykorzystano regułę wzajemności, dzięki której udało się skutecznie zachęcić grantobiorców do udziału w projekcie.

Źródłem informacji są: treści i materiały przekazane przez przedstawiciela DC-Centrum Sp. z o.o. oraz ze stron:

1. <http://dc-centrum.pl>.
2. <http://dc-export.pl>.
3. <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/lista-projektow>.
4. <http://lubuskie.pl/news/22569/806/Zwiekszenie-ekspansji-eksportowej-firm-z-Lubuskiego>.

7.4. Działanie 6.3.1 – Moje życie – moja firma!

Metryczka projektu

Tytuł projektu	Moje życie – moja firma!
Nazwa beneficjenta	SZKOLENIA I EDUKACJA SP. Z O.O. SP.K
Oś Priorytetowa	RPO L2020 – Oś Priorytetowa 6
Poddziałanie	6.3.1
Wartość projektu	1 117 581,60 zł
Wartość dofinansowania	1 061 702,52 zł

Opis beneficjenta

Szkolenia i Edukacja Sp. z o.o. Sp. k działa na polskim rynku od 2005 r. Przedmiot działalności spółki skupiony jest na: realizacji projektów współfinansowanych ze EFS, usługach w zakresie doradztwa gospodarczego dla firm, organizacji szkoleń, konferencji, eventów firmowych, spotkań biznesowych itp. Tym, co wyróżnia Szkolenia i Edukacja Sp. z o.o. Sp. k, jest aktywny charakter naszych szkoleń, konferencji doskonałe warunki finansowe oraz ogromne doświadczenie.

Misją organizacji jest rynkowy sukces jej klientów, a co się z tym wiąże – wspieranie ludzi, firm i organizacji w odkrywaniu i jak najlepszym wykorzystaniu drzemiącego w nich kapitału.

Identyfikując się z potrzebami oraz celami współpracujących z nią przedsiębiorstw, poszukuje optymalnych rozwiązań.

Ważnym celem organizowanych przez Szkolenia i Edukacja Sp. z o.o. Sp. k szkoleń jest sukcesywny rozwój kultury organizacyjnej w firmie opartej na wzajemnej współpracy i zrozumieniu, co sprzyja wzrostowi efektywności pracowników i owocuje dużym wzrostem ich motywacji do pracy.

Oferta spółki Szkolenia i Edukacja zawiera:

- szkolenia stacjonarne oraz wyjazdowe,
- możliwość podniesienia kompetencji,
- doradztwo projektowe,
- wykwalifikowaną kadrę,
- sale szkoleniowe,
- catering.

Opis projektu

Celem głównym projektu *Moje życie – moja firma!* jest poprawa zdolności do samozatrudnienia 24 osób pozostających bez pracy, mieszkańców obszarów wiejskich czterech powiatów województwa lubuskiego o podwyższonym wskaźniku bezrobocia (krośnieńskiego, nowosolskiego, wschowskiego, żagańskiego) w okresie od 01.01.2017 do 31.05.2018 r. prowadząca do założenia 24 trwałych mikroprzedsiębiorstw.

Główne rezultaty projektu to utworzenie 24 trwałych działalności gospodarczych.

Projekt adresowany jest do 24 osób wyłącznie bezrobotnych lub biernych zawodowo w wieku 30 lat i więcej, znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.

Znaczenie projektu dla rozwoju regionu

Grupę docelową projektu stanowiły 24 osoby (14 kobiet i 10 mężczyzn) osoby wyłącznie bezrobotne lub bierne zawodowo w wieku 30 lat i więcej, znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, tj. osoby spełniające jeden z poniższych warunków:

- osoby powyżej 50. roku życia – 29%,
- kobiety – 55%,
- osoby z niepełnosprawnościami – 4%,
- osoby długotrwale bezrobotne – 20%,
- osoby o niskich kwalifikacjach – 58%,
- zamieszkujące obszary wiejskie następujących powiatów województwa lubuskiego: krośnieńskiego, nowosolskiego, wschowskiego, żagańskiego* (obszary o podwyższonym wskaźniku bezrobocia) w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego,
- oraz zamierzające rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej na terenie województwa lubuskiego.

W ramach projektu zaplanowano kompleksowe wsparcie składające się z następujących form:

- wsparcie doradczo-szkoleniowe o charakterze specjalistycznym (indywidualne i grupowe),
- bezzwrotne dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej w wysokości 20 870,00 zł dla każdego,
- wsparcie pomostowe w postaci pomocy finansowej przez 12 miesięcy – 950,00 zł/mc.

Informację o projekcie wysłano do urzędów gmin, urzędów miast, urzędów pracy, MOPS-ów, GOPS-ów, parafii itp. Ponadto do promocji wykorzystano strony z ogłoszeniami m.in. OLX, Chollo.pl. zg.net-ogloszenia.pl.

Od początku realizacji projektu prowadzona była strona internetowa projektu pod adresem: www.mojafirma.szkoleniawkk.pl, a także profil projektu na Facebooku.

Rezultatem projektu jest stworzenie 24 miejsc pracy dla osób znajdujących się szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Działania w projekcie mają zatem istotny wpływ na rozwój samozatrudnienia na wyżej wymienionych obszarach oraz na aktywność zawodową tych osób, które przeszły pomyślnie proces rekrutacji i kwalifikacji oraz uzyskały dofinansowanie na rozpoczęcie swojej własnej działalności gospodarczej.

Dobre praktyki w zakresie realizacji projektu

Osoby zarządzające projektem oraz personel projektu miały wysokie kwalifikacje oraz doświadczenie w realizacji projektów współfinansowanych z EFS. Usługi doradcze prowadzone były przez podmiot mający wpis do rejestru podmiotów prowadzących agencje zatrudnienia. Szkolenia były prowadzone przez instytucję mającą wpis do Rejestru Instytucji Szkoleniowych. Wszystkie te elementy stanowiły możliwość wypracowania dobrych praktyk w realizacji tego projektu, które organizacja będzie mogła wykorzystać w swoich przyszłych przedsięwzięciach.

Źródłem informacji są: treści i materiały przekazane przez przedstawiciela firmy Szkolenia i Edukacja Sp. z o.o. Sp. k, kierownika projektu *Moje życie – moja firma!* oraz ze stron:

1. <http://www.szkoleniawkk.pl>.
2. <http://mojafirma.szkoleniawkk.pl>.
3. <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/lista-projektow>.

7.5. Działanie 6.3.1 – Wiedza + dotacja = SUKCES!

Metryczka projektu

Tytuł projektu	Wiedza + dotacja = SUKCES!
Nazwa beneficjenta	AGENCJA ROZWOJU REGIONALNEGO S.A.
Oś priorytetowa	RPO L2020 – Oś Priorytetowa 6
Poddziałanie	6.3.1
Wartość projektu	1 036 418,62
Wartość dofinansowania	1 011 446,44

Opis beneficjenta

Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Zielonej Górze już od 25 lat działa na rzecz wspierania przedsiębiorczości w województwie lubuskim. Głównym celem ARR S.A. jest podejmowanie działalności społecznie użytecznej, w tym działalności doradczej, szkoleniowej, informacyjnej i finansowej, mającej na celu inicjowanie, wspieranie i promowanie rozwoju MŚP.

W latach 2004-2017 Agencja z powodzeniem realizowała zadania Regionalnej Instytucji Finansującej, w ramach której wdrażała programy funduszy strukturalnych Unii Europejskiej dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorców. Udzieliła około pół tysiąca dotacji na ponad 600 mln zł.

Od 2004 r. Agencja prowadzi Lubuski Fundusz Pożyczkowy (LFP) i udzieliła 700 pożyczek na rozwój lubuskich firm na kwotę ponad 70 mln zł.

ARR S.A w latach 2004-2008 pełniła rolę Instytucji Wdrażającej (na mocy umowy z województwem lubuskim) w ramach ZPORR dla działań:

- 2.5 „Promocja przedsiębiorczości”;
- 2.6 „Regionalne Strategie Innowacji i transfer wiedzy”;
- 3.4 „Mikroprzedsiębiorstwa”.

Od 2004 r. w strukturach ARR S.A. funkcjonuje Punkt Konsultacyjny (PK) w ramach sieci KSU. W ramach PK udzielane są informacje m.in. o administracyjno-prawnych aspektach wykonywania działalności gospodarczej, o dostępnych źródłach finansowania dla MŚP. ARR realizuje działania informacyjne na terenie całego województwa lubuskiego (w latach 2008-2010 także w formie dyżurów w starostwach powiatowych). Agencja świadczy również usługi doradcze, szkoleniowe, informacyjne i finansowe dla sektora Jednostek Samorządu Terytorialnego (JST) oraz małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). ARR S.A. posiada bogate doświadczenie w zakresie realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE – zarówno w charakterze lidera, jak i partnera. Wśród realizowanych i współrealizowanych przez ARR S.A. projektów należy wymienić:

- „Dodaj pieniądze do pomysłu” (Działanie 6.2 POKL). Projekt realizowany na terenie woj. lubuskiego w okresie 07.2013-12.2015 (od 01.2016: faza monitorowania), wartość dofinansowania: 2,5 mln zł. Projekt skierowany do mieszkańców woj. lubuskiego zamierzających rozpocząć własną działalność gospodarczą. Zakres wsparcia obejmował preferencyjne pożyczki, szkolenia oraz doradztwo biznesowe i specjalistyczne.
- „Wiedza + dotacja = SUKCES!” (Poddziałanie 6.3.1 RPO-L2020). Projekt realizowany na terenie powiatów krośnieńskiego i strzelecko-drezdeneckiego w okresie 03.2017-09.2018, wartość projektu to 1,01 mln zł. To kolejny projekt ukierunkowany na wsparcie osób planujących podjąć własną działalność gospodarczą.
- „Polsko-Niemiecki System Transferu Ekoinnowacji” (Poddziałanie 8.2.1 POKL). Projekt był współrealizowany przez ARR S.A. w okresie 09.2013-06.2015 we współpracy z Zachodnią Izbą Przemysłowo-Handlową oraz Centrum Innowacji i Technologii z Forst. Projekt był skierowany do MŚP z terenu woj. lubuskiego. W ramach projektu realizowane były szkolenia, doradztwo oraz wyjazdy

studyjne w zakresie OZE i Efektywności Energetycznej. Wartość dofinansowania projektu wyniosła 0,85 mln zł.

- „Lubuskie Bony Rozwojowe w subregionie zielonogórskim” (Działanie 6.5 RPO-L2020). Projekt jest realizowany w okresie 03.2017-12.2019 w partnerstwie z Organizacją Pracodawców Ziemi Lubuskiej i Tylda Sp. z o.o. Projekt jest ukierunkowany na wsparcie kadr lubuskich MŚP z terenu subregionu zielonogórskiego w rozwoju kompetencji i kwalifikacji zawodowych poprzez udzielenie dofinansowania w postaci bonów rozwojowych do udziału w usługach rozwojowych. Wartość dofinansowania projektu to blisko 15 mln zł.
- Projekt „Lubuskie Bony Szkoleniowe szansą dla przedsiębiorców i pracowników subregionu gorzowskiego” (Działanie 6.5 RPO-L2020). Projekt jest współrealizowany przez ARR S.A. w partnerstwie z Zachodnią Izłą Przemysłowo-Handlową (Lider), Profi Biznes Group i Tylda Sp. z o.o. w okresie 03.2017-12.2019. Celem projektu jest wzmocnienie kadr lubuskich MŚP z terenu subregionu gorzowskiego poprzez udzielenie dofinansowania w postaci bonów szkoleniowych do udziału w usługach rozwojowych. Wartość dofinansowania projektu to ok. 15 mln zł.

Opis projektu

Projekt pt. „**Wiedza + dotacja = SUKCES!**” jest realizowany przez Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. w Zielonej Górze od marca 2017 r. na terenie powiatów krośnieńskiego i strzelecko-drezdeneckiego. Celem głównym projektu jest wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia, znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, w uruchomieniu własnej działalności gospodarczej w woj. lubuskim poprzez udzielenie im kompleksowego wsparcia: finansowego i merytorycznego.

Grupę docelową projektu stanowią osoby bezrobotne i bierne zawodowo, w wieku 30 lat i powyżej, należące do co najmniej jednej z kategorii: kobiety, osoby 50+, osoby niepełnosprawne, osoby długotrwale bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach.

Projekt zapewnia kompleksowe wsparcie poprzez zastosowanie bogatego pakietu działań obejmujących:

- a) bezzwrotne dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej w kwocie 21 479 zł,
- b) usługi szkoleniowe (grupowe) przygotowujące do rozpoczęcia działalności gospodarczej,
- c) wsparcie pomostowe w postaci:
 - comiesięcznej pomocy finansowej w kwocie 1100,00 zł,
 - usług doradczo-szkoleniowych.

W ramach projektu kompleksowym wsparciem zostało objętych 25 osób. Jego realizację zaplanowano do września 2018 r.

Znaczenie projektu dla rozwoju regionu

Projekt w znaczący sposób przyczynia się do wzrostu umiejętności i zdolności do samozatrudnienia osób pozostających w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Umożliwia to kompleksowy charakter wsparcia – w pierwszej fazie projektu, w ramach szkoleń, uczestnicy podnoszą poziom swojej wiedzy i znajomości zasad prowadzenia własnej działalności gospodarczej, a w dalszej kolejności – najlepsze pomysły, uzasadnione pod kątem ekonomicznym, otrzymują wsparcie finansowe. Bezzwrotne finansowanie – w przypadku osób pozostających bez zatrudnienia – jest zazwyczaj jedyną dostępną możliwością na podjęcie własnej działalności, dla wielu to także okazja do wyjścia z szarej strefy. W projekcie dodatkowo premiowane są osoby, które – w ramach prowadzonej działalności – tworzą nowe miejsca pracy, otrzymują one wsparcie finansowe na okres pierwszych 12 miesięcy od momentu rejestracji firmy. Taka konstrukcja projektu pozwala na osiągnięcie trwałych efektów w postaci rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacji rynku pracy. Ponadto nowo powstałe przedsiębiorstwa zostały uruchomione przez osoby zamieszkujące powiaty o stopie bezrobocia powyżej średniej dla woj. lubuskiego, tj. powiaty krośnieński i strzelecko-drezdenecki, zatem projekt pozwolił na zniwelowanie poziomu bezrobocia na tych obszarach.

Dobre praktyki w zakresie realizacji projektu

Dzięki projektowi powstało 25 mikroprzedsiębiorstw (na dzień otrzymania materiałów od beneficjenta, tj. 24 maja 2018 r.) oferujących szeroką gamę usług, od kosmetycznych, mechanicznych, gastronomicznych po usługi unikatowe, uzasadnione potrzebami rynku, jak usługi zduńskie, projektowanie i szycie odzieży pod własną marką, renowacja zabytkowych pojazdów, projektowanie i wykonywanie mebli na zamówienie.

Źródłem informacji są: treści i materiały przekazane przez przedstawiciela Agencji Rozwoju Regionalnego S.A., Koordynatora ds. Funduszy Europejskich oraz ze stron WWW:

1. <http://www.region.zgora.pl>.
2. <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/lista-projektow>.

7.6. Działanie 6.5 – Lubuskie Bony Rozwojowe w subregionie zielonogórskim

Metryczka projektu

Tytuł projektu	Lubuskie Bony Rozwojowe w subregionie zielonogórskim
Nazwa beneficjenta	AGENCJA ROZWOJU REGIONALNEGO S.A.
Oś Priorytetowa	RPO L2020 – Oś Priorytetowa 6
Działanie	6.5
Wartość projektu	17 472 288,02
Wartość dofinansowania	14 851 444,82

Opis projektu

Od marca 2017 r. ARR S.A. realizuje projekt „**Lubuskie Bony Rozwojowe w subregionie zielonogórskim**”, który realizowany jest w ramach RPO Lubuskie 2020 w ramach Osi Priorytetowej 6. Regionalny rynek pracy Działania 6.5 usługi rozwojowe dla MMSP.

Celem projektu jest wzrost konkurencyjności lubuskich mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw poprzez usługi realizowane w ramach Bazy Usług Rozwojowych. Odbiorcami wsparcia mogą być wyłącznie przedsiębiorstwa (MMSP) prowadzące działalność, tj. posiadające stałą strukturę w zakresie zaplecza personalnego i technicznego do prowadzenia działalności na obszarze województwa lubuskiego – subregionu zielonogórskiego, zainteresowane uzyskaniem środków na dofinansowanie kształcenia swoich pracowników.

Projekt: „Lubuskie Bony Rozwojowe w subregionie zielonogórskim” jest realizowany w ramach Podmiotowego Systemu Finansowania (PSF), który m.in. gwarantuje przedsiębiorcy możliwość dokonania samodzielnego wyboru usług rozwojowych w ramach oferty dostępnej w Bazie Usług Rozwojowych, odpowiadających w największym stopniu na aktualne potrzeby przedsiębiorcy. W województwie lubuskim dystrybucja środków Europejskiego Funduszu Społecznego jest dokonywana w oparciu o system bonów rozwojowych (1 bon = 100 zł).

W ramach projektu lubuscy przedsiębiorcy mogą uzyskać dofinansowanie na usługi rozwojowe, takie jak: usługi szkoleniowe (szkolenia, studia podyplomowe, e-learning), usługi doradcze (doradztwo, mentoring, facylitacja, coaching) oraz usługi jednorazowe (egzamin).

Poziom dofinansowania kosztów pojedynczej usługi rozwojowej (np. usługi doradczej lub szkoleniowej rozumianej jako jedna zamknięta forma wsparcia) może wynieść aż do 80% kosztów usługi rozwojowej. Maksymalna kwota dofinansowania, o jaką może się ubiegać jedno przedsiębiorstwo, w ramach projektu, na dofinansowanie łącznych kosztów zakupu usług rozwojowych nie może przekroczyć kwoty **35 000,00 zł**, natomiast wartość dofinansowania dla jednego przedsiębiorcy prowadzącego jednoosobową działalność gospodarczą lub dla jednego pracownika wydelegowanego przez przedsiębiorcę nie przekracza kwoty 8500,00 zł, bez względu na wartość tej usługi i poziom wsparcia. Do wspólnej realizacji projektu zostało wybranych dwóch partnerów: Partner Merytoryczny: Organizacja Pracodawców Ziemi Lubuskiej oraz Partner Techniczny: Tylda Sp. z o. o.

Znaczenie projektu dla rozwoju regionu

Przygotowanie pracownika do pracy, jego przeszkolenie czy podniesienie kwalifikacji kosztuje, i to nie mało. Odczuwają to szczególnie właściciele niewielkich firm, które działają w tradycyjnych branżach, jak handel czy usługi. Umożliwienie pracownikom podnoszenia swoich kompetencji jest również rozwiązaniem na

powstrzymanie migracji pracownika do konkurencji. W ramach projektu „Lubuskie Bony Rozwojowe” to Przedsiębiorcy sami określają swoje potrzeby związane z podnoszeniem kompetencji pracowników, sami wybierają tematykę szkoleń, czas i miejsce trwania, a przede wszystkim mają wpływ na ich koszt. Wszystkie propozycje usług szkoleniowych czy doradztwa znajdują się w bezpłatnej Bazie Usług Rozwojowych: www.uslugirozwojowe.parp.gov.pl. W ramach tej oferty przedsiębiorca ma również możliwość zamówienia dla siebie usługi szytej na miarę, uwzględniającej indywidualne potrzeby firmy. Takie rozwiązanie jest w pewnym sensie rewolucyjne w porównaniu z poprzednią perspektywą, kiedy to firmy szkoleniowe samodzielnie definiowały potrzeby szkoleniowe firm. Korzystając z bardzo szerokiej oferty, którą proponują firmy szkoleniowe, przedsiębiorcy mają wpływ na jakość świadczonych usług. Wszyscy uczestnicy usług rozwojowych obowiązkowo wypełniają ankiety po ich zakończeniu. Instytucje szkoleniowe, których usługi będą nisko oceniane, zostaną wyeliminowane z rynku. W ramach projektu planuje się przeszkolić 1500 pracowników. Osoby te przyczynią się w znacznym stopniu do podniesienia konkurencyjności firm, a tym samym do wzmocnienia kondycji lubuskiej gospodarki.

Dobre praktyki w zakresie realizacji projektu

Realizacja projektu opiera się, po pierwsze, na partnerstwie z dwoma innymi podmiotami: Organizacją Pracodawców Ziemi Lubuskiej i Tylda Sp. z o.o. Już na etapie pisania wniosku zostały wykorzystane wszystkie doświadczenia w realizacji projektów unijnych. Po drugie, został stworzony system informatyczny, który ma na celu realizację idei „minimum zaangażowania, maksimum korzyści”. Przedsiębiorcy nie tracą czasu na wypełnianie skomplikowanych wniosków oraz nie ponoszą dodatkowych kosztów na ich wysyłanie. Realizacja projektu odbywa się elektronicznie. Po trzecie, w ramach projektu Operator przygotował system konsultacji – konsultanci doradzają przy wyborze usług, pomagają zarejestrować się do bazy BUR, wybrać szkolenie. Można również skorzystać z mobilnych konsultacji lub odwiedzić biura regionalne w Żarach, Świebodzinie, Wschowie i Nowej Soli. Po czwarte, to firma szkoleniowa rozlicza się z przeprowadzonej usługi, biorąc na siebie poprawność sporządzenia dokumentu rozliczeniowego oraz zaświadczenia o ukończeniu usługi. Jest to w pewnym sensie nowatorski projekt, realizowany na tak dużą skalę z tak dużym budżetem.

Źródłem informacji są: treści i materiały przekazane przez przedstawiciela Agencji Rozwoju Regionalnego S.A., Koordynatora ds. Funduszy Europejskich oraz ze stron WWW:

1. <http://www.region.zgora.pl>.
2. <http://www.bony.region.zgora.pl/pl/menu/2/o-projekcie.html>.
3. <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/lista-projektow>.

8. Wnioski i rekomendacje

Lp.	Wniosek (wraz ze wskazaniem strony w raporcie)	Rekomendacja (powiązana z wnioskiem wraz ze wskazaniem strony w raporcie)	Adresat rekomendacji (instytucja/instytucje odpowiedzialne za wdrożenie rekomendacji)	Sposób wdrożenia (syntetyczne przedstawienie sposobu wdrożenia rekomendacji)	Termin realizacji (planowana data wdrożenia rekomendacji w kwartałach)	Klasa rekomendacji
1.	Olbrzymim zainteresowaniem cieszą się działania związane z szeroko rozumianym wsparciem przedsiębiorczości, w tym przedsięwzięć innowacyjnych. (Rozdział 6.2, s. 27)	Kontynuacja działań związanych z dofinansowaniem przedsięwzięć wspierających przedsiębiorczość i innowacyjność w regionie lubuskim. (s. 27)	IZ RPO-L2020	Odpowiednie programowanie nowego RPO w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027, tak aby w dalszym ciągu możliwe było wsparcie przedsiębiorstw, w tym ich działalności innowacyjnej.	Przygotowanie RPO na perspektywę finansową UE 2021 - 2027	Programowa
2.	Istnieje duże zapotrzebowanie na szkolenia wśród beneficjentów, związane ze sposobem realizacji projektów (m.in. w zakresie sposobu zarządzania projektem, zarządzania ryzykiem, dokonywania zamówień czy też rozliczania projektów). Należy podkreślić, że liczba szkoleń jest wystarczająca, natomiast trzeba by się zastanowić nad rozszerzeniem katalogu środków dystrybucji informacji o aktualnych i planowanych szkoleniach. (Rozdział 6.6.1, s. 74, rozdz. 6.6.2, s. 85)	Rozszerzenie kanałów dystrybucji informacji o planowanych szkoleniach, w tym m.in. np. o media społecznościowe. Lepsze wykorzystanie istniejących kanałów dystrybucji informacji – strona internetowa programu. (s. 85)	IZ RPO-L2020	Przekazywanie informacji nt. szkoleń poprzez różne kanały dystrybucji. Propagowanie i udostępnianie informacji o planowanych szkoleniach na stronie internetowej www.rpo.lubuskie.pl . Wykorzystywanie możliwości informowania o aktywności szkoleniowej np. w stacjach telewizyjnych w formie newsów podawanych na zakończenie emisji. Dodatkowo wzmocnienie przekazu poprzez wykorzystywanie profilu FB województwa lubuskiego.	I kwartał 2019 r.	Programowa
3.	Powiązania projektów z realizacją inteligentnych specjalizacji regionu są dość szerokie. (Rozdział 6.3.1, s. 37, Rozdział 6.2, s. 23)	Bazując na doświadczeniu zdobyтым w perspektywie finansowej 2014-2020 we wdrażaniu inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego, należy nadal rozwijać taki kierunek wsparcia. Należy przy tym bardziej szczegółowo określić kryteria wyboru projektów związanych z tym obszarem. (s. 37)	IZ RPO-L2020	Odpowiednie programowanie nowego RPO w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027 oraz przygotowanie kryteriów wyboru projektów.	Przygotowanie RPO na perspektywę finansową UE 2021 - 2027	Programowa

Lp.	Wniosek (wraz ze wskazaniem strony w raporcie)	Rekomendacja (powiązana z wnioskiem wraz ze wskazaniem strony w raporcie)	Adresat rekomendacji (instytucja/instytucje odpowiedzialne za wdrożenie rekomendacji)	Sposób wdrożenia (syntetyczne przedstawienie sposobu wdrożenia rekomendacji)	Termin realizacji (planowana data wdrożenia rekomendacji w kwartałach)	Klasa rekomendacji
4.	<p>Ograniczona oferta finansowania zwrotnego dostępna w regionie (pożyczki i poręczenia).</p> <p>Większa dostępność środków w ramach instrumentów finansowych pozwala zmniejszyć obciążenia administracyjne (w porównaniu z udzielaniem dotacji), umożliwia skrócenie czasu realizacji przedsięwzięcia również z uwagi na krótszy czas oczekiwania na decyzje o przyznaniu wsparcia.</p> <p>Instrumenty finansowe są dostępne w sposób ciągły, wobec tego możliwe jest optymalne finansowanie i planowanie działalności przedsiębiorstw.</p> <p>(Rozdział 6.7.2, s. 92)</p>	<p>Zwiększenie ilości, dostępności środków finansowych przeznaczonych na instrumenty finansowe oraz rozszerzenie oferty, tak aby stały się optymalnym sposobem do finansowania przedsięwzięć MŚP.</p> <p>(s. 92)</p>	IZ RPO-L2020	<p>Odpowiednie zaplanowanie budżetu programu regionalnego w perspektywie finansowej UE na lata 2021 – 2027, poprzez wykorzystanie analiz i badań ex-ante pomocnych w projektowaniu wielkości i rodzajów wsparcia przez instrumenty zwrotne</p> <p>Budowa w perspektywie finansowej 2021-2027 optymalnego systemu wsparcia instrumentami finansowymi przedsiębiorstw MŚP, tak aby zapewniał większe środki oraz różnorodność wsparcia i wypełniał lukę finansową w regionie.</p>	Przygotowanie systemu na perspektywę finansową UE 2021 - 2027	Programowa
5.	<p>Największym zainteresowaniem MŚP cieszy się darmowe wsparcie doradcze oferowane przez IOB.</p> <p>Tylko IOB oferujący profesjonalne i specjalistyczne doradztwo jest w stanie utrzymać się na rynku doradztwa dla przedsiębiorstw.</p> <p>IOB powinny prowadzić działania promujące swoją ofertę oraz uświadamiać MŚP w potrzebie korzystania z profesjonalnych usług</p>	<p>W dalszym ciągu należy kontynuować i rozwijać wsparcie Instytucji Otoczenia Biznesu w celu ich profesjonalizacji oraz umożliwienia stworzenia bezpłatnej oferty usług doradczych dla MŚP.</p> <p>(s. 97)</p>	IZ RPO-L2020	<p>Odpowiednie programowanie nowego RPO w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027, tak aby w dalszym ciągu możliwe było wsparcie IOB pozwalające na zwiększenie oferty usług, ich profesjonalizację oraz zwiększenie dostępności darmowego doradztwa dla MŚP</p>	Przygotowanie RPO na perspektywę finansową UE 2021 - 2027	Programowa

Lp.	Wniosek (wraz ze wskazaniem strony w raporcie)	Rekomendacja (powiązana z wnioskiem wraz ze wskazaniem strony w raporcie)	Adresat rekomendacji (instytucja/instytucje odpowiedzialne za wdrożenie rekomendacji)	Sposób wdrożenia (syntetyczne przedstawienie sposobu wdrożenia rekomendacji)	Termin realizacji (planowana data wdrożenia rekomendacji w kwartałach)	Klasa rekomendacji
	doradczych. (Rozdział 6.7.4, s. 97)					

9. Aneksy

9.1. Wykaz literatury

1. Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020,
2. Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych RPO-L2020,
3. Umowa Partnerstwa,
4. Kryteria wyboru projektów przyjęte przez KM RPO-L2020 (Uchwały KM RPO-L2020),
5. Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego,
6. Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego,
7. Regulaminy naborów wniosków w ramach analizowanych Działań/Poddziałań,
8. Przewodnik po wskaźnikach w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020,
9. Raport „Aktualizacja oceny ex-ante instrumentów finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020 wraz z oceną ryzyka dla gwarancji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020” WYG PSDB Sp. z o.o.,
10. Raport końcowy z badania ewaluacyjnego pn.: „Ewaluacja systemu zarządzania i wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”, iTTi, Poznań 2016,
11. Raport końcowy z badania ewaluacyjnego pn.: „Ewaluacja systemu oceny i wyboru projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”,
12. A. Rudolf i in.: „Ocena ex-ante instrumentów finansowych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”,
13. „Ewaluacja ex-ante Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”, ASM Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o., Kutno 2014,
14. Sprawozdanie roczne z wdrażania RPO-L2020 za 2016,
15. Streszczenie sprawozdania z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie – 2020 za rok 2016,
16. Lubuski Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na rok 2017,
17. GUS: Portrety powiatów i gmin województwa lubuskiego w 2016 r.,
18. GUS: Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubuskiego w 2016 r.,
19. GUS: Rocznik Statystyczny Województwa Lubuskiego 2017,
20. GUS: Rynek pracy w województwie lubuskim w 2016 r.,
21. GUS: Województwo lubuskie 2017 – podregiony, powiaty, gminy,
22. GUS: Województwo lubuskie w liczbach 2017,
23. GUS: Koniunktura gospodarcza w województwie lubuskim w lutym 2018 r.,
24. GUS: Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie lubuskim w 2016 r.,
25. A. Płoszaj, „Ewaluacja ex-ante RPO Lubuskie 2007-2013” [w:] Olejniczak Karol, Kozak Marek, Ledzion Bartosz (red.): *Teoria i praktyka ewaluacji interwencji publicznych. Podręcznik akademicki*, Warszawa: Akademia Leona Koźmińskiego i Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2008,
26. K. Joachimczak. i in.: „Badanie ewaluacyjne w obszarze oceny skuteczności instrumentów i narzędzi aktywizacji społeczno-zawodowej uczestników projektów EFS”, Europejskie Centrum Doradztwa Finansowego Badania i Szkolenia Ewa Joachimczak, Fundacja im. Królowej Polski Św. Jadwigi, Poznań 2014,
27. S. Górecka i in.: „Badanie ewaluacyjne w obszarze oceny adresatów wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego”, WYG PSDB Sp. z o.o., Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Rynku Pracy STOS, 2014,
28. M. Piotrowski i in.: „Analiza handlu zagranicznego województwa lubuskiego (z uwzględnieniem kluczowych sektorów) w okresie 2010-2014 dla Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów w Zielonej Górze (COIE)”,
29. Raporty Roczne Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.

9.2. Narzędzia badawcze

9.2.1. Scenariusz wywiadu pogłębionego – IDI z IZ i IP

Przywitanie i przedstawienie celu badań [5 minut]

Witam serdecznie. Nazywam się i jestem przedstawicielem konsorcjum firm Quality Watch oraz Bluehill, które na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego realizują badanie „Ewaluacja postępów wsparcia MŚP w województwie lubuskim w perspektywie 2014-2020”. Uzyskane informacje pozwolą m.in. na ocenę skuteczności i trafności wsparcia skierowanego do MŚP w ramach RPO-L2020.

Czas wywiadu jest szacowany na ok. 60 minut.

Dziękuję Panu/Pani za wyrażenie zgody na udział w wywiadzie.

Blok 1. Ocena użyteczności, skuteczności i trafności interwencji dotychczas realizowanych w ramach RPO-L2020 w kontekście potrzeb i problemów sektora przedsiębiorstw [30 minut]

W przypadku rozmowy z przedstawicielem IP Moderator podkreśla, że pytania dotyczą działań, których realizacja została powierzona IP i w tym obszarze należy się poruszać, udzielając odpowiedzi.

1. Jak ocenia Pan/Pani dostępne formy wsparcia przedsiębiorstw? Czy umożliwiają one osiągnięcie celów i rezultatów RPO-L2020, w tym na poziomie poszczególnych Priorytetów Inwestycyjnych?
2. Czy kontekst realizacji Programu zmienił się na tyle, by była konieczna korekta realizowanych działań i zmiana założeń przyjętych na poziomie RPO-L2020?
3. Czy uważa Pan/Pani, że system wyboru projektów prowadzi do wyboru przedsięwzięć o zakładanych cechach (biorąc pod uwagę np. poziom innowacyjności, oczekiwaną skuteczność interwencji)?
4. Czy interwencje realizowane w ramach RPO-L2020 są użyteczne w kontekście potrzeb i problemów sektora przedsiębiorstw w regionie oraz przynoszą zakładane skutki?
5. W jakim stopniu proponowane w ramach RPO-L2020 wsparcie dla MŚP przyczynia się do poprawy sytuacji przedsiębiorstw i ich pracowników na regionalnym rynku pracy?
6. Czy beneficjenci mają świadomość konieczności wywiązywania się z założonych w swoich przedsięwzięciach wskaźników i konsekwencji z tym związanych? Czy konieczne są do podjęcia działania, aby wzmocnić wiedzę beneficjentów w przedmiotowym zakresie? Jeśli tak, jakie konkretnie?
7. *Filtr. Pytanie do przedstawiciela Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego:*
Proszę powiedzieć, które w Pana/Pani opinii działania finansowane ze środków EFS były najlepiej, a które najmniej dopasowane do oczekiwań i potrzeb uczestników? Dlaczego?
8. Czy udzielone wsparcie umożliwiło lub umożliwi osiągnięcie wybranych wskaźników na poziomie RPO-L2020? Jaka jest zależność między wartościami docelowymi wskaźników (rzeczowych i finansowych) oszacowanymi przez IZ RPO-L2020 a wartościami wykazywanymi i osiąganymi przez beneficjentów? Które wartości wskaźników są zagrożone pod względem ich osiągnięcia? Z czego wynika ewentualne zagrożenie? Jakie kroki należy podjąć bądź jakie wprowadzić mechanizmy, by usprawnić osiągnięcie zakładanych w ramach RPO-L2020 wartości pośrednich/docelowych wskaźników?

Blok 2. Ocena jakości oferowanego w ramach RPO-L2020 wsparcia dla MŚP, a także identyfikacja czynników decydujących o jego skuteczności [10 minut]

1. Jakie czynniki decydują o skuteczności wsparcia oferowanego MŚP w ramach RPO-L2020?
2. Czy istnieją, a jeśli tak, to jakie, bariery i luki prawne ograniczające skuteczność wsparcia MŚP oraz utrudniające korzystanie MŚP ze wsparcia w ramach RPO-L2020?
3. Jakie bariery wynikające z zasad realizacji analizowanych Działań/Poddziałań w ramach RPO-L2020 identyfikują przedsiębiorcy? Jaki jest katalog problemów przez nich zgłaszanych?
4. Jakie działania mogą być podejmowane w celu rozwiązania wskazywanych problemów?

Blok 3. Ocena realizowanych w ramach RPO-L2020 interwencji pod kątem założeń systemu wsparcia specjalizacji regionalnych [15 minut]

1. Na ile wsparcie RPO-L2020 skierowane do MŚP promuje sektory związane z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami? Które sektory/branże/rodzaje działalności i w których specjalizacjach otrzymują wsparcie?

2. Czy przyjęte do realizacji projekty mają realny wpływ na pozytywną zmianę w obszarach wskazanych jako inteligentne specjalizacje?
3. Jakie są rekomendowane działania mające na celu rozwój konkurencyjności i innowacyjności MŚP w województwie lubuskim?
4. Czy jest coś, co chciał(a)by Pan/Pani dodać?

Podsumowanie [5 minut]

Moderator podsumuje najważniejsze wnioski z dyskusji oraz dziękuje za udział w badaniu.

9.2.2. Scenariusz wywiadu pogłębionego – ITI z ekspertami oceniającymi wnioski w urzędzie

Przywitanie i przedstawienie celu badań [5 minut]

Witam serdecznie. Nazywam się i jestem przedstawicielem konsorcjum firm Quality Watch oraz Bluehill, które na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego realizują badanie „Ewaluacja postępów wsparcia MŚP w województwie lubuskim w perspektywie 2014-2020”. Uzyskane informacje pozwolą m.in. na ocenę skuteczności i trafności wsparcia skierowanego do MŚP w ramach RPO-L2020.

Czas wywiadu jest szacowany na ok. 50-60 minut.

Dziękuję Panu/Pani za wyrażenie zgody na udział w wywiadzie.

Blok 1. Ocena użyteczności, skuteczności i trafności interwencji dotychczas realizowanych w ramach RPO-L2020 w kontekście potrzeb i problemów sektora przedsiębiorstw [20 minut]

1. Proszę powiedzieć, w ramach jakiego działania jest Pan/Pani ekspertem i ocenia/ł wnioski w ramach RPO-L2020.
2. Czy Pana/Pani zdaniem dostępne formy wsparcia przedsiębiorstw umożliwiają osiągnięcie celów i rezultatów RPO-L2020, w tym na poziomie poszczególnych Priorytetów Inwestycyjnych?
3. Porozmawiamy o systemie wyboru projektów. Czy prowadzi on do wyboru przedsięwzięć o zakładanych cechach (biorąc pod uwagę np. poziom innowacyjności, oczekiwaną skuteczność interwencji)?
4. Czy interwencje realizowane w ramach RPO-L2020 są użyteczne w kontekście potrzeb i problemów sektora przedsiębiorstw w regionie? Czy przynoszą zakładane skutki?
5. Czy w Pana/Pani opinii proponowane w ramach RPO-L2020 wsparcie dla MŚP przyczynia się do poprawy sytuacji przedsiębiorstw i ich pracowników na regionalnym rynku pracy? Jeśli tak, to w jakim stopniu?
6. Przejdźmy teraz do barier utrudniających działalność eksportową lubuskich przedsiębiorstw. Czy wsparcie w ramach RPO-L2020 jest użyteczne w tym kontekście?
7. Czy ma Pan/Pani wiedzę, jakie są kierunki wsparcia w ramach promocji gospodarczej przedsiębiorstw? Czy obejmują one rynki perspektywiczne?
8. Jaki jest wpływ interwencji w ramach RPO-L2020 na liczbę zagranicznych kontraktów handlowych wspartych przedsiębiorstw? Jakie są kierunki eksportowe wspartych przedsiębiorstw?
9. Czy według Pana/Pani wiedzy występuje zapotrzebowanie MŚP na wsparcie, które nie wymaga bezpośredniego transferu finansowego (wsparcie niefinansowe)?
10. Jaki jest wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na powstawanie nowych przedsiębiorstw w województwie lubuskim? Jaka jest struktura sektorowa nowo powstałych przedsiębiorstw? Jakie są profile osób fizycznych rozpoczynających działalność gospodarczą (wiek, wykształcenie, doświadczenie itp.), w tym osób pozostających w trudnej sytuacji na rynku pracy (np. osoby niepełnosprawne, młodzież, osoby 50+ itp.)?
11. W jakim zakresie interwencje ukierunkowane na wsparcie przedsiębiorstw i przedsiębiorczości realizowane w ramach RPO-L2020 są względem siebie komplementarne (ze szczególnym uwzględnieniem wzajemnej komplementarności interwencji realizowanych w ramach różnych funduszy – EFRR i EFS)?
12. Jakie formy wsparcia kierowane do MŚP są najefektywniejsze ze względu na rodzaje interwencji oraz charakterystykę beneficjentów i grup docelowych? Jakie formy wsparcia zapewniają największą trwałość uzyskanych efektów interwencji?
13. Czy udzielone wsparcie umożliwiło lub umożliwi osiągnięcie wybranych wskaźników na poziomie RPO-L2020? Jaka jest zależność między wartościami docelowymi wskaźników (rzeczowych i finansowych) oszacowanymi przez IZ RPO-L2020 a wartościami wykazywanymi i osiąganymi przez beneficjentów? Które wartości wskaźników

są zagrożone pod względem ich osiągnięcia? Z czego wynika ewentualne zagrożenie? Jakie kroki należy podjąć bądź jakie wprowadzić mechanizmy, by usprawnić osiągnięcie zakładanych w ramach RPO-L2020 wartości pośrednich/docelowych wskaźników?

Blok 2. Ocena jakości oferowanego w ramach RPO-L2020 wsparcia dla MŚP, a także identyfikacja czynników decydujących o jego skuteczności [20 minut]

1. Proszę powiedzieć jakie czynniki warunkują udział MŚP w możliwych do realizacji projektach w ramach RPO-L2020?
2. Czy występuje zależność między skutecznością wsparcia a formą i rodzajem wsparcia (typem projektu), branżą przedsiębiorstwa, wielkością i fazą rozwoju wspartych przedsiębiorstw, aktywnością patentową, współpracą z sektorem nauki, stopniem świadomości korzyści z działalności innowacyjnej i B+R, jakością produktów itp.?
3. Jakie jest zapotrzebowanie MŚP na usługi doradcze świadczone przez IOB?
4. Z jakiego rodzaju wsparcia IOB najczęściej korzystają MŚP? Jak jest ono oceniane pod względem jakości?
5. Czy wsparcie skierowane do MŚP korzystających z usług IOB przełożyło się na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw i umożliwiło im uczestnictwo w procesach wzrostu oraz innowacji? W jakim zakresie?
6. W jakim kierunku powinny rozwijać się IOB, aby oferta dla MŚP była optymalna i wysokiej jakości?
7. Jakie czynniki decydują o skuteczności wsparcia oferowanego MŚP w ramach RPO-L2020?
8. Porozmawiajmy teraz o barierach. Czy istnieją, a jeśli tak, to jakie, bariery i luki prawne ograniczające skuteczność wsparcia MŚP oraz utrudniające korzystanie MŚP ze wsparcia w ramach RPO-L2020?

Blok 3. Ocena realizowanych w ramach RPO-L2020 interwencji pod kątem założeń systemu wsparcia specjalizacji regionalnych [15 minut]

1. W jakim stopniu wybrane do dofinansowania projekty wpisują się w realizację Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego? Które sektory otrzymują wsparcie?
2. Czy Pana/Pani zdaniem podejmowane dotychczas działania były skierowane do branż o istotnym znaczeniu dla regionu? Czy poprawia się rozpoznawalność regionu?
3. Czy, a jeśli tak, to w jakim stopniu, udzielone wsparcie przyczyniło się do poprawy poziomu innowacyjności przedsiębiorstw z regionu?
4. Jakie są rekomendowane działania mające na celu rozwój konkurencyjności i innowacyjności MŚP w województwie lubuskim?
5. Czy jest coś, co chciał(a)by Pan/Pani dodać?

Podsumowanie [5 minut]

Moderator podsumuje najważniejsze wnioski z dyskusji oraz dziękuje za udział w badaniu.

9.2.3. Scenariusz wywiadu pogłębionego – ITI z IOB i firmami świadczącymi usługi w zakresie przygotowywania wniosków

Przywitanie i przedstawienie celu badań [5 minut]

Witam serdecznie. Nazywam się i jestem przedstawicielem konsorcjum firm Quality Watch oraz Bluehill, które na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego realizują badanie „Ewaluacja postępów wsparcia MŚP w województwie lubuskim w perspektywie 2014-2020”. Uzyskane informacje pozwolą m.in. na ocenę skuteczności i trafności wsparcia skierowanego do MŚP w ramach RPO-L2020.

Czas wywiadu jest szacowany na ok. 50-60 minut.

Dziękuję Panu/Pani za wyrażenie zgody na udział w wywiadzie.

Blok 1. Ocena użyteczności, skuteczności i trafności interwencji dotychczas realizowanych w ramach RPO-L2020 w kontekście potrzeb i problemów sektora przedsiębiorstw [20 minut]

1. Proszę krótko przedstawić profil reprezentowanej instytucji otoczenia biznesu, w tym udzielanego przez Państwa wsparcia przedsiębiorstwom w zakresie uzyskania dofinansowania.

2. Czy Pana/Pani zdaniem interwencje realizowane w ramach RPO-L2020 są użyteczne w kontekście potrzeb i problemów sektora przedsiębiorstw w regionie? Czy przynoszą zakładane skutki?
3. W jaki sposób wpływają one na wzrost konkurencyjności lubuskich przedsiębiorstw? Czy efekty te są już widoczne?
4. Czy system wyboru projektów prowadzi do wyboru przedsięwzięć o zakładanych cechach (biorąc pod uwagę np. poziom innowacyjności, oczekiwaną skuteczność interwencji)?
5. Czy w Pana/Pani opinii proponowane w ramach RPO-L2020 wsparcie dla MŚP przyczynia się do poprawy sytuacji przedsiębiorstw i ich pracowników na regionalnym rynku pracy? Jeśli tak, to w jakim stopniu?
6. Przejdźmy teraz do barier utrudniających działalność eksportową lubuskich przedsiębiorstw. Czy wsparcie w ramach RPO-L2020 jest użyteczne w tym kontekście?
7. Czy ma Pan/Pani wiedzę, jakie są kierunki wsparcia w ramach promocji gospodarczej przedsiębiorstw? Czy obejmują one rynki perspektywiczne?
8. Jaki jest wpływ interwencji w ramach RPO-L2020 na liczbę zagranicznych kontraktów handlowych wspartych przedsiębiorstw? Jakie są kierunki eksportowe wspartych przedsiębiorstw?
9. Czy z Pana/Pani doświadczenia wynika, że jest zapotrzebowanie MŚP na wsparcie, które nie wymaga bezpośredniego transferu finansowego (wsparcie niefinansowe)?
10. Jaki jest wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na powstawanie nowych przedsiębiorstw w województwie lubuskim? Jaka jest struktura sektorowa nowo powstałych przedsiębiorstw? Jakie są profile osób fizycznych rozpoczynających działalność gospodarczą (wiek, wykształcenie, doświadczenie itp.), w tym osób pozostających w trudnej sytuacji na rynku pracy (np. osoby niepełnosprawne, młodzież, osoby 50+ itp.)?
11. Czy Pana/Pani zdaniem beneficjenci mają świadomość konieczności wywiązywania się z założonych w swoich przedsięwzięciach wskaźników i konsekwencji z tym związanych? Uważa Pan/Pani, że konieczne są do podjęcia działania, aby wzmocnić wiedzę beneficjentów w przedmiotowym zakresie? Jeśli tak, jakie konkretnie?

Blok 2. Ocena jakości oferowanego w ramach RPO-L2020 wsparcia dla MŚP, a także identyfikacja czynników decydujących o jego skuteczności [20 minut]

1. Proszę powiedzieć, jakie czynniki warunkują udział MŚP w możliwych do realizacji projektach w ramach RPO-L2020?
2. Czy występuje zależność między skutecznością wsparcia a formą i rodzajem wsparcia (typem projektu), branżą przedsiębiorstwa, wielkością i fazą rozwoju wspartych przedsiębiorstw, aktywnością patentową, współpracą z sektorem nauki, stopniem świadomości korzyści z działalności innowacyjnej i B+R, jakością produktów itp.?
3. Jakie czynniki decydują o finansowaniu przedsięwzięć poprzez dotacje, a jakie przez instrumenty zwrotne? Jakie kwestie są istotne w podejmowaniu decyzji o sposobie finansowania projektu?
4. Co decyduje o współpracy MŚP z IOB? Jakie jest zapotrzebowanie MŚP na usługi doradcze świadczone przez IOB?
5. Z jakiego rodzaju wsparcia IOB najczęściej korzystają MŚP? Jak jest ono oceniane pod względem jakości?
6. Czy wsparcie skierowane do MŚP korzystających z usług IOB przełożyło się na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw i umożliwiło im uczestnictwo w procesach wzrostu oraz innowacji? W jakim zakresie?
7. W jakim kierunku powinny rozwijać się IOB, aby oferta dla MŚP była optymalna i wysokiej jakości?
8. Jakie czynniki decydują o skuteczności wsparcia oferowanego MŚP w ramach RPO-L2020?
9. Porozmawiajmy teraz o barierach. Czy istnieją, a jeśli tak, to jakie, bariery i luki prawne ograniczające skuteczność wsparcia MŚP oraz utrudniające korzystanie MŚP ze wsparcia w ramach RPO-L2020?
10. Jakie bariery wynikające z zasad realizacji analizowanych Działań/Poddziałań w ramach RPO-L2020 identyfikują przedsiębiorcy? Jaki jest katalog problemów przez nich zgłaszanych? Jakie działania mogą być podejmowane w celu ich rozwiązania?

Blok 3. Ocena realizowanych w ramach RPO-L2020 interwencji pod kątem założeń systemu wsparcia specjalizacji regionalnych [15 minut]

1. Czy Pana/Pani zdaniem podejmowane dotychczas działania były skierowane do branż o istotnym znaczeniu dla regionu? Czy poprawia się rozpoznawalność regionu?
2. Czy, a jeśli tak, to w jakim stopniu, udzielone wsparcie przyczyniło się do poprawy poziomu innowacyjności przedsiębiorstw z regionu?

3. Jakie są rekomendowane działania mające na celu rozwój konkurencyjności i innowacyjności MŚP w województwie lubuskim?
4. Czy jest coś, co chciał(a)by Pan/Pani dodać?

Podsumowanie [5 minut]

Moderator podsumuje najważniejsze wnioski z dyskusji oraz dziękuje za udział w badaniu.

9.2.4. Kwestionariusz – CATI dla beneficjentów

Z uwagi na zróżnicowany typ beneficjenta (przedsiębiorstwa, IOB, JST, Bank Gospodarstwa Krajowego) oraz zróżnicowany typ projektów realizowanych w ramach analizowanych Działań/Poddziałań narzędzie CATI zostanie dodatkowo zróżnicowane (m.in. zmienione zostaną pytania metryczkowe, usunięta część nieadekwatnych pytań).

Kwestionariusz

Ankieter:

Dzień dobry!

Nazywam się i jestem ankieterem konsorcjum firm Quality Watch oraz Bluehill. Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze realizujemy badanie pn. „Ewaluacja postępów wsparcia MŚP w województwie lubuskim w perspektywie 2014-2020” wśród beneficjentów wybranych Działań/Poddziałań. Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020.

Przeprowadzone badanie służyć będzie weryfikacji poprawności założeń wsparcia przedsiębiorstw, przyjętych na etapie formułowania celów i zakresu realizacji RPO-L2020.

Czy zgodził(a)by się Pan/Pani poświęcić ok. 20 minut i udzielić odpowiedzi na kilkanaście pytań w tym zakresie? Zapewniam, że udzielone przez Pana/Panią odpowiedzi pozostaną anonimowe i zostaną przedstawione wyłącznie w formie zbiorczych zestawień statystycznych.

Po uzyskaniu zgody respondenta:

CZĘŚĆ REKRUTACYJNA

R1. Proszę wskazać, w ramach jakiego Działania bądź Poddziałania podpisali Państwo umowę o dofinansowanie projektu (wielokrotnego wyboru):

1. Działanie 1.1 Badania i innowacje (PI 1b),
2. Działanie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości (PI 3a),
3. Działanie 1.4 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP (PI 3b), Poddziałanie 1.4.1 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP – projekty realizowane poza formułą ZIT,
4. Działanie 1.4 Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP (PI 3b), Poddziałanie 1.4.2 Promocja regionu – ZIT Gorzów Wlkp.,
5. Działanie 1.5 Rozwój sektora MŚP (PI 3c), Poddziałanie 1.5.1 Rozwój sektora MŚP – wsparcie dotacyjne,
6. Działanie 1.5 Rozwój sektora MŚP (PI 3c), Poddziałanie 1.5.2 Rozwój sektora MŚP – instrumenty finansowe,
7. Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy,
8. Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.2 Wsparcie dla samozatrudnienia poprzez instrumenty zwrotne,
9. Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v),
10. Działanie 6.6 Aktywizacja zawodowa osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia (PI 8v).

METRYKA BENEFICJENTA

M1. Forma organizacyjno-prawna wnioskodawcy:

1. Przedsiębiorstwo z przewagą kapitału prywatnego
2. Przedsiębiorstwo państwowe
3. Jednostka naukowa
4. Jednostka samorządu terytorialnego
5. Związek pracodawców
6. Fundacja
7. Stowarzyszenie
8. Bank
9. Inna (jaka?)

FILTR: tylko jeśli M1.1 i M1.2

M2. Proszę wskazać trzy najważniejsze obszary działalności podmiotu (generujące największe przychody lub te, z którymi firma wiąże największe perspektywy i na dzień dzisiejszy już je rozwija).

W pierwszej kolejności proszę wskazać główną branżę.

1.
2.
3.

FILTR: tylko jeśli M1.1 i M1.2

M3. Proszę wskazać wielkość zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty.

1. 1-9 osób
2. 10-49 osób
3. 50-249 osób
4. 250 i więcej osób

M4. Proszę podać rok powstania podmiotu:

.....

/Pole numeryczne, zakres 1850-2018 + Trudno powiedzieć./

M5. Jaki jest Państwa podstawowy obszar działania?

1. Gmina, w której jest zarejestrowana firma
2. Powiat
3. Województwo
4. Kilka województw w Polsce
5. Cały kraj – Polska
6. Międzynarodowy (kraje ościenne)
7. Międzynarodowy (Europa)
8. Międzynarodowy (Świat)
9. Trudno powiedzieć (*NIE ODCZYTYWAĆ*)
10. Odmowa odpowiedzi (*NIE ODCZYTYWAĆ*)

FILTR: tylko jeśli M1.1 i M1.2

M6. Czy prowadzą Państwo działalność na rynkach zagranicznych?

- 1 Tak
- 2 Nie

3 Nie wiem (*NIE ODCZYTYWAĆ*)

P1. Z jakiego powodu zdecydowali się Państwo sięgnąć po środki w ramach RPO-L2020?

Pytanie wielokrotnego wyboru

1. Dostępność finansowania publicznego w danym obszarze
2. Potrzeba dostosowania oferty do faktycznych potrzeb i oczekiwań rynku
3. Profesjonalizacja usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu
4. Potrzeba wsparcia finansowego na zakup usług istotnych dla przedsiębiorcy w procesie opracowywania nowego /ulepszonoego produktu/usługi lub zmian procesowych w przedsiębiorstwie w formie instrumentu: Regionalny bon na innowacje
5. Potrzeba przeprowadzenia prac B+R
6. Możliwość pozyskanie środków na przeprowadzenie procesu wdrożenia wyników prac B+R
7. Promocja na rynkach krajowym i międzynarodowych
8. Realizacja celów statutowych podmiotu, np. w zakresie aktywizacji zawodowej osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia
9. Chęć/potrzeba rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej
10. Potrzeba zwiększenie dostępu do rynku pracy
11. Inne (jakie?)

P2. Czy podjęliby się Państwo realizacji projektu, nawet gdyby nie uzyskał/a Pan/Pani wsparcia?

1. Nie
2. Tak, w ograniczonym zakresie, ale w późniejszym terminie
3. Tak, w niezmiennym zakresie, ale w późniejszym terminie
4. Tak, w ograniczonym zakresie i w tym samym terminie
5. Tak, w niezmiennym zakresie i w tym samym terminie

P3. Czy otrzymane wsparcie było/jest dostosowane do Państwa potrzeb i problemów?

1. Tak
2. Nie
3. Trudno powiedzieć

FILTR: tylko jeśli P3 „Nie”

P4. Proszę wskazać, jakich elementów brakowało?

.....

FILTR: tylko jeśli P3 „Nie” i udzielono odpowiedzi na P4

P5. Który z nich jest wg Pana/Pani najważniejszy?

P6. Czy z realizacją analizowanego Działania/Poddziałania wiązały się jakiegokolwiek bariery (utrudnienia) wynikające z obowiązujących zasad realizacji projektów?

1. Tak (jakie?)
2. Nie
3. Nie wiem

FILTR: tylko jeśli P6 „Tak”

P7. Proszę wskazać, jakie główne utrudnienia (bariery) napotkali Państwo w trakcie realizacji analizowanego Projektu? *Pytanie wielokrotnego wyboru*

1. Kwota dofinansowania była nieadekwatna do planów
2. Przedłużająca się procedura aplikacyjna

3. Organizacja systemu rozliczeń finansowych
4. Zbyt częste zmiany dokumentów
5. Trudności z wprowadzeniem zmian w zakresie realizacji projektu
6. Bariery wewnętrzne, tj. np. związane z zasobami instytucji/firmy, organizacją, zdolnością do współpracy z partnerami
7. Inne (jakie?)

FILTR: tylko jeśli P6 „Tak”

P8. Jakie działania można podjąć w celu ich rozwiązania?

.....

P9. Czy realizowany przez Państwa projekt miał/ma realny wpływ na pozytywną zmianę w obszarach wskazanych jako inteligentne specjalizacje?

Inteligentne specjalizacje w województwie lubuskim to: innowacyjny przemysł, zdrowie i jakość życia, współpraca i kooperacja biznesowa oraz zielona gospodarka

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Ani tak, ani nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie

P10. Czy realizowany przez Państwa projekt jest powiązany z jakimiś innymi, które uzyskały finansowanie ze środków unijnych?

- 1 Tak
- 2 Nie
- 3 Nie wiem (*NIE ODCZYTYWAĆ*)

FILTR: tylko jeśli P10.1

P11. Proszę powiedzieć, w ramach jakiego programu i działania jest realizowany ten drugi projekt?

.....

P12. Czy udzielone wsparcie umożliwiło lub umożliwi osiągnięcie wybranych wskaźników na poziomie RPO-L2020?

- 1 Tak
- 2 Nie
- 3 Nie wiem/Trudno powiedzieć (*NIE ODCZYTYWAĆ*)

FILTR: tylko jeśli P12.2 lub 12.3

P13. Które wartości wskaźników są zagrożone pod względem ich osiągnięcia?

.....

P14. Proszę powiedzieć, z czego wynika ewentualne zagrożenie?

.....

P15. Czy zgadza się Pan/Pani z następującym stwierdzeniem:

1.	Dzięki realizacji projektu nastąpiło zwiększenie aktywności oraz wzrost nakładów ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
2.	Filtr: tylko jeśli R1.2, R1.4, R1.5, R1.8 Dzięki realizacji projektu pokonaliśmy bariery utrudniające	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno

	działalność eksportową			powiedzieć
3.	Filtr: tylko jeśli R1.2, R1.4, R1.5, R1.8 Dzięki realizacji projektu rozpoczęliśmy działalność na rynkach zagranicznych	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
4.	Filtr: tylko jeśli R1.2, R1.4, R1.5, R1.8 Dzięki realizacji projektu rozszerzyliśmy działalność na rynkach zagranicznych	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
5.	Filtr: tylko jeśli R1.2, R1.4, R1.5, R1.8 Dzięki realizacji projektu wzrosła liczba zawieranych zagranicznych kontraktów handlowych	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
6.	Realizacja projektu przyczynia się do wzrostu innowacyjności firm/y	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
7.	Realizacja projektu przyczynia się do wzrostu konkurencyjności firm/y	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
8.	Dzięki realizacji projektu przeprowadziliśmy prace B+R	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
9.	Filtr: tylko jeśli R1.7, R1.8 Dzięki realizacji projektu rozpoczęliśmy działalność gospodarczą	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć

Filtr: tylko jeśli P15.7 „Tak”

P16. W jaki sposób interwencja realizowana w ramach RPO-L2020 wpłynęła na wzrost konkurencyjności Państwa podmiotu?

1. Rozszerzyliśmy ofertę w zakresie świadczonych usług/sprzedawanych produktów
2. Rozszerzyliśmy rynki zbytu
3. Nastąpiła poprawa zaawansowania technologicznego produkcji/usług
4. Podnieśliśmy jakości kapitału ludzkiego
5. Zyskaliśmy lepsze ekonomiczne warunki wymiany rynkowej
6. Inne (jakie?)

Filtr: tylko jeśli P15.7 „Tak”

P17. Czy efekty te są już widoczne?

1. Tak
2. Nie
3. Nie wiem/Trudno powiedzieć

FILTR: tylko jeśli P15.6 „Tak”

P18. W jakim stopniu udzielone wsparcie przyczyniło się do poprawy poziomu innowacyjności Państwa podmiotu?
Gdzie 5 oznacza bardzo duża poprawa innowacyjności, a 1 bardzo mała.

Filtr: tylko jeśli P15.6 „Tak” lub P15.8 „Tak”

P19. Czy w wyniku realizacji projektu dokonali Państwo zgłoszeń patentowych lub czy uzyskano patenty?

1. Tak
2. Nie
3. Nie wiem

FILTR: tylko jeśli P19.1 „Tak”

P20. Proszę powiedzieć, w jakich branżach/sektorach dokonali Państwo zgłoszeń lub uzyskali patenty?

.....

FILTR: tylko jeśli P19.1 „Tak”

P21. Ile patentów uzyskała firma?

.....

FILTR: tylko jeśli P19.1 „Tak”

P22. Ile zgłoszeń dokonała firma?

.....

FILTR: tylko jeśli P15.3 lub P15.4 „Tak”

P23 Proszę powiedzieć, jakie są kierunki eksportowe Państwa przedsiębiorstwa, zaczynając od najważniejszych:

Kraj eksportu
P18.A1.....
P18.A2.....
P18.A3.....
P18.A4.....
P18.A5.....
P18.A6.....

FILTR: tylko jeśli P15.3 „Tak” lub P15.4 „Tak”

P24. Jakie działania pomogłyby Państwu rozwijać działalność eksportową, związane z inteligentnymi specjalizacjami regionu?

P25. Jak w skali od 1 do 5 ocenił(a)by Pan/Pani zainteresowanie Państwa podmiotu wsparciem niefinansowym (W razie potrzeby ankietę wyjaśnia, że wsparcie niefinansowe to takie, które nie wymaga bezpośredniego transferu finansowego, np. szkolenia, doradztwo, tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości, parków naukowo-technologicznych)? Gdzie 5 oznacza bardzo duże zainteresowanie, a 1 bardzo małe.

Bardzo małe	Małe	Przeciętne	Raczej duże	Bardzo duże
1	2	3	4	5

P26. Czy mają Państwo świadomość konieczności wywiązywania się z założonych w swoich przedsięwzięciach wskaźników i konsekwencji z tym związanych? Gdzie 5 oznacza, że wiedzą Państwo bardzo dużo na ten temat, a 1 to brak wiedzy.

Brak wiedzy	Niewielka wiedza	Przeciętna wiedza	Raczej duża wiedza	Bardzo duża
-------------	------------------	-------------------	--------------------	-------------

				wiedza
1	2	3	4	5

P27. Czy uważa Pan/Pani, że należy podjąć działania, aby wzmocnić wiedzę beneficjentów w tym zakresie?

1. Tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Nie
5. Nie wiem/Trudno powiedzieć

FILTR: tylko jeśli P27.1 „Tak” lub „Raczej tak”

P28. Proszę wskazać, jakie konkretnie powinny to być działania:

1. Funkcjonowanie punktu informacyjnego w tym zakresie
2. Możliwość kontaktów bezpośrednich z pracownikami instytucji (innymi niż pracownicy punktów informacyjnych)
3. Organizacja szkoleń o tej tematyce
4. Newsletter rozsyłany do beneficjentów poruszający te kwestie
5. Inne działania (jakie?)

P29. Jak w skali od 1 do 5 ocenił(a)by Pan/Pani zapotrzebowanie na usługi doradcze świadczone przez IOB? Gdzie 5 oznacza bardzo duże zainteresowanie, a 1 bardzo małe.

Bardzo małe	Małe	Przeciętne	Raczej duże	Bardzo duże
1	2	3	4	5

P30. Co Pana/Pani zdaniem decyduje o współpracy MŚP z IOB?

1. Atrakcyjna oferta IOB
2. Kompleksowość oferty IOB
3. Intensywna akcja promocyjna IOB
4. Nieodpłatność usług oferowanych przez IOB
5. Stopień skomplikowania procedury pozyskania środków o dofinansowanie
6. Perspektywa zwiększenia zysków firmy
7. Zwiększenie możliwości ekspansji firmy na nowe rynki
8. Świadomość długofalowych korzyści
9. Nieformalne spotkania
10. Wsparcie ze strony władz lokalnych
11. Inne czynniki (jakie?)

P31. Czy korzystali Państwo ze wsparcia IOB?

1. Tak
2. Nie
3. Nie wiem

FILTR: tylko jeśli P31.2 „Nie”

P32. Z jakich powodów nie korzystali Państwo ze wsparcia IOB?

1. Brak wyraźnej potrzeby
2. Brak wiedzy w zakresie korzyści
3. Nie wiedziałem/am, z kim mam się kontaktować

4. IOB nie miały sprecyzowanej oferty usług skierowanej do mojej branży
5. Zaproponowany czas realizacji oferty był zbyt długi dla firmy
6. Brak środków finansowych bądź zaproponowana cena oferty była nieatrakcyjna (zbyt wysoka) dla firmy
7. Nie miałem/am zaufania co do kompetencji i kwalifikacji osób, które miałyby realizować ofertę
8. Inne (jakie?) [zapisz].....

FILTR: tylko jeśli P31.1 „Tak”

P33. Z jakiego rodzaju wsparcia IOB Państwo korzystali?

1. Finansowe
2. Doradcze
3. Szkoleniowe
4. Informacyjne
5. Networkingowe
6. W zakresie udostępniania pomieszczeń na prowadzenie działalności gospodarczej
7. W zakresie promocji gospodarczej
8. W zakresie koordynacji, promocji lub animacji powiązań kooperacyjnych
9. W zakresie obsługi inwestorów
10. W zakresie wsparcia działań eksportowych przedsiębiorców lokalnych i regionalnych
11. Wsparcie we wdrażaniu i transferze nowych technologii
12. Wsparcie polegające na organizacji udziału przedsiębiorców w targach, misjach i wystawach w kraju i za granicą
13. Usługi wirtualnego biura

FILTR: tylko jeśli P31.1 „Tak”

P34. Jak w skali od 1 do 5 ocenił(a)by Pan/Pani to wsparcie IOB pod względem jakości? Gdzie 5 oznacza bardzo wysoką jakość, a 1 bardzo słabą.

Bardzo słaba	Słaba	Przeciętna	Raczej wysoka	Bardzo wysoka
1	2	3	4	5

FILTR: tylko jeśli P31.1 „Tak”

P35. Czy uzyskane wsparcie z IOB przełożyło się na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstwa i umożliwiło Państwu uczestnictwo w procesach wzrostu oraz innowacji?

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Ani tak, ani nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie

FILTR: tylko jeśli P35.1 „Tak” lub P35.2 „Raczej tak”

P36. W jakim zakresie?

1. Pozyskano środki finansowe na realizację projektu
2. Umocniono pozycję na rynku
3. Wzrosła sprzedaż produktów/usług
4. Uzyskano niezbędne certyfikaty
5. Obniżono koszty działalności
6. Podniesiono kwalifikacje pracowników
7. Poprawiono jakość produktów i usług
8. Opracowano nowe produkty bądź usługi
9. Dokonano modernizacji procesu produkcyjnego

10. Uzyskano dostęp do informacji, rozpoznano rynek
11. Inne (jakie?)

P37. W jakim kierunku powinny rozwijać się IOB-y, aby oferta dla MŚP była atrakcyjna, optymalna i wysokiej jakości?

1. Wykorzystanie w działaniach IOB funkcji mentora
2. Wdrożenie systemu ciągłego doskonalenia wiedzy i umiejętności personelu
3. Wprowadzenie usługi oceny potencjału komercyjnego nowych rozwiązań technologicznych, produktowych i organizacyjnych
4. Wprowadzenie usługi wycena własności intelektualnej
5. Świadczenie usług internacjonalizacyjnych
6. Zapewnienie bezpośredniego kontaktu z inwestorami kapitałowymi
7. Zapewnienie przestrzeni wspólnego użytku, takiej jak restauracja czy przedszkole pracownicze
8. Organizacja spotkań networkingowych (*W razie potrzeby ankietę wyjaśnia: spotkań promujących nawiązywanie kontaktów biznesowych*)
9. Personalizacja obsługi przedsiębiorcy poprzez np. bezpośrednie kontakty z firmami oddelegowanego jednego pracownika IOB do obsługi danej firmy
10. Oferowanie opiekuna inwestorskiego
11. Prowadzenie aktywnych działań promocyjnych skierowanych do nowych klientów
12. Inne (jakie?)

FILTR: tylko jeśli P15.9

P38. Proszę wskazać w skali od 1 do 5, jakie czynniki w Pana/Pani opinii mogą mieć wpływ na utrzymanie się nowo powstałych firm:

1. Predyspozycje danej osoby do prowadzenia działalności i duża determinacja
2. Umiejętności pozyskiwania klientów
3. Posiadanie bazy kontaktów biznesowych
4. Odpowiednie wykształcenie lub doświadczenie w wykonywaniu określonego zawodu
5. Odpowiednie przygotowanie do prowadzenia działalności gospodarczej, zarówno na etapie pisania biznesplanu, jak i podczas szkoleń
6. Wniesienie do powstałej działalności gospodarczej wkładu własnego
7. Wysoki poziom innowacyjności firmy
8. Wysoki poziom zaawansowania technologicznego
9. Sytuacja gospodarcza w regionie
10. Czynniki losowe
11. Poziom konkurencji w danej branży
12. Uprzednie dostateczne rozpoznanie rynku
13. Uzyskanie kompleksowego wsparcia ze strony IOB

P39. Proszę wskazać, jakie kwestie są istotne w podejmowaniu decyzji o sposobie finansowania projektu:

1. Wysokość wkładu własnego
2. Wymaganie zabezpieczenia
3. Uciążliwość procedury
4. Koszt uzyskania danego rodzaju wsparcia (prowizje, marże, oprocentowanie itp.)
5. Rentowność podmiotu
6. Zaufanie do instytucji udzielającej finansowania
7. Czas oczekiwania na decyzję
8. Funkcjonowanie doradztwa (pomoc przy sporządzaniu wniosku, kompletowaniu dokumentacji itp.)
9. Inne (jakie?)

REKOMENDACJE

P40. Jakie działania mogą podjąć wymienione poniżej podmioty, mające na celu wzrost konkurencyjności i innowacyjności MŚP w woj. lubuskim?

Typ instytucji	Proponowane działania
P11.1 Władze regionalne (np. Urząd Marszałkowski)
P11.2 Władze lokalne (np. urzędy miast i gmin)
P11.3 Instytucje uczestniczące i wspierające w handlu zagranicznym (np. izby celne, przewoźnicy i spedytory)
P11.4 Instytucje otoczenia biznesu (np. centra transferu technologii, parki technologiczne, izby gospodarcze, firmy szkoleniowe, doradcze)
P11.5 Instytucje finansowe (np. banki, fundusze pożyczkowe i poręczeniowe)

P41. Czy chciał(a)by Pan/Pani realizować podobny projekt w przyszłości?

1. Tak
2. Nie (Jeśli nie, to dlaczego?)
3. Nie wiem/Trudno powiedzieć

9.2.5. Kwestionariusz – CAWI dla przedstawicieli przedsiębiorstw

Szanowni Państwo,

jako konsorcjum firm Quality Watch oraz Bluehill serdecznie dziękujemy za przystąpienie do udziału w badaniu pn. *Ewaluacja postępów wsparcia MŚP w województwie lubuskim w perspektywie 2014-2020* wśród beneficjentów wybranych Działania/Poddziałania realizowanym na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze.

Przeprowadzone badanie służyć będzie weryfikacji poprawności założeń wsparcia przedsiębiorstw, przyjętych na etapie formułowania celów i zakresu realizacji RPO-L2020.

Państwa opinia jest bardzo ważna. Jednocześnie zapewniamy, że udzielone przez Państwa odpowiedzi zostaną wykorzystane jedynie na potrzeby badania, nie będą one udostępniane osobom trzecim.

CZĘŚĆ REKRUTACYJNA

R1. Proszę wskazać, w ramach jakiego Działania bądź Poddziałania byli Państwo objęci wsparciem w ramach RPO-L2020:

1. Działanie 1.2 Rozwój przedsiębiorczości (PI 3a)
2. Działanie 1.5.2 Rozwój sektora MŚP – instrumenty finansowe
3. Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)

METRYKA PRZEDSIĘBIORSTWA

M1. Proszę wskazać trzy najważniejsze obszary działalności podmiotu (generujące największe przychody lub te, z którymi firma wiąże największe perspektywy i na dzień dzisiejszy już je rozwija).

W pierwszej kolejności proszę wskazać główną branżę.

1.
2.
3.

M2. Proszę wskazać zatrudnienie w firmie w przeliczeniu na pełne etaty.

1. 1-9 osób
2. 10-49 osób
3. 50-249 osób
4. 250 i więcej osób

M3. Proszę podać rok powstania podmiotu:

.....

/Pole numeryczne, zakres 1850-2018 + Trudno powiedzieć./

M4. Jaki jest Państwa podstawowy obszar działania?

1. Gmina, w której jest zarejestrowana firma
2. Powiat
3. Województwo
4. Kilka województw w Polsce
5. Cały kraj – Polska
6. Międzynarodowy (kraje ościenne)
7. Międzynarodowy (Europa)
8. Międzynarodowy (Świat)
9. *Trudno powiedzieć (NIE ODCZYTYWAĆ)*
10. *Odmowa odpowiedzi (NIE ODCZYTYWAĆ)*

M5. Czy prowadzą Państwo działalność na rynkach zagranicznych?

- 1 Tak
- 2 Nie
- 3 Nie wiem

P1. Z jakiego powodu zdecydowali się Państwo sięgnąć po środki w ramach RPO-L2020?

Pytanie wielokrotnego wyboru

1. Dostępność finansowania publicznego w danym obszarze
2. Potrzeba dostosowania oferty do faktycznych potrzeb i oczekiwań rynku
3. Profesjonalizacja usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu
4. Potrzeba wsparcia finansowego na zakup usług istotnych dla przedsiębiorcy w procesie opracowywania nowego/ulepszonego produktu/usługi lub zmian procesowych w przedsiębiorstwie w formie instrumentu: Regionalny bon na innowacje
5. Potrzeba przeprowadzenia prac B+R
6. Możliwość pozyskania środków na przeprowadzenie procesu wdrożenia wyników prac B+R
7. Realizacja celów statutowych podmiotu, np. w zakresie aktywizacji zawodowej osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia
8. Chęć/potrzeba rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej
9. Potrzeba zwiększenia dostępu do rynku pracy
10. Inne (jakie?)

P2. Czy otrzymane wsparcie było/jest dostosowane do Państwa potrzeb i problemów?

1. Tak
2. Nie
3. Trudno powiedzieć

FILTR: tylko jeśli P2 „Nie”

P3. Proszę wskazać, jakich elementów brakowało?

.....

FILTR: tylko jeśli P2 „Nie” i udzielono odpowiedzi na P3

P4. Który z brakujących elementów jest według Pana/Pani najważniejszy?

P5. Czy z uczestnictwem w analizowanym Działaniu/Poddziałaniu wiązały się jakiegokolwiek bariery (utrudnienia) wynikające z obowiązujących zasad realizacji projektów?

1. Tak (jakie?)
2. Nie
3. Nie wiem

FILTR: tylko jeśli P5 „Tak”

P6. Proszę wskazać, jakie główne utrudnienia (bariery) napotkali Państwo w trakcie uczestnictwa w analizowanym Działaniu/Poddziałaniu?

1. Kwota dofinansowania była nieadekwatna do planów
2. Przedłużająca się procedura aplikacyjna
3. Organizacja systemu rozliczeń finansowych
4. Kwestie omawiane podczas szkoleń/doradztwa były zbyt ogólne
5. Problematyka niezgodna z zakresem szkolenia/doradztwa
6. Brak czasu na pytania ze strony uczestników
7. Zbyt częste zmiany dokumentów
8. Trudności z wprowadzeniem zmian
9. Inne (jakie?)

FILTR: tylko jeśli P6 „Tak”

P7. Jakie działania można podjąć w celu ich rozwiązania?

.....

P8. Czy Państwa uczestnictwo w projekcie miało/ma realny wpływ na pozytywną zmianę w obszarach wskazanych jako inteligentne specjalizacje?

Inteligentne specjalizacje w województwie lubuskim to: innowacyjny przemysł, zdrowie i jakość życia, współpraca i kooperacja biznesowa oraz zielona gospodarka

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Ani tak, ani nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie

P9. Czy zgadza się Pan/Pani z następującym stwierdzeniem:

1.	Dzięki uczestnictwu w projekcie nastąpiło zwiększenie aktywności oraz wzrost nakładów ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
----	--	-----	-----	-----------------------------------

2.	Dzięki uczestnictwu w projekcie pokonaliśmy bariery utrudniające działalność eksportową	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
3.	Dzięki uczestnictwu w projekcie rozpoczęliśmy działalność na rynkach zagranicznych	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
4.	Dzięki uczestnictwu w projekcie rozszerzyliśmy działalność na rynkach zagranicznych	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
5.	Dzięki uczestnictwu w projekcie wzrosła liczba zawieranych zagranicznych kontraktów handlowych	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
6.	Dzięki uczestnictwu w projekcie wzrosła innowacyjności firm(y)	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
7.	Dzięki uczestnictwu w projekcie wzrosła konkurencyjność firm(y)	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
8.	Dzięki realizacji projektu przeprowadziliśmy prace B+R	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć
9.	Dzięki realizacji projektu rozpoczęliśmy działalność gospodarczą	Tak	Nie	Nie wiem/ Trudno powiedzieć

Filtr: tylko jeśli P9.7 „Tak”

P10. W jaki sposób interwencja realizowana w ramach RPO-L2020 wpłynęła na wzrost konkurencyjności Państwa firmy?

1. Rozszerzyliśmy ofertę w zakresie świadczonych usług/sprzedawanych produktów
2. Rozszerzyliśmy kanały zbytu
3. Nastąpiła poprawa zaawansowania technologicznego produkcji/usług
4. Podnieśliśmy jakość kapitału ludzkiego
5. Zyskaliśmy lepsze ekonomiczne warunki wymiany rynkowej
6. Inne (jakie?)

Filtr: tylko jeśli P9.7 „Tak”

P11. Czy efekty te są już widoczne?

1. Tak
2. Nie
3. Nie wiem/Trudno powiedzieć

FILTR: tylko jeśli P9.6 „Tak”

P12. W jakim stopniu uczestnictwo w projekcie przyczyniło się do poprawy poziomu innowacyjności Państwa podmiotu? Proszę ocenić w skali od 1 do 5, gdzie 5 oznacza bardzo dużą poprawę innowacyjności, a 1 bardzo małą.

Filtr: tylko jeśli R1.1

P13. Czy dzięki uczestnictwu w projekcie dokonali Państwo zgłoszeń patentowych lub czy uzyskano patenty?

1. Tak
2. Nie
3. Nie wiem

FILTR: tylko jeśli P13.1 „Tak”

P14. Proszę powiedzieć, w jakich branżach/sektorach dokonali Państwo zgłoszeń lub uzyskali patenty?

.....

FILTR: tylko jeśli P13.1 „Tak”

P15. Ile patentów uzyskała firma?

.....

FILTR: tylko jeśli P13.1 „Tak”

P16. Ile zgłoszeń dokonała firma?

.....

P17. Jak w skali od 1 do 5 ocenił(a)by Pan/Pani zainteresowanie Państwa podmiotu wsparciem niefinansowym (W razie potrzeby ankietę wyjaśnia, że wsparcie niefinansowe to takie, które nie wymaga bezpośredniego transferu finansowego, np. szkolenia, doradztwo, tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości, parków naukowo-technologicznych)? Gdzie 5 oznacza bardzo duże zainteresowanie, a 1 bardzo małe.

Bardzo małe	Małe	Przeciętne	Raczej duże	Bardzo duże
1	2	3	4	5

P18. Jak w skali od 1 do 5 ocenił(a)by Pan/Pani zapotrzebowanie na usługi doradcze świadczone przez IOB? Gdzie 5 oznacza bardzo duże zainteresowanie, a 1 bardzo małe.

Bardzo małe	Małe	Przeciętne	Raczej duże	Bardzo duże
1	2	3	4	5

P19. Co Pana/Pani zdaniem decyduje o współpracy MŚP z IOB?

1. Atrakcyjna oferta IOB
2. Kompleksowość oferty IOB
3. Intensywna akcja promocyjna IOB
4. Nieodpłatność usług oferowanych przez IOB
5. Stopień skomplikowania procedury pozyskania środków o dofinansowanie
6. Perspektywa zwiększenia zysków firmy
7. Zwiększenie możliwości ekspansji firmy na nowe rynki
8. Świadomość długofalowych korzyści
9. Nieformalne spotkania
10. Wsparcie ze strony władz lokalnych
11. Inne czynniki (jakie?)

P20. Czy korzystali Państwo ze wsparcia IOB?

1. Tak
2. Nie
3. Nie wiem

FILTR: tylko jeśli P20.2 „Nie”

P21. Z jakich powodów nie korzystali Państwo ze wsparcia IOB?

1. Brak wyraźnej potrzeby
2. Brak wiedzy w zakresie korzyści
3. Nie wiedziałem/am, z kim mam się kontaktować
4. IOB nie miały sprecyzowanej oferty usług skierowanej do mojej branży
5. Zaproponowany czas realizacji oferty był zbyt długi dla firmy
6. Brak środków finansowych bądź zaproponowana cena oferty była nieatrakcyjna (zbyt wysoka) dla firmy
7. Nie miałem/am zaufania co do kompetencji i kwalifikacji osób, które miałyby realizować ofertę
8. Inne (jakie?) *[zapisz]*.....

FILTR: tylko jeśli P20.1 „Tak”

P22. Z jakiego rodzaju wsparcia IOB Państwo korzystali?

1. Finansowe
2. Doradcze
3. Szkoleniowe
4. Informacyjne
5. Networkingowe
6. W zakresie udostępniania pomieszczeń na prowadzenie działalności gospodarczej
7. W zakresie promocji gospodarczej
8. W zakresie koordynacji, promocji lub animacji powiązań kooperacyjnych
9. W zakresie obsługi inwestorów
10. W zakresie wsparcia działań eksportowych przedsiębiorców lokalnych i regionalnych
11. Wsparcie we wdrażaniu i transferze nowych technologii
12. Wsparcie polegające na organizacji udziału przedsiębiorców w targach, misjach i wystawach w kraju i za granicą
13. Usługi wirtualnego biura

FILTR: tylko jeśli P20.1 „Tak”

P23. Jak w skali od 1 do 5 ocenił(a)by Pan/Pani to wsparcie IOB pod względem jakości? Gdzie 5 oznacza bardzo wysoką jakość, a 1 bardzo słabą.

Bardzo słaba	Słaba	Przeciętna	Raczej wysoka	Bardzo wysoka
1	2	3	4	5

FILTR: tylko jeśli P20.1 „Tak”

P24. Czy uzyskane wsparcie przełożyło się na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstwa?

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Ani tak, ani nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie

FILTR: tylko jeśli P24.1 „Tak” lub P24.2 „Raczej tak”

P25. W jakim zakresie?

1. Pozyskano środki finansowe na realizację projektu
2. Umocniono pozycję na rynku
3. Wzrosła sprzedaż produktów/usług
4. Uzyskano niezbędne certyfikaty
5. Obniżono koszty działalności
6. Podniesiono kwalifikacje pracowników
7. Poprawiono jakość produktów i usług
8. Opracowano nowe produkty bądź usługi
9. Dokonano modernizacji procesu produkcyjnego
10. Uzyskano dostęp do informacji, rozpoznano rynek
11. Inne (jakie?)

P26. W jakim kierunku powinny rozwijać się IOB-y, aby oferta dla MŚP była atrakcyjna, optymalna i wysokiej jakości?

1. Wykorzystanie w działaniach IOB funkcji mentora
2. Wdrożenie systemu ciągłego doskonalenia wiedzy i umiejętności personelu
3. Wprowadzenie usługi oceny potencjału komercyjnego nowych rozwiązań technologicznych, produktowych i organizacyjnych
4. Świadczenie usług internacjonalizacyjnych
5. Zapewnienie bezpośredniego kontaktu z inwestorami kapitałowymi
6. Zapewnienie przestrzeni wspólnego użytku, takiej jak restauracja czy przedszkole pracownicze
7. Organizacja spotkań networkingowych (*W razie potrzeby ankietę wyjaśnia: spotkania promujących nawiązywanie kontaktów biznesowych*)
8. Personalizacja obsługi przedsiębiorcy poprzez np. bezpośrednie kontakty w firmami oddelegowanego jednego pracownika IOB do obsługi danej firmy
9. Oferowana funkcja opiekuna inwestorskiego
10. Prowadzenie aktywnych działań promocyjnych skierowanych do nowych klientów
11. Inne (jakie?)

P27. Proszę wskazać w skali od 1 do 5, jakie czynniki w Pana/Pani opinii mogą mieć wpływ na utrzymanie się nowo powstałych firm:

1. Predyspozycje danej osoby do prowadzenia działalności i duża determinacja
2. Umiejętność pozyskiwania klientów
3. Posiadanie bazy kontaktów biznesowych
4. Odpowiednie wykształcenie lub doświadczenie w wykonywaniu określonego zawodu
5. Odpowiednie przygotowanie do prowadzenia działalności gospodarczej, zarówno na etapie pisania biznesplanu, jak i podczas szkoleń
6. Wniesienie do powstałej działalności gospodarczej wkładu własnego
7. Wysoki poziom innowacyjności firmy
8. Wysoki poziom zaawansowania technologicznego
9. Sytuacja gospodarcza w regionie
10. Czynniki losowe
11. Poziom konkurencji w danej branży
12. Uprzednie dostatecznie rozpoznanie rynku
13. Uzyskanie kompleksowego wsparcia ze strony IOB

REKOMENDACJE

Pytanie do wszystkich respondentów.

P28. Jakie działania mogą podjąć wymienione poniżej podmioty, mające na celu wzrost konkurencyjności i innowacyjności MŚP w woj. lubuskim?

Typ instytucji	Proponowane działania
P11.1 Władze regionalne (np. Urząd Marszałkowski)
P11.2 Władze lokalne (np. urzędy miast i gmin)
P11.3 Instytucje uczestniczące i wspierające w handlu zagranicznym (np. izby celne, przewoźnicy i spedytorzy)
P11.4 Instytucje otoczenia biznesu (np. centra transferu technologii, parki technologiczne, izby gospodarcze, firmy szkoleniowe, doradcze)
P11.5 Instytucje finansowe (np. banki, fundusze pożyczkowe i doręczeniowe)

P29. Czy chciał(a)by Pan/Pani uczestniczyć w podobnym projekcie w przyszłości?

1. Tak
2. Nie (Jeśli nie, to dlaczego?)
3. Nie wiem/Trudno powiedzieć

9.2.6. Kwestionariusz – CAWI dla uczestników projektu

Kwestionariusz

Szanowni Państwo,

jako konsorcjum firm Quality Watch oraz Bluehill serdecznie dziękujemy za przystąpienie do udziału w badaniu pn. *Ewaluacja postępów wsparcia MŚP w województwie lubuskim w perspektywie 2014-2020* wśród beneficjentów wybranych Działań/Poddziałań realizowanym na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze.

Przeprowadzone badanie służyć będzie weryfikacji poprawności założeń wsparcia przedsiębiorstw, przyjętych na etapie formułowania celów i zakresu realizacji RPO-L2020.

Państwa opinia jest bardzo ważna. Jednocześnie zapewniamy, że udzielone przez Państwa odpowiedzi zostaną wykorzystane jedynie na potrzeby badania, nie będą one udostępniane osobom trzecim.

CZĘŚĆ REKRUTACYJNA

R1. Proszę wskazać, w ramach którego Działania bądź Poddziałania byli Państwo uczestnikami i otrzymali wsparcie (wielokrotnego wyboru):

1. Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.1 Wsparcie dla samozatrudnienia osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy
2. Działanie 6.3 Wsparcie dla samozatrudnienia (PI 8iii), Poddziałanie 6.3.2 Wsparcie dla samozatrudnienia poprzez instrumenty zwrotne
3. Działanie 6.5 Usługi rozwojowe dla MMŚP (PI 8v)
4. Działanie 6.6 Aktywizacja zawodowa osób zwolnionych lub przewidzianych do zwolnienia (PI 8v)

METRYKA UCZESTNIKA PROJEKTU

M1. Pytania metryczkowe dotyczące profilu osób fizycznych rozpoczynających działalność gospodarczą (wiek, wykształcenie, doświadczenie itp.) oraz osób pozostających w trudnej sytuacji na rynku pracy (np. osoby niepełnosprawne, młodzież, osoby 50+ itp.)

M1. Płeć

1. Kobieta
2. Mężczyzna

M2. Wiek:

1. 18-24 lat
2. 25-34 lat
3. 35-44 lat
4. 45-54 lat
5. 55-64 lat
6. 65 i więcej lat

M3. Miejsce zamieszkania:

1. Miasto
2. Wieś

M4. Wykształcenie

1. Podstawowe
2. Zawodowe
3. Średnie (ogólne i techniczne)
4. Wyższe (licencjat, inżynier, magister)
5. Inne (jakie?) *proszę wpisać*

M5. Jaki był Pana/Pani status w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie?

1. Osoba bezrobotna lub bierna zawodowo poniżej jednego roku
2. Osoba bezrobotna lub bierna zawodowo od 1-3 lat
3. Osoba bezrobotna lub bierna zawodowo dłużej niż 3 lata
4. Osoba zatrudniona
5. Samozatrudniony/a
6. Inny (jaki?)

M6. Czy ukończył/a Pan/Pani cały projekt?

1. Tak, ukończyłem/am cały projekt
2. Nie, zrezygnowałem/am w pewnym momencie z dalszego udziału

FILTR: tylko jeśli M6 „Zrezygnowałem/am”

M7. Dlaczego Pan/Pani zrezygnował/a?

1. Uznałem/am, że posiadam odpowiednią wiedzę w temacie, którego dotyczyły szkolenia/kursy
2. Nieodpowiedni termin, godziny
3. Nieodpowiednia lokalizacja
4. Temat szkoleń nieadekwatny do moich potrzeb
5. Jakość szkoleń/kursów/doradztwa pozostawiała wiele do życzenia
6. Inne powody (jakie?)

M8. Na czym polegało Pana/Pani uczestnictwo w projekcie? (możliwość zaznaczenia więcej niż jedna odpowiedź)

1. Korzystałem/am z usługi szkoleniowej (szkolenia, studia podyplomowe, e-learning)
2. Korzystałem/am z usługi doradczych (doradztwo, poradnictwo, mentoring, facylitacja, coaching)
3. Korzystałem/am z usługi jednorazowej (egzamin)
4. Korzystałem/am ze wsparcia finansowego (bezwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej)
5. Korzystałem/am ze wsparcia pomostowego
6. Staż
7. Inny rodzaj (jaki?)

P1. Czy uczestnictwo w projekcie przyczyni się w przyszłości do lepszego Pana/Pani funkcjonowania na rynku, w tym na rynku pracy?

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Trudno powiedzieć
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie

P2. Czy chciał(a)by Pan/Pani wziąć udział w podobnym projekcie w przyszłości?

1. Tak
2. Nie
3. Nie wiem/Trudno powiedzieć

P3. Jak ocenia Pan/Pani zaproponowane Panu/Pani formy wsparcia?

1. Bardzo atrakcyjne
2. Atrakcyjne
3. Przeciętne
4. Nieatrakcyjne
5. Bardzo nieatrakcyjne
6. Nie wiem/Trudno powiedzieć

P4. Czy formy wsparcia, z których Pan/Pani korzystał/a były zgodne z Pana/Pani oczekiwaniami i potrzebami?

1. Tak
2. Nie
3. Nie wiem/Trudno powiedzieć

P5. Które formy wsparcia były najlepiej dopasowane do Pana/Pani potrzeb?

1. Usługi szkoleniowe (szkolenia, studia podyplomowe, e-learning)
2. Usługi doradcze (doradztwo, poradnictwo, mentoring, facylitacja, coaching)
3. Usługi jednorazowe (egzamin)
4. Wsparcia finansowe (bezwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej)
5. Wsparcia pomostowe
6. Inne (jakie?)

P6. Czy w projekcie, w którym Pan/Pani uczestniczył/a zabrakło jakiegoś kluczowego tematu/zagadnienia?

1. Tak (Proszę wskazać, co to było)
2. Nie
3. Nie wiem/Trudno powiedzieć

FILTR: tylko jeśli M8.4

Proszę wskazać, w jakim sektorze działa Pana/Pani firma:

FILTR: tylko jeśli M8.4

P7. Proszę wskazać w skali od 1 do 5, jakie czynniki w Pana/Pani opinii mogą mieć wpływ na utrzymanie się nowo powstałych firm:

1. Predyspozycje danej osoby do prowadzenia działalności i duża determinacja
2. Umiejętności pozyskiwania klientów
3. Posiadanie bazy kontaktów biznesowych
4. Odpowiednie wykształcenie lub doświadczenie w wykonywaniu określonego zawodu
5. Odpowiednie przygotowanie do prowadzenia działalności gospodarczej, zarówno na etapie pisania biznesplanu, jak i podczas szkoleń
6. Wniesienie do powstałej działalności gospodarczej wkładu własnego
7. Wysoki poziom innowacyjności firmy
8. Wysoki poziom zaawansowania technologicznego
9. Sytuacja gospodarcza w regionie
10. Czynniki losowe
11. Poziom konkurencji w danej branży
12. Uprzednie dostatecznie rozpoznanie rynku
13. Uzyskanie kompleksowego wsparcia ze strony IOB

P8. Czy szkolenia i kursy, w których Pan/Pani uczestniczył/a, realizowane w ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników, uwzględniły inteligentne specjalizacje?

Inteligentne specjalizacje w województwie lubuskim to: innowacyjny przemysł, zdrowie i jakość życia, współpraca i kooperacja biznesowa oraz zielona gospodarka

1. Tak
2. Nie
3. Nie wiem/Trudno powiedzieć
4. Nie uczestniczyłem/am ani w szkoleniach, ani w kursach

P9. Czy w przyszłości chciał(a)by Pan/Pani lub planuje skorzystać z następujących instrumentów wsparcia?

	Tak	Nie	Nie wiem
Szkolenia specjalistyczne			
Szkolenia miękkie (np. negocjacje, różnice kulturowe, dostosowanie produktów i usług do zagranicznych rynków, nawiązywanie kontaktów zagranicznych, budowanie strategii rozwoju eksportu)			
Doradztwo indywidualne			
Dofinansowanie działań promocyjnych, w tym publikacji, wydawnictw, materiałów			
Udział bądź dofinansowanie uczestnictwa w międzynarodowych targach i misjach gospodarczych			
Dofinansowanie w zakresie działań inwestycyjnych			
Badania i ekspertyzy rynku docelowego			
Wsparcie w zakresie uzyskania certyfikatów/ateatów			
Wsparcie w zakresie uzyskania ochrony patentowej			
Kredyty/pożyczki/poręczenia			
Udział w spotkaniach B2B			

	Tak	Nie	Nie wiem
Wsparcie pomostowe			
Inne (jakie?).....			

P10. Jakie są Pana/Pani plany zawodowe na przyszłość?

- Zmiana pracy
- Założenie własnej firmy
- Podnoszenie kwalifikacji zawodowych
- Wyjazd na stałe z woj. lubuskiego
- Nie planuję niczego zmieniać
- Inne (jakie?)

P11. Czy gdyby nie udział w projekcie, to czy samodzielnie realizował(a)by Pan/Pani następujące działania:

Założenie firmy	Tak	Nie	Nie wiem/Trudno powiedzieć
Podnoszenie kwalifikacji zawodowych	Tak	Nie	Nie wiem/Trudno powiedzieć
Przystąpienie do egzaminu	Tak	Nie	Nie wiem/Trudno powiedzieć
Znalezienie pracy	Tak	Nie	Nie wiem/Trudno powiedzieć
Nic by się nie zmieniło	Tak	Nie	Nie wiem/Trudno powiedzieć

P12. Czy napotkał Pan/Pani jakieś problemy w związku z uczestnictwem w projekcie?

1. Tak (jakie?)
2. Nie
3. Nie wiem/Trudno powiedzieć

P13. Gdyby ponownie Pan/Pani brał/a udział w podobnym projekcie, to z jakiej formy wsparcia chciał(a)by Pan/Pani najbardziej skorzystać? Proszę wskazać trzy formy wsparcia wraz z uzasadnieniem.

- 1.
- 2.
- 3.

9.2.7. Scenariusz – FGI z beneficjentami

Przywitanie i przedstawienie celu badań [5 minut]

Witam serdecznie, nazywam się i jestem przedstawicielem konsorcjum firm Quality Watch oraz Bluehill, które na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego realizują badanie „Ewaluacja postępów wsparcia MŚP w województwie lubuskim w perspektywie 2014-2020”. Uzyskane informacje pozwolą m.in. na ocenę skuteczności i trafności wsparcia skierowanego do MŚP w ramach RPO-L2020.

Czas FGI jest szacowany na ok. 90-120 minut.

Dziękuję Panu/Pani za wyrażenie zgody na udział w FGI.

Blok 1. Ocena użyteczności, skuteczności i trafności interwencji dotychczas realizowanych w ramach RPO-L2020 w kontekście potrzeb i problemów sektora przedsiębiorstw [40 minut]

1. W jaki sposób interwencje realizowane w ramach RPO-L2020 wpływają na wzrost konkurencyjności lubuskich przedsiębiorstw? Czy efekty te są już widoczne?
2. Czy dostępne formy wsparcia przedsiębiorstw umożliwiają osiągnięcie celów i rezultatów RPO-L2020, w tym na poziomie poszczególnych Priorytetów Inwestycyjnych?
3. Czy interwencje realizowane w ramach RPO-L2020 są użyteczne w kontekście potrzeb i problemów sektora przedsiębiorstw w regionie oraz przynoszą zakładane skutki?
4. Czy kontekst realizacji Programu zmienił się na tyle, by była konieczna korekta realizowanych działań i zmiana założeń przyjętych na poziomie RPO-L2020?
5. Jaki jest wpływ interwencji w ramach RPO-L2020 na liczbę zagranicznych kontraktów handlowych wspartych przedsiębiorstw?
6. Czy wsparcie w ramach RPO-L2020 przyczynia się do pokonywania barier utrudniających działalność eksportową lubuskich przedsiębiorstw?
7. Jaki jest wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na rozwój zasobów ludzkich w lubuskich przedsiębiorstwach? Czy nastąpiło zwiększenie aktywności oraz wzrost nakładów ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich w lubuskich przedsiębiorstwach?
8. Jakie formy wsparcia kierowane do MŚP są najefektywniejsze ze względu na rodzaje interwencji oraz charakterystykę beneficjentów i grup docelowych? Jakie formy wsparcia zapewniają największą trwałość uzyskanych efektów interwencji?
9. Czy wsparcie udzielone w ramach RPO-L2020 stanowi kontynuację działań i odpowiedź na potrzeby sektora przedsiębiorstw ujęte w zrealizowanych przez IZ LRPO badaniach ewaluacyjnych w ramach poprzedniej perspektywy finansowej?
10. Czy beneficjenci mają świadomość konieczności wywiązywania się z założonych w swoich przedsięwzięciach wskaźników i konsekwencji z tym związanych? Czy konieczne są do podjęcia działania, aby wzmocnić wiedzę beneficjentów w przedmiotowym zakresie? Jeśli tak, jakie konkretnie?

Blok 2. Ocena jakości oferowanego w ramach RPO-L2020 wsparcia dla MŚP, a także identyfikacja czynników decydujących o jego skuteczności [40 minut]

1. Jakie czynniki warunkują udział MŚP w możliwych do realizacji projektach w ramach RPO-L2020? Czy występuje zależność między skutecznością wsparcia a formą i rodzajem wsparcia (typem projektu), branżą przedsiębiorstwa, wielkością i fazą rozwoju wspartych przedsiębiorstw, aktywnością patentową, współpracą z sektorem nauki, stopniem świadomości korzyści z działalności innowacyjnej i B+R, jakością produktów itp.?
2. Jakie czynniki decydują o finansowaniu przedsięwzięć poprzez dotacje, a jakie przez instrumenty zwrotne? Jakie kwestie są istotne w podejmowaniu decyzji o sposobie finansowania projektu?
3. Co decyduje o współpracy MŚP z IOB? Jakie jest zapotrzebowanie MŚP na usługi doradcze świadczone przez IOB? W jakim zakresie są one wykorzystywane? Czy wsparcie skierowane do MŚP korzystających z usług IOB przełożyło się na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw i umożliwiło im uczestnictwo w procesach wzrostu oraz innowacji? W jakim zakresie?
4. W jaki sposób IOB, zdaniem MŚP, powinny podnosić jakość oferowanych usług? W jakim kierunku powinny rozwijać się IOB-y, aby oferta dla MŚP była optymalna i wysokiej jakości? Jak, zdaniem MŚP, powinno wyglądać otoczenie biznesu, aby było atrakcyjne dla przedsiębiorców? Jakie są oczekiwane preferencje?

5. Jakie czynniki zewnętrzne (w tym czynniki strukturalne i koniunkturalne pozostające poza zasięgiem oddziaływania polityki spójności) i wewnętrzne (np. branża, stopień zaawansowania technologicznego, poziom innowacyjności, profile osób fizycznych rozpoczynających działalność gospodarczą, modele i strategie biznesowe, sytuacja finansowa itp.) warunkują utrzymanie się nowo powstałych firm w województwie lubuskim?
6. Jakie czynniki decydują o skuteczności wsparcia oferowanego MŚP w ramach RPO-L2020? Czy istnieją, a jeśli tak, to jakie, bariery i luki prawne ograniczające skuteczność wsparcia MŚP oraz utrudniające korzystanie MŚP ze wsparcia w ramach RPO-L2020?
7. Jakie bariery wynikające z zasad realizacji analizowanych Działań/Poddziałań w ramach RPO-L2020 identyfikują przedsiębiorcy? Jaki jest katalog problemów przez nich zgłaszanych? Jakie działania mogą być podejmowane w celu ich rozwiązania?
8. Jakie są kierunki wsparcia w ramach promocji gospodarczej przedsiębiorstw? Czy obejmują one rynki perspektywiczne?

Blok 3. Ocena realizowanych w ramach RPO-L2020 interwencji pod kątem założeń systemu wsparcia specjalizacji regionalnych [10 minut]

1. Czy przyjęte do realizacji projekty mają realny wpływ na pozytywną zmianę w obszarach wskazanych jako inteligentne specjalizacje?
2. Jakie są rekomendowane działania mające na celu rozwój konkurencyjności i innowacyjności MŚP w województwie lubuskim?
3. Czy jest jeszcze coś, co ktoś z Państwa chciałby dodać?

Podsumowanie [5 minut]

Moderator podsumuje najważniejsze wnioski z dyskusji oraz dziękuje za udział w badaniu.

9.3. Matryca powiązań technik badawczych/analizy z pytaniami badawczymi wraz ze wskazaniem sposobu uzyskania odpowiedzi na zapytanie/pytanie badawcze

Kolejnym etapem projektowania badań, gdy są już zdefiniowane obszary i pytania badawcze, jest opracowanie metodologii badań, która pozwoli na uzyskanie wysokiej jakości, rzetelnych i wiarygodnych wyników. W pierwszej kolejności dla każdego zaproponowanego pytania badawczego zostały wskazane techniki badawcze/analizy, umożliwiające zgromadzenie niezbędnych danych. Aby zwiększyć czytelność tabeli, wykorzystano następujące akronimy dla technik badawczych:

- DR – analiza danych zastanych
- DS – analiza danych statystycznych
- CATI – wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny (ang. Computer Assisted Telephone Interview) – badanie na beneficjentach analizowanych Działań/Poddziałań
- CAWI – wywiad z przedstawicielami przedsiębiorstw objętych wsparciem oraz uczestnikami projektów (zgodnie z zakresem podmiotowym badania)
- IDI/ITI – indywidualny wywiad pogłębiony lub telefoniczny wywiad pogłębiony (ang. In-depth Telephone Interview) – badanie na przedstawicielach IZ/IP RPO-L2020 odpowiedzialnych za wdrażanie analizowanych Działań/Poddziałań oraz na przedstawicielach ekspertów oceniających wnioski o dofinansowanie i przedstawicielach IOB udzielającymi wsparcia przedsiębiorstwom w zakresie uzyskania dofinansowania
- FGI – zogniskowane wywiady grupowe – badanie na beneficjentach Działań/Poddziałań objętych ewaluacją.
SP – analiza studiów przypadku (dotyczące projektów, które można uznać za dobre praktyki w zakresie wyboru przedsięwzięć o zakładanych cechach (np. poziomie innowacyjności, oczekiwanej skuteczności interwencji, wpisywania się w założenia inteligentnych specjalizacji, potencjalnego i faktycznego wpływu wybieranych projektów na tworzenie nowych miejsc pracy) oraz przynoszenia zakładanych zmian na poziomie wspartych przedsiębiorstw (z perspektywy przedsiębiorstw).

Zagadnienie/pytanie badawcze	DR	DS	CATI	CAWI	IDI / ITI	FGI	SP	Sposób uzyskania odpowiedzi na zagadnienie/pytanie badawcze (ocena trafności danej metody)
Obszar 1: Ocena użyteczności, skuteczności i trafności interwencji dotychczas realizowanych w ramach RPO-L2020 w kontekście potrzeb i problemów sektora przedsiębiorstw								
Czy dostępne formy wsparcia przedsiębiorstw umożliwiają osiągnięcie celów i rezultatów RPO-L2020, w tym na poziomie poszczególnych Priorytetów Inwestycyjnych?	√				√	√		Wstępem będzie analiza istniejących zapisów w ramach dokumentów programowych (m.in. RPO-L2020, SzOOP RPO-L2020, Umowa Partnerstwa), a także informacje pochodzące z wniosków o dofinansowanie projektów. Wykonawca poprosi również o opinię w tym zakresie uczestników indywidualnych wywiadów pogłębionych i zogniskowanych wywiadów grupowych.
Czy system wyboru projektów prowadzi do wyboru przedsięwzięć o zakładanych cechach (biorąc pod uwagę np. poziom innowacyjności, oczekiwaną skuteczność interwencji)?	√	√			√			Wstępem do analizy będzie przeprowadzenie analizy desk research, w tym takich dokumentów jak np. Raport końcowy z badania ewaluacyjnego pn. „Ewaluacja systemu oceny i wyboru projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. Zebrany materiał zostanie skonfrontowany z opiniami na ten temat przedstawicieli Instytucji Zarządzającej oraz ekspertami oceniającymi wnioski.
Czy kontekst realizacji Programu zmienił się na tyle, by była konieczna korekta realizowanych działań i zmiana założeń przyjętych na poziomie RPO-L2020?	√						√	Analiza danych zastanych (m.in. informacji na temat sytuacji gospodarczej i rynku pracy województwa publikowanych przez GUS), które zostaną skonfrontowane z opiniami uczestników zogniskowanych wywiadów grupowych.
Czy interwencje realizowane w ramach RPO-L2020 są użyteczne w kontekście potrzeb i problemów sektora przedsiębiorstw w regionie oraz przynoszą zakładane skutki?	√	√	√	√	√	√		Zagadnienie dotyczy opinii przedsiębiorców, w związku z czym jednym z najbardziej efektywnych narzędzi pozyskania odpowiedzi będzie badanie ankietowe na próbie beneficjentów działań, przedsiębiorstw objętych wsparciem oraz uczestnikami projektów. Dla zwiększenia wiarygodności odpowiedzi oraz możliwości dalszych analiz zostaną wykorzystane pytania z przygotowaną przez ekspertów kafeterią odpowiedzi. Metoda ta jednocześnie umożliwi analizę ilościową zgromadzonych danych oraz wnioskowanie statystyczne. Dodatkowy materiał dostarczą wywiady pogłębione z przedstawicielami IOB oraz wypowiedzi uczestników zogniskowanych wywiadów grupowych.
W jaki sposób interwencje realizowane w ramach RPO-L2020 wpływają na wzrost konkurencyjności lubuskich przedsiębiorstw? Czy efekty te są już widoczne?	√	√	√	√		√	√	W pierwszej kolejności analizie zostaną poddane dostępne dane statystyczne. Dodatkowym źródłem informacji będą beneficjenci działań oraz przedsiębiorstwa objęte wsparciem. W przypadku konieczności doprecyzowania wybranych zagadnień przewiduje się możliwość kontaktu telefonicznego z przedstawicielem danej firmy. Wykonawca poprosi również o opinię w tym zakresie uczestników zogniskowanych wywiadów grupowych.

Zagadnienie/pytanie badawcze	DR	DS	CATI	CAWI	IDI / ITI	FGI	SP	Sposób uzyskania odpowiedzi na zagadnienie/pytanie badawcze (ocena trafności danej metody)
Czy realizacja projektów w ramach analizowanych Działań/Poddziałań przyczyniła się do pobudzenia przedsiębiorczości w regionie?	√	√	√					Analiza danych zastanych (m.in. tematyki realizowanych projektów), która zostanie uzupełniona o wyniki analizy danych statystycznych oraz skonfrontowana z opiniami przedsiębiorstw objętych wsparciem i uczestników projektów.
Czy w wyniku realizacji projektów dokonano zgłoszeń patentowych lub czy uzyskano patenty? Jeśli tak, to w jakich branżach/sektorach i w jakiej ilości?	√	√	√	√				Analiza danych zastanych, w tym danych statystycznych (m.in. dokumentacji realizowanych projektów, Raportów Rocznych Urzędu Patentowego), która zostanie uzupełniona o wyniki ankiety przeprowadzonych w grupie beneficjentów, przedsiębiorstw objętych wsparciem i uczestników projektów.
W jakim stopniu proponowane w ramach RPO-L2020 wsparcie dla MŚP przyczynia się do poprawy sytuacji przedsiębiorstw i ich pracowników na regionalnym rynku pracy?	√	√	√	√	√			Wstępem do analizy sytuacji przedsiębiorstw i kapitału ludzkiego w woj. lubuskim będzie przegląd istniejących dokumentów i analiz w tym zakresie, a także informacji pochodzących z wniosków o dofinansowanie projektów. Dalszym krokiem będzie weryfikacja i aktualizacja danych poprzez analizę istniejących danych statystycznych publikowanych przez GUS w ramach Banku Danych Lokalnych (poziomu wynagrodzeń, sytuacji na rynku pracy) oraz w ramach roczników statystycznych województwa lubuskiego. Konieczne będzie również wykorzystanie wywiadów z przedstawicielami instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie RPO-L2020 oraz badań CATI i CAWI.
Czy wsparcie udzielone w ramach RPO-L2020 stanowi kontynuację działań i odpowiedź na potrzeby sektora przedsiębiorstw ujęte w zrealizowanych przez IZ LRPO badaniach ewaluacyjnych w ramach poprzedniej perspektywy finansowej?	√				√	√		Wstępem będzie analiza istniejących zapisów w ramach dokumentów programowych do Regionalnych Programów Operacyjnych zarówno z perspektywy 2007-2013, jak również obecnej 2014-2020. Za niezbędne należy również uznać analizę wyników badań ewaluacyjnych przeprowadzonych w ramach poprzedniej perspektywy finansowej. Analiza danych zastanych zostanie uzupełniona o informacje pozyskane dzięki przeprowadzeniu wywiadów pogłębionych z przedstawicielami Instytucji Zarządzającej i pośredniczącej, a także zogniskowanych wywiadów grupowych.
Czy wsparcie w ramach RPO-L2020 jest użyteczne w kontekście barier utrudniających działalność eksportową lubuskich przedsiębiorstw?			√	√	√	√		Ocena użyteczności wsparcia w ramach RPO-L2020 zostanie przeprowadzona w oparciu o dane pozyskane w trakcie badań ankietowych i wywiadów pogłębionych. Uzyskane wyniki zostaną odniesione do istniejących badań i analiz w tym zakresie.
Jaki jest wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na zwiększenie stopnia internacjonalizacji lubuskich	√	√	√	√			√	Ocena wpływu interwencji zostanie dokonana przede wszystkim na podstawie wyników badań ankietowych oraz danych monitoringowych, uwzględniających informacje o poziomie

Zagadnienie/pytanie badawcze	DR	DS	CATI	CAWI	IDI / ITI	FGI	SP	Sposób uzyskania odpowiedzi na zagadnienie/pytanie badawcze (ocena trafności danej metody)
przedsiębiorstw?								realizacji wskaźników. Dodatkowo w przypadku konieczności doprecyzowania danych zagadnień przewiduje się możliwość kontaktu telefonicznego z przedstawicielem danego przedsiębiorstwa.
Jaki jest wpływ interwencji w ramach RPO-L2020 na liczbę zagranicznych kontraktów handlowych wspartych przedsiębiorstw? Jakiego są kierunki eksportowe wspartych przedsiębiorstw?	√		√	√		√	√	Jedynym efektywnym narzędziem pozyskania odpowiedzi jest badanie ankietowe na próbie wspartych przedsiębiorstw oraz analiza danych monitoringowych. Kwestie te zostaną poruszone również podczas opracowywania case study, w celu pogłębionej analizy interesującego przypadku wystąpienia badanego zjawiska.
Jaki jest wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na rozwój zasobów ludzkich w lubuskich przedsiębiorstwach? Czy nastąpiło zwiększenie aktywności oraz wzrost nakładów ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich w lubuskich przedsiębiorstwach?			√	√	√	√	√	Podstawowym źródłem w zakresie rozwoju zasobów ludzkich w lubuskich przedsiębiorstwach będą badania ankietowe na próbie beneficjentów działań. Dodatkowo w przypadku konieczności doprecyzowania danych zagadnień przewiduje się możliwość kontaktu telefonicznego z przedstawicielem danej firmy. Zapewne wiele cennych informacji zostanie zebranych podczas wywiadu pogłębionego z przedstawicielem Instytucji Pośredniczącej.
Jakiego jest zapotrzebowanie MŚP na wsparcie, które nie wymaga bezpośredniego transferu finansowego (wsparcie niefinansowe)?			√	√	√			Zagadnienie dotyczy potrzeb przedsiębiorców, w związku z czym jednym z najbardziej efektywnych narzędzi pozyskania odpowiedzi będzie badanie ankietowe na próbie beneficjentów działań, przedsiębiorstw objętych wsparciem oraz uczestników projektów. Dalszym krokiem będzie pozyskanie informacji od przedstawicieli Instytucji Zarządzającej i Pośredniczącej oraz przedstawicieli IOB.
Jaki jest wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na powstawanie nowych przedsiębiorstw w województwie lubuskim? Jaka jest struktura sektorowa nowo powstałych przedsiębiorstw? Jakiego są profile osób fizycznych rozpoczynających działalność gospodarczą (wiek, wykształcenie, doświadczenie itp.), w tym osób pozostających w trudnej sytuacji na rynku pracy (np. osoby niepełnosprawne, młodzież, osoby 50+ itp.)?	√	√	√	√				Wstępem do analizy wpływu interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na powstawanie nowych przedsiębiorstw w województwie lubuskim będzie przegląd istniejących dokumentów i analiz, a także informacji pochodzących z wniosków o dofinansowanie projektów. Dalszym krokiem będzie weryfikacja i aktualizacja danych poprzez analizę istniejących danych statystycznych publikowanych przez GUS w ramach Banku Danych Lokalnych. By dokonać charakterystyki profili osób fizycznych rozpoczynających działalność gospodarczą, niezbędne będzie również przeprowadzenie badań ankietowych.
W jakim zakresie interwencji	√		√		√			Wstępem do analizy komplementarności

Zagadnienie/pytanie badawcze	DR	DS	CATI	CAWI	IDI / ITI	FGI	SP	Sposób uzyskania odpowiedzi na zagadnienie/pytanie badawcze (ocena trafności danej metody)
ukierunkowane na wsparcie przedsiębiorstw i przedsiębiorczości realizowane w ramach RPO-L2020 są względem siebie komplementarne (ze szczególnym uwzględnieniem wzajemnej komplementarności interwencji realizowanych w ramach różnych funduszy – EFRR i EFS)?								interwencji będzie przegląd istniejących dokumentów programowych i analiz w tym zakresie. Dalszym krokiem będzie weryfikacja i aktualizacja danych poprzez wywiady pogłębione z przedstawicielami Instytucji Zarządzającej.
Jak, w przypadku działań finansowanych ze środków EFS, oceniane są przez uczestników projektów proponowane formy wsparcia? Czy formy wsparcia, z których korzystali, były zgodne z ich oczekiwaniami i potrzebami? Jeżeli tak, to które formy wsparcia były najlepiej dopasowane do potrzeb uczestników i dlaczego? Jeżeli nie, to które z tych form wsparcia uczestników nie były dostosowane do ich potrzeb/oczekiwań i dlaczego?			√	√	√			Zagadnienie dotyczy opinii uczestników projektów, w związku z czym jednym z najbardziej efektywnych narzędzi pozyskania odpowiedzi będzie badanie ankietowe na próbie beneficjentów, przedsiębiorstw objętych wsparciem i uczestników projektów. Ocena dopasowania form wsparcia do potrzeb i oczekiwań uczestników projektów będzie również przedmiotem wywiadów pogłębionych z przedstawicielem Instytucji Zarządzającej.
Jakie formy wsparcia kierowane do MŚP są najefektywniejsze ze względu na rodzaje interwencji oraz charakterystykę beneficjentów i grup docelowych? Jakie formy wsparcia zapewniają największą trwałość uzyskanych efektów interwencji?		√	√	√	√	√		Pierwszym etapem będzie analiza dostępnych danych statystycznych. Dalszym krokiem będzie przeprowadzenie badań ankietowych oraz wywiadów indywidualnych i zogniskowanych wywiadów grupowych.
Czy beneficjenci mają świadomość konieczności wywiązywania się z założonych w swoich przedsięwzięciach wskaźników i konsekwencji z tym związanych? Czy konieczne są do podjęcia działania, aby wzmocnić wiedzę beneficjentów w przedmiotowym zakresie? Jeśli tak, jakie konkretnie?			√		√	√		Zagadnienie dotyczy wiedzy beneficjentów, w związku z czym jednym efektywnym narzędziem pozyskania odpowiedzi jest badanie ankietowe na próbie tychże podmiotów. Metoda jednocześnie umożliwi analizę ilościową zgromadzonych danych oraz wnioskowanie statystyczne. Dla zwiększenia wiarygodności odpowiedzi oraz możliwości dalszych analiz zostaną wykorzystane pytania z przygotowaną przez ekspertów kafeterią odpowiedzi.
Czy udzielone wsparcie umożliwiło lub umożliwi osiągnięcie wybranych wskaźników na poziomie RPO-	√	√	√					Zasadnicze znaczenie będzie miała analiza istniejących zapisów RPO-L2020, w tym szczegółowego opisu osi priorytetowych

Zagadnienie/pytanie badawcze	DR	DS	CATI	CAWI	IDI / ITI	FGI	SP	Sposób uzyskania odpowiedzi na zagadnienie/pytanie badawcze (ocena trafności danej metody)
L2020? Jaka jest zależność między wartościami docelowymi wskaźników (rzeczowych i finansowych) oszacowanymi przez IZ RPO-L2020 a wartościami wykazywanymi i osiąganymi przez beneficjentów? Które wartości wskaźników są zagrożone pod względem ich osiągnięcia? Z czego wynika ewentualne zagrożenie? Jakie kroki należy podjąć bądź jakie wprowadzić mechanizmy, by usprawnić osiągnięcie zakładanych w ramach RPO-L2020 wartości pośrednich/docelowych wskaźników?								i regulaminów konkursów.
Obszar 2: Ocena jakości oferowanego w ramach RPO-L2020 wsparcia dla MŚP, a także identyfikacja czynników decydujących o jego skuteczności								
Jakie czynniki warunkują udział MŚP w możliwych do realizacji projektach w ramach RPO-L2020? Czy występuje zależność między skutecznością wsparcia a formą i rodzajem wsparcia (typem projektu), branżą przedsiębiorstwa, wielkością i fazą rozwoju wspartych przedsiębiorstw, aktywnością patentową, współpracą z sektorem nauki, stopniem świadomości korzyści z działalności innowacyjnej i B+R, jakością produktów itp.?	√	√				√		Wstępem będzie analiza istniejących badań i analiz w zakresie uwarunkowań. Dodatkowo preferencje MŚP zostaną zweryfikowane podczas zogniskowanych wywiadów grupowych.
Jakie czynniki decydują o finansowaniu przedsięwzięć poprzez dotacje, a jakie przez instrumenty zwrotne? Jakie kwestie są istotne w podejmowaniu decyzji o sposobie finansowania projektu?	√		√	√	√	√		Wstępem do analizy będzie przegląd istniejących dokumentów i analiz w tym zakresie. Jednakże podstawowym źródłem w zakresie preferencji MŚP będą wyniki badań ankietowych. Dalszym krokiem będzie weryfikacja i aktualizacja danych poprzez pogłębione wywiady IDI z przedstawicielami IOB i wywiady pogłębione z beneficjentami.
Co decyduje o współpracy MŚP z IOB? Jak jest zapotrzebowanie MŚP na usługi doradcze świadczone przez IOB? W jakim zakresie są one wykorzystywane?	√		√	√	√	√		Wstępem do analizy współpracy MŚP z IOB będzie przegląd istniejących dokumentów i analiz w tym zakresie. Dalszym krokiem będzie weryfikacja i aktualizacja danych poprzez analizę danych zebranych dzięki badaniom ankietowym, wywiadam pogłębionym z przedstawicielami IOB i zogniskowanym wywiadam grupowym.

Zagadnienie/pytanie badawcze	DR	DS	CATI	CAWI	IDI / ITI	FGI	SP	Sposób uzyskania odpowiedzi na zagadnienie/pytanie badawcze (ocena trafności danej metody)
Czy wsparcie skierowane do MŚP korzystających z usług IOB przełożyło się na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw i umożliwiło im uczestnictwo w procesach wzrostu oraz innowacji? W jakim zakresie?	√		√	√	√	√		Pierwszym etapem będzie analiza istniejących raportów i badań w tym zakresie. Zasadniczą kwestią będzie zaś poznanie opinii przedsiębiorców poprzez przeprowadzenie badań ankietowych i zogniskowanych wywiadów grupowych oraz ich zderzenie ze stanowiskiem samych IOB.
Z jakiego rodzaju wsparcia IOB najczęściej korzystają MŚP? Jak jest ono oceniane pod względem jakości?	√		√	√	√			Wstępem do analizy współpracy MŚP z IOB będzie przegląd istniejących dokumentów i analiz w tym zakresie. Jednakże podstawowym źródłem w zakresie preferencji MŚP będą wyniki badań ankietowych. Dla zwiększenia wiarygodności odpowiedzi oraz możliwości dalszych analiz zostaną wykorzystane pytania z przygotowaną przez ekspertów kafeterią odpowiedzi. Dalszym krokiem będzie weryfikacja i aktualizacja danych poprzez pogłębione wywiady IDI z przedstawicielami IOB i ekspertami oceniającymi wnioski.
W jaki sposób IOB, zdaniem MŚP, powinny podnosić jakość oferowanych usług? W jakim kierunku powinny rozwijać się IOB-y, aby oferta dla MŚP była optymalna i wysokiej jakości? Jak, zdaniem MŚP, powinno wyglądać otoczenie biznesu, aby było atrakcyjne dla przedsiębiorców? Jakie są oczekiwane preferencje?	√		√	√		√		Wstępem do analizy jakości usług oferowanych przez IOB będzie przegląd istniejących dokumentów i analiz w tym zakresie. Jednakże podstawowym źródłem w zakresie oczekiwań i preferencji MŚP będą wyniki badań ankietowych. Dla zwiększenia wiarygodności odpowiedzi oraz możliwości dalszych analiz zostaną wykorzystane pytania z przygotowaną przez ekspertów kafeterią odpowiedzi. Dalszym krokiem będzie weryfikacja i aktualizacja danych poprzez zogniskowany wywiad grupowy.
Jakie czynniki zewnętrzne (w tym czynniki strukturalne i koniunkturalne pozostające poza zasięgiem oddziaływania polityki spójności) i wewnętrzne (np. branża, stopień zaawansowania technologicznego, poziom innowacyjności, profile osób fizycznych rozpoczynających działalność gospodarczą, modele i strategie biznesowe, sytuacja finansowa itp.) warunkują utrzymanie się nowo powstałych firm w województwie lubuskim?	√	√	√	√	√	√		Wstępem będzie analiza istniejących badań i analiz w tym zakresie. Uzupełnieniem będzie opinia przedstawicieli Instytucji Zarządzającej w ramach przeprowadzonych wywiadów telefonicznych.
Jakie czynniki decydują o skuteczności wsparcia oferowanego MŚP w ramach RPO-L2020? Czy istnieją, a jeśli tak to jakie, bariery i luki prawne	√		√		√	√		Analiza danych zastanych (m.in. dokumentacji projektowej), która zostanie uzupełniona o wyniki badań ankietowych przeprowadzonych na beneficjentach analizowanych Działań/Poddziałań oraz materiał zgromadzony

Zagadnienie/pytanie badawcze	DR	DS	CATI	CAWI	IDI / ITI	FGI	SP	Sposób uzyskania odpowiedzi na zagadnienie/pytanie badawcze (ocena trafności danej metody)
ograniczające skuteczność wsparcia MŚP oraz utrudniające korzystanie MŚP ze wsparcia w ramach RPO-L2020?								w drodze wywiadów pogłębionych z przedstawicielami IOB oraz ekspertami oceniającymi wnioski, a także uczestnikami zogniskowanych wywiadów grupowych.
Jakie bariery wynikające z zasad realizacji analizowanych Działań/Poddziałań w ramach RPO-L2020 identyfikują przedsiębiorcy? Jaki jest katalog problemów przez nich zgłaszanych? Jakie działania mogą być podejmowane w celu ich rozwiązania?	√		√	√	√	√		Wstępem będzie analiza istniejących badań i analiz w tym zakresie. Zasadniczą kwestią będzie poznanie opinii przedsiębiorców poprzez przeprowadzenie badań ankietowych oraz ich zderzenie ze stanowiskami przedstawicieli IOB i Instytucji Zarządzającej pozyskanymi w drodze pogłębionych wywiadów.
Jakie są kierunki wsparcia w ramach promocji gospodarczej przedsiębiorstw? Czy obejmują one rynki perspektywiczne?	√				√	√		Analiza istniejących zapisów w dokumentach programowych do RPO-L2020 oraz informacji pochodzących z wniosków o dofinansowanie projektów. Wykonawca poprosi również o opinię w tym zakresie uczestników wywiadów pogłębionych, tj. przedstawicieli IOB oraz uczestników zogniskowanych wywiadów grupowych.
Czy podejmowane dotychczas działania były skierowane do branż o istotnym znaczeniu dla regionu? Czy poprawia się rozpoznawalność regionu?	√	√			√			Wstępem będzie analiza istniejących badań i analiz w tym zakresie, a także zapisów w dokumentach programowych uzupełniona analizą danych statystycznych. Dodatkowym źródłem informacji będą wywiady pogłębione z przedstawicielami Instytucji Zarządzającej.
Obszar 3: Analiza realizowanych w ramach RPO-L2020 interwencji pod kątem założeń systemu wsparcia specjalizacji regionalnych								
W jakim stopniu wybrane do dofinansowania projekty wpisują się w realizację Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego? Które sektory otrzymują wsparcie?	√	√						Zasadnicze znaczenie będzie miała analiza istniejących zapisów Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego oraz sprawozdań z realizacji PRI, jak i zapisów RPO-L2020, w tym szczegółowego opisu osi priorytetowych i kryteriów wyboru projektów.
Jaki jest wpływ interwencji realizowanych w ramach RPO-L2020 na poziom innowacyjności funkcjonujących przedsiębiorstw, jak i nowo powstałych firm?	√	√	√	√				Pierwszym etapem będzie analiza istniejących raportów i badań w tym zakresie oraz informacji pochodzących z wniosków o dofinansowanie projektów (informacje na temat innowacyjności projektów). Dalszym krokiem będzie weryfikacja i aktualizacja danych poprzez badania ankietowe.
Na ile wsparcie RPO-L2020 skierowane do MŚP promuje sektory związane z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami? Które sektory/branże/rodzaje działalności i w których	√	√			√			Analiza danych zastanych, w tym danych statystycznych (m.in. dokumentacji realizowanych projektów, dokumentów programowych (m.in. RPO-L2020, SzOOP RPO-L2020, Kryteria wyboru projektów, Regulaminy naborów wniosków), a także analiza wyników

Zagadnienie/pytanie badawcze	DR	DS	CATI	CAWI	IDI / ITI	FGI	SP	Sposób uzyskania odpowiedzi na zagadnienie/pytanie badawcze (ocena trafności danej metody)
specjalizacjach otrzymują wsparcie?								naborów.
Czy wsparcie RPO-L2020 skierowane do MŚP jest adekwatne do potrzeb zdiagnozowanych obszarów specjalizacji w ramach stałego procesu przedsiębiorczego odkrywania?	√	√						Zasadnicze znaczenie będzie miała analiza istniejących zapisów regionalnych dokumentów strategicznych, jak i zapisów RPO-L2020 oraz dokumentów programowych.
Czy przyjęte do realizacji projekty mają realny wpływ na pozytywną zmianę w obszarach wskazanych jako inteligentne specjalizacje?	√	√	√	√	√		√	Wstępem będzie analiza istniejących badań i analiz w tym zakresie. Zasadniczą kwestią będą wyniki badań ankietowych oraz ich zderzenie ze stanowiskami przedstawicieli IOB i Instytucji Zarządzającej pozyskanymi w drodze pogłębionych wywiadów. Kwestie te zostaną poruszone również podczas opracowywania case study, w celu pogłębionej analizy interesującego przypadku wystąpienia badanego zjawiska.
Czy szkolenia i kursy realizowane w ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników uwzględniają inteligentne specjalizacje? W jakim stopniu?	√		√			√		Zasadnicze znaczenie będzie miała analiza informacji pochodzących z wniosków o dofinansowanie projektów. Dodatkowym źródłem informacji będą badania ankietowe z beneficjentami analizowanych Działań/Poddziałań.
Czy, a jeśli tak to w jakim stopniu, udzielone wsparcie przyczyniło się do poprawy poziomu innowacyjności przedsiębiorstw z regionu?	√	√	√	√				Ocena skuteczności udzielonego wsparcia zostanie przeprowadzona na podstawie danych pozyskanych w trakcie badań ankietowych. Uzyskane wyniki zostaną odniesione do istniejących badań i analiz w tym zakresie, także informacji pochodzących z wniosków o dofinansowanie projektów. Przeprowadzona zostanie analiza istniejących danych statystycznych publikowanych przez GUS w ramach Banku Danych Lokalnych oraz w ramach roczników statystycznych województwa lubuskiego.
Jakie są rekomendowane działania mające na celu rozwój konkurencyjności i innowacyjności MŚP w województwie lubuskim?	√		√	√	√	√		Wstępem będzie analiza istniejących dokumentów i opracowań w zakresie działań mających na celu rozwój konkurencyjności i innowacyjności. Na podstawie analizy zostaną wyłonione propozycje rekomendacji. Dla zidentyfikowanych potrzeb MŚP wykorzystane zostaną badania ankietowe przedsiębiorstw. Ocena trafności proponowanych rekomendacji zostanie przeprowadzona na podstawie danych pozyskanych w trakcie wywiadów i zogniskowanych wywiadów grupowych.